

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૪૫૪૮ ૩ વર્ગિક

પુસ્તકનું નામ જાહેર જીવન અને જાતિ

વિષય ૧૨ ૮૬૪

॥ श्री ॥

॥ नरचंद्र जैन ज्योतिष ॥

॥ भाग १—२ ॥

यथाभती संशोधन करी

छपावी प्रसिद्ध करनार,

C. आनंद धन्कु पुस्तकालय

तारकथी,

रतीलाल प्राणुछवनदास सूरीवाणा.

६. डरीपुरा—सुरत.

आवृत्ति १ वी.

प्रत १०००.

(सर्व हक्क स्वाधीन.)

संवत् १९१८.

सन् १९१३.

मूल्य ३. १—४—०.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ એશિયન
અમદાવાદ
ગુજરાતી કાંપીરાઈ-સંગ્રહ
૪૫૭૮

શ્રી 'સત્યપ્રકાશ' પ્રિન્ટિંગ પ્રેસમાં શા. પ્રેમચંદ નાહાલચંદ
તથા હાલ્દાભાઈ શંકરાભાઈ ગાંધીએ છાપ્યું. ઠ. ખાડીઆ
અમદાવાદ.

મસ્તાવના.

આ ન્યોતીપના અંચની પ્રત જૂના બંડારમાંથી ટપા સહીત મારે હાથ
 ખીવતાં મેં એકવાર વાંચી જેથી મને સાધારણ આનંદ થયો, પણ પુરતી
 સમજણ પડી નહીં. ફરી વાંચવાનું જરૂરી રાખતાં મને કાંઈક વિશેષ માહિત-
 ગારી મળી. આથી મારા મનમાં વિચાર થયો કે આ પ્રતનો કોઈ વિદ્વાન
 જ્ઞેશીની પાસે શુદ્ધ ગુજરાતીમાં તરજુમો કરાવ્યો હોય તો ઘણો ઉપયોગી
 થઈ પડે; જેથી કેટલાક જ્ઞેશીઓને મેં આ પ્રત બતાવી પણ તેઓની નજર
 નહીં પહોંચવાથી ના પાડી. છેવટે રૂપનગર નિવાસી મારવાડી જ્ઞેશી શ્રીયુત
 'પ્રભુ'નાંદ રામપાળજી કે જેમણે જ્ઞેશીતીર્થનો ઘણો સારો અભ્યાસ કર્યો છે,
 તેમની મુલાકાત લીધી, અને તેમને આ અંચનું ભાષાન્તર કરવા વિદીત કર્યું.
 તેઓશ્રીએ આ અંચ એકવાર તપાસી જવાખ આપ્યો, કે આ પુસ્તકનું શુદ્ધ
 ગુજરાતી ભાષાન્તર થવાની ખાસ જરૂર છે; આ અંચમાં ન્યોતીપના તમામ
 અંચોનો સમાવેશ થાય છે, અને આ એકજ પુસ્તકથી માણસનું કામ સીદ્ધિ-
 દાયક થશે એમ માટેં ધારવું છે. આ પુસ્તકમાં હું મહારાથી બનતી મદદ
 આપવા તૈયાર છું. આ પ્રમાણે તેઓશ્રીના હિમતબરેલા વચન સાંભળીને
 મહારા આનંદમાં ઓર વધારો થયો, અને ગમે તેમ થાય તોપણ આ પુસ્તક-
 ને એકવાર જાહેરમાં લાવવા નિશ્ચય કર્યો. ત્યારબાદ આ પુસ્તકનું કામ
 શરૂ કર્યું પણ વચમાં એટલી હરકત આવી પડી, કે તે જ્ઞેશીને ગુજરાતી
 ભાષાનો જ્ઞેષ્ઠ્યે તેવો અભ્યાસ નહીં હોવાથી કેટલેક ઠેકાણે શબ્દનો ખાસ
 તથા દેશ રીતરીવાજના કાર્યની ભાષામાં ભંગ થવા લાગ્યો. આથી અમે એક
 વાડાસીંધુના પુરાણી કે જે ગુજરાતી, સંસ્કૃત તથા ન્યોતીપનું કાંઈક જ્ઞાન
 ધરાવતા હતા તેમને સાથે રાખી આ પુસ્તકમાં બનતી મહેનતે સુધારોવધારો
 કરી તરજુમો કરાવ્યો છે. તેમ છતાં હજી પણ કેટલીક જગ્યાએ જ્ઞેષ્ઠ્યે તેવો
 પુરતો ખુલાસો થયો નથી તેનું કારણ એ, કે બીજા ભાગ અમેને પાછળથી
 મળી આવ્યો. તેમાં શ્લોક સિવાય સંસ્કૃત ટીકા કે ટપો કાંઈ પણ હતું નહીં,
 યંત્ર ઉપર મથાળું પણ હતું નહીં; છતાં તે જ્ઞેશીશ્રીએ પોતાની હિમતથી
 ખુલાસા સહીત તરજુમો કર્યો છે. કેટલેક સ્થળે વિષય બહુ બારીક હોવાથી
 વાચકવર્ગને કંટાળો આવે એવા બધથી ભાવાર્થ સંક્ષેપ (ટુકા)માં મૂક્યો છે.

આ પુસ્તક તૈયાર કરાવવામાં જૈન મુનીશ્રીઓએ પણ પોતાના કીમતી
 વખતનો ભાગ આપી જે મદદ કરી છે તેને માટે તેઓ સર્વેનો અમે
 અતઃકરણપૂર્વક ઉપકાર માનીએ છીએ.

પ્રિય વાચકવર્ગ ! આ પુસ્તક કાળજીપૂર્વક જેમ જેમ વાંચશો તેમ તેમ આપને માલમ પડશે, કે જ્યોતિષ શી ચીજ છે, અને એમાં શું ખૂબી રહી છે ! અંથકર્તાની મહેનત અને વિદ્વતા તરફ નજર કરતાં આપણે આશ્ચર્ય પામ્યા વગર રહીશું નહીં; પણ એટલું તો જરૂર યાદ રાખવું જોઈશે કે વાચકવર્ગને જ્યોતિષનો કાંઈક શોખ અને અભ્યાસની જરૂર તો પડશે જ. અંથકર્તાના જીવનચરિત્ર વિષે કેટલીક તજવીજ કરતાં જોઈએ તેવી હકીકત મળી શકી નહીં જેથી લખવાનું મુલ્તવી રાખ્યું છે, પણ વિદ્વાનો તરફથી ખાત્રીપૂર્વક જીવનચરિત્ર અમને મળશે તો બીજી આવૃત્તિમાં દાખલ કરવામાં આવશે.

૮

આ અંથનાં બે ભાગ રાખવામાં આવ્યા છે. તેમાં એક મુહુર્ત વિષે અને બીજો ગણીત કુંડળી વિષે છે. શ્રીમાન નરયંત્ર આચાર્યે આ બે ભાગમાં જ્યોતિષના ધણા અંથનો સમાવેશ કર્યો છે, અને અંથનું નામ પણ તેમના નામથીજ રાખ્યું જણાય છે. એ બે ભાગ સિવાય પણ, સૂત્રોને આધારે, કેટલીક જાણવાજોગ બિના સંક્ષેપમાં છેવટ દાખલ કરવામાં આવેલ છે. તેમાં લોકીક અને લોકોત્તર એમ બે ભાગ દેખાડ્યા છે. તે સીવાય કેટલીક બિના જુના લખાણ ઉપરથી તેમજ કેટલીક બિના અનુભવીઓને મુખેથી જેવી સાંભળી તેવી તેમાં દાખલ કરી છે. તેમાં કાંઈ જગ્યાએ લખાણદોષ, છાપ દોષ, અને દષ્ટિદોષથી રહેલી જુદો વાચકવર્ગની નજરે દેખાય તો સુધારી વાંચવા તરફી દેશો, અને મેહેરખાની કરી અમને લખી જણાવશો તો બીજી આવૃત્તિમાં બનતો ફેરફાર કરી શકાશે.

આ પુસ્તકના મુદ્ર સુધારવામાં લિંબડી નિવાસી (હાલ અમદાવાદ) સંઘવી વાંડીલાલ કાકુભાઈએ તન-મનથી જે મહેનત લીધી છે તે માટે અમે તેમનો અંતઃકરણપૂર્વક આભાર માનીએ છીએ, અને અમારી ખાત્રી આપીએ છીએ, કે તેઓ મુદ્ર સુધારવાનું કામ બહુજ સંતોષકારક રીતે બજાવે છે. દેશાવરથી પુસ્તક છપાવનારે મુદ્ર સુધારવાનું કામ તેમની મારફત કરાવવા અમે આગ્રહપૂર્વક બક્ષામણ કરીએ છીએ. આ પુસ્તકનું યુજરાતી લખાણ તૈયાર કરાવવામાં શા. નાગરદાસ લઘુભાઈએ જે મહેનત લીધી છે તેને માટે અમે તેમનો આભાર માનીએ છીએ.

લી. હું છું,

ચાર તીર્થના દાસ,

૨. મહ.

અનુક્રમણિકા.

પ્રથમ કીરણ.

વિષયાંક.	વિષયનું નામ.	પૃષ્ઠાંક.
૧	અથ શ્રી તીથી વિચાર	૩
૨	અથ શ્રી સીદ્ધીયોગ, મૃત્યુયોગ વિચાર	૩
૩	અથ શ્રી શુભ કામમાં ત્યાગ કરવા યોગ્ય તીથીઓના નામ.	૪
૪	અથ શ્રી સૂર્યદગ્ધા તીથી વિષે.	૫
૫	અથ શ્રી ચંદ્રદગ્ધા તીથી વિષે.	૬
૬	અથ શ્રી હોરા વિચાર	૬
૭	અથ શ્રી દિવસ રાત્રીના ચોધડીઆની સમજ	૭
૮	અથ શ્રી વાર વેલા વિષે.	૯
૯	અથ શ્રી વાર દોષ ભંગ વિષે	૧૦
૧૦	અથ શ્રી નવે ગ્રહ એક રાશી ઉપર ફટકો વખત રહે તે વિષે.	૧૦
૧૧	અથ શ્રી ગ્રહ અતીચાર વકી થાય તેનું ફળ	૧૧
૧૨	અથ શ્રી ગ્રહ વકીનું દ્રષ્ટાંત.	૧૧
૧૩	અથ શ્રી ગ્રહ અતીચારી વકીનું વિસ્તારપૂર્વક ફળ.	૧૧
૧૪	અથ શ્રી ગ્રહ અતીચાર વકીના દિવસ વિષે.	૧૨
૧૫	અથ શ્રી ૨૮ નક્ષત્રમાં કાણા, આંધળા વિ.	૧૩
૧૬	અથ શ્રી નક્ષત્રનાં તારા પ્રમુખનો વિચાર.	૧૪
૧૭	અથ શ્રી અભીચ નક્ષત્રની સમજણ	૧૬
૧૮	અથ શ્રી નક્ષત્રની સંજ્ઞા વિષે	૧૭
૧૯	અથ શ્રી નક્ષત્રમાં કાર્ય કરવાની સમજ	૧૮
૨૦	અથ શ્રી સત્તાવિશ યોગનાં નામ	૧૮
૨૧	અથ શ્રી રાશી ઉપરથી ઉપજતા નક્ષત્ર પાયા, અને અક્ષરોનું કોષ્ટક	૧૯
૨૨	અથ શ્રી બાર પ્રકારના ચંદ્રમાનાં ફળનો વિચાર	૨૧
૨૩	અથ શ્રી તારાખલ વિચાર	૨૩

વિષયાંક.	વિષયનું નામ.	પૃષ્ઠાંક.
૨૪	અથ શ્રી ચંદ્રભંગ વિચાર	૨૪
૨૫	અથ શ્રી ભદ્રા વિચાર	૨૫
૨૬	અથ શ્રી ભદ્રાની ધરી તથા સ્થાન વિચાર તથા તેનું ફળ.	૨૬
૨૭	અથ શ્રી વિષ્ણીની દિશાઓનાં સ્થાનક તથા ભદ્રાના પુંછતી સમજ.	૨૬
૨૮	અથ શ્રી ભદ્રા રાશી વિચાર	૨૮
૨૯	અથ શ્રી વિષ્ણી મુખ વિચાર	૨૮
૩૦	અથ શ્રી પ્રહરાર્ધ કુલીક ઉષ્ણકુલીક કંટક યોગ વિચાર ...	૨૯
૩૧	અથ શ્રી કાળ વેળા	૩૧
૩૨	અથ શ્રી સ્થિતર યોગ	૩૧
૩૩	અથ શ્રી કર્ક યોગ વિષે	૩૨
૩૪	અથ શ્રી યમદંટ યોગ વિષે	૩૨
૩૫	અથ શ્રી અમૃત સિદ્ધિ યોગ વિષે	૩૩
૩૬	અથ શ્રી ઉત્પાત, મૃત્યુ, કાંણુ યોગ વિષે	૩૪
૩૭	અથ શ્રી વજ્રપાત યોગ વિષે	૩૪
૩૮	અથ શ્રી વિજય યોગ વિષે	૩૫
૩૯	અથ શ્રી સંવર્તક યોગ વિષે	૩૫
૪૦	અથ શ્રી કાલમુખી યોગ વિષે	૩૫
૪૧	અથ શ્રી રવી યોગ વિષે	૩૬
૪૨	અથ શ્રી અકાલીશ યોગ આવવાનો પ્રકાર	૩૭
૪૩	અથ શ્રી કુમાર યોગ વિષે	૩૮
૪૪	અથ શ્રી રાજ યોગ વિષે	૩૮
૪૫	અથ શ્રી ત્રિગંડાંત યોગ વિચાર.	૪૦
૪૬	અથ શ્રી નક્ષત્ર પંચક વિષે.	૪૨
૪૭	અથ શ્રી ચંદ્રમાની ખાર પ્રકારની અવસ્થા વિષે ...	૪૩
૪૮	અથ શ્રી ચંદ્રમાના ઘરની દીશાઓ વિષે.	૪૫
૪૯	અથ શ્રી ચંદ્રમાના ફળ વિષે	૪૫
૫૦	અથ શ્રી ત્રીપુરકર તથા યમક યોગ વિષે	૪૫
૫૧	અથ શ્રી ત્રીપુરકર, યમક યોગ તથા પંચક ફળ વિષે. ...	૪૬
૫૨	અથ શ્રી કર્ણુ વિષે.	૪૭
૫૩	અથ શ્રી કર્ણુ ગણવાની રીતી.	૪૭

વિષયાંક.

વિષયનું નામ.

પૃષ્ઠાંક.

૫૪	અથ શ્રી કર્ણનું નામ.	૪૭
૫૫	અથ શ્રી ઉપર કહેલાં કર્ણમાં શું શું કામ કરવું તેના ન કરવું તે વિષે.	૪૮
૫૬	અથ શ્રી શકુની, ચતુષ્પદ, નાગ અને કિસ્તુમ્મ એ ચાર કર્ણના રૂવામી વિષે	૪૯
૫૭	અથ શ્રી સંક્રાંતિ પ્રકાર	૫૦
૫૮	અથ શ્રી સંક્રાંતિનાં મુહૂર્ત જ્યૈષ્ઠવાનો પ્રકાર	૫૨
૫૯	અથ શ્રી સંક્રાંતિ ફલ વિચાર	૫૩
૬૦	અથ શ્રી સંક્રાંતિ વાર ફલ વિચાર	૫૩
૬૧	અથ શ્રી સંવત્સરના વશાનો વિચાર	૫૪
૬૨	અથ શ્રી પરદેશ ગમન પ્રસ્થાન પ્રમાણ	૫૫
૬૩	અથ શ્રી ગમન નક્ષેત્ર વિચાર	૫૬
૬૪	અથ શ્રી ન ચાલવાના નક્ષેત્રોના વખત વિષે	૫૭
૬૫	અથ શ્રી પરિધયોગ જ્ઞેવાનો વિચાર	૫૮
૬૬	અથ શ્રી ગમન મુહૂર્ત વિચાર	૫૮
૬૭	અથ શ્રી દિશાશૂલ વિચાર	૫૯
૬૮	અથ શ્રી દિશાશૂલના ભંગ વિષે	૫૯
૬૯	અથ શ્રી વિદિશા દિશાશૂલ વિષે	૬૦
૭૦	અથ શ્રી વિદિશા દિશાશૂલના પરિહાર વિષે	૬૧
૭૧	અથ શ્રી નક્ષેત્ર દિશાશૂલ વિષે	૬૧
૭૨	અથ શ્રી નક્ષેત્ર શૂલ વિષે	૬૧
૭૩	અથ શ્રી યોગિની વિચાર	૬૨
૭૪	અથ શ્રી યોગીનીનાં નામ તથા વાહન	૬૩
૭૫	અથ શ્રી યોગીનીનું ફળ.	૬૪
૭૬	અથ શ્રી ગ્રહનાં વાહનનો વિચાર	૬૪
૭૭	અથ શ્રી નવગ્રહના નવ વાહન અને તેનું ફળ.	૬૫
૭૮	અથ શ્રી રાહુ વિચાર.	૬૫
૭૯	અથ શ્રી સ્વરોહ્ય વિચાર.	૬૮
૮૦	અથ શ્રી વિશેષ કામ વાર સ્વરોહ્ય વિચાર	૬૯
૮૧	અથ શ્રી સૂર્યના વાસા વિષે	૭૧

વિષયાંક.	વિષયનું નામ.	પૃષ્ઠાંક.
૮૨	અથ શ્રી કાલ પાસ વિચાર ...	૭૧
૮૩	અથ શ્રી વત્સ વિચાર ...	૭૩
૮૪	અથ શ્રી શુક વિચાર ...	૭૪
૮૫	અથ શ્રી શુક જીવવાનું માસ ફળ ...	૭૫
૮૬	અથ શ્રી સૌભાગ્યવતી સ્ત્રીને સાસરે તથા ખીયર જવાનું મહુરત ...	૭૬
૮૭	અથ શ્રી ગુરુ તથા શુકના અસ્તમાં તજવાનાં કામ ...	૭૭
૮૮	અથ શ્રી સિંહના ગુરુનો વિચાર ...	૭૮
૮૯	અથ શ્રી રોગીને સ્નાન કરાવવાનું મહુરત ...	૮૦
૯૦	અથ શ્રી સ્ત્રીને પ્રસૂતિ સ્થાન મહુરત ...	૮૧
૯૧	અથ શ્રી પ્રથમ પ્રસૂતી સ્નાન મહુરત ...	૮૨
૯૨	અથ શ્રી કન્યાને પહેલું આણું કરવાનું મહુરત ...	૮૪
૯૩	અથ શ્રી ધરાણું તથા વસ્ત્ર ધારણ કરવાનું મહુરત ...	૮૫
૯૪	અથ શ્રી વિદ્યારંભ મહુરત વિચાર ...	૮૬
૯૫	અથ શ્રી વર વધુને આઠ ગુણ જોવાનો વિચાર ...	૮૭
૯૬	અથ શ્રી એક બીજને લેણાદેણીનો સંબંધ જોવા વિષે ...	૮૮
૯૭	અથ શ્રી વર્ષુ વિષે ...	૮૯
૯૮	અથ શ્રી ગણુ નિચાર ...	૯૧
૯૯	અથ શ્રી વૈશ્ય તથા શ્રદ્ધાલુક વિચાર ...	૯૨
૧૦૦	અથ શ્રી તારા જોવાનો વિચાર ...	૯૫
૧૦૧	અથ શ્રી વિવાહમાં સર્પાંકાર નાડી વેધનો વિચાર...	૯૫
૧૦૨	અથ શ્રી નાડી જોવાના કાર્યો ...	૯૫
૧૦૩	અથ શ્રી યુગ વિચાર ...	૯૬
૧૦૪	અથ શ્રી નાડી જોવાનો વિચાર ...	૯૬
૧૦૫	અથ શ્રી રોગી પુરૂષ જોવા વિષે ...	૯૭
૧૦૬	અથ શ્રી બાર રાશીનાં સ્વામિ ...	૯૮
૧૦૭	અથ શ્રી ગ્રહ ઉંચ નીચ રાશી વિચાર...	૯૮
૧૦૮	અથ શ્રી ગ્રહના અતિ વેર વિષે ...	૯૯
૧૦૯	અથ શ્રી યોની તથા અષ્ટ પ્રિતિ વિચાર ...	૧૦૦

વિષયાંક.

વિષયનું નામ.

પૃષ્ઠાંક.

૧૧૦	અથ શ્રી મુંડન મુહૂર્ત તથા યાત્રા જવામાં તથા વિદ્યા ભણવામાં વર્જવાના દિવસ તથા વાર૧૦૧
૧૧૧	અથ શ્રી વસ્ત્ર પહેરવાનું મુહૂર્ત૧૦૩
૧૧૨	અથ શ્રી વસ્ત્ર પહેરવામાં વર્જવાના દિવસ તથા તેનું ફળ૧૦૩
૧૧૩	અથ શ્રી કાંસાના વાસણમાં પ્રથમ જમવાનું મુહૂર્ત૧૦૪
૧૧૪	અથ શ્રી આળકને પ્રથમ અન્ન ખવરાવવાનું મુહૂર્ત૧૦૪
૧૧૫	અથ શ્રી નક્ષત્રમાં ગએલી વસ્તુ મળવા વિષે૧૦૫
૧૧૬	અથ શ્રી નક્ષત્ર અવસ્થા વિચાર૧૦૫
૧૧૭	અથ શ્રી સર્પ ડંશ કરે તેનો વિચાર૧૦૬
૧૧૮	અથ શ્રી ધાતુ તિથી વિષે૧૦૭
૧૧૯	અથ શ્રી રોગીને રોગથી મુક્ત થવાનો વિચાર૧૦૭
૧૨૦	અથ શ્રી પ્રેત કાર્ય વિષે વિચાર૧૦૮
૧૨૧	અથ શ્રી મૃત ક્રિયા વિષે૧૦૯
૧૨૨	અથ શ્રી પ્રથમ ગોચરી તપશ્ચર્યા તથા લોચ કરવાનું મુહૂર્ત૧૦૯
૧૨૩	અથ શ્રી ચંદ્રમાના ઉદયનો વિચાર૧૧૦
૧૨૪	અથ શ્રી રવી સંક્રાંતીનું ફળ૧૧૧
૧૨૫	અથ શ્રી સગ્ન ધડી પણ પ્રમાણ૧૧૨
૧૨૬	અથ શ્રી ચારપગાં જનાવર લેવાનું મુહૂર્ત૧૧૪
૧૨૭	અથ શ્રી રાહુ ફળ વિચાર૧૧૫
૧૨૮	અથ શ્રી ધર કરવાનું તથા વસવાનું મુહૂર્ત૧૧૬
૧૨૯	અથ શ્રી શેષ નાગની વિધિ૧૧૭
૧૩૦	અથ શ્રી ગુરુનું ફળ૧૧૮
૧૩૧	અથ શ્રી કુંડળી જોવા વિષે૧૧૮
૧૩૨	અથ શ્રી સર્વોગ યોગ યંત્ર૧૧૮
૧૩૩	અથ શ્રી વર્ગના ચાર સ્થંભનો યંત્ર૧૨૧
૧૩૪	અથ શ્રી ગયેલી વસ્તુ મળવા ન મળવાનો વિચાર૧૨૨
૧૩૫	અથ શ્રી શુભ યોગ યંત્ર૧૨૩
૧૩૬	અથ શ્રી અશુભ યોગ યંત્ર૧૨૪
૧૩૭	અથ શ્રી વિષ આળક યંત્ર૧૨૫

દ્વિતીય કીરણ.

વિષયાંક.	વિષયનું નામ.	પૃષ્ઠાંક.
૧૩૮	અથ શ્રી બાર રાશી વિચાર૧૨૮
૧૩૯	અથ શ્રી રાશી સંજ્ઞા વિચાર.૧૨૮
૧૪૦	અથ શ્રી રાશી બલાબલ વિચાર.૧૩૦
૧૪૧	અથ શ્રી ગ્રહ પરમ ઉચ્ચ અંશ વિચાર૧૩૧
૧૪૨	અથ શ્રી પરમ નીચ ગ્રહ વિચાર૧૩૨
૧૪૩	અથ શ્રી બાર ભુવન ગ્રહ હુંડકી વિચાર.૧૩૨
૧૪૪	અથ શ્રી પાપ સામ્ય ગ્રહ દીક્ષા વિચાર.૧૩૭
૧૪૫	અથ શ્રી ગ્રહ લીંગ સંજ્ઞા વિચાર.૧૩૮
૧૪૬	અથ શ્રી ગ્રહ ભેદ વિચાર.૧૩૯
૧૪૮	અથ શ્રી દિવસ રાત્રી બલ વિચાર.૧૪૦
૧૪૯	અથ શ્રી નૈસર્ગ બલ વિચાર.૧૪૧
૧૫૦	અથ શ્રી ગ્રહ દ્રષ્ટિ વિચાર.૧૪૧
૧૫૧	અથ શ્રી ગ્રહ મૈત્રી વિચાર૧૪૩
૧૫૨	અથ શ્રી ગોચર ગ્રહ વિચાર૧૪૪
૧૫૩	અથ શ્રી અષ્ટ વર્ગ ફળ વિચાર૧૪૭
૧૫૪	અથ શ્રી શુભ કાર્યમાં વર્જવા યોગ સમય વિચાર૧૫૫
૧૫૫	અથ શ્રી ગૃહવાસ્તુ, દેવ પ્રતિષ્ઠા અને દીક્ષા મુહુર્ત વિચાર...	૧૫૬
૧૫૬	અથ શ્રી ગુરુ શુક્રના ઉદય અસ્તનો વિચાર૧૫૭
૧૫૭	અથ શ્રી દીક્ષા નક્ષત્ર વિચાર૧૫૮
૧૫૮	અથ શ્રી વેધ, લક્ષ્મીપાત, એકાર્ગલ વિચાર૧૫૯
૧૫૯	અથ શ્રી એકાર્ગલ યંત્ર વિચાર૧૬૩
૧૬૦	અથ શ્રી લક્ષ્મી દોષ વિચાર૧૬૩
૧૬૧	અથ શ્રી પાત દોષ વિચાર૧૬૪
૧૬૨	અથ શ્રી ઉપગ્રહ વિચાર૧૬૫
૧૬૩	અથ શ્રી ક્રાંતિ સામ્ય વિચાર૧૬૬
૧૬૪	અથ શ્રી પ્રતિષ્ઠા મુહુર્ત લગ્ન વિચાર...	...૧૬૭
૧૬૫	અથ શ્રી નવમાશિક ફળ વિચાર૧૬૮
૧૬૬	અથ શ્રી લગ્ન ગ્રહ બલ વિચાર૧૭૦

વિષયાંક.

વિષયનું નામ.

પૃષ્ઠાંક.

૧૬૭	અથ શ્રી લગ્ન પ્રમાણુ ફળ વિચાર૧૭૨
૧૬૮	અથ શ્રી લગ્ન ફપટ કરવાનો વિચાર૧૭૩
૧૬૯	અથ શ્રી રાશી પતિ વિચાર૧૭૪
૧૭૦	અથ શ્રી સપ્તમાંશ વિચાર૧૭૫
૧૭૧	અથ શ્રી ષડ્વર્ગ શુદ્ધિ વિચાર૧૭૬
૧૭૨	અથ શ્રી સંક્રાંતી નામ ફળ વિચાર૧૮૨
૧૭૩	અથ શ્રી દીનમાન વિચાર૧૮૨
૧૭૪	અથ શ્રી મેષાદિક રાશી મધ્યપાદ વિચાર૧૮૮
૧૭૫	અથ શ્રી દિક્ષા પતિષ્ટા મુહુર્ત્તમાં ચંદ્રમલ વિચાર૧૮૯
૧૭૬	અથ શ્રી ગ્રહ નિર્મળ ફળ વિચાર૧૯૩
૧૭૭	અથ શ્રી ગ્રહ વસા વિચાર૧૯૮
૧૭૮	અથ શ્રી ધ્રુવ ચક્ર વિચાર૨૦૦
૧૭૯	અથ શ્રી ઠાણાંગ, જંબુદ્વિપ પત્રાંતી વિગેરે સૂત્રોને આધારે, પાંચ સંવત્સર, ત્રીયી વિગેરે કહે છે.	૨૦૫
૧૮૦	અથ શ્રી ઉત્તરાધ્યયન સૂત્રને આધારે રાત્રિ દિવસની પોરશી ભરવાનું માન કહે છે.૨૧૨
૧૮૧	અથ શ્રી દીક્ષા વિચાર તથા પ્રસ્તાવીક યોલ.૨૧૭
૧૮૨	અથ શ્રી ગરોળી વિચાર.૨૧૮
૧૮૩	અથ શ્રી ફાંકડું અથવા ચોથાના ઘરનો વિચાર.૨૧૯
૧૮૪	અથ શ્રી ગ્રહ શાન્તિ કરવાનો જાપ.૨૨૦

જાહેર ખબર.

બીમશી માણેક વિગેરેનાં છાપેલાં તમામ જાતનાં જૈન ધર્મનાં તેમજ વાર્તાઓ, નોંવેલો, કાવ્યદાઓ, નાટકો વિગેરે પુસ્તકો અને સંવત્સરીના છાપેલા કાગળો અમારે ત્યાંથી વ્યાજબી કીંમતે મળશે. જથ્થાબંધ મંગાવનારને યોગ્ય કમીશન આપવામાં આવશે. લખો:—

શાહુ ત્રીલોવનદાસ રૂગનાથદાસ, જૈન બુકસેલર.

આકાશકેના કુવાની પોળ—અમદાવાદ.

પુસ્તક મળવાનાં ઠેકાણાં:—

—:૦:—

સુરત.

૧. પ્રગટકર્તા પાસેથી.

૨. શા. નાગરદાસ લઘુબાધ,

ઠે. લાગા તળાવ, પોસ્ટ ઓફીસની પાછળ, ઘર નં. ૧૭૮.

અમદાવાદ.

શા. ત્રીલોવનદાસ રૂઘનાથદાસ જૈન બુકસેલર,

ઠે. રાયપુર, આકાશેઠના કુવાની પોળ.

ખંભાત.

પૂજ્ય શ્રી હરખચંદ્રજી સ્વામી પુસ્તકાલય,

હા. શાહ છોટાલાલ મોતીચંદ

ઠે. સુતારવાડો.

॥ श्री गौतमेभ्यो नमः ॥

॥ श्री नरचंद्र जैन ज्योतिष. ॥

प्रथम कीरण (भाग १ लो.)

॥ मंगळाचरण. ॥

॥ श्लोक. ॥

श्री अर्हंतजिनंनत्वा । नरचंद्रेणधीमता ।

सारमुग्रीयते किंचित् । योतिषः क्षीरनिरधे ॥१॥

ભાવાર્થ:—અર્થકર્તા નરચંદ્ર આચાર્ય ઇન્દ્રિમાન, પોતાના ઇષ્ટદેવ શ્રી અર્હંત જીન તિર્થંકર પ્રભુને વંદન નમસ્કાર કરીને, જ્યોતિષરૂપી સમુદ્રમાંથી સારને ઉદ્ધાર કરે છે. અર્થાત્ સાગરને ગાગરમાં ભરવા રૂપ કરે છે. મતલબ કે આ અર્થમાં ૪૮ વિષયોમાં ઘણા અર્થોનો સમાવેશ થાય છે. તે અડતાલીસ વિષયોનાં નામ નીચે પ્રમાણે. ॥ ૧. ॥

તિથિ વાર ધિશ્ચ યોગા । રાશિ શશિ તારકાબલં ભદ્રા ॥

કુલિકોપ કુલિક કંટક । અર્ધપ્રહરા કાલવેલાચ ॥૨॥

સ્થિવર શુભાશુભર વ્યુપ । કુમાર રાજાદિ યોગગાંડાં ॥

પંચક ચંદ્રાવસ્થા । ત્રિપુષ્કર યમલ કરણાનિ ॥૩॥

પ્રસ્થાનક્રમ દિગ્ ધિશ્ચ । શૂલ કીલાશ્ચ યોગિની રાહુ ॥

હંસ રવિ પાસા કાલા । વચ્છ શુક્રેગતિ રિતિગપને ॥૪॥

સ્નાનાભિધાન વિદ્યાક્ષૌરં । બર પાત્ર નષ્ટ રુગ્વિગમા ॥

પૈત્રિક ગેહારંભા । પ્રકીર્ણકાન્યત્રવક્ષંતે

॥૫॥

ભાવાર્થ:—

૧ પંદર તિથીનો વિચાર.	૨૭ દીશી વિદીશીનો વિચાર.
૨ સાત બારનો વિચાર.	૨૮ નક્ષત્રનો વિચાર.
૩ અઠ્ઠાવિસ નક્ષત્રનો વિચાર.	૨૯ દીશાશૂળનો વિચાર.
૪ સત્તાવિસ યોગ ફળનો વિચાર.	૩૦ કીલક યોગનો વિચાર.
૫ બાર રાશીનો વિચાર.	૩૧ યોગીની વિચાર.
૬ ચંદ્રમાનો વિચાર.	૩૨ રાહુનો વિચાર.
૭ તાર બળનો વિચાર.	૩૩ નાસીકાનો વિચાર.
૮ ભદ્રાનો વિચાર.	૩૪ સૂર્યનો વિચાર.
૯ કુલીક યોગ વિચાર.	૩૫ પાસનો વિચાર.
૧૦ ઉપકુલીક યોગ વિચાર.	૩૬ કાળપાસનો વિચાર.
૧૧ કંટક યોગ વિચાર.	૩૭ વત્સનો વિચાર.
૧૨ અર્ધ, પ્રહર વિચાર.	૩૮ ઉદય અસ્ત શુક્રની ગ.તિનો વિચાર. ગમન મુહુર્ત.
૧૩ કાળ વેળા વિચાર.	૩૯ સ્નાન મુહુર્તનો વિચાર.
૧૪ સ્થિર ચર યોગ વિચાર.	૪૦ નામ કરણ યુગ વિચાર.
૧૫ શુભ યોગ વિચાર.	૪૧ વિદ્યા ભણવાના મુહુર્તનો વિચાર.
૧૬ અશુભ યોગ વિચાર.	૪૨ પ્રથમ મુંડન મુહુર્ત વિચાર.
૧૭ રવી યોગ વિચાર.	૪૩ વસ્ત્ર પહેરવાના મુહુર્તનો વિચાર.
૧૮ કુમાર યોગ વિચાર.	૪૪ કાંસ્ય પાત્રાદિ મુહુર્ત વિચાર.
૧૯ રાજ યોગ વિચાર.	૪૫ ગત વસ્તુના લાભનો વિચાર.
૨૦ ગડાંત યોગ વિચાર.	૪૬ રોગીયો રોગથી છુટશે કે નહિ તેનો વિચાર.
૨૧ પંચક વિચાર.	૪૭ પૈત્રી કાર્ય કરવાનો વિચાર.
૨૨ ચંદ્રમાની અવસ્થાનો વિચાર.	૪૮ ઘરનો આરંભ કરવાનો મુહુર્ત વિચાર.
૨૩ ત્રીપુસ્કર યોગ વિચાર.	
૨૪ ચમળ યોગ વિચાર.	
૨૫ સાત કર્ણનો વિચાર.	
૨૬ પ્રસ્થાન કરણ વિચાર.	

એવી રીતે નરચંદ્ર આચાર્યે અડતાલીસ પ્રકરણમાં અંથનો સમાવેશ કર્યો છે તે ક્રમવાર આગળ વર્ણન કરીને ઠહીશું. ॥૨-૫.॥

અથ શ્રી તીથી વિચાર.

નંદા ભદ્રા જયા રિક્તા । પૂર્ણાશ્રનામતઃ ક્રમસઃ ॥
 તિથયઃપ્રતિપ્રત્યષ્ઠી* । એકાદશાઘ્યાસ્વનામફલા ॥૬॥
 પઢિવા ષષ્ઠિ અગ્યારસિનંદા । બીજસાતમિ બારસિભદ્રા ॥
 ત્રીજઆઠમતેરસજય્યા । ચોથ નવમિ ચઉદશિ રિક્તા ॥૭॥
 પાંચમિ દશમિ પૂન્યમ પૂર્ણા* ॥

તીથી યંત્ર.

૧	૬	૧૧	નંદા	તીથી
૨	૭	૧૨	ભદ્રા	તીથી
૩	૮	૧૩	જયા	તીથી
૪	૯	૧૪	રીક્તા	તીથી.
૫	૧૦	૧૫	પુર્ણા	તીથી.

ભાવાર્થ:—ઉપર કહેલી તીથી જેવી કે નંદા, ભદ્રા, જયા, રીક્તા, પુર્ણા એ પાંચે તીથીઓમાં ફક્ત રીક્તા તીથી શુભ કાર્યમાં વર્જવી; તે શિવાય ચાર તીથીઓ પોતપોતાના નામ પ્રમાણે ફળ આપવાવાળી છે.* ॥ ૬-૭ ॥

અથ શ્રી સીદ્ધીયોગ મૃત્યુયોગ વિચાર.

શુક્રે નંદા બુધે ભદ્રા । જયાચદિતિનંદને ॥
 શનૌ રિક્તા ગુરૌ પૂર્ણા । તિથયઃ સર્વ સિદ્ધિદા ॥૮॥

* ઠાણાગ સૂત્રના ચોથે ઠાણે ભદ્રા સહીત દીવસ પાપકારી કહેા છે. તે ભદ્રા એટલે વિદ્યે સમજવી, પણ ભદ્રા તીથી સમજવી નહીં.

ભવેત્ત્તમોમાર્કયોનંદા । મદ્રાજિવશશાંકયો ॥

જયાચશોમપુત્રેણ । રિક્તાચેવંતુભાર્ગવે ॥૧૧॥

પૂર્ણાશનિશ્વરેજ્ઞેયા । મૃત્યુયોગાપ્રકિર્તિતા ॥૧૦॥

તીથી અને વાર બે ભેળા થવાથી સીદ્ધી યોગ અને મૃત્યુ યોગ થાય છે. તેની સમજ નીચેના યંત્રથી જાણવી.

સીદ્ધી યોગ યંત્ર.

મૃત્યુ યોગ યંત્ર.

તીથીનું નામ. તીથી. વાર, તીથીનું નામ. તીથી. વાર.

નંદા.	૧	૬	૧૧	શુક.
ભદ્રા.	૨	૭	૧૨	બુધ.
જ્યા.	૩	૮	૧૩	મંગળ.
રીક્તા.	૪	૯	૧૪	શની.
પૂર્ણા.	૫	૧૦	૧૫	ગુરુ.

નંદા.	૧	૬	૧૧	૨. મં.
ભદ્રા.	૨	૭	૧૨	સો.ગુ.
જ્યા.	૩	૮	૧૩	બુધ.
રીક્તા.	૪	૯	૧૪	શુક.
પૂર્ણા.	૫	૧૦	૧૫	શની.

ભાવાર્થ:—ઉપર બતાવેલા સીદ્ધીયોગ સર્વે શુભ કામમાં સીદ્ધીદાયક સમજવા, અને મૃત્યુયોગ શુભ કામમાં સર્વથા ત્યાગ કરવા. ॥ ૮-૯-૧૦ ॥

અથ શ્રી શુભ કામમાં ત્યાગ કરવા યોગ્ય
તીથીઓના નામ.

અમાવાસ્યાષ્ટમિષ્ટિ । દ્વાદશીશુભકર્મસું ॥

ત્રયસ્પૃગવમેરિક્તા । દગ્ધાક્રૂરાશ્વવર્જયેત્ ॥૧૧॥

વારત્રયંસ્પૃશંસંતિ । ત્રિદિનસ્પૃગ્તિથિર્ભવેત્ ॥

વારેતિથિત્રયંસ્પર્શિ । ન્યવમંમધ્યમાતિથી ॥૧૨॥

કષ્ટક્ષૌરંબરેદૌસ્થ્ય । ગૃહપ્રવેશશૂન્યતં ॥

આયુધેમરણ્યાત્રા । કષ્યુદ્ધાહો નિર્થકા ॥૧૩॥

ભાવાર્થ:—અમસ્સ, આઠમ, છઠ, ખારસ, વૃષદ્વી તીથી તથા સુર્યને ન દેખે તે તીથી તથા રીક્તા તીથી એટલે ૪, ૯, ૧૪, તથા ચંદ્રદગ્ધા તીથી તથા સુર્યદગ્ધા તીથી તથા એક વાર ત્રણ તીથીને ભોગવે તે દીવસ તથા એક તીથી ત્રણ દીવસ ભોગવે તે એ સર્વે શુભ કામમાં વર્જીવી. વળી વિશેષમાં તેનું ક્ષણ કહે છે કે, ઘટી તીથીમાં તથા વધેદ્વી તીથીમાં જો બાળકોનું પ્રથમ મુંડન કરાવે તો મૃત્યુ થાય તથા નવા ઘરમાં પ્રવેશ કરે તો તે ઘર શૂન્ય થાય તથા નવું હથીયાર ખાંધે તો મૃત્યુ પામે, જાત્રાએ જાય તો નીષ્ફળ થાય, ખેતી કરે તો નીપજે નહીં, વીવાહ કરે તો વીઘ્ન થાય; માટે તે તીથીઓમાં પુરોક્ત કામ ન કરવા. તે તીથીઓ ત્યાગ કરવા યોગ્ય છે. ॥ ૧૧-૧૨-૧૩. ॥

અથ શ્રી સૂર્યદગ્ધા તીથી વિષે.

દ્વિતિયાધનમીનેષુ । ચતુર્થીવૃષકુંભયો ॥

મેષકર્કટયોઃષષ્ઠિ । કંન્યામિથુનચાષ્ટમિ ॥૧૪॥

દશમિવૃશ્ચિકેસિંહે । દ્વાદશમિકરેતુલે ॥

તિથયો અર્કદગ્ધાશ્ચ । સર્વકાર્યવિવર્જિતા ॥૧૫॥

ભાવાર્થ:—ધનરાશી તથા મીનરાશીની સંક્રાંતીમાં ખીજ તીથી દગ્ધા કહેવાય, વૃષભ રાશી તથા કુંભ રાશીની સંક્રાંતીમાં ચોથ દગ્ધા તીથી જાણવી, મેષ રાશી તથા કરક રાશીની સંક્રાંતીમાં છઠ દગ્ધા તીથી જાણવી. કન્યા રાશી તથા મીથુન રાશીની સંક્રાંતીમાં આઠમ દગ્ધા તીથી જાણવી, વૃશ્ચિક રાશી તથા સિંહ રાશીની સંક્રાંતીમાં દશમ દગ્ધા તીથી જાણવી, મહર રાશી તથા તુલા રાશીની સંક્રાંતીમાં ખારસ દગ્ધા તીથી જાણવી, એ તીથીઓ સર્વે શુભ કામમાં ત્યાગ કરવી. ૧૪-૧૫.

अथ श्री चंद्रदग्धा तीथी विषे.

दशमिवृषकर्केषु । द्वितियाधनकुंभयोः ।
 द्वादशिअलिकंन्येषु । ज्ञपेमृगेतथाष्टमि ॥१६॥
 षष्टितुलाचसिंहेषु । चतुर्थिमेषद्वंद्वयोः ॥
 रेताचंद्रदग्धाश्च । वर्जनियासदाबुधैः ॥१७॥
 मेषादिकानांक्रमसश्चतस्र । पूर्णाश्चतुर्णामपिपंचमिस्यात् ॥
 परापरेषांपरतस्तैव । शक्रुराशैरशुभातिथिस्यात् ॥१८॥

भावार्थः—वृष राशी तथा करक राशीनो चंद्रमा डोय तो दशम चंद्र दग्धा तीथी ज्ञापुवी. धन राशी तथा कुंभ राशीनो चंद्रमा डोय तो भीज चंद्र दग्धा तीथी ज्ञापुवी. वृश्चिक तथा कन्या राशीनो चंद्रमा डोय तो आरश दग्धा तीथी ज्ञापुवी. मीन तथा मकर राशीनो चंद्रमा डोय तो आठम दग्धा तीथी ज्ञापुवी. तुला तथा सींङ राशीनो चंद्रमा डोय तो छठ दग्धा तीथी ज्ञापुवी. मेष तथा भीथुन राशीनो चंद्रमा डोय तो चोथ दग्धा तीथी ज्ञापुवी. ज्ये सर्वे चंद्र दग्धा तीथीज्यो अर्वे शुभ कामभां वर्जवी. ॥ १६-१८. ॥

अथ श्री होरा विचार.

सार्द्ध घटिद्वयमाद्या । दिनवारस्याथषष्टषष्टस्य ॥
 होरास्युपूर्णफला । पादौनफलस्तुदिनवार ॥१९॥

ઉદ્દેગસ્તપનામૃતં । નિશિકરોગાંમાહિનંદને ॥

લાભશ્રંદ્રસુતે ગુરૌ । શુભકરોશુક્રેશ્ચલત્વં ઘટિ ॥

રૌંકાલકરોતિ । સૂર્ય તનયઃ ષડ્ગુણ્યતેવિદિને ॥

રાત્રૌપંચાવિચાર્ય યહ । યદિ ફલં હોરાતિસાર્દ્ધદ્વયં ॥૨૦॥

ભાવાર્થ:—હોરાં હંમેશા અઢી ઘડીની હોય છે. તે આખા દીવસમાં બાર હોરા ભોગવે છે, તેમજ રાત્રીની પણ બાર હોરા જાણવી. એમ રાત-દીવસ મળી ૨૪ હોરા થઈ. તે હોરા ગણવાની સમજ ચોઘડીઆ પ્રમાણે ગણાય છે. જેમકે, રવીવારની પહેલી હોરા ઉદ્દેગ અઢી ઘડીની છે, તે બીજી હોરા કેવી રીતે ગણવી? તેા કે રવીવારથી છઠ્ઠો વાર શુક્ર આન્વેયો તે શુક્રવારની પેલી હોરા થય છે. ત્યારે સમજે કે રવીવારની બીજી હોરા થઈ. એમજ શુક્રવારથી છઠ્ઠે વારે જે પેલી હોરા આવે તે રવીવારની ત્રીજી હોરા સમજવી. એમ અનુક્રમે રાત દીવસની હોરા ગણી લેવી. તેમાં રાત્રે પાંચ પાંચ ગણવી. નામ સર્વેના ચોઘડીઆ પ્રમાણે સમજવા. વિશેષમાં શુક્રવાર, રવીવાર, મંગળવાર, શનીવારે એ હોરાઓ આવે તેા અશુભ જાણવી. શુભ કાર્ય ના કરવું. વિશેષ બીના માટે ચોઘડીઆની ગણતરીમાં લક્ષ આપો. ॥ ૧૯-૨૦. ॥

અથ શ્રી દિવસ રાત્રીના ચોઘડીઆની સમજ.

આદિત્યસોમ મંગલ । બુધગુરુશુક્રાશનિશ્ચરો

સૌમ્યાશશિબુધગુરુવ । શુક્રશ્ચતથાપરેકૂરા ॥ ૨૧ ॥

ઉદ્દેગામૃતારોગા । લાભાશુભાચલાકલા ॥

સૂર્યાદૌસપ્તવારાણિ । રાત્રૌપંચદિનાનિષદ્ ॥ ૨૨ ॥

દિવસનાં ચોધડીયાં.

રવી.	સોમ.	મંગળ.	બુધ.	ગુર.	શુકર.	શની.
ગિદ્દેગ	અમૃત	રોગ	લાભ	શુભ	ચલ	કાળ
ચલ	કાળ	ગિદ્દેગ	અમૃત	રોગ	લાભ	શુભ
લાભ	શુભ	ચલ	કાળ	ગિદ્દેગ	અમૃત	રોગ
અમૃત	રોગ	લાભ	શુભ	ચલ	કાળ	ગિદ્દેગ
કાળ	ગિદ્દેગ	અમૃત	રોગ	લાભ	શુભ	ચલ
શુભ	ચલ	કાલ	ગિદ્દેગ	અમૃત	રોગ	લાભ
રોગ	લાભ	શુભ	ચલ	કાળ	ગિદ્દેગ	અમૃત
ગિદ્દેગ	અમૃત	રોગ	લાભ	શુભ	ચલ	કાળ

રાત્રીનાં ચોધડીયાં.

રવી.	સોમ.	મંગળ.	બુધ.	ગુર.	શુકર.	શની.
શુભ	ચલ	કાલ	ગિદ્દેગ	અમૃત	રોગ	લાભ
અમૃત	રોગ	લાભ	શુભ	ચલ	કાળ	ગિદ્દેગ
ચલ	કાલ	ગિદ્દેગ	અમૃત	રોગ	લાભ	શુભ
રોગ	લાભ	શુભ	ચલ	કાળ	ગિદ્દેગ	અમૃત
કાલ	ગિદ્દેગ	અમૃત	રોગ	લાભ	શુભ	ચલ
લાભ	શુભ	ચલ	કાળ	ગિદ્દેગ	અમૃત	રોગ
ગિદ્દેગ	અમૃત	રોગ	લાભ	શુભ	ચલ	કાળ
શુભ	ચલ	કાળ	ગિદ્દેગ	અમૃત	રોગ	લાભ

ઉપર ચંત્રમાં દેખાડેલા ચોધડીયા દીવસ અને રાત્રીમાં પુરા થાય છે. તેમાં દીવસના આઠ અને રાત્રીનાં પણ આઠ સમજવા. તેમાં શુભ કાર્યમાં કાળ, ગિદ્દેગ અને રોગ એ ત્રણ વર્જવાં, અને શુભ, અમૃત, લાભ, ચલ એ શુભ કાર્યમાં લેવા. બળી આ ચોધડીયા ગણવાની સમજ નીચે પ્રમાણે:—

હોહરો.

રવી ઉદ્દેગ અમૃત શશી, મંગળ રોગ ખેહાલ;

પુષ લાલ શુભ ગુરૂ, બ્રહ્મચળ શનીશ્વર કાળ. ૧

એણીપેરે એક એક છે, પટ પટ ગણો ખંચીત;

દીન ચોઘડીઆ દાખવો, રચણી પાંચે રીત. ૨

ભાવાર્થ:—જેમકે રવીવારે પહેલું ચોઘડીયું ઉદ્દેગ છે તેા ખીન્નું ચોઘડીયું કયું સમજવું તેા કે રવીવારથી છ વાર ગણવા એટલે શુક્રવાર આવ્યો; ત્યારે શુક્રવારનું પહેલું ચોઘડીયું જે ચળ છે તે રવીવારનું ખીન્નું ચોઘડીયું સમજવું. તેમજ શુક્રવારથી છઠ્ઠા વાર પુષવાર આવ્યો; ત્યારે જે પુષવારનું પહેલું ચોઘડીયું તે રવીવારનું ત્રીન્નું ચોઘડીયું સમજવું. એ પ્રમાણે આઠે સમજવા. પણ રાત્રીમાં પાંચ ગણવા. જેમકે, રવીવારથી પાંચમો વાર ગુરૂ આવ્યો, ત્યારે ગુરૂવારનું પહેલું ચોઘડીયું શુભ છે; ત્યારે સમજો કે, રવીવારે રાત્રે પહેલું ચોઘડીયું શુભ છે તે પ્રમાણે ખીન્નું, ત્રીન્નું એમ આઠે સમજવા. એ પ્રમાણે ચોઘડીઆ સમજવા. તેમજ તે સાત વારમાં ત્રણ વાર કુર અને ચાર વાર સોમ્ય છે. રવી, મંગળ, શની, એ ત્રણ વાર કુર કહ્યા છે માટે શુભ કામમાં તજવા. તથા ગુરૂ, પુષ, શુક્ર, સોમ એ ચાર વાર સોમ્ય છે માટે સારા કામમાં લેવા. હોરાની ગણતરી ઉપર દેખાડેલી છે. વિશેષ ચોઘડીઆ પ્રમાણે ગણતરી, અને તેના નામ રવીવારની પહેલી હોરા ઉદ્દેગ, સોમવારની અમૃત, મંગળની રોગ, પુષની લાલ, ગુરૂની શુભ, શુક્રની ચળ, શનીની કાળ એ પ્રમાણે અનુક્રમે છઠ્ઠા વારથી ઉપર પ્રમાણે ગણવી. નામ પ્રમાણે ગુણ જાણવા. ॥ ૨૧-૨૨ ॥

અથ શ્રી વાર વેલા વિષે.

અજઅલિ ઘટમિને માસ્કરેસ્તં પ્રયાતે ।

વૃષધનુષકુલિરે ચાર્દરાત્રૌતુલાઈ ॥

મિથુન મકરસિંહે કંન્યકાયં પ્રભાતે ।

इति विद्वगतितोयं वार संक्रांतिकाल ॥ २३ ॥

ભાવાર્થ:—મેષ, વૃશ્ચીક, કુંભ, મી. એ રાશીની સંક્રાંતિમાં સૂર્ય અસ્ત સમયે વાર વેલા સમજવી.

વરખ, ધન, કર્ક, તુલા સંક્રાંતિમાં અર્ધ રાત્રીએ વાર વેલા બેસે. મીથુન, મકર, સિંહ, કન્યા રાશીની સંક્રાંતિમાં પ્રભાત સમયમાં વાર વેલા બેસે. એ પ્રકારે વાર વેલા સમજવી. એ વાર વેલા શુભ કામમાં ૨૥ ઘડી વર્જવી. ॥ ૨૩ ॥

अथ श्री वार दोष भंग विषे.

न वार दोषा प्रभवन्ति रात्रौ ।

तिशेषतो भौम शनिश्चर୍କान् ।

अंधोयथाभर्તृविलासनिनां ।

कटाक्षबाणा विफला भवन्ति ॥ २४ ॥

ભાવાર્થ:—સાતે વારનો દોષ રાત્રીમાં કામકાજ કરતાં જતાં આવતાં લાગે નહિ. વિશેષ મંગળ, શની, રવી એ ત્રણ વારનો રાત્રીએ સર્વથા દુષણ નહિ. તેના ઉપર દૃષ્ટાંત કહે છે. જેમ કેઈ સ્ત્રી પોતાના અંધ પતીની પાસે રતી વીલાસ, ક્રીડા, હાવભાવ, આંખના કટાક્ષ કરે તે સર્વે નિષ્ફળ છે કેમકે તેનો પતી અંધ છે તે તેના હાવભાવાદિક દેખી શકતો નથી તેમ રાત્રીમાં પાપવાર પોતાનું પાપક્રમ આપી શકતા નથી. ॥ ૨૪ ॥

अथ श्री नवे ग्रह एक राशी ऊपर केटलो

वरखत रहे ते विषे.

मासं रवि बुध शुक्रा । सार्द्धं भौम त्रयोदशाचार्य ॥

त्रिंशन्मदोष्टादशराहु । शशिदिन युगंशं ॥ २५ ॥

ભાવાર્થ:—ત્રણ ગ્રહ એક મહીના એક રાશી ભોગવે છે. તે રવી, બુધ, શુક્ર, એ ત્રણે ગૃહની એક માસની સ્થિતિ સમજવી. મંગળવાર દોઢ માસ એક રાશી ભોગવે, ગુરૂ તેર માસ એક રાશી ભોગવે, અને શનિશ્વર ત્રીસ મહિના એક રાશી ભોગવે (અઢી વરસ). રાહુ અને કેતુ અઠાર માસ એક રાશી ભોગવે છે. ॥ ૨૫ ॥

અથ શ્રી ગ્રહ અતીચાર વક્રી થાય તેનું ફળ.

અતિચારગતાકેચિત્ । કેચિત્વક્રમુપાગતા ॥

પૂર્વરાશિફલંવિદઘ્યાત્ । બ્રહ્મસ્પતિવિવર્જિતા ॥ ૨૬ ॥

ભાવાર્થ:—અતીચાર એટલે પોતાની ગતીના પ્રમાણથી વિશેષ આવે તેને અતીચારી ગૃહ કહે છે, અને જે ગ્રહ પોતાની રાશીથી પાછલી રાશીમાં આવે તે ગ્રહ વક્રી કહેવાય. તે ગ્રહ પોતાની રાશીથી પાછલી રાશી ઉપર જાય તો તેજ રાશીનું ફળ આપે, પણ ગૃહસ્પતી વર્જને સર્વે ગ્રહ ઉપર પ્રમાણે ફળ આપે છે. ॥ ૨૬ ॥

અથ શ્રી ગ્રહ વક્રીનું દ્રષ્ટાંત.

યત્રપ્રજ્વલિતોવન્દિ । દાહંતત્રૈવકારયત્ ॥

યસ્મિન્ રાશિસ્થિતાઃસ્વેદા । ફલંતસ્યેવદાપયેત્ ॥૨૭॥

ભાવાર્થ:—જેમ અગ્નિ જે જગ્યાએ બાળીએ તેજ જગ્યા અગ્નિ બાળે, તેવીજ રીતે જે રાશી ઉપર ગ્રહ વક્રી તથા અતીચારી થયેને જાય તેજ રાશી ફળ આપે. ॥ ૨૭ ॥

અથ શ્રી ગ્રહ અતીચારી વક્રીનું વિસ્તારપૂર્વક ફળ.

અતીચારે ગતે જિવે । વક્રિ ભૂતે શનિશ્વરે ॥

હાહાભૂતજગત્સર્વે । રાજાનોયુદ્ધમુઘતા ॥ ૨૮ ॥

ભૌમ વક્રે શ્વના વૃષ્ટી । બુધ વક્રે રસ ક્ષયં ॥

ગુરુ વક્રે જને પિઢા । શુક્ર વક્રે પ્રજા સુખી ॥૨૯॥

શનિ વક્રે ભવેત્ રોગી । રાહુ વક્રે જન ક્ષયં ॥

एते वक्र गता खेटाः । क्षयं तस्य फलाफलं ॥૩૦॥

ભાવાર્થ:—ગુરુ જે વરસમાં અતીચારી હોય એટલે ઘણી ગતીવાળો એટલે પાંચની ગતી તથા છર્થા અધિક ગતીમાં ચાલે તો અતીચારી કહેવાય. જે તે અગીઆર બાર સુધી વધે અને તે સમયમાં શની વક્રી થાય તો જગતમાં હાહાકાર કરાવે; એટલે ભય, અનાવૃષ્ટી, પ્રજાપીડા, રાજાઓમાં માંહોમાંહે યુદ્ધ થાય. મંગળ વક્રી થાય તો અનાવૃષ્ટી એટલે વરસાદ ન વરસે. બુધ વક્રી થાય તો રસકસ મોંઘા કરે. ગુરુ વક્રી થાય તો મનુષ્યમાં પીડા કરે. શુક્ર વક્રી થાય તો પ્રજાને સુખ આપે. શની વક્રી થાય તો રોગ ચાલે. રાહુ વક્રી થાય તો મનુષ્યોને પીડા કરે. એ ગ્રહ પોતપોતાના વક્રી પ્રમાણે ક્ષણ આપે. ॥૨૮-૩૦॥

अथ श्री ग्रह अतीचार वक्रीना दीवस विषे.

त्रिमुनि दीनौखिक नेत्रे । गुणेश्वरेशर युगेनभोविश्वे ॥

वक्र त्यागं क्रमशः । कुर्वति कुजादयः खेटा ॥ ૩૧ ॥

अर्द्ध मासो दशा हानि । त्रियक्षी दिवसादश ॥

मासाषट् मगलादिनी । अतिचार प्रकिर्तिता ॥ ૩૨ ॥

शन्यांगारकजिवानां । पंचमस्थो यदा रवि ॥

तदा वक्रं विजानियात् । नवमे सरलागति ॥ ૩૩ ॥

ભાવાર્થ:—મંગળ તેર દીન વક્રી રહે, બુધ ૨૩ દીન વક્રી રહે, બ્રહ્મપતી એકસો તેર દીવસ વક્રી રહે, શુક્ર તેંતાલીસ દીન વક્રી રહે, શની એકસો ચાલીસ દીવસ વક્રી રહે.

બ્રહ્મ અતીચારી દીવસ.

મંગળ પંદર દીવસ અતીચારી રહે, બુધ દશ દીવસ અતીચારી રહે, બ્રહ્મરૂપતી પીસ્તાલીસ દીવસ અતીચારી રહે, શુક્ર દશ દીવસ અતીચારી રહે, શની છ માસ અતીચારી રહે.

શની, મંગળ બ્રહ્મરૂપતીથી રવી પાંચમી રાશિનો હોય તો વક્રી વિશેષ કરીને જાણવો; નવમી રાશી ઉપર હોય તો સરલ ગતીએ સમજવો. એ પ્રમાણે ગૃહોનું અતીચારનું તથા વક્રીનું ફળ જાણવું. ॥ ૩૧-૩૨-૩૩ ॥

અથ શ્રી ૨૮ નક્ષત્રમાં કાળાં આંધળાં વિ०

અશ્વનીભરણીક્રતિકા । રોહિણીમૃગશિર્ષઆદ્રા ॥

પુનર્વસુપુષ્યઅશ્લેષા । મઘાપૂર્વાફાલ્ગુનીઉત્તરાફાલ્ગુની ॥

હસ્તચિત્રાસ્વાતિવિશાખા । અનુરાધા જ્યેષ્ઠ મૂલ ।

પૂર્વાષાઢા ઉત્તરાષાઢા । અભિજિત શ્રવણ ધનિષ્ઠા ॥

શતભિષા પૂર્વાભાદ્રપદા । ઉત્તરાભાદ્રપદ રેવતી ॥

ભાવાર્થ:—અઠાવીશ નક્ષત્રમાં કાણાં, ચીપડાં, દેખતાં, આંધળાં વિગેરેનો યંત્ર અને તેનું ફળ નીચે પ્રમાણે.

કાણાં.

ચીપડાં.

દેખતાં.

આંધળાં.

૧	અશ્વની	૮	ભરણી	૧૫	કૃત્તિકા	૨૨	રોહિણી
૨	મૃગશિર્ષ	૯	આદ્રા	૧૬	પુનર્વસુ	૨૩	પુષ્ય
૩	અશ્લેષા	૧૦	મઘા	૧૭	પુર્વાફાલ્ગુણી	૨૪	ઉત્તરાફાલ્ગુની
૪	હસ્ત	૧૧	ચિત્રા	૧૮	સ્વાતી	૨૫	વીશાખા
૫	અનુરાધા	૧૨	જ્યેષ્ઠા	૧૯	મુલ	૨૬	પુર્વાષાઢા
૬	ઉત્તરાષાઢા	૧૩	અભિજિત	૨૦	શ્રવણ	૨૭	ધનિષ્ઠા
૭	શતભિષા	૧૪	પૂર્વાભાદ્રપદ	૨૧	ઉત્તરાભાદ્રપદ	૨૮	રેવતી.

ઉપરનો યંત્ર સમજવાની રીત.

ભાવાર્થ:—કાણાં નક્ષત્રમાં ગધ વસ્તુ ત્રણ દિવસમાં મળે તથા દક્ષીણ દીશામાં ગધ જાણવી.

ચીપકા નેક્ષત્રમાં ગધ વસ્તુ ૬૪ દીનમાં મળે તથા પશ્ચિમ દીશામાં ગધ જાણવી.

દેખતા નક્ષત્રમાં ગધ વસ્તુ ન મળે તથા ઉત્તર દીશામાં ગધ જાણવી.

આંધળાં નક્ષત્રમાં ગધ વસ્તુ તુરત મળે તથા પુર્વ દીશામાં ગધ જાણવી.

અથ શ્રી નક્ષત્રનાં તારા પ્રમુખનો વિચાર.

ત્રિત્રિષદ્પંચકત્રયેક ચતુસ્ત્રીસપંચક ।

દ્વિદ્વિપંચતથૈકૈક ચતુરંબુધય સ્વય ॥

एकादशचतुर्वेदा त्रि त्रि वैदा शतुंद्धिकं ।

द्विद्वात्रिंश दिमास्तारा स्तत्संख्यावर्जयेत्तिथि ॥૩૪॥

તુરંગમુષસદ્રશં યોનિરુપંખુરામં ।

શકટસમ મથૈણ સ્યોત્તમાંગેન તુલ્યં ॥

મણિ ગૃહ શરચકંભાનિશાલોપમાનાં ।

શયસદ્રશમન્યં ચાત્રપર્યંક રૂપં ॥૩૫॥

હસ્તાકારતમશ્ચમૌલિકસમં ચાન્યત્ પ્રવાલોપમં ।

ધિશ્રંતોરણવત સ્થિતં વલિનિભંસકુંડલામંપરં ॥

ક્રુધ્ય કેસરિ વિક્રમેણ સદ્રશશજ્યાસમાનં પરં ।

ચાન્યદાંતે વિલાસ્મિતમત શૃગાટકં વ્યક્તિવ ॥૩૬॥

ત્રિવિક્રમાનંદ મૃદંગરૂપં । વૃત્તંતતોન્યત્ યમલ દ્વયામં .
પર્યંકતુલ્યં મુરજાનુંકારં । મિત્યેવ મસ્વાદિભિચક્રરૂપં ૩૭
અશ્વયમદહનકમલજાશશિશૂલભૃદંતિજીવફણિપિતરં ॥
યોન્યયમાદિનક્ર ત્વષ્ટ્રા । પવનશક્રામિ મિત્રાચા ॥૩૮॥
શુક્રોનિરતીસ્તોયં । વિશ્વે બ્રહ્માહરિર્વસુ ॥
વરણ અજપાદો ચં અમિબુધા પૂષાચેતીસ્વરામાનાં ॥૩૯॥

નક્ષેત્ર, તારા, આકૃતી, સ્વુમી તથા પાયાના અક્ષર.

નક્ષેત્રનાં નામ. તારા. આકાર. સ્વામીનાં નામ. પાયાના અક્ષર.

૧ અશ્વની	૩ તારા	ઘોડાના મુખ આકાર	અશ્વ	ચુ ચે ચો હા
૨ ભરણી	૩ તારા	ચોની આકાર	યમ	લી લુ લે લો
૩ કૃત્તિકા	૬ તારા	હુર આકાર	અગ્નિ	અ ઇ ઉ ઓ
૪ રોહિણી	૫ તારા	ગાડકીનો આકાર	બ્રહ્મા	હી વા વી વૂ
૫ મૃગશીર	૩ તારા	હરણના સીંગાકાર	ચંદ્ર	વે વો કે કિ
૬ આર્દ્રા	૧ તારો	મણી આકાર	શીર	કુ ધ ડ ઢ
૭ પુનર્વસુ	૪ તારા	ધર આકાર	દૈત્ય	કે કો હ હી
૮ પુષ્ય	૩ તારા	શર આકાર	ગુરુ	હુ હે હો ડા
૯ અશ્લેષા	૬ તારા	ચક્ર આકાર	સર્પ	ડી કુ ડે ડો
૧૦ મઘા	૫ તારા	માળા આકાર	પીતર	મા મી મુ મે
૧૧ પુર્વાશ્વિણી	૨ તારા	શેઝ આકાર	ભગ	મો ટા ટી કુ ડુ
૧૨ જિત્તરાશ્વિણી	૨ તારા	પલંગ આકાર	અર્ચમા	ટે ટો પ પી
૧૩ હસ્તા	૫ તારા	હાથને આકાર	સુર્ય	પુ પ ષુ ઠ
૧૪ ચીત્રા	૧ તારો	મોતીને આકાર	ત્વષ્ટા	પે પો ર રી
૧૫ સ્વાતી	૧ તારો	પરવાળા આકાર	વાયુ	રે રે રો તા
૧૬ વીશાખા	૪ તારા	તોરણનો આકાર	ઈન્દ્ર	તિ તુ તે તો
૧૭ અનુરાધા	૪ તારા	વળીનો આકાર	અગ્નિ	ન ની નુ ને
૧૮ જ્યેષ્ઠા	૩ તારા	કુંડલ આકાર	મીત્ર	નો ય યિ યુ
૧૯ મુળ	૧૧ તારા	સીંહને આકાર	શુક્ર	જે જો ભ ભી
૨૦ પુર્વાષાઢા	૪ તારા	શેઝ આકાર	નીતિ	લુ ધ ફ દ
૨૧ ઉત્તરષાઢા	૪ તારા	હાથીદાંત આકાર	જલ	ભે ભો જ શ

૨૨ અભીચ	૩ તારા	આયના મુખ આકાર	વીશ	જુ જે જો જા
૨૩ શ્રવણ	૩ તારા	કાવડનો આકાર	હરી	ખી ખુ ખે ખા
૨૪ ધનીષ્ટા	૪ તારા	પંખી પીંજર આકાર	વસુ	ગ ગી ગુ ગે
૨૫ શતભીષા	૧૦૦ તારા	ઝાઝરને આકાર	વરુણ	ગો સ સિંસુ
૨૬ પુર્વાભાદ્રપદ	૨ તારા	અર્ધ પદ્મંગ આકાર	અજૈક	સે સો દ દિ
૨૭ ઉત્તરાભાદ્રપદ	૨ તારા	ખન્ને ઘઈ પૂર્ણ પદ્મંગ અહિરણુ	દુ સ ઝ ઝ	
૨૮ રેવતી	૩૨ તારા	વહાણુને આકારે	પુષા	દે દો ચ ચી

ભાવાર્થ:—ઉપરના ચંત્રમાં વિશેષ એટલું સમજવાનું છે,

કે જે નક્ષત્રના પાયાના ચાર ચાર અક્ષર આપવામાં આવ્યા છે તેની મતલબ એવી છે, કે અશ્વની નક્ષત્રના ચાર પાયા છે એટલે ચાર ભાગ સમજવા, અને તેના ચાર અક્ષર ચુ. ચે. ચો. લા. એ પ્રમાણે સંજ્ઞા બતાવી છે. ધારો, કે કોઈ માણસનો અશ્વની નક્ષત્રમાં જન્મ થયો છે ત્યારે વિચારવું કે કયા પાયામાં અશ્વની નક્ષત્ર છે. જો પેલા પાયામાં હોય તો તેનો (ચુ) અને ખીજ પાયામાં હોય, તો તેનો (ચે) અને ત્રીજ પાયામાં હોય તો (ચો.) અને ચોથામાં હોય તો (લા.) એ પ્રમાણે સમજવું. માટે પેલા પાયામાં જન્મ થયો હોય તો તેનું નામ ચુનીલાલ, ખીજ પાયામાં હોય તો ચેતનલાલ, ચેલાજી વિગેરે નામ, ત્રીજ પાયામાં હોય તો ચોથમલ વિગેરે નામ આવે, ચોથામાં હોય તો લાલચંદ, લાખાલાલ વિગેરે. એ પ્રમાણે અઠાવીશે નક્ષત્રના પાયા ઉપરથી નામની સંજ્ઞા સમજવી. રાશીના અક્ષરોપરથી નામની સંજ્ઞા પાછળ આપીશું. ॥ ૩૪-૩૬ ॥

અથ શ્રી અભીચ નક્ષત્રની સમજણ.

શ્રવણઘટિકાચતુસ્વય । માદ્યંચરમોન્દિ ઉત્તરાષાઢા ॥

અભિજિત્ ભોગોવેધે । કાર્ગલલતોપયોગાદો ॥ ૪૦ ॥

ભાવાર્થ:—શ્રવણ નક્ષત્રની ઘડી ચાર, ઉત્તરાષાઢા નક્ષત્રનો છેલ્લો પાયા તેની ઘડી સોળ તથા શ્રવણના પેલા પાયાની ચાર ઘડી અભીચ ભોગવે. એ અભીચ નક્ષત્રનો સમય એકાગર્લ લતાપાત કરવામાં જોવો. ॥ ૪૦ ॥

અથ શ્રી નક્ષત્રની સંજ્ઞા વિષે.

ચરં ચલં સ્મૃતં સ્વાતિ । પુનર્વસુશ્રુતિત્રયં ॥
 ક્રૂરમુગ્રં મઘા પૂર્વા । ત્રિતયં ભરણી તથા ॥ ૪૧ ॥
 ધ્રુવંસ્થિરંવિનિર્દિષ્ટં । રોહિણી ચૌત્તરાત્રયં ॥
 તીક્ષ્ણદારુણમશ્લેષા । જ્યેષ્ઠાદ્રા. મૂલ સંજ્ઞકં ॥ ૪૨ ॥
 લઘુક્ષિપ્રં સ્મૃતં પુષ્યો । હસ્તોશ્વિન્યભિજિત્તથા ॥
 મુદુમૈત્રં સ્મૃતં ચિત્રા । અનુરાધા રેવતી મૃગ ॥ ૪૩ ॥
 મિશ્રં સાધારણં પ્રૌક્તં । વિશાખાકૃતિકાસ્તથા ॥
 નક્ષત્રેષ્ટેષુ કર્માણિ । નામતુલ્યાનિકારયેત ॥ ૪૪ ॥

ભાવાર્થ:—શ્રવણ, સ્વાંતી, પુનર્વસુ, ધનીષ્ટા, સતભીશા એ પાંચ નક્ષત્રની ચળ સંજ્ઞા છે.

ત્રણ પુર્વા એટલે પુર્વાફાલ્ગુણી, પુર્વાષાઢા, પુર્વાભાદ્રપદ, મઘા, ભરણી એ નક્ષત્રની ક્રૂર તથા ઉગ્ર સંજ્ઞા છે.

રોહિણી, ત્રણ ચિત્તરા એટલે ચિત્તરાષાઢા, ચિત્તરાફાલ્ગુણી, ચિત્તરાભાદ્રપદ એ નક્ષત્રની સ્થીર સંજ્ઞા છે.

અશ્લેષા, જ્યેષ્ઠા, મુળ, આદ્રા એ નક્ષત્રની દારૂણ સંજ્ઞા છે.

પુષ્ય, અભીચ, હસ્ત, અશ્વિની એ ચાર નક્ષત્રની લઘુ ક્ષીપ્ર સંજ્ઞા જાણવી.

ચીત્રા, અનુરાધા, રેવતી, મૃગશર એ ચાર નક્ષત્રની મૃદુ તથા મૈત્રી સંજ્ઞા છે.

વિશાખા, કૃતિકા, મિશ્રની સાધારણ સંજ્ઞા છે. જે નક્ષત્રની સંજ્ઞા બતાવી તે નક્ષત્રના નામ પ્રમાણે ગુણ જાણવા એટલે તે નક્ષત્રની સંજ્ઞા જાણી કામ કરવાથી ફળદાયક થાય છે. ॥ ૪૧-૪૪ ॥

અથ શ્રી નક્ષત્રમાં કાર્ય કરવાની સમજ,
પ્રસ્થાનચલધુભિ । શાંતિ ધ્રુવમૃદુભિરુગ્રભિર્યુદ્ધં ॥
તિક્ષણેવ્યાંધિછેદો । મિશ્રેમિશ્રક્રિયાકાર્યા ॥ ૪૫ ॥

ભાવાર્થ:—ચર તથા લઘુ નક્ષત્રમાં જે કોઈ પરદેશ જવાનું
પસ્તાનું કરે તો શુભ ફળ છે. ધ્રુવ તથા મૃદુ નક્ષત્રમાં સ્વાંતીનું
કામ કરે તો સિદ્ધ થાય, ઉગ્ર નક્ષત્રમાં યુદ્ધનું કામ કરે તો
જય પામે, તીક્ષ્ણ નક્ષત્રમાં ઔષધ કરે તો રોગની શાંતિ થાય,
મિશ્ર નક્ષત્રમાં સઘળા કામની સીદ્ધી થાય. એ નક્ષત્રો ઉપર
ખતાવ્યા છે. ॥ ૪૫ ॥

અથ શ્રી સતાવિશ યોગનાં નામ.

વિષ્કુંભ પ્રીતિ આયુષ્માન્ સૌભાગ્ય શોભન-
સ્તથા અતિગંજ સુક્રમાચ ધૃતિ શૂલ ગંડો વૃદ્ધિ ધ્રુવ-
શ્રૈ વ્યાધાતો હર્ષણસ્તથા વજ્ર સિદ્ધિ વ્યતિપાત વરિ-
યાણ પરિઘઃ શિવ સિદ્ધિ સાધ્ય શુભો શુક્લ બ્રહ્મા
ૐદ્રો વૈધૃતિ ॥ ૪૬-૪૭ ॥

૧ વિષ્કંભ.	૧૦ ગંડ.	૧૯ પરિઘ.
૨ પ્રીતિ.	૧૧ વૃદ્ધિ.	૨૦ શિવ.
૩ આયુષ્યમાન.	૧૨ ધ્રુવ.	૨૧ સિદ્ધિ.
૪ સૌભાગ્ય.	૧૩ વ્યાધાત.	૨૨ સાધ્ય.
૫ શોભન.	૧૪ હર્ષણ.	૨૩ શુભ.
૬ અતિગંડ.	૧૫ વજ્ર.	૨૪ શુક્લ.
૭ સુક્રમા.	૧૬ સિદ્ધિ.	૨૫ બ્રહ્મા.
૮ ધૃતિ.	૧૭ વ્યતિપાત.	૨૬ ઐંદ્ર.
૯ શળ.	૧૮ વરીયાન.	૨૭ વૈધૃતિ.

ઉપરના સત્તાવીશ યોગમાં શુભ-કામમાં વર્જવાનો યોગ.

પરિગાર્દ્ધ વ્યતિપાતૌ । વૈધૃતિ સકલં ત્યજ્યેત્ ॥૪૮॥

વિષ્કુંભે ઘટિકા પંચ । શૂલે સપ્ત પ્રકિર્તિતાં ॥

ષડ્ ગંજે ચાતિ ગંજે ચ । નવ વ્યાઘાત વર્જયેત્ ॥૪૯॥

ભાવાર્થ:—પરિધ યોગની અડધી ઘડી એટલે ૩૦ ઘડી શુભ કામમાં ત્યજવી. વૈધૃત અને વ્યતિપાત સર્વથા વંજવો. વિષ્કુંભ યોગની પ્રથમની પાંચ ઘડી તજવી. શૂલ યોગની સાત ઘડી તજવી. ગંજ યોગની અને અતિગંજ યોગની છ ઘડી તજવી. વ્યાઘાત યોગની નવ ઘડી તજવી. ॥ ૪૮-૪૯ ॥

અથ શ્રી રાશી ઉપરથી ઉપજતા નક્ષત્ર, પાયા,
અને અક્ષરોનું કોષ્ટક.

મેષ વૃષ મિથુન કર્ક સિંહ કન્યા તુલા વૃશ્ચિક ધન
મકર કુંભ મિન ર્હિતિ બાર રાશિ.

અશ્વિનિ ભરણિ કૃતિકા પાણ મેષ ॥૧॥

કૃતિકાણાં ત્રયઃ પાદા રોહિણી મૃગસિરોર્દ્ધ વૃષ ॥૨॥

મૃગશિર્ષર્દ્ધ આદ્રા પુનર્વસુ પાદ ત્રય મિથુન ॥૩॥

પુનર્વસુપાદ મેક પુષ્ય અશ્લેષાંતાં કર્ક ॥૪॥

મઘા ચ પૂર્વાફાલ્ગુણિ ઉત્તરાફાલ્ગુણિ પાણ સિંહ ॥૫॥

ઉત્તરા ફાલ્ગુણી પાદત્રયં હસ્ત ચિત્રાર્દ્ધ કન્યા ॥૬॥

ચિત્રાર્દ્ધ સ્વાતિ વિશાખા પાદત્રયં તુલ ॥૭॥

વિશાખા પાદમેકં અનુરાધા યેષ્ઠાંતાં વૃશ્ચિક ॥૮॥

મૂલં ચ પૂર્વાષાઢા ઉત્તરાષાઢા પાણ ધન ॥૯॥

ઉત્તરાષાઢાનાં ત્રય પાયા શ્રવણ ધનિષ્ઠા ધર્મ કર ॥૧૦॥

ધનિષ્ઠા પૂર્વ ભાદ્રપાદ યંત્ર કુંભ

॥ ૧૧ ॥

પૂર્વા ભદ્ર સેવંત્યં મિન

॥ ૧૨ ॥

નંબર.	રાશી.	નક્ષત્ર.	પાયા.	નક્ષત્ર.	પાયા.	નક્ષત્ર.	પાયા.	અક્ષર.
૧	મેષ	અશ્વિની	૪	ભરણી	૪	કૃત્તિકા	૧	ચો ચે ચો ઘા લી છુ લે સો અ.
૨	વૃષભ	કૃત્તિકા	૩	રોહિણી	૪	મૃગશીર્ષ	૨	મ ઉ ઐ ઐ વા વી વુ વે વો.
૩	મીથુન	મૃગશર	૨	આર્દ્રા	૪	પુનર્વસુ	૩	ક કિ કુ ક્ષ ક્ષ ક્ષ ક્ષ હ.
૪	કર્ક	પુનર્વસુ	૧	પુષ્ય	૪	અર્ધશ્રેષ્ઠા	૪	હિ હુ હે હો હ ડિ હુ હ ડો.
૫	સિંહ	મૃગા	૪	પૂર્વાશ્વિની	૪	ઉત્તરાશ્વિની	૧	મં મિ મુ મે મો ટા ટિ હુ ટે.
૬	કન્યા	ઉત્તરાશ્વિની	૩	હસ્તા	૪	ચિત્રા	૨	ટો પ પિ પુ પૃ પ્થુ હ. પે પો.
૭	તુલા	ચિત્રા	૨	સ્વાત	૪	વિશાખા	૩	ર રિ રે રો ર તા તી તુ તે.
૮	વૃશ્ચિક	વિશાખા	૧	અનુરાધા	૪	જેષ્ઠા	૪	તો ન ની નુ ને ના ય યી યુ.
૯	ધન	મૂળ	૪	પૂર્વાષાઢા	૪	ઉત્તરાષાઢા	૧	ચે ચો લ લિ ભૂ ખ ફ હ ભે.
૧૦	મકર	ઉત્તરાષાઢા	૩	અવધ્ય	૪	ધનિષ્ઠા	૨	ભો જ છ જ્ય ખા ખી ખુ ગી.
૧૧	કુંભ	ધનિષ્ઠા	૨	સતભિષા	૪	પૂર્વાભાદ્રપદ	૩	ગુ ગે ગો સ સી સુ સે સો દ.
૧૨	મીન	પૂર્વાભાદ્રપદ	૧	ઉત્તરાભાદ્રપદ	૪	રેવતી	૪	દિ દુ ષ ઝ થ દે દો ય યી.

• ભાવાર્થ:—ઉપરના ચંત્રની સમજ એવી છે કે આગળ નક્ષત્રના પાયાના અક્ષર દેખાડેલા છે, તેવીજ રીતે આ બાર રાશી સાથે અક્ષરોની સમજુતી આપી છે. તે એવી રીતે કે, એક રાશી સવા બે દિવસ સુધી રહે ત્યારે સવા બે નક્ષત્ર પાંચ રહે ત્યારે એક એક નક્ષત્રના ચાર ચાર પાયા હોય છે. માટે સવા બે દિવસના નવ પાયા થયા. તે નવ પાયાના નવ અક્ષર તેની લાઘનમાં દેખાડેલા છે. તે નવ અક્ષર પ્રમાણે માસણુનું નામ જોડવામાં આવે તો જ સાચું નામ સમજવું. તે બાબત આગળ જણાવેલ છે તેમ અત્રે નવ પાયામાં નવ અક્ષરનું ગણી લેવું. વળી એ પ્રમાણે ચંદ્રમા રાશી જોગવે છે તથા સર્વે ગ્રહ એજ પ્રમાણે સમજવા.

અથ શ્રી બાર પ્રકારનાં ચંદ્રમાનાં ફલનો વિચાર.

જન્મસ્થે કુરુતે પુષ્ટિં । દ્વિતિયે નાસ્તિ નિર્વૃત્તિ ॥
 તૃતીયે રાજ સન્માના । ચતુર્થે કલહાગમં ॥૫૦॥
 પંચમે અર્થ પરિભ્રંસ । ષષ્ટે ધાન્ય ધનાગમ ॥
 સપ્તમે રાજ્ય પૂજા ચ । અષ્ટમે પ્રાણ સંશય ॥૫૧॥
 નવમે કાર્ય હાનિશ્ચ । સિદ્ધિશ્ચ દશમે ભવેત્ ॥
 એકાદશે જયો નિત્યં । દ્વાદશે મૃત્યુમાદિશેત્ ॥૫૨॥
 જન્મત્રિષટ્ સપ્તમ । દશમેકાદશ ગતઃ સદા શુભદઃ ॥
 શૂક્રે દ્વિ પંચમ નવમે । સ્થિતોપિનિજરાશિતચંદ્રઃ ॥૫૩॥
 વેદાષ્ટ દ્વાદશે ક્રશ્ને । શુક્રે દ્વિ નવ પંચમે ॥
 યથા રક્ષેત્ શતં માતા । સ્તથા રક્ષંતિ ચંદ્રમા ॥૫૪॥

જન્મસ્થેન શશાંકેન । પંચકાર્યાણિ વર્જયેત્ ॥
 યાત્રા યુદ્ધં વિવાહં ચ । ક્ષૌરં ગૃહ પ્રવેશનં ॥૫૫॥
 સ્ત્રલે ક્ષેત્રે ગૃહે ગ્રામે । વ્યાપારે રાજદર્શને ॥
 નામરાશિ પ્રધાનત્વં જન્મરાશિ ન ચિંતયેત્ ॥૫૬॥
 ક્ષૌરે રોગી ગૃહે ભંગ । યાત્રાયાં નિર્ધનો ભવેત્ ॥
 વિવાહે વિધવા નારિ । યુદ્ધે ચ મરણં ભવેત્ ॥૫૭॥

ભાવાર્થ:—ચંદ્રમાં જન્મનો પહેલો હોય તો પુષ્ટી કરે, બીજો ચંદ્રમાં દુઃખ કરે, ત્રીજો રાજમાં સન્માન કરાવે, ચોથો ક્ષેત્ર કરાવે, પાંચમો અર્થનો નાંશ કરાવે, છઠ્ઠો ધન ધાન્યનો સમાગમ કરાવે, સાતમો રાજમાં સન્માન કરાવે, આઠમો પ્રાણુને કબ્જ કરાવે, નવમો કાયાની હાની કરાવે (કૃષ્ણપક્ષમાં તથા શુકલ પક્ષમાં નવમો સારો), દશમો ચંદ્રમાં સીદ્ધી કરે, અગ્યારમો ચંદ્રમાં સદા જય કરાવે, બારમો ચંદ્રમાં મૃત્યુ કરાવે. પહેલો, ત્રીજો, છઠ્ઠો, સાતમો, દશમો, અગ્યારમો, સદા શુભ કરે. શુકલ પક્ષમાં બીજો, પાંચમો, નવમો, શુભ જાણવો. પોતાની રાશીએ રહ્યાં થકાં એ ચંદ્રમાં ભલા. એવી રીતે બાર ચંદ્રમાનું ફલ કહ્યું છે. ચોથો, આઠમો, બારમો કૃષ્ણપક્ષમાં સારો જાણવો. શુકલપક્ષમાં બીજો, નવમો, પાંચમો ભલો. જેમ માતા પુત્રનું પાલન કરે તેમ ચંદ્રમાં રક્ષણ કરે છે. પણ જન્મનો ચંદ્રમાં જાત્રા, યુદ્ધ, વિવાહ, પ્રથમ મુંડન, ઘર પ્રવેશ એ પાંચ કામને વિષે વર્જવો. વળી કેટલા કામમાં નામ રાશી સર્વ ગ્રહમાં લેવી તે કહે છે. ખજે એટલે ખેતરમાં, ઘર પ્રવેશમાં, ગામ જવામાં, વેપારમાં, રાજની મુલાકાતમાં, એટલા કામમાં નામની રાશી પ્રધાન જાણવી. જન્મ રાશી ન જોવી એમ શાસ્ત્રનું પ્રમાણ છે.

ઉપર કહ્યા પ્રમાણે ન કરે તો 'તેનું' ફળ નીચે પ્રમાણે:—

પ્રથમ ચંદ્રમાં મુંડન કરાવે તો રોગી થાય, ઘર બંધાવે

તોં ઘરભાંગ થાય, જાત્રાએ જાય તો નિષ્ફળ થાય, વિવાહ કરે
તો સ્ત્રી વિધવા થાય, યુદ્ધમાં જાય તો મરણ થાય. એવી રીતે
જાણી જન્મનો ચંદ્રમાં ઉપરના કામમાં વર્જવો. ॥૫૦-૫૭ ॥

અથ શ્રી તારાબલ વિચાર.

યત્રચંદ્રયુતે જન્મ । યસ્યતતસ્ય જન્મભં ।
તતશ્ચદશમકર્મ । સ્યાદાધાનાં તતોપિ ચ ॥૫૮॥
ત્રિરેમ્યો નવતારાસ્યુ । ત્યજેત્પંચત્રિસપ્તમિ ॥
શુભા શેષા કૃશેચંદ્રે । ગ્રાહ્યમા સંબલં બુધૈઃ ॥૫૯॥
જન્મર્ક્ષં ગણેયદાદૌ । દિનં રિક્ષંતુ યાવંતઃ ॥
નવમિસ્તુ હરેત્ ભાગં । શેષા તારા વિનિર્દિશેત્ ॥૬૦॥
શાંતામનોહરાકૂરા । વિજયાચકુલદ્ભવા ॥
પદ્મની રાક્ષસી બાલા । આનંદા નવમિ સ્મૃત્તા ॥૬૧॥
જન્મતારા દ્વિતિયા ચ । ષષ્ટિ ચૈવ ચતુર્થિકા ॥
અષ્ટમિ નવમિ ચૈવ । ષડ્ તારા ફલદાયકા ॥૬૨॥
નવમિ ષષ્ટિ ચતુર્થિ । ઉત્ક્રષ્ટા ભવતિ સર્વ તારાણાં ॥
દ્વિપ્રથમાષ્ટમ માધ્યા । ત્રિપંચસપ્તાધમાસ્તારા ॥૬૩॥
આધાન જન્મ સપ્તત્રિ । પંચમ્યોનગમે શુભા ॥
એતા ચ મ્યુદ્યતે રોગો । ચિરંક્લેશોધવામૃતિ ॥૬૪॥

ભાવાર્થ:—જે નક્ષત્રમાં ચંદ્ર હોય તે જન્મ નક્ષત્ર કહે-
વાય. તે નક્ષત્રથી દશમું નક્ષત્ર કર્મનક્ષત્ર કહીએ. કર્મનક્ષત્રથી
દશમું આધાન નક્ષત્ર કહેવાય.

જન્મનક્ષેત્રથી ત્રણ ત્રણ નક્ષેત્રની એક એક નાડી કહેવાય. તેમાં પાંચમી, ત્રીજી, સાતમી તારા વર્જવી. બાકી તારા લેવી.

જન્મ નક્ષેત્રથી દીન નક્ષેત્ર સુધી ગણી તેને નવે ભાગ દેતાં શેષ રહે તે તારા ભણવી.

હવે તારાનાં નામ કહે છે:—પ્રથમ શાન્તા, બીજી મનોહર, ત્રીજી કુર, ચોથી વીજયા, પાંચમી કુલોદ્ભવા, છઠી પદ્મની, સાતમી રાક્ષસ, આઠમી બાળા, અને નવમી આનંદા.

જન્મની બીજી, છઠી, ચોથી, આઠમી, નવમી એ છ તારા લલી (ફળદાયક) ભણવી. *

નવમી, છઠી, ચોથી તારા સર્વમાં શ્રેષ્ઠ છે; બીજી, પેલી, આઠમી તારા મધ્યમ છે; ત્રીજી, પાંચમી, સાતમી તારા અધમ છે માટે તે ત્યાજ કરવી. કૃષ્ણચક્ષમાં પહેલી, સાતમી, ત્રીજી, પાંચમી તારા ચાલવામાં શુભ છે; પણ એ તારામાં જો રોગ થાય તો મૃત્યુ પામે. ॥ ૫૮-૬૪ ॥

અથ શ્રી તારા બલ યંત્ર.

તારા.	મધ્યમ	મધ્યમ	જધન્ય	ઉત્કૃષ્ટ	જધન્ય	ઉત્કૃષ્ટ	જધન્ય	મધ્યમ	ઉત્કૃષ્ટ
જન્મ	અશ્વ.	અરણી.	કૃતિકા	રોહિ.	મૃગશિ.	આદ્રા.	પુનર્વસુ	પૂષ્ય.	અશ્લે.
કર્મ.	મઘા.	પૂર્વા.	ઉત્તરા.	હસ્ત.	ચિત્રા.	સ્વાંતિ	વિશા.	અનુ.	જ્યેષ્ઠા.
આધાન.	મૂલ.	પૂર્વા.	ઉત્તરા.	શ્રવણ	ધનિ.	શત.	પૂર્વા.	ઉત્તરા.	રેવતિ.
૦	૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯

અથ શ્રી ચંદ્રભંગ વિચાર.

ન કૃશ્નપક્ષે શશિનઃ પ્રભાવઃ ।

તારાબલં તત્ર વિચારણિયા ॥

દેશાંતરસ્થે વિકલે ચ પત્યૌ ।

સર્વાણિ કાર્યાણિ કરોતિ નારી ॥ ૬૫ ॥

તારાં બલેન કિં તત્ર । ચંદ્રમાયવિદુર્બલં ॥

નહિં આધાર તે વહ્ની । ન પતંતિ મહા દ્રુમં. ॥ ૬૬ ॥

ભાવાર્થ:—કૃષ્ણપક્ષમાં ચંદ્રમાનો પ્રભાવ (બળ) નહિ માટે તારાનું બળ વિચારવું. તે બિપર દ્રષ્ટાંત કહે છે. જેમ, કોઈ સ્ત્રીનો સ્વામી દેશ પરદેશ ગયો હોય અથવા ગાંડો થયો હોય ત્યારે તે સ્ત્રી પોતાના ઘરનું કામકાજ સારી રીતે ચિત્ત રાખી કરતી નથી પણ તેનું ચિત્ત બેલાન રહે છે; તેમ ચંદ્રમાં કૃષ્ણપક્ષમાં ક્ષીણ કળાનો હોવાથી તે બરાબર ક્ષણ આપી શકતો નથી તે માટે તારાનું બળ જોવું, અને તેથી શુભાશુભ ક્ષણનો વિચાર લેવો. તે પુરુષ ક્ષણ આપે છે એમ શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે. વળી કોઈ આચાર્યનો મત એવો છે, કે જેમ મોટું વૃક્ષ પડે ત્યારે બિપર ચડેલી વેલીઓ તે વૃક્ષને આધાર આપી શકતી નથી તેમ ચંદ્રમા દુર્બળ હોય તો તારા બળથી શું થાય ? ॥ ૬૫-૬૬ ॥

અથ શ્રી ભદ્રા વિચાર.

શુક્લે ચોથ એકાદશિ રાત્રૌ । અષ્ટમિ પૂર્ણિમાદિવા ॥

કશ્ચ ત્રિદશા રાત્રૌ । દિવા સપ્ત ચતુર્દશિ ॥ ૬૭ ॥

(કિન્હ નિશિતદ્વય દશમિ । સપ્તમિચાઉદાશિ ચ અહવુઝી ॥

શુક્લે ચતુર્થિ એકાદશિનિશિ । અઠમિ પુનિમા દિવા ॥ ૬૮ ॥)

રાત્રિભદ્રાદિવાયસ્ય । દિવા ભદ્રા યદા નિશી ॥

ન તત્ર ભદ્રા દોષસ્યાત્ । સર્વ કાર્યાણિ સાધયેત્ ॥ ૬૯ ॥

ભાવાર્થ:—શુક્લપક્ષમાં ચોથ તથા અગ્નિઆરશે રાત્રીના ભાગમાં વીઠી બાણવી, અને આઠમ તથા પુનર્મે દીવસના ભાગમાં વીઠી બાણવી; અને કૃષ્ણપક્ષમાં ત્રીજ તથા દશમે રાત્રીના ભાગમાં વીઠી બાણવી, અને સાતમ તથા ચૌદશે દીવસના ભાગમાં વીઠી

જાણવી. રાત્રીના ભાગની ભદ્રા દીવસે આવે તથા દીવસના ભાગની ભદ્રા રાત્રે આવે તો તે ભદ્રાનો દોષ નહી. તે વીધી સર્વ કાર્યની સીદ્ધી કરે. ॥ ૬૭-૬૮ ॥

અથ શ્રી ભદ્રાની ઘડી તથા સ્થાન વિચાર
તથા તેનું ફલ.

વિષ્ટિર્મુખે કલા પંચ । કંઠે દ્વે હૃદયે દશ ॥

નાભૌ પંચ કટૌ પંચ । પુચ્છે તિસ્ર કલા સ્મૃતા ॥૭૦॥

વિષ્ટિરંગેષુ ષડ્સ્વેષુ । કરોત્યેવ મુખાદિષુ ।

કાર્ય હાનિ મૃતિનૈસ્વ । બુદ્ધિર્નાશ કલિર્જયં ॥૭૧॥

ભાવાર્થ:—ભદ્રા એટલે વીધી તે મુખે પાંચ ઘડી, કંઠે બે ઘડી; છાતીમાં દશ ઘડી, નાભીમાં પાંચ ઘડી, કેડે પાંચ ઘડી, અને પુચ્છે ત્રણ ઘડી જાણવી.

વીધીના છ અંગ છે. તેના મુખની પાંચ ઘડીમાં કામ કરે તો કાર્યની હાની થાય, કંઠની બે ઘડીમાં કામ કરે તો મૃત્યુ થાય, છાતીની દશ ઘડીમાં કામ કરે તો કાર્ય નિષ્ફળ થાય, નાભીની પાંચ ઘડીમાં કામ કરે તો બુદ્ધિનો નાશ થાય, કેડની પાંચ ઘડીમાં કામ કરે તો કલેષ થાય, અને પુચ્છની ત્રણ ઘડીમાં કામ કરે તો કાર્યની સીદ્ધી થાય. એ રીતે ભદ્રાનું ફળ જાણવું. ॥ ૭૦-૭૧ ॥

અથ શ્રી વિષ્ટીની દિશાઓનાં સ્થાનક તથા
ભદ્રાના પુંછની સમજ.

ક્રશ્ર પક્ષે ત્રતિયાયાં । મુખંચૈદમિગોચરે ॥

સપ્તમ્યાંનૈરતેવંદ્યા । દશમ્યા વાયગોચરે ॥૭૨॥

ईशानां चतुर्दशज्ञेया । वीष्टी.वक्रंतु वर्जयेत् ॥

चतुर्थि शूक्लपक्षे च । विष्टि वक्रंतु दक्षिणे ॥७३॥

अष्टम्यांपश्चिमेवद्यां । एकादशितुनुतरे ॥

पूर्णिमा पूर्वतो ज्ञेया । विष्टि वक्रंतु वर्जयेत् ॥७४॥

दशम्यामष्टम्यां प्रथम घटीका पंचक परं ।

हरिद्वસમ્યૌ ત્રિદશકાં તેત્રિ ઘટીકાં ॥

त्रतियायांराकासुकुद्धि घटीकां तेत्रि घटिक ।

ધ્રુવં વૃષ્ટિ પુચ્છે શિવ તિથી ચતુથ્યોશ્વવિગમૈ ॥૭૫॥

મનુવસુ મુનિ તિથી યુગદિગ્ ।

શિવગુણ સંખ્યા સુતિથી પૂર્વદો ॥

तद्वत् प्रहरेष्यष्टसु । प्रष्टेसु भद्रा पुरोषु वा विष्टी ॥७६॥

ભાવાર્થ:—કૃષ્ણપક્ષની રાત્રીમાં ત્રીજ તીથીએ અગ્નિ ખુણમાં ભદ્રાનું મુખ હોય છે, સાતમે નૈરત્ય ખુણમાં ભદ્રાનું મુખ હોય છે, દશમે વાયવ્ય ખુણમાં ભદ્રાનું મુખ હોય છે, અને ચૌદશે ઈશાન ખુણમાં ભદ્રાનું મુખ હોય છે; માટે જે દીશાએ ભદ્રાનું મુખ હોય તે દીશા વર્જવી. શુકલપક્ષની ચોથ તીથીએ ભદ્રાનું મુખ દક્ષિણ દીશામાં હોય છે, આઠમે ભદ્રાનું મુખ પશ્ચીમ દીશામાં હોય છે, અગીઆરશે ભદ્રાનું મુખ ઉત્તર દીશામાં હોય છે, અને પુનમે ભદ્રાનું મુખ પૂર્વ દીશામાં હોય છે. ઉપર પ્રમાણે ભદ્રાના મુખ તરફ ન જવું એમ વિદ્વાન પુરૂષો કહે છે.

દશમે તથા આઠમે પ્રથમની પાંચ ઘડી ઉપરાંત ત્રણ ઘડી ભદ્રાના પુંછની જાણવી, અગીઆરશે તથા સાતમે પ્રથમ તેર ઘડી ઉપરાંત ત્રણ ઘડી પુંછની જાણવી, ત્રીજ તથા પુનમે પ્રથમની

એકવીસ ઘડી ઉપરાંત ત્રણ ઘડી પુંછની જાણવી, અને ચોથ તથા
ચૌદશે પ્રથમની છવીસ ઘડી ઉપરાંત ત્રણ ઘડી પુંછની જાણવી.

ચૌદશ, આઠમ, સાતમ, પુનમ, ચોથ, દશમ, અગીઆશ, ત્રીજ એ 'તીથીઓમાં ભદ્રા લાગે તે સમયે પાંચ ઘડી ભદ્રાનું મુખ કહ્યું છે તે નીષેધ કરેલું છે. ભદ્રાની અંતની ત્રણ ઘડીમાં પુંછ આવે તે સારી છે એમ મુહુર્ત ચિન્તામણીમાં કહ્યું છે. ॥૭૨-૭૬॥

અથ શ્રી ભદ્રા રાશી વિચાર.

મિન મેષ વૃષ ફર્કટ સ્વર્ગે ।

મકર તુલા વૃશ્ચિક ધન નાગે ॥

કન્યા મિથુન ઘટ કેસરિ મૃત્યુ ।

વિચરતિ ભદ્રા ત્રિમુવન મધ્યે ॥ ૭૭ ॥

ભાવાર્થ:—મીન ૧૨, મેષ ૧, વરુણ ૨, કર્ક ૪, એ ચાર રાશીની ભદ્રા સ્વર્ગમાં રહે છે. મકર ૧૧, તુલા ૭, વૃશ્ચિક ૮, ધન ૬, એ ચાર રાશીની ભદ્રા પાતાળમાં રહે છે. કન્યા ૬, મિથુન ૭, કુંભ સીંહ એ ચાર રાશીની ભદ્રા મૃત્યુલોકમાં રહે છે. તેમાં મૃત્યુલોકની સર્વથા પ્રકારે વર્જવી. ॥ ૭૭ ॥

અથ શ્રી વિષ્ટી મુખ વિચાર.

દિવાસપ્પમુક્ષી પ્રોક્તા । રાત્રૌવૃશ્ચિકમેવ ચ ॥

વિપરિતા ચયાભદ્રા । સામદ્રા ભદ્રદાઈનિ ॥ ૭૮ ॥

ભદ્રા તિસ ઘડી સંયુતિ । આઠ ઘડીકા સુસ્વર્ગ પેહતિ ॥

સોલ ઘડી મહીયલ મતિ । ષદ્ ઘટિકા પાતાલ વદિતિ । ૭૯ ॥

સ્વર્ગે વિચરતિ રાજ્યં । પાતાલે ચ ધનાગમ ।

મૃત્યુલોકે મહા કષ્ટં । ત્રિભિ ભદ્રા વિચારણા ॥ ૮૦ ॥

આયાતે ઘટિકા પંચ । વર્તમાનાં દશાસ્મૃતા ।
મધ્યે ચ દ્વાદશિ પ્રોક્તા । અંતે ત્રિ ઘટિકા જયં ॥૮૧॥
આંદૌ ધન વિનાશાય । વર્તમાન મયં કરિ ॥
મધ્યે પ્રાણ હરાજ્ઞેયા । વિષ્ટિ પુછે ધૃવં જયં ॥૮૨॥

ભાવાર્થ:—દીવસે વીણી પુર્વ મુખી કહીએ, અને રાત્રે પશ્ચીમ મુખી કહીએ. રાત્રીની ભદ્રા દીવસે આવે, અને દીવસની ભદ્રા રાત્રે આવે તે શુભ છે. ભદ્રા ત્રીસ ઘૂડી ભોગવે છે. તેમાં આઠ ઘડી સ્વર્ગમાં રહે, સોળ ઘડી મૃત્યુલોકે રહે, અને ૬ ઘડી પાતાળમાં રહે. હવે તેનાં ફળ કહે છે. સ્વર્ગમાં ભદ્રા હોય તે વખતે કામ કરે તો રાજ મળે, પાતાળમાં ભદ્રા હોય તે વખતે કામ કરે તો ધન મળે, મૃત્યુલોકમાં ભદ્રા હોય તે વખતે કામ કરે તો દુઃખ ભોગવે. એમ ભદ્રાની ત્રીસ ઘડીનું ફળ કહ્યું છે. ભદ્રા બેસતા પહેલી પાંચ ઘડી તથા મધ્યની દશ ઘડી તથા બાર ઘડી પાછંત્રી તથા ત્રણ ઘડી છેલ્લી એમ તેનું ફળ જણવું. પ્રથમની પાંચ ઘડી ધનનો નાશ કરે, વર્તમાનની દશ ઘડી ભય કરે, મધ્યની બાર ઘડી પ્રાણ હરે, અને છેલ્લી ત્રણ ઘડી જય કરે. ॥ ૭૮-૮૨ ॥

અથ શ્રી પ્રહરાર્ધ કુલીક ઉપકુલીક
કંટક યોગ વિચાર.

મનુર્ક દિગ્વસુરિતિ વેદ પક્ષ ।
સ્કીન્ મુહુર્તે કુલિકા ભવતિ ॥
દિવાનિરેકે સ્થયામિનીષુ ।
તેગીર્ણતા કર્મસુ સોમનેષુ ॥ ૮૩ ॥
કુલિકોપ કુલિક કંટકા નામનિશૌરિભૌમાંતા ॥
દોશાસ્યુ પ્રતિવારં વર્જ્યા પ્રહરાર્દ્ધમીહવી બુધૈઃ ॥૮૪॥

શન્યાતઃ કુલિકઃ । જિવંત ઉપકુલિક ।

મૌમંત કંટકઃ સદાર્દ્ધ પ્રહરાશ્યા ।

વારેશ્વકીદિષુક્રમાન્ત । ચતુસસદ્દિપંચાષ્ટ ।

ત્રિષષ્ટા શુભ કર્મસુ

॥ ૮૫ ॥

અથ શ્રી કુલીકયોગ યંત્ર.

રવી	સોમ	મંગળ	બુધ	શુક્ર	શનિ	અહનાં નામ
૧૪	૧૨	૧૦	૮	૬	૪	૨ દિન કુલિક
૧૩	૧૧	૯	૭	૫	૩	૧ રાત્રી કુલિક
રવી	સોમ	મંગળ	બુધ	શુક્ર	શનિ	સાત વાર
૭	૬	૫	૪	૩	૨	૧ કુલિકયોગ
૫	૪	૩	૨	૧	૭	૬ ઉપકુલિકયોગ
૩	૨	૧	૭	૬	૫	૪ કંટકયોગ
રવી	સોમ	મંગળ	બુધ	શુક્ર	શનિ	સાત વાર
૪	૭	૨	૫	૮	૩	૬ અર્ધપ્રહરાયો
રવી	સોમ	મંગળ	બુધ	શુક્ર	શનિ	સાત વાર
૮	૩	૬	૧	૪	૭	૨ કાલવેલા
શુક્ર	૧૩	૮	૪	૯	૧૪	સ્થિતયોગ
શનિ	કૃત્તિકા	આર્દ્રા	અશ્લેષા	ઉત્તરા	સ્વાતિ	જ્યેષ્ઠા
						ઉ.પા.સત.રેવ

ભાવાર્થ:—રવીવારે ૨૬ ઘડી દીવસ ગયા પછી બે ઘડી કુલીકયોગ નાણુવો. સોમવારે ૨૨ ઘડી દીવસ ગયા પછી બે ઘડી સુધી કુલીકયોગ નાણુવો. મંગળવારે ૧૮ ઘડી દીવસ ગયા પછી બે ઘડી સુધી કુલિકયોગ નાણુવો. બુધવારે ૧૪ ઘડી દીવસ ગયા પછી બે ઘડી સુધી કુલિકયોગ નાણુવો. શુક્રવારે ૧૦ ઘડી દીવસ ગયા પછી બે ઘડી સુધી કુલિકયોગ નાણુવો. શનિવારે ૬ ઘડી દીવસ ગયા પછી બે ઘડી સુધી કુલિકયોગ નાણુવો. રવીવારે ૨ ઘડી દીવસ ગયા પછી બે ઘડી સુધી કુલિકયોગ નાણુવો. એવી રીતે કુલીકયોગ શુભ કામમાં તજવો.

કુલીક ઉપકુલીક ને કંટક નામના બે યોગ છે તેમાં રવી-વારથી શનિવાર સુધી કુલીક આવે, રવીવારથી શુક્રવાર સુધી ઉપકુલીક આવે, અને રવીવારથી મંગળવાર સુધી કંટક આવે.

ઉપરના ત્રણ યોગનું ઉદાહરણ નીચે પ્રમાણે:—

રવીવારથી શનીવાર સાતમો થયો. માટે સાતમું મુહુરત કુલીક આવે. રવીવારથી ગુરુવાર પાંચમો થયો માટે પાંચમું મુહુરત ઉપકુલીક આવે. રવીવારથી મંગળવાર ત્રીજો થયો માટે ત્રીજું મુહુરત કંટકયોગ આવે. એમ સાતે વારે ગણતાં અનુક્રમે ત્રણ યોગ વાર પરત્વે આવે. વિશેષ ઉપર યંત્રમા જોવાથી જણાશે.

રવીવારે ચોથા પોહારનો અર્ધો પોહાર, સોમવારે સાતમા પોહારનો અર્ધો પોહાર, મંગળવારે બીજા પોહારનો અર્ધો પોહાર, બુધવારે પાંચમા પોહારનો અર્ધો પોહાર, ગુરુવારે આઠમા પોહારનો અર્ધો પોહાર, શુક્રવારે ત્રીજા પોહારનો અર્ધો પોહાર, શનીવારે છઠ્ઠા પોહારનો અર્ધો પોહાર. ઉપર પ્રમાણે શુભ કામમાં અર્ધો પોહાર વર્જવો. ॥ ૮૩-૮૫ ॥

અથ શ્રી કાલ વેળા.

આઘા બુદ્ધે સૂર્ય સુતે દ્વિતિયા ।

સોમે તૃતિયા ચ ગુરૌ ચતુર્થિ ॥

ષષ્ઠીકુજે સપ્તમિકા શુક્રે ।

સૂર્યાષ્ટમિ કાલ કલા વિવર્જ્યા ॥ ૮૬ ॥

ભાવાર્થ:—બુધવારનું પહેલું ચોઘડીયું કાળ વેળા, શનીવારનું બીજું ચોઘડીયું કાળ વેળા, સોમવારનું ત્રીજું ચોઘડીયું કાળ વેળા, ગુરુવારનું ચોથું ચોઘડીયું કાળ વેળા, મંગળવારે છઠ્ઠું ચોઘડીયું કાળ વેળા, શુક્રવારે સાતમું ચોઘડીયું કાળ વેળા, રવીવારે આઠમું ચોઘડીયું કાળ વેળા; એવી રીતે કાળ વેળા સારા કામમાં તજવી. ॥ ૮૬ ॥

અથ શ્રી સ્થિવર યોગ.

ત્રયોદસ્યાષ્ટમિરિક્તા । સ્થિવરેસ્યાત્ ગુરુશનિ ॥

કતિકાદિ ધ્યંતરાણિ । રોગેચ્છેદાદિકં શુભં ॥ ૮૭ ॥

ભાવાર્થ:—તેરશ, આઠમ, ચોથ, નોમ, ચૌદશ એટલી તીથીમાં શુક્રવાર તથા શનીવાર આવે તથા કૃતિકા, આદ્રા, અશ્લેષા, ઉત્તરા ફાલ્ગુણી, રવાતિ, જ્યેષ્ઠા, ઉત્તરાષાઢા, સતલિષા, રેવતી એવી રીતે કૃતિકાથી ખજ્રે નક્ષત્ર મુકીને એ નક્ષત્ર તથા વાર ઉપર કહ્યા પ્રમાણે તીથી સાથે હોય તો સ્થિવર યોગ જાણવો. એવી રીતે સ્થિવર યોગમાં ઔષધ કરે તો રોગ જાય. એ ખીના યોગના યંત્રમાંથી જોઈ લેવી. ॥ ૮૭ ॥

અથ શ્રી કર્ક યોગ વિષે.

ષષ્ટિ શનિવારેણ । શુક્રેણૈવતુ સપ્તમિ ॥

અષ્ટમિ ગુરુવારેણ । નવમિ ચ બુધૈઃ પુન ॥૮૮॥

દશમિ મુમિ પુત્રેણ । સોમે એકાદશીસ્તથા ॥

સૂર્યેણ દ્વાદશિ પ્રોક્તા । કર્કયોગા પ્રકિર્તિતા ॥૮૯॥

ભાવાર્થ:—છઠ ને શનીવાર હોય, સાતમ ને શુક્રવાર હોય, આઠમ ને શુક્રવાર હોય, નોમ ને બુધવાર હોય, દશમ ને મંગળવાર હોય, અગીયારશ ને સોમવાર હોય, બારશ ને રવિવાર હોય તો કર્ક યોગ જાણવો. ॥ ૮૮-૮૯ ॥

અથ શ્રી યમ ઘંટ યોગ વિષે.

મૂર્યેપંચદશાત્રયો દશમિ । તાસોમેકુજેષ્ટાદશ ।

એકાસોમસુતે ગુરુ મુનિ । સમા શુક્રે તથા સપ્તકં ॥

ત્યાજ્યામૂર્ય સુતે તથૈવ । ઘટિકા સપ્તાધિકાનો પુનઃ ।

સ્વ્યાતોયાં યમઘંટયોગ । કલિતં કાલૌ વિવર્જ્યો બુધૈઃ ૧૦

મધાર્કવારે શશિને વિશાસ્વા ।

આદ્રા કુજે સોમે સુતે ચ મૂલં ॥

ગુરુ ચ કૃતિકા બ્રહ્મવતિ શુક્રે ।

શનૌ ચ હસ્તે યમ ઘંટ યોગઃ ॥૧૧॥

યમઘંટેમતેમૃત્યુ । કુલચ્છેદોકર ગૃહે ॥

કર્તુમૃત્યુપ્રતિષ્ઠાયાં । શિશુજાતો ન જીવતી ॥૧૨॥

ભાવાર્થ:—રવિવારે પંદર ઘડી, સોમવારે તેર ઘડી, મંગળવારે અઢાર ઘડી, બુધવારે એક ઘડી, ગુરુવારે સાત ઘડી, શુક્રવારે સાત ઘડી, શનીવારે સાત ઘડી, એટલી એટલી ઘડી યમઘંટની છે, તે ત્યાગ કરવી. તે યમઘંટ ક્યારે આવે છે તે કહે છે. રવિવારે મધ્યા નક્ષત્ર હોય, સોમવારે વીશાખા હોય, મંગળવારે આર્દ્રા હોય, બુધવારે મુળ હોય, ગુરુવારે કૃતિકા હોય, શુક્રવારે રેહિણી હોય, અને શનીવારે હસ્ત હોય તો યમઘંટ જાણવો. એ યમઘંટ યોગમાં કામ જાય તો મરણ થાય, લગ્ન કરે તો કૂળનો નાશ થાય, પ્રતિષ્ઠા કરે તો તે કરનાર મરે, અને પુત્ર જન્મે તો મરણ પામે. ॥ ૬૦-૬૨. ॥

અથ શ્રી અમૃત સિદ્ધિ યોગ વિષે.

આદિત્ય હસ્તો ગુરુના ચ પુષ્યો ।

બુધાનુરાધા શનિ રેહિણી ચ ॥

સોમેન સોમ્યા મૃગ્ય રેવતિ ચ ।

મૌમાશ્વિનીચામૃત સિદ્ધિ યોગાઃ ॥ ૧૩ ॥

ભાવાર્થ:—રવિવારે હસ્ત નક્ષત્ર હોય, ગુરુવારે પુષ્ય હોય, બુધવારે અનુરાધા હોય, શનીવારે રેહિણી હોય, સોમવારે મૃગશિર હોય, શુક્રવારે રેવતી હોય, અને મંગળવારે આશ્વિની હોય તો અમૃત સિદ્ધિ યોગ જાણવો. એ યોગમાં કામ કરે તો સિદ્ધિ થાય. ॥ ૬૩ ॥

અથ શ્રી ઉત્પાત, મૃત્યુ, કાંણ યોગ વિષે.

વિશાખાત્રયમાદિત્યં । પૂર્વાષાઢાત્રયં શશિ ॥

ધનિષ્ઠાદિ ત્રયં મૌમે । બુદ્ધે સ્યાત રેવતિત્રયં ॥૧૪॥

રોહિણ્યાદિત્રયંજીવે । પુષ્યત્રયં ચ માર્ગવે ॥

ત્રયમુત્તરાફાલ્યુણ્યાં । શનિવારે વિવર્જયેત ॥૧૫॥

વિશાખાદિ ચતુષ્કેષુ ન ભાસ્કરાદૌક્રમેણ ચ ॥

ઉત્પાત મૃત્યુકાંણાશ્ચ । મૃત્યુ યોગા પ્રકિર્તિતા ॥૧૬॥

ભાવાર્થ:—રવીવારે વિશાખા નક્ષત્ર હોય તો ઉત્પાત યોગ જાણવો. રવીવારે અનુરાધા હોય તો મૃત્યુ યોગ જાણવો. રવીવારે જ્યેષ્ઠા હોય તો કાંણુ યોગ જાણવો. એવી રીતે સોમવારે પુર્વાષાઢાથી ત્રણ નક્ષત્રમાં ક્રમવાર ઉત્પાત, મૃત્યુ, તથા કાંણુ યોગ આવે, મંગળવારે ધનિષ્ઠા નક્ષત્રથી ત્રણ નક્ષત્રમાં ક્રમવાર ઉત્પાત, મૃત્યુ તથા કાંણુ યોગ આવે, બુધવારે રેવતી નક્ષત્રથી ત્રણ નક્ષત્રમાં ક્રમવાર ઉત્પાત, મૃત્યુ, તથા કાંણુ યોગ આવે, ગુરુવારે રોહિણી નક્ષત્રથી ત્રણ નક્ષત્રમાં ક્રમવાર ઉત્પાત, મૃત્યુ, તથા કાંણુ યોગ આવે, શુક્રવારે પુષ્ય નક્ષત્રથી ત્રણ નક્ષત્રમાં ક્રમવાર ઉત્પાત, મૃત્યુ, તથા કાંણુ યોગ આવે, શનિવારે ઉત્તરાશ્વાદ્યુષ્ણી નક્ષત્રથી ત્રણ નક્ષત્રમાં ક્રમવાર ઉત્પાત, મૃત્યુ, તથા કાંણુ યોગ આવે. એ યોગમાં શુભ કામ કરવું નહીં. ॥ ૬૪-૬૬ ॥

અથ શ્રી વજ્રપાત યોગ વિષે.

હસ્ત મુલં મઘા રોહે । અનુરાધા ઉત્તરાત્રયં ॥

વજ્રપાત ક્રમાત્ સપ્ત । પંચતુર્ય દ્વિ ત્રિકેતિથૌ ॥૧૭॥

ભાવાર્થ:—હસ્ત, મુળ, મઘા, રોહિણી, અનુરાધા, ત્રણ ઉત્તરા; એ નક્ષત્રમાં ક્રમવાર સાતમ, પાંચમ, ચોથ, ત્રીજ, ત્રીજ

આવી હોય તો વજ્રપાત યોગ જાણવો. એ યોગમાં ગઢ, કીડલા, મકાન, મઠ, મંદિર, બંધાવે તો તેના ઉપર પૃથ્થર પ્રમુખનો પ્રકાર પડે; માટે તે યોગ ત્યજવો. ॥૬૭॥

અથ શ્રી વિજય યોગ વિષે.

દ્વૌ પ્રહરૌ ઘટિકાહિનૌ । દ્વૌ પ્રહરૌ ઘટિકાધિકૌ ॥

વિજયોનાંમયોગોયં । સર્વ કાર્યા પ્રસાધકઃ ॥૯૮॥

ભાવાર્થ:—વિજયયોગ નિત્ય આવે છે. તે એવી રીતે કે દરરોજ બપોરે તેની ગણતરી. દીવસના ચાર પહોર તેના પહેલાં બે પહોરની છેડેલી ઘડી તથા બીજા બે પહોરની પહેલી ઘડી એ બે ઘડી વિજયયોગ છે. તે યોગમાં સર્વ કાર્યની સીદ્ધિ થાય. તે વિજય યોગ રાજદ્વાર, દેવ દરબારમાં સર્વ લોકોએ માનવો એવું શાસ્ત્રનું વચન છે. ॥૬૮॥

અથ શ્રી સંવર્તક યોગ વિષે.

પ્રતિપત્ તૃતિયાજ્ઞેન । સપ્તમ્યાં શનિસૂર્યયો ॥

ષષ્ઠ્યાં ગુરુદ્વિતિયાયાં । શુક્રૌ સંવર્તકો ભવેત્ ॥૯૯॥

ભાવાર્થ:—પડવો, ત્રીજ ને બુધવાર હોય, સાતમ ને શનીવાર તથા રવીવાર હોય, છઠ્ઠ ને ગુરુવાર હોય, બીજ ને શુક્રવાર હોય તો સંવર્તક યોગ જાણવો. એ યોગ ચોમાસાની ઋતુમાં હોય તો વરસાદનો યોગ સારો સમજવો. ॥૬૯॥

અથ શ્રી કાલમુખી યોગ વિષે.

અનુરાધા દ્વિતિયા ચ । તૃતિયા ઉત્તરાત્રયં ॥

પંચમિ મઘા સંયુક્તા । હસ્તે મૂલે ચ સપ્તમિ ॥૧૦૦॥

ષષ્ઠી રોહિણી કાચૈવ । ત્રિન્ના સ્વાંતિ ત્રયોદશી ॥

एषु योगेषु यत् कर्म । षष्ठे मासे मृति ध्रुवं ॥ १ ॥

ઉત્તરા પંચમિ અ મધ્યા । કિત્તિય નવમિ અતરિઅ અણુગ્રહા ॥
અષ્ટમિ રોહિણી સહિવા । કાલ મુહિ જિવનાસયરી ॥૨॥

ભાવાર્થ:—અનુરાધા ને ખીજ હોય, ત્રણ ઉત્તરા (ઉત્તરા ફાલ્ગુણી, ઉત્તરાષાઢા, ઉત્તરા ભાદ્રપદ) ને ત્રીજ હોય, મધ્યા ને પાંચમ હોય, હસ્ત અથવા મુળ ને સાતમ હોય, રોહિણી ને છઠ્ઠ હોય, ચિત્રા અથવા સ્વાંતિ ને તેરશ હોય તો તે યોગ મહા નષ્ટ છે; મારે એ યોગમાં શુભ કામ કરવું નહિ. કરે તો છ માસમાં તેનું મૃત્યુ થાય. ઉત્તરા અથવા મધ્યા નક્ષત્ર ને પાંચમ હોય, કૃતિકા ને નોમ હોય, અનુરાધા ને ત્રીજ હોય, આઠમ ને રોહિણી હોય તો કાળમુખી યોગ જાણવો. શુભ કામમાં તે યોગ ત્યજવો. ॥૧૦૦-૨॥

અથ શ્રી રવી યોગ વિષે.

ચતુર્થિ. ષષ્ટિ નવમે । દશમે ચ ત્રયોદશે ॥

વિંશે દિને સમાધિશ્ચે । રવિ યોગઃ શુભાસ્તથા ॥૩॥

ઇકસમણપંચાણસ્સ । મજાંતિ ગયઘટ સહસ્સ ॥

તહર વિયોગ પડ્ઠા । ગયણં મિગહાનદિસંતિ ॥૪॥

સર્વ વિરુદ્ધે દિવસૈ । યદ્વૈકો ભવતિ સૂર્ય જોગસ્તુ ॥

હિમવદિન કર કિરણે । સર્વે દોષા પ્રલિયંતે ॥૫॥

ભાવાર્થ:—સૂર્યના નક્ષત્રથી દીવસના નક્ષત્ર સુધી ગણતાં જો દિવસનું નક્ષત્ર ચોથું, છઠ્ઠું, નવમું, દસમું, તેરમું હોય તો રવિયોગ જાણવો. એ યોગમાં શુભ કાર્ય કરવું. દ્રષ્ટાંતઃ જેમ સિંહ વનમાં એકલો રહે છે પણ તેની સામે હજારો જાળવાન હાથીઓ હોય તોપણ હાથીઓ નાશી જાય છે તેમ એ રવીયોગ શુભ હોય તો અશુભ યોગ નાશી જાય છે. વળી સર્વે યોગ ખરાબ હોય પણ એક રવિયોગ સારો હોય તો ખીજ યોગની પ્રજાળતા ચાલતી નથી. જેમ, સૂર્યના હીરણ્યથી હીમાચળ પર્વતનું હીમ ગળી જાય છે તેમ અશુભ યોગને ગાળી નાંખે છે. ॥ ૩-૫ ॥

અથ શ્રી અઢાવીશ યોગ આવવાનો પ્રકાર.

અશ્વની મૃગશીર્ષ ચ । અશ્લેષા હસ્ત એવ ચ ॥

અનુરાધોત્તરાષાઢા । શતભિષા ચ સ્વેક્રમાન્ત ॥૬॥

એતં નક્ષત્રતોવર્ત્ત । માનવારક્ષ સંખ્યયા ॥

આનંદાદ્યુપયોગાસ્યુ । સ્વનામ સદૃશં ફલં ॥૭॥

આનંદ કાલ દંડશ્ચ । પ્રજાપતિ શુભસ્તથા

સૌમ્યો ધ્વાક્ષો ધ્વજશ્ચૈવ । શ્રી વત્સો વજ્રમુદ્ગરો ॥

છત્રો મિત્ર મનોજ્ઞશ્ચ । કંપો લુપક એવ ચ ॥

પ્રવાશો મરણં વ્યાધિ । સિદ્ધ શૂલામૃતો તથા ॥૮॥

મુશલો ગજ માતંગ । ક્ષય ક્ષિપ્ર સ્થિરસ્તથા ॥

વર્દ્ધમાન શ્રેતિનામાસ્યુ । અષ્ટાવિંશતિતે ક્રમાત્ ॥૯॥

ભાવાર્થ:—રવિવારે અશ્વની નક્ષત્રથી દીનીઆ નક્ષત્ર સુધી ગણવું. ગણતાં જે સંખ્યા આવે તે યોગ આનંદયોગ વિગેરે જાણવા. સોમવારે મૃગશર નક્ષત્રથી, મંગળવારે અશ્લેષા નક્ષત્રથી, બુધવારે હસ્તથી, ગુરુવારે અનુરાધાથી, શુક્રવારે ઉત્તરાષાઢા નક્ષત્રથી, શનીવારે સત્ત્વીયાથી વર્તમાન નક્ષત્ર સુધી ગણવું. જે ક્રમ આવે તે આનંદાદિક યોગ જાણવો. તે યોગોનું ક્રમ તેનાં નામ પ્રમાણે આવે છે. તે અઢાવીશ યોગનાં નામ ક્રમવાર કહે છે. ૧ આનંદ, ૨ કાળદંડ, ૩ પ્રજાપતિ, ૪ શુભ, ૫ સૌમ્ય, ૬ ધ્વાક્ષ, ૭ ધ્વજ, ૮ શ્રી વત્સ, ૯ વજ્ર યોગ, ૧૦ મુદ્ગર, ૧૧ છત્રયોગ, ૧૨ મિત્ર, ૧૩ મનોજ્ઞ, ૧૪ કંપ, ૧૫ લુપક, ૧૬ પ્રવાસ, ૧૭ મરણ, ૧૮ વ્યાધિ, ૧૯ સિદ્ધ, ૨૦ શૂલ, ૨૧ અમૃત, ૨૨ મુશલ, ૨૩ ગજ, ૨૪ માતંગ, ૨૫ ક્ષય, ૨૬ ક્ષિપ્ર, ૨૭

અથ શ્રી કુમાર યોગ વિષે.

નંદાયાં પંચમ્યા શુભો દશમ્યાં । કુંજઙ્ગ શશી મૃગુભિ ॥
 દ્વયં તરિતાશ્વિન્યાદિભિ । રુદ્રભિર્યોગ કુમારાંચ્યા ॥૧૦॥
 બંગાલ મુનિ પ્રોક્તં । કુમાર યોગે દિને સદોષેપિ ॥
 અસ્મિન્ યોગે કાર્યા । દિક્ષા યાત્રા પ્રતિષ્ઠાદૌ ॥૧૧॥

ભાવાર્થ:—નંદા તીથી ૧, ૬, ૧૧, ૫, ૧૦ એ પાંચ તીથીઓમાં મંગળવાર, બુધવાર, સોમવાર, શુક્રવાર તથા અશ્વિની નક્ષત્રથી બળગે નક્ષત્ર મુકીને નક્ષત્ર લેવું, એટલે અશ્વિની, રોહિણી, પુનર્વસુ એ પ્રમાણે ગણતાં તે તીથી વાર તથા નક્ષત્ર મળે તો કુમાર યોગ બળાયો. આ કુમાર યોગ ચોમાસામાં આવે તો તે દિવસે વરસાદ થાય એવો સંભવ છે. કુમાર યોગનું ફળ ઉપર પ્રમાણે બંગાલ મુનિએ કહ્યું છે. તે દિક્ષા, યાત્રા, પ્રતિષ્ઠાદિ ધર્મ કાર્યમાં શુભ ફળ આપે છે. ॥ ૧૦-૧૧ ॥

અથ શ્રી કુમારયોગ યંત્ર.

તીથી તથા વાર.	૧	૬	૧૧	૫	૧૦ મં.	બુ	સો.	શુ.
નક્ષત્ર.	અશ્વિની	રો.	પુ.	મ.	હ	નિ.	મૂ	શ્ર

અથ શ્રી રાજયોગ વિષે.

પૂર્ણિમા તૃતિયા મદ્રા । મૃગુ મૌમાર્ક સોમજા ॥
 રાજયોગ શુભાયસ્યુ । મરણ્યાદૌધિકાંતરે ॥૧૨॥

ભાવાર્થ:—પુનમ, ત્રીજ, (ભદ્રા તીથી) એટલે ૨, ૭, ૧૨, શુક્ર, મંગળ, રવિ, બુધ એ વારે ભરણી નક્ષત્રથી બળગે

નક્ષત્ર મુકીને નક્ષત્ર મળે તો રાજયોગ જાણવો. એનું ઉદાહરણ
યંત્રથી જાણવું. આ યોગમાં જેનો જન્મ ધાય તે માણસને રાજ-
વૈભવ જેઠલું સુખ મળે. ॥ ૧૨ ॥

અથ શ્રી રાજયોગ યંત્ર.

ત્રીયા તથા વાર.	૧૫	૩	૨	૭	૧૨	૨.	મ.	ખુ.	શુ.
નક્ષત્ર.	મરણી	મ.	પુ. ધ.	પુ. કા	ચિ.	અનુ.	પ.	પા.	ધ. ઉ. ભા.

અથ શ્રી ત્રિગંડાંત યોગ વિચાર.

ગંડાંતઃ ત્રિવિધઃ ત્યાજ્યૌ । નક્ષત્ર તિથી લમતઃ ॥
નવ પંચ ચતુર્થ્યાંતે । દ્વેકાર્દ્ધ ઘટિકામતા ॥૧૩॥
ગંડાંત ત્રતિયશ્વાંતે । અમાવાસ્યા ભૌમવાસરે ॥
યૌજાતઃ સ્ત્રી વિનાશાયઃ । સમવેવિષ પુરુષ ॥૧૪॥
શન્યશ્લેષાદ્વિતિયાભિઃ । સપ્તમિ ભૌમ વારુણી ॥
કૃતિકા દ્વાદશિ સૂર્યે । અપત્ય વિષ સંજ્ઞકઃ ॥૧૫॥

ઇલાત્મજ સૂર્ય સુતો દિનાધિપા ।

ભદ્રા તિથી વારુણમગ્નિ સર્પમં ॥

યસ્યાં પ્રસુતિ ભવતિહ કાલે ।

વિષાંગ નાશા પરિવર્જનિયા ॥૧૬॥

ગંડાંતેષુ યે જાતા । નરનારી તુરંગમા ॥

સ્વગૃહે નૈવ તિષ્ઠંતિ । યદિ તિષ્ઠંતિ દુઃખદા ॥૧૭॥

યતો ન જિવતિ નરો । માતુરપત્યોઃ ભવેત્સકુલહંતા ॥

યદિ જિવતિ ગંડાંતે । બહુ ગજ તુરંગોભવેદ્ભુપઃ ॥૧૮॥

રેવઙ્ગા અસનીમષ્મે । અસલેસા મહામષ્મયારમિ ॥
 જિઠા મૂલં મષ્મે । દો દો ઘડીયાય ગંડાંતે . ॥૧૯॥
 પિતૃ માતૃ ક્ષયં કારિ । યુષ્મં ગંડો ભવેત્ સુત ॥
 અશ્લેષા ગંડજો બાલં । જેષ્ઠ ભ્રાતૃ વિઘાતકઃ ॥૨૦॥
 જેષ્ઠાયાં સંભવે ગંડે । બાલસ્યાત્ પિતૃ ઘાતકઃ ॥
 તિસ્રે વિધ ગંડાંતે । બાલકો દ્રવ્ય ઘાતકઃ ॥૨૧॥

ભાવાર્થ:—ગંડાંત યોગ ત્રણ પ્રકારનો થાય છે. તેનાં નામ નક્ષત્ર ગંડાંત, તિથી ગંડાંત, અને લગ્ન ગંડાંત. હવે પહેલો નક્ષત્ર ગંડાંત કહે છે. અશ્વિની નક્ષત્રથી નવમું નક્ષત્ર અશ્લેષા આવે, તેથી નવમું જ્યેષ્ઠા, તેથી નવમું રેવતી નક્ષત્ર આવે. એ નક્ષત્રની અંતની બે ઘડી નક્ષત્ર ગંડાંત થાય છે. હવે બીજો તીથી ગંડાંત કહે છે. પડવેથી પાંચ પાંચ તીથી ગણુતાં ૫, ૧૦, ૧૫ આવે તેની અંતની એક એક ઘડી તેને તીથી ગંડાંત કહે છે. હવે ત્રીજો લગ્ન ગંડાંત કહે છે. તેમાં મેષથી ચાર ચાર રાશી ગણુતાં ૪૪, વૃશ્ચિક ને મીન એ ત્રણ લગ્નની અંતની અડધી ઘડી લગ્ન ગંડાંત યોગ કહે છે. એ ત્રણ ગંડાંત છે. વળી અમાસ ને મંગળવાર તેને ચોથો ગંડાંત પણ કહે છે. હવે તેનું ક્ષણ કહે છે.

ગંડાંતમાં જેનો જન્મ હોય તે પુરુષની પરણેલી સ્ત્રી મરણ પામે. વળી તે વિષ પુરુષ કહેવાય છે. શનિવારે અશ્લેષા નક્ષત્ર ને બીજા હોય, સાતમ ને મંગળવારે સત્લીષા નક્ષત્ર હોય, આરશ ને રવિવારે કૃતિકા નક્ષત્ર હોય; ઉપર પ્રમાણે જોગ જો આવ્યો હોય અને તેમાં જન્મ થયો હોય તો તે પણ વિષ પુરુષ કહેવાય છે. વળી મંગળવાર, શનીવાર, રવિવાર અને ભદ્રા તિથી ૨, ૭, ૧૨ હોય તેમજ સત્લીષા, અશ્લેષા, કૃતિકા એ જોગમાં જન્મ થયો હોય તો તે પણ વિષ પુરુષ તથા વિષ કન્યા કહેવાય. ગંડાંત યોગમાં જેનો જન્મ થયો હોય તે પુરુષ અથવા સ્ત્રી તથા

ઘોડા વિગેરે પોતાને ઘેર આવ્યા હોય તો રહેવા પામે નહિ, અને રહે તો દુઃખદાઈ થાય. ગંડાંતમાં જન્મે તો જીવે નહી. જીવે તો માતા-પિતાને કષ્ટ આપનાર અથવા કુળનો ક્ષય કરનાર થાય. પણુ વિશેષમાં તે માણસ આગળ જતાં ઘણા હાથી, ઘોડા, વૈભવ, રાજ સન્માન સુખ લોગવે. વિશેષ વળી ગંડાંતયોગ વિષે કહે છે.

રેવતી નક્ષત્રની છેલ્લી એક ઘડી અને અશ્વિનીની પહેલી એક ઘડી તે પણુ ગંડાંત યોગ કહેવાય છે. અશ્લેષાની છેલ્લી એક ઘડી તથા મઘાની પહેલી એક ઘડી તે પણુ ગંડાંત કહેવાય છે. જ્યેષ્ઠાની છેલ્લી એક ઘડી, સુળની પહેલી એક ઘડી એમ અષ્ટમે ઘડી ગંડાંત યોગ થાય તેમાં રેવતી ગંડાંતમાં બાળકનો જન્મ થાય તો માતા પિતાનો નાશ કરે, અશ્લેષા ગંડાંતમાં જન્મે તો મોટા ભાઈનો નાશ થાય, જ્યેષ્ઠા ગંડાંતમાં જન્મે તો પિતાનો નાશ કરે, અને જીવે ગંડાંતમાં જન્મે તો ધનનો નાશ કરે. ॥૧૬-૨૧॥

ગંડાંત યોગનું યંત્ર.

વાર નક્ષત્ર ગંડાંતયોગનું યંત્ર.

નક્ષત્ર ગંડાંત	અશ્લેષા	જ્યેષ્ઠા	રેવતી ૨ ઘડી	નક્ષત્ર અ. સત	કૃતિકા
તિથી ગંડાંત	૫	૧૦	૧૫ ૧ ઘડી	તિથી ૨ ૭	૧૨
લગ્ન ગંડાંત	કર્ક	ત્રિશિક	મિન ૦૧ ઘ.	વાર શ. મં.	રવિ

અથ શ્રી નક્ષત્ર પંચક વિષે.

ધનિષ્ઠા પંચકે વજ્ર્યા । તૃણ કાષ્ઠાદિ સંગ્રહ ॥

શય્યા દક્ષણ દિગ્ યાત્રા । મૃત્યુકાર્ય ગૃહોદ્યમા ॥૨૨॥

વાસવોત્તર દલાદિ પંચકે ।

યામ્ય દિગ્ગમને ગેહ ગોપનં ॥

• પ્રેતકાર્ય તૃણ કાષ્ટ સંગ્રહઃ ।

શયકા વિતનાદિ વર્જયેત્ ॥૨૩॥

ધનિષ્ઠા ધન નાશાય । શતભિષા પ્રાણચાતક ॥

પૂર્વાભિઃ રાજદંડંતુ । ઉત્તરા મરણં ધ્રૂવં ॥૨૪॥

અભિ દગ્ધ ચરે વત્સૌ । ઇત્યેતે પંચ વર્જિતા ॥

સર્વે કાર્યેષુ હીનેષુ । પંચકં પરિવર્જયેત્ ॥૨૫॥

ભાવાર્થઃ—ધનિષ્ઠા આદિ લંઘને દેવતી નક્ષત્ર સુધી પાંચ નક્ષત્રમાં પંચક કહેવાય છે. પંચકમાં તૃણ, કાષ્ટનો સંગ્રહ ન કરવો; શય્યા, પક્ષંગ આદિ ન કરવા તથા દક્ષિણ દીશામાં ગમન કરવું નહીં. ઘર બંધાવેલું હોય તેને ઢાંકવું નહીં; પ્રેતક્રિયા કરવી નહીં, તથા નવું ઘર બાંધવાનું મુહુર્ત એટલે આરંભ કરવો નહીં.

ધનિષ્ઠાના બે પાયા જાય ત્યારે પંચક બેસે. તે દેવતીના અંત સુધી પંચક રહે છે. એ પંચકમાં ઉપરનાં કામ કરવાં નહીં, અને તે કામ કરે તો તેનું ફળ શું થાય તે કહે છે. ધનિષ્ઠામાં કરે તો ધનનો નાશ થાય, શતભીષામાં કરે તો મૃત્યુ કરે, પૂર્વાભાદ્રપદમાં કરે તો રાજ તરફથી ઉપાધી થાય, ઉત્તરાભાદ્રપદમાં કામ કરે તો નિશ્ચે મરણ થાય, ને દેવતીમાં કરે તો અગ્નિનો ભય થાય માટે નક્ષત્ર પંચકનો ત્યાગ કરવો. ॥ ૨૨-૨૫ ॥

અથ શ્રી ચંદ્રમાની બાર પ્રકારની

અવસ્થા વિષે.

પ્રવાસો નષ્ટ મરણં । જયા હાસ્ય રિતિવસ્થા ॥

ક્રીડા નિદ્રાથ મુક્તાશ્ચ । જરા કંપોથ સુસ્થિતા ॥૨૬॥

રાશિ ભાગો દ્વાદશાં સૌ । વિભાગા દ્વાદશાપ્યમુ ॥

મુક્તેવસ્થા શશીતાસા । સ્વનામ સદૃશં ફલં ॥૨૭॥

ભાવાર્થ:—૧. પ્રવાસ અવસ્થા, ૨. નષ્ટાવસ્થા, ૩. મરણાવસ્થા, ૪. જ્યાવસ્થા, ૫. હાસ્યાવસ્થા, ૬. રતી અવસ્થા, ૭. ક્રીડાવસ્થા, ૮. નિદ્રાવસ્થા, ૯. ભુક્તાવસ્થા, ૧૦. જરાવસ્થા, ૧૧. કંપાવસ્થા, ૧૨. સુસ્થિતાવસ્થા.

બીપરની બાર અવસ્થા જાણવાની રીત:—

ચંદ્રમા એક રાશીને એકસો પાંત્રીસ ઘડી ભોગવે છે. તેને બારે ભોગ દેતાં સવા અગીયાર ઘડી આવે. તે ચંદ્રમાની એક અવસ્થા જાણવી. એમ દરેક જુદી જુદી અવસ્થા જાણવી. એ અવસ્થાઓ પોતપોતાના નામ પ્રમાણે ક્રમ આપે છે. તે નીચે લખેલા યંત્રથી વિશેષ સમજાશે. ॥ ૨૬-૨૭ ॥

અથ શ્રી ચંદ્ર અવસ્થા યંત્ર.

સુસ્થિતાવસ્થા ૧૧ ઘડી ૧૫ પગ (૧૨) કંપાવસ્થા ૧૧ ઘડી ૧૫ પગ (૧૧)	પ્રવાસાવસ્થા ૧૧ ઘડી ૧૫ પગ (૧)	નષ્ટાવસ્થા ૧૧ ઘડી ૧૫ પગ (૨) મરણાવસ્થા ૧૧ ઘડી ૧૫ પગ (૩)
જરાવસ્થા ૧૧ ઘડી ૧૫ પગ. (૧૦)	ચંદ્ર અવસ્થા યંત્ર.	જ્યાવસ્થા ૧૧ ઘડી ૧૫ પગ (૪)
ભુક્તાવસ્થા ૧૧ ઘડી ૧૫ પગ. (૯) નિદ્રાવસ્થા ૧૧ ઘડી ૧૫ પગ. (૮)	ક્રીડાવસ્થા ૧૧ ઘડી ૧૫ પગ (૭)	હાસ્યાવસ્થા ૧૧ ઘડી ૧૫ પગ (૫) રતી અવસ્થા ૧૧ ઘડી ૧૫ પગ. (૬)

• अथ श्री चंद्रमाना घरनी दीशाओ विषे. •

मेघे च सिंहे धन पूर्व भागे ॥

वृषे च कन्या मकरे च याम्यां ॥

मिथुने च तुले कुंभ पश्चिमायां ।

कर्के च मीने अलि उत्तरायां ॥२८॥

भावार्थः—मेघ, सींङ तथा धन राशीने चंद्रमा होय त्यारे पुर्व दीशाभां चंद्रमानुं घर ळणुवुं; वरुण, कन्या तथा मकर राशीने चंद्रमा होय त्यारे दक्षिण दीशाभां चंद्रमानुं घर ळणुवुं; मीथुन, तुला, तथा कुंभ राशीने चंद्रमा होय त्यारे पश्चिम दीशाभां चंद्रमानुं घर ळणुवुं; ने कर्क, मीन तथा वृश्चिक राशीने चंद्रमा होय त्यारे उत्तर दीशाभां चंद्रमानुं घर ळणुवुं.

अथ श्री चंद्रमाना फल विषे.

सन्मुखो अर्थ लाभाय । पृष्ठतोपि धनं हरेत् ॥

दक्षिणे सुख सोभाग्यं । वामे चंद्रे धन क्षयं ॥२९॥

भावार्थः—सन्मुख चंद्रमानुं घर होय तो धननो लाभ करे, पाछण चंद्रमानुं घर होय तो धननी हानी करे तथा मृत्यु करे, डाभा हाथ लणी चंद्रमानुं घर होय तो धननो क्षय करे अने नमस्त्रा हाथ लणी चंद्रमानुं घर होय तो सुख संपत्ति आपे. २९

अथ श्री त्रीपूष्कर तथा यमल योग विषे.

रविमंद भौमवारे । भद्रा तिथीषु त्रिपादके धिश्रे ॥

योगः त्रिपुष्कराख्यो । द्विपादको यमल नामानि ॥३०॥

ભાવાર્થ:—(ભદ્રા તીથી) બીજ, સાતમ, બારશ; રવી, શની, મંગળવાર ક્રમવાર હોય તથા કૃત્તિકા, પુનર્વસુ, ઉત્તરાષાઢા, પુર્વા ભાદ્રપદ એ ત્રણે એકી દીવસે હોય તો તે ત્રીપુષ્કર યોગ ફહેવાય છે.

બીજ, રવીવાર ને મધ્યા નક્ષત્ર હોય; સાતમ, શનીવાર ને ચિત્રા નક્ષત્ર હોય; બારશ, મંગળવાર ને ધનિષ્ઠા નક્ષત્ર હોય તો યમલયોગ જાણવો. ॥ ૩૦ ॥

શ્રી પુષ્કર યોગ યંત્ર.

રવી.	સો.	મં.	વાર.
૨	૭	૧૨	તીથી
કૃ.	પુ	ઉત્તરા.	પૂર્વા ભા.

શ્રી યમલ યોગ યંત્ર.

રવી.	શની	મંગળ	વાર.
૨	૭	૧૨	તીથી
મધ્યા.	ચિત્રા.	ધનિષ્ઠા	નક્ષત્ર.

**અથ શ્રી ત્રીપુષ્કર, યમલ યોગ તથા
પંચક ફલ વિષે.**

પંચકે પંચ ગુણિતં । ત્રિગુણં ચ ત્રિપુષ્કરે ॥

યમલે દ્વિગુણં સર્વં । હાનિ વૃથાદિકં મતં ॥૩૧॥

ભાવાર્થ:—પંચકમાં બાળક જન્મે તો પાંચ બાળક સુધી તેવુંજ થાય, અને પંચકમાં મરણ થાય તો પાંચ મરણ થાય. ત્રીપુષ્કરમાં પુત્ર થાય તો ક્રમવાર ત્રણ પુત્ર થાય, અને કન્યા જન્મે તો ક્રમવાર ત્રણ જન્મે, અને મરણ પણ ત્રણ થાય. આભૂષણ વિગેરે કરાવે તો પણ ત્રણ થાય. એમજ યમલ યોગમાં પણ ઉપર કહ્યા પ્રમાણે બધે બધે કામની હાની તથા વૃદ્ધી સમજવી. ॥૩૧॥

અથ શ્રી કર્ણ વિષે.

કૃશ્ન ચતુર્દશ્યર્દ્ધા । ધ્રુવાણિ શકુનાનિશ્ચતુપર્દનાગં ॥
કિસ્તુઘ્નમપિ પ્રતિપ । તિથ્યર્દ્ધાદથ બવાદિર્નિ ॥૩૨॥

ભાવાર્થ:—કૃષ્ણપક્ષની ચૌદશના ઉત્તર દળમાં શકુની કર્ણ આવે, અમાવાસ્યાના પહેલા દળમાં ચતુષ્પદ કર્ણ આવે, ખીન્ન દળમાં નાગ આવે, અને શુકલપક્ષની એકમને દીવસે પહેલા દળમાં કીસ્તુઘ્ન આવે તો એ કર્ણ સ્થિર જાણવા. એકમના પાંછલા દળમાં બવાદિ કમવાર આવે. ॥૩૨॥

અથ શ્રી કર્ણ ગણવાની રીતી.

અતિતિ તિથયોર્દ્વિગુણી । શૂક્લ પ્રતિપદાદિતઃ ॥
एकोना सप्त हुता । शेषं करणं बवादिकं ॥૩૩॥

ભાવાર્થ:—ગયેલી તીથીને બમણી કરવી, શુકલપક્ષ પ્રતીપદાને આદી લઘને તેમાંથી એક ઓછા કરવો, સાતનો ભાગ હેવો, અને શેષ રહે તે બવાદી કર્ણ જાણવા. ॥ ૩૩. ॥

અથ શ્રી કર્ણનાં નામ.

बव बालव कौलव तेतलाख्य ।

गीर वणिज वीष्टि संज्ञानि ॥

सप्तःकरणानि पुनः पुन ।

रिहतिथ्यर्द्ध प्रमाणानि

॥૩૪॥

ભાવાર્થ:—૧. બવ, ૨. બાલવ, ૩. કૌલવ, ૪. તૈતલ, ૫. ગીર, ૬. વણીજ, ૭. વીષ્ટી; એ સાત કર્ણ ચર છે. તે એક એક દીવસમાં બધે કર્ણ આવે છે. ॥૩૪॥

અથ શ્રી ઉપર કહેલાં કર્ણમાં શું શું કામ
કરવું તથા ન કરવું તે વિષે.

પૌષ્ટિક સ્થિર શુભાનિ બવાલ્યો ।

બાલવેધી જહિતાન્યેપિ કર્મા ॥

કૌલવે પ્રમદા મિત્ર વિધાનાં ।

તેતલે શુભ ગજાશ્રય કર્મા ॥૩૫॥

ગરેચ બિજાશ્રય કર્ષણાનિ ।

વાણિર્ય વિસ્થૈર્ય વણિ ક્રિયાશ્ર ॥

ન સિદ્ધિ માંતિ કૃતશ્ર વિઘ્ન ।

વિષારા વિઘાતાદિષુ સિદ્ધિ કર્મ ॥૩૬॥

મંત્રોષધા નિશકુલાનિ સપૌષ્ટિકાનિ ।

ગોં વિપ્ર રાજ્ય પિતૃ કર્મ ચતુષ્પદેષુ ॥

સૌભાગ્ય દારુણદ્રુતિ ધ્રૂવ કર્મ નાગે ।

કિસ્તુઘ્ન નામ્નિ શુભ પૌષ્ટિક મંગલાનિ ॥૩૭॥

ભાવાર્થ:—પૌષ્ટિક કર્મ, સ્થિર કર્મ એટલે ગૃહારંભ, વાવ, કુવા, તળાવ, ધર્મશાળા, આદિ આશ્રમ તથા સ્થિર શુભ કર્મો બવ કર્ણમાં કરવાં; બાલવ કર્ણમાં પ્રાક્ષણને પ્રીતિથી દાન પુન્યાદિ શુભ કામ કરવાં; કૌલવ કર્ણમાં સ્ત્રીની મીત્રાઇ કરવી, તથા મિત્ર સાથે પ્રીતિ કરવી; તેતલ કર્ણમાં શુભ કર્મ કરવાં તથા કોઇની નોકરી આકરી કરવી; ગીર કર્ણમાં બીજ રોપવા તથા ખેતી કરવી; વણીજ કર્ણમાં વેપારાદિ કામ કરવાં, વિષ્ટી એટલે ભદ્રામાં કોઇ પણ કામ કરેલું સીદ્ધ ન થાય પણ દુષ્ટ કામ કરવામાં પુષ્ટી-

કર્તા છે; શકુની કર્ણમાં મંત્ર ઔષધી સીદ્ધ થાય છે તથા પૌષ્ટિક એટલે શાન્તિ થાય છે, ને ગાય પ્રાણજ્વાલિકાનું દયાનું કામ તથા રાજકારભારાદિક તથા પીત્ર કાર્ય કરવામાં શ્રેષ્ઠ ગણાય છે; નાગ કર્ણમાં સૌભાગ્યાદિક કામ તથા દારૂણ કામ શ્રેષ્ઠ ગણાય છે; અને કીસ્તુમ્ન કર્ણમાં શુભ, મંગળીક, ગૃહ શાન્તિ આદિ કાર્ય શ્રેષ્ઠ ગણાય છે. વિશેષ કર્ણ જોવાની રીત નીચેના યંત્રથી સમજવી. શ્રી શુક્લપદ્મનાં કર્ણનો યંત્ર. શ્રી કૃષ્ણપદ્મનાં કર્ણનો યંત્ર.

તીથી.	દીવસનાં.	રાત્રીનાં.	તીથી.	દીવસનાં.	રાત્રીનાં.
૧	કીસ્તુ	ખવ	૧	ખાલવ	કોલવ
૨	ખાલવ	કોલવ	૨	તેતલ	ગર
૩	તેતલ	ગર	૩	વણીજ	વીધી
૪	વણીજ	વીધી	૪	ખવ	ખાલવ
૫	ખવ	ખાલવ	૫	કોલવ	તેતલ
૬	કોલવ	તેતલ	૬	ગર	વણીજ
૭	ગર	વણીજ	૭	વીધી	ખવ
૮	વીધી	ખવ	૮	ખાલવ	કોલવ
૯	ખાલવ	કોલવ	૯	તેતલ	ગર
૧૦	તેતલ	ગર	૧૦	વણીજ	વીધી
૧૧	વણીજ	વીધી	૧૧	ખવ	ખાલવ
૧૨	ખવ	ખાલવ	૧૨	કોલવ	તેતલ
૧૩	કોલવ	તેતલ	૧૩	ગર	વણીજ
૧૪	ગર	વણીજ	૧૪	વીધી	શકુની
૧૫	વીધી	ખવ	૧૫	ચતુષ્પદ	નાગ.

અથ શ્રી શકુની ચતુષ્પદ નાગ અને કિસ્તુમ્ન એ ચાર કર્ણના સ્વામિ વિષે.

શકુની પ્રમુખ ચતુર્ણામિશ ।

કલિ વૃષભ સર્પ પવના યુદ્ધઃ ॥

સપ્તાનામિદ્રાબ્જ મિત્રા । યમમુશ્રિયઃ સયમા ॥૩૮॥

વિષ્ટી વિના વાંદ્યેષુ । કરણેષુ દશસ્વપિ ॥

ચતુર્વિગાથિતા સર્વા । કરણીયા શુભા ક્રિયા ॥૩૯॥

ભાવાર્થ:—શકૂની, ચતુષ્પદ, નાગ, કીસ્તુદ્ધન એ ચાર કર્ણના સ્વામી કહે છે:—૧. કક્ષી, ૨. વૃષભ, ૩. સર્પ, ૪. પવન.

ખવાદિક સાત કર્ણના સ્વામી કહે છે:—૧. ઇંદ્ર, ૨. બ્રહ્મા, ૩. મીત્ર, ૪. આર્ય, ૫. પૃથ્વી, ૬. શ્રી, ૭. યમ. વીંછી કરણ વિના દશ કરણ ધર્મ, અર્થ, કામ, મોક્ષ એ ચાર વસ્તુને આપવા-વાળા છે. ॥ ૩૮-૩૯. ॥

અથ શ્રી સંક્રાંતિ પ્રકાર:

સુપ્તસ્ય સંક્રમે નાગે । તેતલે ચ ચતુષ્પદે ॥

નિવિષ્ટસ્યગરે વિષ્ટો । વણિજે બાલવે વવે ॥૪૦॥

ઊર્ધ્વસ્થિતસ્ય કિસ્તુમ્ને । શકુનૈ કૌલવે રમે ॥

અનિષ્ટ મધ્યેષ્ટ ફલો । વૃષ્ટિ ધાન્યાર્થ વિગ્રહે ॥૪૧॥

ઉર્ધ્વ સુમિશ્રકારી । મધ્યમ ફલકારકૌનિવિષ્ટસ્તુ ॥

શયન કરોતુ વૃષ્ટિ । દુર્મિશં તસ્કર ભયં ચ ॥૪૨॥

ભાવાર્થ:—નાગ કર્ણ, ચતુષ્પદ તથા તેતલ એ ત્રણ કર્ણમાં સંક્રાંતી બેસે તો સુતી કહીએ; ગર, વીંછી, વણીજ, ખાલવ, ખવ એ પાંચ કર્ણમાં સંક્રાંતી બેસે તો બેડી કહીએ; કીસ્તુ, શકૂની, કોલવ એ ત્રણ કર્ણમાં સંક્રાંતી બેસે તો બલી કહીએ. હવે તેનું ફળ કહે છે:—

સુતી સંક્રાંતી માઠા ફળને આપનારી છે, બેડી મધ્યમ છે, અને બલી શ્રેષ્ઠ છે. તે પ્રમાણે ફળ સમજવું. તેમાં બલી સંક્રાંતી હોય તો સુકાળ સમજવો, બેડી સંક્રાંતી મધ્યમ ફળ આપે, સુતી વરસાદ ધણે. પણ મોંઘવારી તથા ચોરનો લય ઉત્પન્ન કરે. ૪૦-૪૨.

અથ શ્રી સંક્રાંતી, વાહનાદિ, વસ્ત્રાદિ વિચાર યંત્ર.

નં. કરણ	સ્વામી	સંજ્ઞા	વાહન	વસ્ત્ર	શસ્ત્ર	લોભન	લેપન	ભતી	પુષ્પ	વય	અવસ્થા
૧ ભવ	કલ્પી	બેઠી	સીંહ	શ્વેત	ભુશુડી	અન્ન	કસ્તુરી	દેવતા	નાગકેસર	શિથિ	પંથા
૨ બાલવ	વૃષભ	બેઠી	બ્યાઘ્ર	પીત	ગદા	પાયશ	કંકુ	ભૂત	ભતી	કુમાર	લોભ
૩ કોલવ	સર્પ	ઊભી	વરાહ	નીલ	ખડગ	ભીક્ષા	ચંદન	સર્પ	અકુલઅશોક	ગતાલકા	રતી
૪ તૈલવ	વાયુ	સુતી	ગદહા	ગુલાબી	લાકડી	પકવાન	માટી	પક્ષી	દેતકી	ચૂંવા	હાસ્ય
૫ ગર	ઇંદ્ર	બેઠી	હાથી	લાલ	ધનુષ	દૂધ	ગોફળંદન	પશુ	બીલવ	ચૌદ	દેરઝૂબી
૬ વર્ણીન	બ્રહ્મા	બેઠી	મહીષ	કૃશ્ન	ખાણ	દહી	હળદર	મરઘ	આક	મગલભા	ભવરા
૭ વીંટી	મીત્ર	બેઠી	ઘોડા	શામ	સુદગર	ખીચડી	જવખાડ	ખાલણ	દૂર્વા	વૃદ્ધ	ભિક્ષતા
૮ મકેની	આર્ય	ઊભી	કૃત્તા	ચીત્ર	કૃંત	ગોળ	ખીરાલમદ	સત્રી	કમળ	વંધ્યા	કંપા
૯ કીસ્ત્રી	પૃથ્વી	ઊભી	સેટા	કંબળ	પાસ	મધવન્ન	સુમેળ	વૈશ્ય	વેલા	વંધ્યા	ધ્યાન
૧૦ નાગ	શ્રી	સુતી	ખળદ	નંગા	અંકેશ	ધી	અંગુર	ગ્રી	ગુલાબ	સુતાર્યાની	કફુશ
૧૧ ચતુષ્પદ	યમ	સુતી	મરઘ	વાદળી	ખાણ	સાકર	કપૂર	શંકર	આડું	પરીવાળકા	વૃદ્ધા

અથ શ્રી સંક્રાંતિનાં મુહૂર્ત જાણવાનો પ્રકાર.

અશ્લેષા સ્વાતિ જ્યેષ્ઠાદ્રા । શત તારા યમાધુયં ॥
 પંચદશ મુહૂર્તાનિ । ષડ્ધિશ્રં નામ કિર્તિયેત્ ॥૪૩॥
 ઉત્તરાત્રિણિ રોહિણ્યૌ । વિશાખા ચ પુનર્વસુ ॥
 ચત્વારિ સહસા પંચ । મુહૂર્તા મુનિ કિર્તિતા ॥૪૪॥
 અશ્લેષાદ્રા ભરણ્યાં ચ । સ્વાતિ યેષ્ઠા ચ વારુણિ ॥
 એતેપંચદશી મુહૂર્તા । શેષાત્રિશન્ મુહૂર્તિકા ॥૪૫॥

પૂર્વાત્રયં હસ્ત મંઘા ધનિષ્ઠા ।

મુલानુરાધા મૃગ કૃત્તિકા ચ ॥

ચિત્રાશ્વિની રેવતિ કર્ણ પુષ્યં ।

ત્રિશન્ મુહૂર્તા પ્રવદંતિતજ્ઞા ॥૪૬॥

ભાવાર્થ:—અશ્લેષા, સ્વાંતી, જ્યેષ્ઠા, આર્દ્રા, શતભીષા, એ નક્ષત્રોમાં સંક્રાંતી બેસે તો ૧૫ મુહુરતી બાણુવી. ત્રણ ઉત્તરા, રોહિણી, વિશાખા, પુનર્વસુમાં સંક્રાંતી બેસે તો ૪૫ મુહુરતી બાણુવી. હવે બીજા પ્રકારથી કહે છે. અશ્લેષા, આર્દ્રા, ભરણી, સ્વાંતી, જ્યેષ્ઠા, શતભીષા, એ નક્ષત્રોમાં ૧૫ મુહુરતી સંક્રાંતી બાણુવી. બીજા રહેલાં નક્ષત્રોમાં ૩૦ મુહુરતી બાણુવી. તે ત્રીસ મુહુરતીનાં નક્ષત્ર કહે છે. ત્રણ પુર્વા, હસ્ત, મંઘા, ધનિષ્ઠા, મુલ, અનુરાધા, મૃગશર, કૃત્તિકા, ચિત્રા, અશ્વિની, રેવતી, શ્રવણ, પુષ્ય, એ ૫૬૨ નક્ષત્રોમાં સંક્રાંતી બેસે તો ત્રીસ મુહુરતી બાણુવી. વિશેષ યંત્રમાં બેવાથી બાણુશે, ॥ ૪૩-૪૬. ॥

અથ શ્રી સંક્રાંતિ મુહૂર્ત યંત્ર.

અશ્વિના.	સ્વાતિ.	જ્યેષ્ઠા.	આર્દ્રા.	શત.	ભરણી	૧૫	મુહૂર્ત.
ઉ. ફા.	ઉ. ફા.	ઉ. ભા.	રોહિ.	વિશા.	પુન.	૪૫	મુહૂર્તિ
પૂ. ફા.	પુ. પા.	પૂ. ભા.	હસ્ત	મઘા	ધનિ	મૂળ	અનક્ષત્ર ૩૦
અનુ.	મૃગ.	કૃતિકા	ચિત્રા.	અશ્વ.	રેવ.	શ્રવ પૂષ્ય.	૩૦ મુહૂ.

અથ શ્રી સંક્રાંતિ ફલ વિચાર.

શીયાલે સુતિ મલી । બેઠી વર્ષાકાલ-॥

ઉન્હાલે ઉમી મલી । જોશી ટહી નિહાલ ॥૪૭॥

ભાવાર્થ:—શીયાળાની ઋતુમાં એટલે કાર્તિક, માર્ગશીર્ષ, પોષ, માઘ, એ ચાર માસમાં સુતે કહે સંક્રાંતિ એસે તો અન્નાદિક સેંધા ભાવે વેચાય તથા ચોમાસાની ઋતુમાં એટલે અષાઢ, શ્રાવણ, ભાદ્રપદ, આસો એ ચાર માસમાં બેઠે કહે સંક્રાંતિ હોય તો વરસાદ સારો થાય; અને ઊનાળામાં એટલે ફાગણ, ચૈત્ર, વૈશાખ, જેઠ એ ચાર માસમાં ઊભે કહે સંક્રાંતિ એસે તો શુભ ફળ આપે, લોકમાં સુખાકારી સારી રહે. ઊપરની સંક્રાંતિ જે માસમાં અતુકુળ એસે તેજ માસ સારો સમજવો. ॥ ૪૭ ॥

અથ શ્રી સંક્રાંતિ વાર ફલ વિચાર.

વિજડતિજડ પંચમડરવી સંચારો હોય ॥

વપરહથી જગમમડમીષધાલે કોડ ॥૪૮॥

બીડતિડરસણડ પંચમડસસી મુહગો થાય ॥

દેવ સંયોગે છઠડં પઢડં । તો પુહવી પલંગજાડં ॥૪૯॥

જિળવારે રવી સંક્રમે । તીળ અમાવાસ્યા હોય ॥

ષપરહથી જગમઈ । નંદયવિર લોકોય ॥૫૦॥

ભાવાર્થ:—ચાલતી સંક્રાંતી પાછલા માસની જે સંક્રાંતી ખેસતી વેળા જે વાર હોય તેથી ગણતાં જેટલામેં વારે ખેસે તેનું શુભાશુભ ફળ કહે છે. બિહારણ.—જેમકે, ચાલતી સંક્રાંતી બુધવારી ખેડી, અને તેના પહેલા માસની સંક્રાંતી રવીવારે ખેડી હતી તો તે ગણતાં ચોથો વાર બુધ થયો, માટે ચોથો વારે ખેડી તેમ સમજવું. એ પ્રમાણે દરેક સમજવી. ચાલતી સંક્રાંતી પાંચમે વારે એટલે ગુરુવારે ખેસે તો જગતમાં દુષ્કાળનો ત્રાસ થાય, અને મનુષ્યોને ભીક્ષા માગતાં પણ મળે નહીં. બીજે ત્રીજે વારે સંક્રાંતી ખેસે તો તે માસમાં રસાદિક મોંઘુ થાય. પાંચમે વારે ખેસે તો ધાન્ય મોંઘુ થાય. દેવયોગે જે છઠ્ઠે વારે સંક્રાંતી ખેસે તો માહુ ફળ આપે, પૃથ્વી ઉપર ભય થાય, અને મનુષ્યો દેશાવર આદ્યા જાય.

વળી જે વારે સંક્રાંતી ખેસે તે વારની અમાવાસ્યા હોય તો તે માસમાં યુદ્ધનો પ્રસંગ થાય, દુષ્કાળાદિક ભય થાય, અને મનુષ્યોમાં મરકીનો ઉપદ્રવ થાય. ॥ ૪૮-૫૦. ॥

અથ શ્રી સંવત્સરના વશાનો વિચાર.

સુંદર શશિ હર વિશ પશ્રોવે ।

દશય નિકંદન દિળયરજોવઈ ॥

મંગલ આઠ કરઈ બુધવારહ ।

ગુરુ શુક્રાં એવડ અઢારહ ॥

જો શનિ રાહુ કર્કે વયગૈ ।

નિશ્ચઈ કાલ હઢોહડેવયગૈ

॥૫૧॥

• ભાવાર્થ:—કર્ક સંક્રાંતી સોમવારી બેસે તો વીશ વશાનું વર્ષ જાણવું; એટલે તે સાડ૨ જાણવું. કર્ક સંક્રાંતી રવીવારી બેસે તો દશ વશાનું વર્ષ જાણવું; એટલે તે મધ્યમ છે. મંગળવારે બેસે તો આઠ વશાનું વર્ષ જાણવું. તે મધ્યમ છે. બુધવારે બેસે તો બાર વશાનું જાણવું. તે સાધારણ છે. શુક્રવારે તથા શુક્રવારે બેસે તો અઠાર વશાનું વર્ષ જાણવું. તે સાડ૨ છે. શનીવારે બેસે તો હજારહજાર કાળ સમજવો. ॥ ૫૧. ॥

અથ શ્રી પરદેશ ગમન પ્રસ્થાન પ્રમાણ.

પ્રસ્થાન મુદ્ધ મુદિતં દશકાર્દ્વનુના ।

મર્ધાગ્દ્વનુ શતક પંચકતશ્રુભાય ॥

તત્રેવ મંડલિક ભૂપતિ શેષ લોકે ।

સ્થેયેતુ સપ્ત દશ પંચ દિપા ક્રમેણ ॥૫૨॥

પ્રસ્થાન મારુદ્ધનુષાં શતાનિ ॥

પંચાત્રકે વિધનુષા શતાર્દ્ધ ॥

સ્વસ્થાંન ગસ્યા દશભિર્દ્વનુર્મિ ॥

ગતઃ સ્વલ્પ પ્રસ્થીત એવ મન્યે ॥૫૩॥

બુધેન્દુશ્રુક જિવાનાં । દિન પ્રસ્થાનમુત્તમં ॥

પુર્ણિમાયા અમાવાસ્યાં । ચતુર્દશ્યાં ચ નૈષ્યતિ ॥૫૪॥

પુર્ણિમાયાં ન ગતવ્યં । વ્યાસસ્ય વચનં યથા ॥

શુક્લા વા યદિ વા ક્રશ્ના । વર્જરિયા ચતુર્દશિ ॥૫૫॥

ભાવાર્થ:—પોતાના ઘરથી પ્રસ્થાનું દશ ધનુષ્ય એટલે આઠસ હાથ દુર મુકવું. તે ઉપરાંત પાંચસો ધનુષ્યની અંદર મુકવું; તો કાર્ય સીદ્ધી થાય. હવે તેના હિવસ કહે છે.

મંડલીક રાજને દીવસ દસ સુધી પ્રસ્થાન રહી શકે. સામાન્ય રાજને સાત દીવસ સુધી રહી શકે. બીજા સર્વે લોકોને પાંચ દીવસ સુધી રહી શકે. ઉપરના દીવસોની અંદર અવશ્ય તેને ગમન કરવું જોઈયે. વળી કેટલાક આચાર્યો એમ પણ કહે છે કે પાંચસે ધનુષ્ય વેગળું મુકવું જોઈયે તે ઉત્તમ છે, સો ધનુષ્ય મધ્યમ છે, અને પચાસ ધનુષ્ય સાધારણ છે.

પ્રસ્થાન ગમન કરવામાં બુધ, સોમ, શુક્ર, શુક્ર એ વાર સારા છે. ગમનમાં પુનમ, અંભાવાસ્યા, બન્ને પક્ષની જ્યેષ્ઠ એ તીથીઓ અવશ્ય વર્જવી. ૧૧ ૫૨-૫૫. ॥

અથ શ્રી પરદેશ ગમન પ્રસ્થાન યંત્ર.

૧૦ ધનુષ્ય ઉપરાંત મુકવું.	૫૦૦ ધનુષ્ય માંડી.	૬૦ દિન સુધી રાખે.	છત્રપતિ રાજ.
૧૦ ધનુષ્ય ઉપરાંત મુકવું.	૫૦૦ ધનુષ્ય માંડી.	૭ દિન સુધી રાખે.	મંડલિક રાજ.
૧૦ ધનુષ્ય ઉપરાંત મુકવું.	૫૦ ધનુષ્ય માંડી.	૫ દિન સુધી રાખે.	સામાન્ય પ્રજા.

અથ શ્રી ગમન નક્ષેત્ર વિચાર.

અશ્વની પુષ્ય રેવત્યાં । મૃગો મુલં પુનર્વસુ ॥

હસ્ત જેષ્ઠાનુરાધાસ્યું । યાત્રાયૈ તારકાબલં ॥૫૬॥

વિશાખા દ્યુતરાતિસ્ર । તથાદ્રા ભરણી મઘા ॥

અશ્લેષા કૃતિકાશ્રૈવ । મૃત્યુવૈતાસુ મધ્યમા ॥૫૭॥

રોહિણી ત્રિણી પૂર્વાણિ । સ્વાતિ ચિત્રા ચ વારુણી ॥

શ્રવણ તથા ધનિષ્ઠા ચ । પ્રસ્થાને મધ્યમાસ્મૃતા ॥૫૮॥

શ્રાવણ—અશ્વની, પુષ્ય, રેવતી, મૃગશર, મુળ, પુનર્વસુ, હસ્ત, જ્યેષ્ઠા, અનુરાધા એ નવ નક્ષત્રો ગમન કરવામાં સારાં છે.

વિશાખા, ત્રણ ઉત્તરા, આર્દ્રા, ભરણી, મઘા, અશ્લેષા, કૃતિકા એ નક્ષત્રોમાં ગમન કરે તેાં મરણ થાય; માટે તે ત્યાગ કરવાં.

• રોહિણી, ત્રણ પુર્વા સ્વાંતી, ચિત્રા, સતભિષા, શ્રવણ, ધનિષ્ઠા, એ નક્ષત્રો ચાલવામાં મધ્યમ છે. ॥ ૫૬-૫૮. ॥

અથ શ્રી ન ચાલવાના નક્ષત્રોના વખત વિષે.

ધ્રુવૈ મિશ્રૈર્ન પૂર્વાહે । ક્રૌર્મધ્યં દિનેનભિઃ ॥

અપ્રાંહે ન ચ ક્ષિપ્રૈઃ । પ્રદોષે મૃદુભિર્ન ચ ॥૫૯॥

નિશીત કાલેનો તીક્ષ્ણૈ । નિશાંતે ચ ચરેર્નાહિ ॥

દિને શુભે દિવા યાત્રા । યાત્રા નિશિતુમે શુભે ॥૬૦॥

ભાવાર્થ:—ત્રણ ઉત્તરા, રોહિણી, વિશાખા, કૃતિકા, એ નક્ષત્રોમાં સવારથી મધ્યાન્ સુધી ન ચાલવું. મઘા, ત્રણ પુર્વા, ભરણી એ નક્ષત્રમાં મધ્યાન્ વેળાએ ન ચાલવું. પુબ્ધ, હસ્ત, અશ્વની, અભિજીત, એ નક્ષત્રમાં પાછલે પોહોરે ન ચાલવું. ચિત્રા, અનુરાધા, રેવતી, મૃગશર એ નક્ષત્રમાં સંધ્યા વખતે ન ચાલવું. અશ્લેષા, જ્યેષ્ઠા, આર્દ્રા, મુળ એ નક્ષત્રમાં મધ્ય રાત્રીએ ન ચાલવું. સ્વાંતી, પુનર્વસુ, શ્રવણ, ધનિષ્ઠા, સતભિષા એ નક્ષત્રમાં પરાંદીએ ન ચાલવું. પરદેશ જવામાં વારનો વિચાર—સોમ, બુધ, ગુરુ, શુક્ર એ વાર ચાલવામાં સારા છે, અને મંગળ, શની, રવી એ વાર ચાલવામાં સારા નથી. વિશેષમાં પરાંદીએ તો વર્જવા. ॥ ૫૯-૬૦. ॥

રો. ગ. ગ. ગ. વિ. કૃ. સવારથી મધ્યાન્ સુધી ન ચાલવું.

મ. પૂ. પૂ. પૂ. ભ. એ નક્ષત્રમાં બપોરે ન ચાલવું.

પુબ્ધ. હ. અશ્વ. અભિ. એ નક્ષત્રમાં પાછલે પોહોરે ન ચાલવું.

ચિ. અનુ. રેવ. મૃગ. એ નક્ષત્રમાં સંધ્યા વખતે ન ચાલવું.

અશ્લે. જ્યે. આર્દ્રા. મૂલ. એ નક્ષત્રમાં મધ્યરાત્રીએ ન ચાલવું.

સ્વાં. પૂન. શ્ર. ધનિ. સત. એ નક્ષત્રમાં પરાંદીએ ન ચાલવું.

અથ શ્રી પરિઘ યોગ જોવાનો વિચાર.

પ્રાન્યાદિ દિગ્ ચતુષ્કેષુ ।

ક્રમાત્ શુભોગ્ન્યાદિ સપ્તકં ॥

ચતુષ્ક પ્રાગુત્તરયોઃ પ્રત્યગ્ચામ્યો ।

મધ્યૌ મધ્યૌન્યથા પરિઘઃ

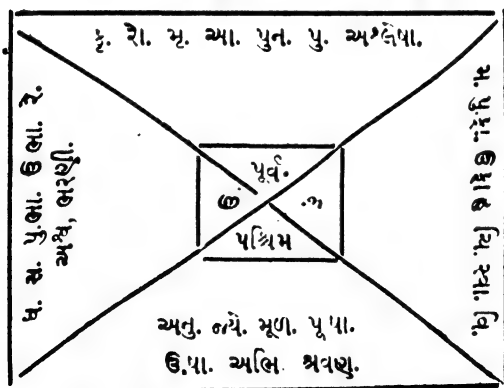
॥૬૧॥

અભિ મારુતયોર્લભા । પરિઘાતિષ્ટતે મહિં ॥

દેવા અપિ ન લંઘતિ । માનવા ન ચ દાનવાઃ ॥૬૨॥

ભાવાર્થ:—પુર્વ દિશા આદિ લઈને નામપુર્વક કૃતિકા નક્ષત્ર-
થી સાત સાત નક્ષત્રેઃ દીશાઓમાં મુકીએ, અને પરીઘ યોગ માસ-
માં જે નક્ષત્ર ઉપર પરીઘ યોગ હોય તે પરીઘ યોગ ઉલ્લંઘન
કરીને તે દીશામાં ન જવું. તે દિશા દેવતા, દૈત્ય તથા મનુષ્ય એ
સર્વેને વર્જિત છે. ॥ ૬૧-૬૨ ॥

અથ શ્રી પરીઘ યોગ યંત્ર.

અથ શ્રી ગમન મુહૂર્ત વિચાર.

સર્વદિગ્ ગમને હસ્ત । શ્રવણ રેતીદ્વયં ॥

મૃગ પૂણ્યં ચ સિદ્ધિસ્યુ । કાલેષુ નિષિલેકપિ ॥૬૩॥

• ભાવાર્થ:—ગમન મુદૂર્તમાં ચારે દીશાઓમાં જવાનાં નક્ષે-
ત્રોનાં નામ:—હસ્ત, શ્રવણ, રેવતી, મૃગશીર્ષ, પુષ્ય. એ નક્ષેત્રો
સીદ્ધિદાયક છે. ॥ ૬૩. ॥

અથ શ્રી દીશાશૂલ વિચાર.

ન ગુરુ દક્ષિણાં ગચ્છેત્ । ન પૂર્વા શનિ સોમયો ॥

શુકાર્કયો પ્રતિચીનાં । નોતરાં બુધ ભૌમયો ॥૬૪॥

ભાવાર્થ:—ગુરુવારે દક્ષિણ દીશામાં દિશાશૂલ માટે તે દિશા
માં ન જવું. શનીવારે તથા સોમવારે પૂર્વ દીશામાં દીશાશૂલ માટે
તે દિશામાં ન જવું. શુક્રવારે તથા રવીવારે પશ્ચિમ દીશામાં દીશા-
શૂલ માટે તે દીશામાં ન જવું. બુધવારે તથા મંગળવારે ઉત્તર
દીશામાં દીશાશૂલ માટે તે દીશામાં ન જવું. જો કંઠી તે દીશાશૂલ
સામું જવું પડે તો નીચેનાં કાર્યો કરીને જવું. ॥ ૬૪ ॥

અથ શ્રી દિશાશૂળ યંત્ર.

<p>પૂર્વ દિશા. શની તથા સોમવારે.</p>		
<p>ઉત્તર દિશા. બુધ તથા મંગળવારે.</p>	<p>અથ શ્રી દિશાશૂળ યંત્ર.</p>	<p>દક્ષિણ દિશા. ગુરુવારે.</p>
<p>પશ્ચિમ દિશા. શુક્ર તથા રવીવારે.</p>		

અથ શ્રી દિશાશૂલના મંગ વિષે.

રવિ તંબોલ મયં કહ્ દપ્પણ ।

ધાણા ચાવો ધરણિનંદન ॥

ગુલ રાત્રત દહીં ગુરુવારં ।
 રાઝ ચાવો શુક્રહવારે ॥
 જો શનિશ્ચર વિહંગમચાવં ।
 સવ્વે કજ્જ કરે ઘરિઆવં ॥ ૬૫ ॥

ભાવાર્થ:—દશાશુળ સન્મુખ જરૂરીઆત હામ માટે જવું પડે તો નીચેની ચીજનો ઉપયોગ કરી જવામાં દશાશુળનો હોય નથી.

રવીવારે તાંબુલ (પાન) ખાઈને જવું.

સોમવારે દર્પણમાં મુખ જોઈને જવું.

મંગળવારે ધાણા ખાઈને જવું.

બુધવારે ગોળ ખાઈને જવું.

ગુરુવારે દહીં ખાઈને જવું.

શુક્રવારે રાઈ ખાઈને જવું.

શનિવારે વાવડીંગ ખાઈને જવું.

એ પ્રમાણે વાર પ્રમાણે શુકન સાંધીને જાય તો કાર્યની સીદ્ધિ થાય. ॥ ૬૫ ॥

અથ શ્રી વિદિશા દિશાશૂલ વિષે.

મંગલે મારુતે શૂલં । ઇશાને બુધ શનિશ્ચરૌ ॥

નૈરુતે શૂક્ર સૂર્યાસ્યાં । અમેયો ગુરુ સોમયો ॥૬૬॥

ભાવાર્થ:—મંગળવારે વાયવ્ય ખૂણામાં દશાશુળ હોય છે. બુધવારે, શનિવારે ઇશાન ખૂણામાં દશાશુળ હોય છે. શુક્રવારે, રવીવારે નૈઋત્ય ખૂણામાં દશાશુળ હોય છે. ગુરુવારે, સોમવારે અગ્નિ ખૂણામાં દશાશુળ હોય છે. ॥ ૬૬ ॥

અથ શ્રી વિદિશા દિશાશૂળના પરિહાર વિષે.

શ્રીચંદ્ર દર્ધી મૃત્ સર્પિં । પૃષ્ઠિ તેલ સ્વલક્રમાત્ ॥
વારેકાદૌ સદા વંદ્યા । દિગ્ શૂલા ચ શૂભે દિને ॥૬૭॥

ભાવાર્થ:—વિદિશા દશાશૂળમાં સામા જતાં નીચેના પદાર્થ વાપરીને જવાથી દશાશૂળનો દોષ નથી.

રવીવારે સુખડનું તીલક કરીને જવું.

સોમવારે દહીંનું તીલક કરીને જવું.

ગુરુવારે લોટનું તીલક કરીને જવું.

શુક્રવારે તલ ખાઈને જવું.

શનીવારે ખોળ ખાઈને જવું.

મંગળવારે મૃતિકા (માટી)નું તીલક કરીને જવું.

બુધવારે ઘીઈનું તીલક કરીને જવું.

અથ શ્રી નક્ષત્ર દિશાશૂળ વિષે.

પૂર્વાસ્યામાષાઢા । શ્રવણ ધનિષ્ઠા વિશાખાયામ્યં ॥
પૂષો મૂલં પ્રાચ્યં । હસ્ત ઉદિત્યાં ચ ધિશ્ચ શૂલાનિ ॥૬૮॥

ભાવાર્થ:—પુર્વાષાઢા નક્ષત્રમાં પુર્વ દીશામાં ન જવું; શ્રવણ, ધનિષ્ઠા, વિશાખા નક્ષત્રમાં દક્ષીણ દીશામાં ન જવું; પુષ્ય, મુળ એ બે નક્ષત્રમાં પશ્ચીમ દીશાએ ન જવું; હસ્ત નક્ષત્રમાં ઉત્તર દીશાએ ન જવું. વિશેષ નીચેના ચાર નક્ષત્રો ચાર દીશાએ જરૂર વર્જવા. ॥ ૬૮. ॥

અથ શ્રી નક્ષત્ર શૂળ વિષે.

ઉત્તરે હસ્ત દક્ષિણ વિષ્ણુ ।

પૂર્વે રોહિણી સુગરે મિત્તા ॥

પશ્ચિમે શ્રવણા મકરા સગમણા ।

હરિહર બંમ પૂરંદર નિશ્ચે મરણા

॥૬૧॥

ભાવાર્થ:—ઉત્તર દીશામાં હસ્ત નક્ષત્રમાં ન જવું. ચિત્રા નક્ષત્રમાં દક્ષીણ દીશામાં ન જવું. પૂર્વ દીશામાં રોહિણી નક્ષત્રમાં ન જવું. પશ્ચીમ દીશામાં શ્રવણ નક્ષત્રમાં ન જવું. જે જાય તે પ્રજ્ઞા, ઇંદ્ર પણ તેને મોતથી બચાવે નહીં. નિશ્ચે મૃત્યુ થાય. ॥૬૧॥ કેટલાક આચાર્યનો નક્ષત્ર શૂળમાં નીચે પ્રમાણે મત છે.

જ્યેષ્ઠા મદ્રપદા પૂર્વા । રોહિણી ઉત્તરાફાલ્ગુણી ॥

પૂર્વાદિષુક્રમાત્ કીલા । ગતસ્યેતેષુનાગતઃ ॥૭૦॥

ભાવાર્થ:—જ્યેષ્ઠામાં પૂર્વ દીશામાં ન જવું. પૂર્વાભાદ્રપદમાં દક્ષીણ દીશામાં ન જવું. રોહિણીમાં પશ્ચીમ દીશામાં ન જવું. પૂર્વાશ્લેષમાં ઉત્તર દીશામાં ન જવું. એ પ્રમાણે જે જાય તે પાછો ન આવે, એમ કેટલાક આચાર્યો કહે છે. ॥ ૭૦ ॥

અથ શ્રી યોગિની વિચાર.

પૂર્વિ પડિવા નવમિ । તદ્ અણગારસી અગ્ગીઅ ॥

દાહિણ પંચમ તેરસિ । બારસિ ચઠ્છીય નેરફ ॥૭૧॥

પશ્ચિમ છઠી ચઠદશી । સપ્તમિ પાડિ પુનવાયવે કૂળે ॥

દશમિ વિયા ઉત્તર । અઠમિ અમાવસિ ર્દસાણે ॥૭૨॥

ભાવાર્થ:—એકમ, નોમે પૂર્વ દીશામાં યોગીનીનું ઘર જાણવું. ત્રીજ, અગ્નિઆરશે અગ્નિ ખૂણામાં યોગીનીનું ઘર જાણવું. પાંચમ, તેરશે દક્ષીણ દીશામાં યોગીનીનું ઘર જાણવું. ચોથ, બારશે નૈઋત્ય ખૂણામાં યોગીનીનું ઘર જાણવું. છઠ્ઠ, આદશે પશ્ચિમ દીશામાં યોગીનીનું ઘર જાણવું. સાતમ, પુનમે વાયવ્ય ખૂણામાં યોગીનીનું ઘર જાણવું. બીજ, દશમે ઉત્તર દીશામાં યોગીનીનું ઘર જાણવું. આઠમ, અમાસે ઇશાન ખૂણામાં યોગીનીનું ઘર જાણવું.

અથ શ્રી યોગીનીનાં નામ તથા વાહન.

પ્રાચ્યાં બ્રહ્માણી । કૌબેર્યા માહેશ્વરી ॥
 આમેયો કૌબેરી । નૈરુત્યાં નારાયણી ॥
 યામ્યા વારાહી । વારુણ્યાં ઇંદ્રાણી ॥
 વાયવ્યાં ચામુડા । ઇશાને મહાલક્ષ્મી ॥
 યોગિની તિથી સંપ્રાપ્તં । સંગ્રામે સન્મુખી ત્યજેત્ ॥૭૩॥
 યોગિની નામ ધજ ધર્મોસ્તથા સિંહો ।
 સ્વાંન વૃષભ સ્વરો ગજા ॥
 દ્વાંશશ્ચૈવ ક્રમેણૈવ । ક્ષેત્રપાંલા પ્રકિર્તિતાં ॥૭૪॥

ભાવાર્થ:—પુર્વ દીશામાં યોગીની બ્રહ્માણી નામે છે.

પશ્ચિમ દીશામાં યોગીની મહેશ્વરી નામે છે.

અગ્નિ ખૂણામાં યોગીની કુબેરી નામે છે.

નૈઋત્ય ખૂણામાં યોગીની નારાયણી નામે છે.

દક્ષિણ દીશામાં યોગીની વારાહી નામે છે.

ઉત્તર દીશામાં યોગીની ઇંદ્રાણી નામે છે.

વાયવ્ય ખૂણામાં યોગીની ચામુંડા નામે છે.

ઈશાન ખૂણામાં યોગીની મહાલક્ષ્મી નામે છે.

પરદેશ જવામાં જમણી તથા સન્મુખની યોગીની ત્યજવી.

અથ શ્રી યોગીનીનાં વાહનનાં નામ.

૧. દ્વજ, ૨. ધર્મ, ૩. સિંહ, ૪. શ્વાન, ૫. વૃષભ, ૬. ખર, ૭. હાથી, ૮. દ્વાંશઃ એ આઠ યોગીનીનાં વાહન પુર્વ દીશાથી અનુક્રમે ગણી લેવા. ॥ ૭૩-૭૪ ॥

અથ શ્રી યોગીનીનું ફલ.

યોગીની સુખદાં વામા । પૃષ્ઠે વંછિત દાયનિ ॥

દક્ષિણે ધન હંતાશ્ર । સન્મુખૌ મરણં પ્રદા ॥૭૫॥

ભાવાર્થ:—ડાબી યોગીની સુખની આપવાવાળી છે, પુઠની યોગીની મન વન્નિછત કાર્ય સીદ્ધ કરવાવાળી છે, જમણી યોગીની ધનનો નાશ કરવાવાળી છે, સન્મુખ યોગીની મરણાંત કષ્ટ આપવાવાળી છે. ॥ ૭૫ ॥

અથ શ્રી ગ્રહનાં વાહનનો વિચાર.

રવિ રિખ સિરિ ધરિયાં । નામ રુષાય જો નવઈ ભાગં ॥

વિયાયાં નવ વાહણ । લહિયાં ફલહિ સવ્વાઈ ॥૭૬॥

શશિરિખ સિરિ ધરિયાં ।

નામ રિવાય યજો નવઈ ભાગં ॥

વિવાયં નવ વાહણ । લહિયે ફલહિ સવ્વાઈ ॥૭૭॥

તિથી વારં ચ નક્ષત્રં । નમ નક્ષત્ર સંયુતં ॥

નવ ભિસ્તુ હરેત્ ભાગં । શેષ વાહન મુચ્યતે ॥૭૮॥

ભાવાર્થ:—સુર્ય નક્ષત્ર ૧૩ તથા ૧૪ દીવસનાં હોય છે. તે નક્ષત્રથી પોતાના નામ નક્ષત્ર સુધી ગણવું, અને જે આંક આવે તેને નવે ભાગતાં બાકી રહે તે વાહન સમજવું. તેમાં શની, રાહુ અને ગુરુ એ ત્રણનું જાણવું. બીજા અહોને માટે ચંદ્રમાં જે નક્ષત્ર ઉપર જે દીવસે હોય તેથી નામ નક્ષત્ર સુધી ગણવું. તેને નવે ભાગ દેતાં બાકી રહે તે વાહન. તેમાં મંગળ, બુધ, રવી, શુક્ર, એ ચાર અહનું વાહન જાણવું. હવે બીજી રીત ગણવાની કહે છે. જે દીવસે જે અહ જે રાશી ઉપર બેસે તે

દીવસની તીથી, વાર, નક્ષત્ર અને પોતાના નામના અક્ષર નાંખવા. એકમથી તીથી ગણવી, રવીવારથી વાર ગણવો, અશ્વનીથી નક્ષત્ર ગણવું, અને જે આંક આવે તેને નવે ભાગ દેતાં શેષ રહે તે વાહન. ॥ ૭૬-૭૮ ॥

અથ શ્રી નવ ગ્રહના નવ વાહન અને તેનું ફળ.

સ્વર હ્ય ગય મેશાય । જંબૂ સિંહે અકાગમોરાઈ ॥

હંસોયં નવ વાહણ । નારદ પુછેઈહરિ કહિયં ॥૭૯॥

લચ્છી હીણં રાસભં । ધન લાભોહય ગણહિસુ અવહૂઅં ॥

મેસે મરણંકીરઈ । જંબૂ સુહ હરઈ સવ્વાઈ ॥૮૦॥

સિંહો ઇપિ સુણ મરણં । કાગો દુહં કારઈ વિસેસં ॥

મોરાઈ અથ્થ લાભં । હંસો સુહ સયણ વઢેઈ ॥૮૧॥

ભાવાર્થ:—૧. ખર, ૨. ઘોડો, ૩. હાથી, ૪. બોકડો, ૫. શિયાળ, ૬. સિંહ, ૭. કાગડો, ૮. મોર, ૯. હંસ; એ નવ વાહન અનુક્રમે સમજવા. હવે તેનું ફળ કહે છે:—

ગધેડાનું વાહન હોય તો લક્ષ્મીની હાની કરે, ઘોડાનું વાહન હોય તો ધનનો લાભ કરે, હાથીનું વાહન હોય તો સુખ આપે, બોકડાનું વાહન હોય તો મર્ણાંત કષ્ટ થાય, શિયાળનું વાહન હોય તો સુખનો નાશ કરે, સિંહનું વાહન હોય તો મરણ થાય, કાગડાનું વાહન હોય તો ઝેરની ઉપાધી થાય, મોરનું વાહન હોય તો ધનનો લાભ થાય, હંસનું વાહન હોય તો સુખ આપે. ૭૬-૮૧.

અથ શ્રી રાહુ વિચાર.

અશ્વસુ પ્રથમાદ્યેષુ ।

પ્રહરાર્દ્દેષ્ટ હર્નિતાં ॥

पूर्वस्यां वामतो राहू ।

स्तुर्य तुर्या व्रजे दिशं ॥ ८२ ॥

जयाय दक्षिणे राहू ।

योगनी वामतः स्थिता ॥

पृष्ठतोऽधय मप्येतत् ।

चंद्रमा सन्मुख सुनः ॥ ८३ ॥

मिगसर पोसह अने वली माह ।

पूर्व दिशीने रुंधइं राहू ॥

फागुण चैत्र अने वैशाख ।

दक्षिण दिशीने रुंधइं राहू ॥ ८४ ॥

जेठ असाढ अने श्रावण सही ।

पश्चिम दिश राहूनी वही ॥

भाद्रव आसो कार्तिक जाण ।

उत्तर दिशी राहूनो प्रमाण ॥ ८५ ॥

इण दिशजिको जाइ उचली ।

सही दुख पांमे कष्ट ते वली ॥

तिण दिशी गृह गांमेतर करे ।

सो नर चिंता शोक करि मरे ॥ ८६ ॥

गढ मढ मंदिर.पोल पगार ।

साहमे राहन कीजे बार ॥

મેરે કલત્રકે નિર્દન હોય ।

एह पटंतर राहूनो जोय ॥ ८७ ॥

ભાવાર્થ:—રાહુની વામ ગતિ છે, એટલે અંવળી ગતિ સમજવી. પુર્વ દીશા આઘ લઇને ચાર ચાર ઘડી દીશી વિદીશી, તેમા ચોથી ચોથી દીશામાં ચાર ચાર ઘડી રહે છે. તે રાત્રી તથા દિવસમાં. તેનું ઉદાહરણ:—સૂર્યોદયથી ચાર ઘડી દિવસ સુધી પુર્વ દીશામાં રાહુ રહે છે. પછી ચાર ઘડી વાયવ્ય ખૂણામાં રહે છે, પછી ચાર ઘડી દક્ષિણ દીશામાં, ચાર ઘડી ઇશાન ખૂણામાં, ચાર ઘડી પશ્ચિમ દીશામાં, ચાર ઘડી અગ્નિ ખૂણામાં, ચાર ઘડી ઉત્તર દીશામાં તથા ચાર ઘડી નૈઋત્ય ખૂણામાં રહે છે. હવે રાહુનું કળ કહે છે:—

જમણા રાહુ હોય તો જય કરે, યોગની ડાળી સારી, પુરે રાહુ તથા યોગની હોય તો બહુ સારી, અને ચંદ્રમા સામે સારો. એવું મુહૂર્ત લઇને ગમન કરે તો સુખ સંપત્તિ મળે. હવે માસિક રાહુ કહે છે:—

માગશર, પોષ, માહ એ ત્રણ માસમાં પુર્વ દીશામાં રાહુ હોય છે. ફાગણ, ચૈત્ર, વૈશાખ એ ત્રણ માસમાં દક્ષીણ દીશામાં રાહુ રહે છે. જેઠ, અષાઢ, શ્રાવણ એ ત્રણ માસમાં પશ્ચિમ દીશામાં રાહુ રહે છે. બાદરવો, આસો, કારતક એ ત્રણ માસમાં ઉત્તર દીશામાં રાહુ રહે છે. જે દીશામાં રાહુનું ઘર હોય તે દીશામાં ન જવું. જે જાય તો કષ્ટ પામે. તે દિશામાં નવા ઘરમાં અગર પોતાનું ઘર છોડી બીજા ઘરમાં તથા બીજા ગામમાં વાસ કરે તો ચિન્તા, શોક ઉપજે. નગરનો ઠોટ, કિલ્લો, નવું ઘર, પોળ વગેરે કરવું હોય તો રાહુની દીશા ટાળીને કરવું. જે રાહુની દીશામાં કરે તો સ્ત્રી મરે અથવા ધન જાય અથવા કુટુંબથી કલેશ થાય. એ રાહુનું પ્રમાણ શ્રાવણ પ્રમાણે જાણવું. વિશેષ સમજણ નીચેના યંત્રથી જોઇ લેવી. ॥૮૮-૮૯॥

અર્થ શ્રી રાહુ યંત્ર.

ઇશાન ખૂણા- માં ચોથી ચાર ધડી.	પૂર્વ દિશા- માં પહેલી ચાર ધડી.	અગ્નિ ખૂણા- માં છઠ્ઠી ચાર ધડી.
ઉત્તરમાં સા- તમી ચાર ધડી.	દિન રાહુ ચ- ક્રની ધડીની સમજ.	દક્ષિણ દિશા- માં ત્રીજી ચાર ધડી.
વાયવ્ય દિશા- માં બીજી ચાર ધડી.	પશ્ચિમમાં પાંચમી ચાર ધડી.	નૈઋત્યમાં આઠમી ચાર ધડી.

ઇ.	પુ. ધન, મકર, કુંભ.	અ.
ઉ. કન્યા, તુલા વૃશ્ચિક.	સંક્રાંત રાહુ ચક્ર.	દ. મી. મે. વરુણ
વા.	પ. મિથુન, કર્ક સિંહ.	ને.

ઇ.	પુ. માગશર, પૌષ, માહ.	અ.
ઉ. ભા. આ. કા.	માસ રાહુ ચક્ર.	દ. શ. ચ. વૈ.
વા.	પ. જે. અ. આ	ને.

અથ શ્રી સ્વરોદય વિચાર.

પ્રાહ પ્રવેશે વહ નાહિ પાદં ।

કૃત્વા પૂરો દક્ષિણમર્કચિંબ ॥

ગચ્છેત શુભાયારિ વદ્ધેતુઃ સૂર્ય ।

પુષ્ટે રિપુઃ સુન્ય ગતં ચ કુર્યાત્ ॥ ૮૮ ॥

શશિ પ્રવાહે ગમનાદિશસ્તં ।

સૂર્ય પ્રવાહે નહિં કિંચિનપિ ॥

પ્રવૃર્જયસ્યાદ્દહ માને ભાગે ।

રિક્તે તુ ભાગે વિફલં સમસ્તં ॥ ૮૯ ॥

ભાવાર્થ:—સ્વરોદય એટલે નાસીકામાંથી વહેતો પવન. જમણી નાસીકામાંથી પવન નીકળતો હોય તો તેને સુર્યનાડી, ડાબીમાંથી વહેતો હોય તો તેને ચંદ્રનાડી અને બન્નેમાંથી વહેતો હોય તો તેને સુષુમ્ણા કહે છે. હવે તેમાં પ્રથમ પરદેશ જતી વખતે જે નાસીકામાંથી પવન વહેતો હોય તેજ તરફનો પ્રથમ પગ ઉપાડી-આગળ મુકીને ચાલવું, તેમજ ગામમાં પ્રવેશ કરતાં પણ તેજ પ્રમાણે પગ મુકવો. જીત મેળવવાના કામમાં જવું હોય તો સુર્ય નાડી સારી સમજવી; પણ વિદ્વાદ વખતે શત્રુને જમણી બાજુ અથવા પુઠે રાખી વિવાદ કરવો. વળી બીજી રીત કહે છે:—

સ્થિર કામમાં ચંદ્ર નાડી વહેતી વખતે ચાલવું સારું છે. ઊતાવળા કામમાં સુર્ય નાડી ચાલવામાં સારી છે. સુષુમ્ણા નાડીમાં કોઈ કામમાં ચાલવું નહીં; માત્ર ધર્મધ્યાન કરીએ તો સારી રીતે થાય. વળી કોઈ પ્રશ્ન પુછે, કે અમુક કામ સિદ્ધ થશે ? તો જે નાડી વહેતી હોય તે તરફ જિભો રહી પુછે તો સીદ્ધિ સમજવી, અને વિપરીત પુછે તો કાર્યની હાની સમજવી. ॥ ૮૮-૮૯ ॥

અથ શ્રી વિશેષ કામ વાર સ્વરોદય વિચાર.

ગમણો ગિહ્વવેશં । વચ્છ સંગાણં ચ સામિ દંશણયં ॥

સહકમ ધમ્મકારણ । વામા શશિ નાહિ સુહ મણિયા ॥૯૦॥

સંગ્રામે શુદ્ધ કામે । વિજારંભે વિવાહ વિવહારં ॥

મોઅણ સુરૂ પસંગે । દાહિણ રવિ નાહિ સુહ મણિયા ॥૯૧॥

પુવ્વત્તર દિશિ સુલં । હવઇ ગમણ વજયં ॥

રવિ નાડી દિશા શૂલં । પશ્ચિમ દક્ષિણ વજિયં ગમણં ॥૧૨॥

શશિ શૂરવામ દાહિણ । નાડી વહમાણ શશી હવઇ પુત્તી ॥

રવિ નાડી પુત્તરુ ભયં । ગમ્ભવિણા સંસુણ મણિયં ॥૧૩॥

રહદાણે વહે નાડી । સમી તહઇસુઆઉ કળ્પતિ ॥

સૂરો નાડી પુત્તં । ગમ્ભં ન ધરે ઇઉ મણ્હિ ॥૧૪॥

રવિં બલ સસિ બલ તમહ બલ ।

તારાબલંપમુહ સબ્બ અવગણિયં ॥

સસિ સુરં ગહિ અસુરંયં ।

ઠવિયં સો પયહિ અગ્ગેહિં

॥૧૫॥

નશી શશીવાસર શૂરં । ગમણં કરેઇ વજઇ તુરં ॥

જેજે વહઇ પૂરં । તે તે પય ઠવિયરિઉ દૂરં ॥૧૬॥

ભાવાર્થ:—ધર પ્રવેશ, સારી વસ્તુ ગૃહણ કરવામાં, નવિન વસ્ત્ર પહેરવામાં, રાખને મુજરો કરવામાં, મીત્રતા કરવામાં, અને ધર્મ કાર્યો કરવામાં ચંદ્રનાડી લેવી.

વિવાહ કરવામાં, વિદ્યા આરંભમાં, વિવાહમાં, વેપારમાં, લોજન કરવામાં, અને સાંસારીક સુખમાં, સુર્યનાડી લેવી.

હવે નાડીની દીશાઓ કહે છે. ચંદ્રનાડીમાં પૂર્વ તથા ઉત્તર દીશામાં ન જવું. સુર્ય નાડીમાં પશ્ચીમ તથા દક્ષીણ દીશામાં ન જવું. ચાલતી નાડીમાં પુત્ર પુત્રીનું પ્રશ્ન કરે તો સુર્ય નાડીનો પુત્ર અને ચંદ્ર નાડીની પુત્રી કહેતી (સમજવી). સાંસારીક સુખમાં ચંદ્ર નાડીમાં પુત્રી ગર્ભ થાય, અને સુર્ય નાડીમાં પુત્ર ગર્ભ થાય. સ્વરોહય ભેદને ચાલનારને કોઈ પણ જાતના મુહૂર્ત કે ચંદ્ર બળ ભેવાની જરૂર નથી,

વળી કેટલાક આચાર્યો એમ પણ કહે છે, કે દક્ષીણ, પશ્ચિમ દીશામાં સુર્ય નાડીમાં જવું હોય તો જમણા પગ પ્રથમ ત્રણ પગલાં સુધી ઉપાડી ચાલી જવું. ચંદ્ર નાડીમાં પુર્વ તથા ઉત્તર દીશામાં જવું હોય તો ડાંખા પગનાં ચાર પગલાં પ્રથમ. ઉપાડી આગળ ચાલી જવું.

રાત્રીમાં ડાળી નાડી વહેતી હોય તો સારી જાણવી, અને દીવસમાં જમણી નાડી વહેતી હોય તો સારી જાણવી. વળી ચાલતી વખતે કોઈ વાહન વાગજું હોય અને તે વાહનનો સ્વર પુરો થયે પગ ઉપાડી મુકીએ તો કામ સીદ્ધ થાય. એ સર શુકન કહીએ. ॥ ૬૦-૬૬ ॥

અથ શ્રી સૂર્યના વાસા વિષે.

યામ યુગ્મેષુ રવ્યાંત । યામાત્પૂર્વાદિ ગોરવિ ॥

યાત્રા સ્મિન્ દક્ષિણે વામે । પ્રવેશે પૃથ્વકે હયં ॥૧૭॥

ન તત્રાં ગાર્ગ્ગૌ વિંષ્ટી । વ્યતિપાતો ન વૈદ્યતિ ॥

સિધ્યંતિ સર્વં કાર્યાણિ । યાત્રાયાં દક્ષિણે રવૌ ॥૧૮॥

ભાવાર્થ:—પુર્વ દીશાથી એક એક પહોર એક દીશા, વિદીશામાં સુર્ય રહે છે. તે ચાલવામાં તથા જત્રામાં ડાખે તથા જમણે. સારો અને પુંઠનો તથા સન્મુખનો વર્જવો. ચાલવામાં ઉપરનો ખતાવેલો સૂર્ય હોય તો સર્વે દોષ દૂર કરે છે. તે મંગળ, વ્યતિપાત, વૈદ્યત, ભદ્રા એ સર્વે દોષને દૂર કરી સર્વે કામની સીદ્ધ કરે છે. ॥ ૬૭-૬૮ ॥

અથ શ્રી કાલ પાસ વિચાર.

પ્રતિદિનમેકેકસ્યાં । દિશિપાસઃ સન્મુખોસ્ય કાલસ્યાત્ ॥

પ્રાચ્યાં શૂક્લ પ્રતિપદા । મારમ્ય તતઃ ક્રમાત્પાસ્યૌ ॥૧૯॥

જો ઉગે સો પૂર્વદિજે । ઇસ છોડિને સૃષ્ટ ગણિજે ॥
 જોસીંમમઞ્જંબોઆલ । જિહાંશનિશ્ચરતિહાંદૂવેકાલ ॥૧૦૦
 આદિત્યે ઉતરે કાલં । સોમે કાલં ચ વાયવે ॥ .
 ભોમે ચ પશ્ચિમે કાલં । બુધે નૈઋત્યમેવ ચ ॥૧૧
 ન ગુરુ દક્ષિણાં ગચ્છેત્ । આમેયાં શુક્રમેવ ચ ॥
 પૂર્વ શનિશ્ચરેજ્ઞયા । કાલ પાસ વિનિર્દિશેત્ ॥૧૨॥

ભાવાર્થ:—શુકલપક્ષમાં એકમથી, પૂર્વ દીશાથી અનુક્રમે ગણતાં આઠ દીશામાં આઠ કાળ પાસ આવે છે તે નીચે પ્રમાણે:—

શુકલપક્ષમાં એકમે પૂર્વ દીશામાં કાળ, બીજે અગ્નિ ખૂણામાં કાળ, ત્રીજે દક્ષીણ દીશામાં કાળ, ચોથે નૈઋત્ય ખૂણામાં કાળ, પાંચમે પશ્ચિમ દીશામાં કાળ, છઠ્ઠે વાયવ્ય ખૂણામાં, સાતમે ઉત્તરમાં, આઠમે ઇશાનમાં. એ પ્રમાણે ફરી ફરી મુકતા જે તીથીએ જે દીશામાં કાળ આવે તે દીશા વર્જવી. હવે વાર કાળ પાસ કહે છે.

જે વાર વર્તમાન દીવસે હોય તે વાર પૂર્વ દીશામાં મુકીને ગણવું. દીશી, વિદીશી ગણતાં ઇશાન ખૂણા વર્જીને જે દીશામાં શનીવાર હોય તે દીશામાં કાળ સમજવો. જેમકે, ગુરુવાર છે તે તે ગુરુવારને પૂર્વ દીશામાં મુકી ગણતાં પૂર્વમાં ગુરુ, અગ્નિમાં શુક્ર, દક્ષિણમાં શની, એ પ્રમાણે સમજવું કે ગુરુવારે દક્ષીણ દીશામાં કાળ આવ્યો, અને એમ સર્વેમાં ગણી લેવું. કાળ પાસનો ત્રીજો પ્રકાર હવે કહે છે.

રવિવારે ઉત્તર દીશામાં, સોમવારે વાયવ્ય ખૂણામાં, મંગળવારે પશ્ચિમ દીશામાં, બુધવારે નૈઋત્ય ખૂણામાં, ગુરુવારે દક્ષિણ દીશામાં, શુક્રવારે અગ્નિ ખૂણામાં, અને શનીવારે પૂર્વ દીશામાં કાળ પાસ જાણવો. ॥ ૯૯-૧૦૨ ॥

અથ શ્રી વત્સ વિચાર.

કન્યાત્રયે સ્થિતેર્કે । મ્નચ્યાં ધનુર્ષ ત્રયે તુયામ્યાંયાં ॥
 મિન ત્રયે પ્રતિચ્યાં રૈ૬ । મિથુન ત્રયે તુકોબેર્યાં ॥ ૩ ॥
 વત્સોમ્બુદયતિયસ્મિન્ન । સન્મુખં શસ્યતે પ્રવાસ વિધિ ॥
 ચેત્યાદિનાંદ્રારં । નાર્ચાદિનાં પ્રવેશંશ્ચ ॥ ૪ ॥
 વત્સોતિય સંક્રાંતિ । કન્યા તુલ વૃશ્ચિકેહિં ઉગણ પુર્વિ ॥
 ધન મકર કુંભ દક્ષિણ । પશ્ચિમ મિનેહિચ્છગવસહં ॥ ૫ ॥
 મિથુને કર્કટે સિંહો । ઉત્તર મુહ વચ્છવસદ્નહૂ મમણં ॥
 ન દ્વં ચેદ્ અધરવાર । વિંચં ન ધરેદ્ નિવેશં ચ ॥ ૬ ॥
 અમતો હરતે આયુ । પૃષ્ઠતો હરતે ધનં ॥
 વામ દેક્ષિણતો પાર્શ્વ । સર્વ કાર્યાર્થ સાધકઃ ॥ ૭ ॥
 વત્સાચાર ન જાનંતો । ગૃહ પ્રાકાર મેવ ચ ॥
 કુલક્ષયાર્થ હાનિશ્ચ । મોગ સંતાપકારકઃ ॥ ૮ ॥
 પંચશીર્ષ ત્રયં પુછ । નવ નાભિ પદ ષોડસ ॥
 ત્રિણશતાનિષ્ઠાનિ । શૃંગઃ કર શતાનિ ચ ॥ ૯ ॥

ભાવાર્થઃ—કન્યા, તુલા, વૃશ્ચિક સંક્રાંતીમાં પૂર્વ દીશામાં વચ્છ રહે છે. ધન, મકર, કુંભ સંક્રાંતીમાં દક્ષીણ દીશામાં વચ્છ રહે છે. મીથુન, કર્ક, સિંહ સંક્રાંતીમાં ઉત્તર દીશામાં વચ્છ રહે છે. મીન, મેષ, વરુણ સંક્રાંતીમાં પશ્ચિમ દીશામાં વચ્છ રહે છે. વચ્છ જે દીશામાં ઉગે તે દીશામાં સામું ગમન ન કરવું તથા મંદિર, ઘર બંધાવવું હોય તો તે દીશામાં બારણું ન મુકવું. પુખ્ત, પ્રદેશ, અનુષ્ઠાનાદિકમાં સન્મુખ ન બેસવું. એ પ્રમાણે વચ્છ

વિચાર જાણવો. ઘરમાં પ્રવેશ પણ ન કરવો. હવે તેનું ફળ કહે છે. સન્મુખ વચ્ચે હોય તો આયુષનો નાશ કરે, પુઠે વચ્ચે હોય તો ધનનો નાશ કરે, ડાબો તથા જમણો વચ્ચે સર્વ કાર્યની સીધી કરે. વચ્ચે વિચાર જાણ્યા વિના ઘર બંધાવે, કિલ્લો બંધાવે, ખારણું બેસાડે તેમાં વચ્ચે સામો હોય તો કુળનો ક્ષય કરે, શોક સંતાપ ઉદ્ભવ કરે, માટે જોઈને કામ કરવું શ્રેષ્ઠ છે. હવે વચ્ચનું રૂપ કહે છે. વચ્ચને પાંચ માથા, ત્રણ પુછડી, નવ નાભી, સોળ પગ, ત્રણ સેં સાઠ શીંગડાં છે. તે શીંગડું સો સો હાથનું ઊંચું છે. એ પ્રમાણે વચ્ચનું સ્વરૂપ કહ્યું છે, માટે કાર્ય વખતે વચ્ચે જોઈ કામ કરવું અને તેમાં ઘણી સંભાળ રાખવી.

અથ શ્રી શુક્ર વિચાર.

ઉદયતિયદિયસ્યં યાતિ યત્ર ભ્રમાદ્ધા ।

વિચરતિ સચક્રે યેષુ દિગ્ધારવેષુ ॥

ત્રિવિધ મિહ સિતસ્ય પ્રોચ્યતે સન્મુખત્વં ।

મુનિભિ રુદય એવ તજ્યતે તત્ર યત્ નાન્ ॥૧૦॥

સન્મુખે લોચનાહંતિ । દક્ષિણો શુભકારકઃ ॥

પૃષ્ઠિ લગ્નશ્રવમશ્ર । પ્રોક્ત શુક્ર શુભો બુધૌ ॥૧૧॥

શુક્ર પ્રાચ્યાં દ્વયસર યુગાન્ । ૨૫૪ વાસરાંસ્તત્રવાસ્તં ॥

યાતે માસઃ દ્વિતિય સહિત । નવસસન્દ્વાશેવસુધિભિઃ ॥૧૨॥

ષટ્પંચધી ૨૫૬ પ્રમિત । દિવસાન્ તિષ્ઠતે તુ પ્રતિચ્યાં ॥

અસ્તંયાતોત્રચપુલ । રસૌવાસરાન્ યક્ષ સંખ્યાન્ ॥૧૩॥

ભિયુ પુવેહિ ઉગ્ગહિ । દિહાબાવનવિસય અચ્છવળં ॥

પળ પક્ષતિ દિહિજ્ઞા । પુન્વ દિસિતિનિવાયાલા ॥૧૪॥

અઠ માસ પુવ્વઈં દિન બારહ ।

एह प्रमाणं अच्छईं भृगुतारह ॥

નષ્ટ રહે તિહાં દિવસ બહૂતરિ ।

तामह गमण करे पच्छितरि

॥૧૫॥

दुनिसय सतसठि दिन । पश्चिमेषुकृतव्वेण ॥

दह दिहाबोलं करईं । तह पुव्वं दिसईं उगगई ॥१६॥

ભાવાર્થ:—શુક જે દિશામાં ઉગે તે દિશામાં ગમન ન કરવું. સન્મુખ શુકમાં ચાલે તો આંખે નુકશાન થાય, જમણા શુક હોય ને ચાલે તો અશુભ કાર્ય કરે, પાછળ તથા ડાબા શુક હોય તો શુભ કરે. શુક પૂર્વ દિશામાં ઉગે તો બસે ચોપન દિવસ પૂર્વ દિશામાં રહે પછી અસ્ત પામે. તે બે માંસ તથા બાર દિન સુધી અસ્ત રહીને પછી પશ્ચિમ દિશાએ ઉગે. તે બસે ને છપ્પન દિવસ ઉગેલો રહે, ને તેર દિન ત્યાંજ અસ્ત રહે ને પછી પૂર્વમાં ઉદય પામે. શુક પૂર્વમાં ઉગેલો બસે બાવન દિવસ રહે પછી પૂર્વમાં અસ્ત રહે. તે પાંચ પખવાડીયાં ને ત્રણ દિવસ (૭૮ દિવસ) રહે. હવે બીજે પ્રકારે શુક કહે છે. શુક પૂર્વમાં ઉગેલો આઠ માસ ને બાર દિવસ રહે. અસ્ત બોત્તેર દિન પૂર્વમાં રહે, પછી પશ્ચિમમાં ઉગેલો બસો ને સડસઠ દીન રહે. તે પછી દશ દીન અસ્ત રહી પછી પૂર્વ દીશામાં ઉગે. ॥ ૧૦-૧૬. ॥

अथ श्री शुक्र उगवानुं मास फल.

सवि सुख चित्त मासे । जिठे आणंद जलहि आसाढे ॥

बहू सीय पोस माहे । भाद्र वैशाखे पशु पीडा ॥१७॥

विग्गहकत्तिफगुण । मगसिरचिवभंगपरजदुहि आसो ॥

अन्न महघ श्रावण । अच्छि भृगुएरिसं अंगं ॥१८॥

ભિગુ ચ઼઼઼ વામ કાંણય । દાહિણ ચ઼઼઼ રેવયાતિન્નિ ॥
 કિત્તિગરિલા ઇગં પય । અંધો ભિગુકરદ્દનહું દોસો ॥૧૯॥

ભાવાર્થ:—શુક ચૈત્ર માસમાં ઉગે તો સુખશાંતી આપે, જ્યેષ્ઠ માસમાં ઉગે તો આનંદ કરે, અષાઢમાં ઉગે તો વરસાદ સારો થાય, પોષમાં ઉગે તો ટાઢ ઘણી પડે, ભાદરવા તથા વૈશાખ માસમાં શુક ઉગે તો પશુઓને પીડા ઘણી થાય, કારતક તથા ફાગણ માસમાં ઉગે તો વિદ્રહ કરે, માગશર માસમાં ઉગે તો રાજ્ય ભંગ કરે, આશોમાં ઉગે તો પ્રજાને દુઃખ, ભય કરે, શ્રાવણમાં ઉગે તો અન્ન મોઘું કરે. એવીજ રીતે શુક અસ્તમાં પણ ઉપર પ્રમાણે ફળ આપે છે. હવે શુકનું રૂપ તથા ફળ કહે છે.

શુક ડાળી આંખે કાણો છે, અને તે જમણી આંખે દેખે છે; માટે રેવતી નક્ષત્ર આદિ લઘને કૃતીકાના એક પાયા સુધી શુક આવેલો રહે છે તે સમયમાં શુક સન્મૂખ તથા જમણી દીશામાં હોય તો સૌભાગ્યવતી સ્ત્રી પીયરથી સાસરે જાય અથવા સાસરેથી પીયર જાય તેનો દોષ નથી. ॥ ૧૭-૧૯. ॥

અથ શ્રી સૌભાગ્યવતી સ્ત્રીને સાસરે તથા પીયર
 જવાનું મુહૂરત.

મર્તુસ્થાના તુયા નારી । ગચ્છંતુ પિતુ મંદિરે ॥
 દેવસુમે શૂક્ર નષ્ટે । તત્ર દોષો ન દીયતે ॥૨૦॥
 હરિ સુમે ધન મીને । શૂક્ર સન્મુખ દક્ષિણે ॥
 પતિ ગૃહે ન ગંતવ્યં । ગંતવ્યં પિતુ મંદિરે ॥૨૧॥
 પૌશ્રાદિ અમિપર્યંત । જાત્ર તિષ્ઠતિ ચંદ્રામા ॥
 તાવત્ શુક્રો ભવત્યંધો । ન દોષો સન્મુખેપિ ચ દક્ષિણે ॥૨૨॥

અપ્રસુતા યદા કન્યા । પ્રથમા ગર્ભ સંયુતા ॥
 પિતુસ્થાના તુયા નારી । ન ગચ્છેત્ પંતિ મંદિરે ॥૨૩॥
 ગર્ભણી શ્રવતે ગર્ભ । બાલાસ્ત્રી મ્રિયતે સુતં ॥
 નવવધુ ભવેદ્રંધ્યા । નૃપ શીઘ્રં વિનસ્યતિ ॥૨૪॥

ભાવાર્થ:—દેવ પોઠેલા હોય અને શુભ તીથી હોય તો પણ સાસરેથી પીયર જવાનો દોષ નથી. પણ જો દેવ સુતા હોય અને ધન, મીન, સંકાંતી હોય તથા શુક સન્મુખ અથવા જમણે હોય તો પીયરથી સાસરે ન જવું, પણ સાસરેથી પીયર જઈ શકે છે.

રેવતી નક્ષત્રથી કૃત્તિકાના એક પાયા સુધી ચંદ્રમા મેષ રાશીનો રહે ત્યાં સુધી શુક આથમેલો રહે છે તે સમયમાં સ્ત્રીને પીયર કે સાસરે ગમે ત્યાં જવામાં દોષ નથી. વિશેષ સ્ત્રીને સાસરે જવામાં મુદૂર્ત વિસ્તારીને કહે છે.

જો શુકનો અસ્ત હોય તો પીયરથી સાસરે ન જવું. જો શુક ડાબો તથા પૂઠનો હોય તો જવામાં ઘણો સારો; પોતાની ઈચ્છા પ્રમાણે જઈ શકે છે. વળી શુક જમણે તથા સન્મુખ હોય અને રેવતી નક્ષત્રથી મેષનો ચંદ્રમા રહે ત્યાં સુધીમાં ત્રણ દીવસમાં શુક અધ રહે છે તે સમયમાં જવામાં સ્ત્રીને દોષ નથી. પણ એટલું વિશેષ કે જે સ્ત્રીને બાળક ન થયું હોય અથવા ગર્ભવંતી સ્ત્રી હોય તે સ્ત્રીએ શુક સન્મુખ તથા જમણે તજવો. જો જમણે શુક તથા સન્મુખ શુકમાં ઉપર કહેલા આંધળા શુકના ત્રણ દીવસ વિના બીજા દીવસોમાં જાય તો ગર્ભનો વિનાશ થાય તથા તે સ્ત્રીના પતીને હાની થાય અથવા તે સ્ત્રી વંધ્યા થાય; બાળક હોય તો મરણ પામે; માટે ઉપર દેખાડેલા શુકમાં ન જવું. રાજાને પણ પરદેશ ગમન ન કરવું. જાય તો વિનાશ થાય. ॥ ૨૦-૨૪. ॥

અથ શ્રી ગુરુ તથા શુક્રના અસ્તમાં તજવાનાં કામ.

વાપિ કૂપ તડાગયાગ ગમનં ક્ષૌરં પ્રતિષ્ઠાવ્રતં ।
 વિદ્યા મંદિર કર્ણવેધન મહાદાનંવનંસેવનં ॥
 તિર્થ સ્નાન વિવાહ દેવસદનં મંત્રાદિ દેવેક્ષણં ।
 ઇરેણૈવ યુધિષ્ઠિરેવાસ્તં ગુરુ ભાર્ગવે ॥૨૫॥
 એક ગ્રામે પુરે વાપિ । દુર્ભિક્ષે રાજ વિગ્રહે ॥
 વિવાહે તિર્થયાત્રાયાં । ષભિ શુક્રો ન વિદ્યતે ॥૨૬॥
 ગર્ભણીચ સવત્સાચ । નંવવધુ ભૂપ એવ ચ ॥
 યદિચ્છેત્સફલં કાર્યં । ન ગચ્છેદ્ભૃગુ સન્મુખે ॥૨૭॥
 શુક્રે નષ્ટે પતિહંતિ । ગુરુ નષ્ટે ચ કન્યકા ॥
 ચંદ્ર નષ્ટે ઉભૌહંતિ । તસ્માદિનં વિવર્જયેત્ ॥૨૮॥
 સ્વગ્રામે સ્વામિનોદેશે । લોકયાત્રારિશંકયા ॥
 રાજોપદ્રવ દુર્ભિક્ષે । પ્રતિ શુક્રો ન દૂષણં ॥૨૯॥

ભાવાર્થ:—વાવ, કુવો, તળાવ વિગેરે ન કરાવવા, યજ્ઞ આરંભ ન કરવા, યાત્રા ગમન, પ્રથમ મુંડન તથા શિષ્યને દીક્ષા તથા ઘરની પ્રતિષ્ઠા તથા નવા વ્રત આરંભ, વિદ્યા આરંભ તથા નવું ઘર કરાવવામાં તેમજ કાન વીંધાવવામાં, મોટી દાનશાળા માંડવામાં, વનવાસ કરવામાં, તીર્થાદિક કરવામાં, વિવાહ, ધર્મસ્થાન કરાવવામાં, નવો મંત્ર સાધવામાં કે જક્ષદેવના દર્શનમાં એ સર્વે ગુરુ તથા શુક્ર અસ્ત હોય તો ન કરવા એમ મોટા પુરુષો કહે છે. હવે ગુરુ તથા શુક્રના અસ્તમાં જે કામ કરવાં તેનાં નામ કહે છે.

અથ શ્રી ગુરુ, શુકના અસ્તમાં તજવાનાં કામ; સિંહના ગુરુનો વિચાર. (૭૯)

પોતાના ગામમાં સાધારણ કામ માટે જવા આવવામાં દોષ નહીં, ડુકાળ પડ્યો હોય તે વખતે પરદેશ જવામાં દોષ નહીં, રાજના ભયથી જવામાં દોષ નહીં, વિવાહ પ્રસંગમાં દોષ નહીં, વિવાહ તથા લોજન જમવા જવામાં દોષ નહીં, ગામની પાસે તીર્થયાત્રામાં જવાનો દોષ નહીં, મેળા જેવા મંગળીક દીવસોમાં જવામાં દોષ નહીં. એટલા કામોમાં શુક, ગુરુ અસ્ત, ઉદય જેવાની જરૂર નથી. વળી ગર્ભવાળી સ્ત્રી તથા પુત્રવાળી તથા તુરતમાં પરણેલી સ્ત્રીઓએ ભલુ ઇચ્છે તો શુક સન્મુખ ન જવું. જો શુકના અસ્તમાં સ્વામીના ઘેર જાય તો પતીને હાની થાય, ગુરુ, શુકના અસ્તમાં આણું કરે તો કન્યા મરે, ચંદ્ર અસ્તમાં એટલે અમાવાસ્યામાં આણું કરે તો અનિષ્ટ ફળ થાય. કેટલાક દીવાળીની અમાસ શુભ ગણે છે તે તે શિવાય તમામ અમાસ વર્જવી. ॥ ૨૫-૨૬. ॥

અથ શ્રી સિંહના ગુરુનો વિચાર.

ઉદ્યાન ચુડો વ્રત બંધ દિક્ષા ।

વિવાહ ગોદાન વધુ પ્રવેશ ॥

તડાગ કુપાદિ સુર પ્રતિષ્ઠા ।

બ્રહ્મસ્પતે સિંહ ગતે ન કુર્યાત્ ॥૩૦॥

જીવ માર્ગવયોચાસ્તિ । સર્વ કર્માણિ વર્જયેત્ ॥

વિશેષેણ મહિપાલ । તિર્થાનિ ચ પુનઃપુનઃ ॥૩૧॥

મિને મેષે દ્વયોર્મધ્યે । યદા ચ રતિ ચંદ્રમા ॥

તાવત્ શુક્રો ભવત્યંધો । સન્મુખં ગમનં શુભં ॥૩૨॥

ભાવાર્થ:—ઉપ્ધ્યાન, ઉજ્જમણું, ચુડો પહેરવામાં, નવીન વ્રત લેવામાં, દિક્ષા લેવામાં, વિવાહમાં, ગાયોના દાનમાં, નવી સ્ત્રીનું

આશુ કરવામાં, તળાવ, કુવાવા મુહુરતમાં તથા દેવતા દેવાલયોની પ્રતિષ્ઠામાં: એ સર્વે કામ વખતે શુક્ર સિંહ રાશીનો હોય તો ઉપરનાં સર્વે કામ ન કરવાં. તેમજ વૃષી ઉપર કહેલા કામોમાં શુક્ર તથા શુક્રને અસ્ત થયેા હોય તોપણ ન કરવાં. વિશેષ કરીને રાજને તથા યાત્રા તથા સંઘ કાઢવામાં વર્જવાં. પણ તે વખતે જો અંદ્રમા મીન તથા મેષ રાશીનો હોય તો તે વખતે શુક્ર આંધળો થાય છે. જો તેવે વખતે શુક્ર સન્મુખ હોય તો પણ જવામાં દોષ નથી. ॥ ૩૦-૩૨. ॥

અથ શ્રી રોગીને સ્નાન કરાવવાનું મુહુરત.

ન સ્નાનં રોગમુક્ત્યર્થ । કાર્યશુક્રેદુવાસરે ॥
 મઘાશ્લેષા ધ્રુવં સ્વાંતિ । પુનર્વસુ ચ પૌશ્વે ॥૩૩॥
 દ્વિતીયા વર્જિતા સ્નાનં । દશમિદાષ્ટમિ તથા ॥
 ચતુર્દશી ત્રયોદશ્યૌ । ષષ્ઠી પંચદશીકુદ્ ॥૩૪॥
 લગ્નેચરે સૂર્ય કુજે ચ વારે । રિક્તાતિથૌ ચંદ્રબલેચર્હીને ॥
 કેંદ્રત્રિકોણાર્ધગતેચપાપે । સ્નાનંહિતંરોગવિમુક્તકાનાં ॥૩૫॥
 આદિત્યાદિષુ વારેષુ । તાપ કાંતિ મૃતિર્દ્ધનં ॥
 દાસ્ટિંદુર્ભગત્વંચ । કામાપ્તિ સ્નાનં ચ ક્રમાતઃ ॥૩૬॥

ભાવાર્થ:—રોગી માણસને માથે પાણી ધાલવાનું—સ્નાન કરવાનું મુહુરત કરવામાં નીચેના વાર તીથી વર્જવા.

શુક્રવાર, સોમવાર, તથા મઘા, અશ્લેષા, ત્રણ ઉત્તરા, શકિણી, પુનર્વસુ, દેવતી એ નક્ષત્ર તથા તીથી બીજ, આઠમ, દશમ, તેરશ, ચૌદશ, છકુ, પુનમ અને અમાસ: એ ઉપર કહેલા સર્વે વાર તીથી રોગીને સ્નાન કરવામાં વર્જવાં. બાકી સર્વે લેવા. હવે રોગીને સ્નાનમાં સારો વખત બતાવે છે.

ચર લગ્ન લેવું; સ્વીચાર, મંગળવાર લેવો; રીક્તા તીથી એટલે ચોથ, નોમ લેવી; તથા ચંદ્રમા ચોથો, આઠમો, બારમો લેવો. હવે લગ્ન શુદ્ધી થઈ છે.

જન્મ કુંડળીમાં કેન્દ્રસ્થાને એટલે પહેલે, ચોથે, સાતમે, દસમે, પાંચમે, પાપ ગ્રહ હોય તે સમયમાં રોગીને સ્નાન કરાવે તો રોગી રોગથી મુક્ત થાય. વળી રોગીને તેલ મર્દન કરી બે સ્વીચારે સ્નાન કરાવે તો તાવ આવે, સોમવારે કાન્તિ વધે, મંગળવારે મરણ થાય, બુધવારે ધનની હાની થાય, ગુરુવારે દારીદ્ર વધારે, શુક્રવારે ભાગ્યહીન કરે, શનીવારે કામની પ્રાપ્તિ કરે. ॥૩૩-૩૬॥

અથ શ્રી સ્ત્રીને પ્રસૂતિ સ્થાન મુહુરત.

કૃતિકા ભરણી મૂલં । આદ્રા પુષ્ય પુનર્વસુ ॥ .

મઘા ચિત્રા વિશાખા ચ । દશમં શ્રવણં તથા ॥૩૭॥

એતાપ્રાણહરાજ્ઞેયા । સ્ત્રીભિઃ સ્નાનં ન કારયેત્ ॥ .

યદિ સ્નાનં પ્રકૃર્વતિ । પુનઃપ્રસૂતિર્ન વિદ્યતે ॥૩૮॥

ભૌમાદિત્યે તથા પુષ્યે । હસ્તે મૂલે ચ વૈશ્રવે ॥ .

એતેરીષ્યા પ્રશંસંતિ । સ્નાના સ્ત્રી ગર્ભ સંયુતા ॥૩૯॥

પુનર્વસુધ્વયં હસ્તે । શ્રુતિ મૂલૈર્દુભિઃ સદા ॥ .

ગુરુ ભૌમાર્ક વારેષુ । સીમંતે નયનં શુભં ॥૪૦॥

વિવાહે કન્યકા દાને । આધાને ગર્ભસોધને ॥ .

સ્ત્રીણાં ચંદ્રબલં ગ્રાહ્યં । પુંશનિંદુર્બલં સ્મૃતં ॥૪૧॥

ભાવાર્થઃ—કૃતીકા, ભરણી, મુળ, આદ્રા, પુષ્ય, પુનર્વસુ, મઘા, ચિત્રા, વિશાખા, શ્રવણ એ દસ નક્ષત્રોમાં સ્નાન કરે તો પ્રાણની હાની થાય અથવા ફરી બાળક જન્મે નહિ. મંગળવાર,

રવીવાર તથા હસ્ત, મુળ, પુષ્ય, શ્રવણ એ નક્ષત્ર તથા એ વારમાં સ્નાન કરાવે તો સ્ત્રી સારી પ્રજા આપવાવાળી થાય.

સ્ત્રીને, ખોળાભરણું કરતી વખતે પુનર્વસુ, પુષ્ય, હસ્ત, શ્રવણ, મુળ, મંગલશર, એ છ નક્ષત્ર લેવા અને શુક્ર, મંગળ, રવી એ વાર લેવા. એ સીમંત વખતે સારા છે તથા સ્ત્રીને વિવાહમાં, કન્યાદાનમાં, અગ્રણીમાં, ગર્ભ સંસ્કારમાં ચંદ્રમાનું બળ જોવું. ખીજા કામમાં પુરુષના નામથી મુંદુરત જોવું. ॥૩૭-૪૧॥

અથ શ્રી પ્રથમ પ્રસૂતી સ્નાન મુહુરત.

પ્રતિપત્ નવમિશ્ચૈવ । ષષ્ઠિ મંગલ શુક્રયો ॥

સપ્ત જન્મ ભવે વંધ્યા । સ્ત્રીભિઃ સ્નાનં ન કારયેત્ ॥૪૨॥

દશમિ પુત્રં નાશાય । ત્રયોદશી યશ નાશની ॥

દ્વિતિયા ગર્ભ નાશાય । સ્ત્રીભિઃ સ્નાનં ન કારયેત્ ॥૪૩॥

મૃત્યેહિસોરિપિયહાનિશ્ચંદ્રે । કાર્કેહિવંધ્યા ભવતીહ શુક્રે ॥

પ્રયાતિવૃધીર્ગુરુમાનુભૌમે । મૃત્યુપ્રજાપુંશદિનેબુધસ્યાત્ ॥૪૪॥

ઉત્તરા રોહિણી હસ્ત । સોમ્યંપવન રેવતિ ॥

પ્રસૂતા સ્ત્રીભિઃ સ્નાનં ચ । અનુરાધાશ્વત્તિ શુભો ॥૪૫॥

બુધે ચ પ્રીયતે વત્સ । શનૈશ્ચ પ્રિયતે કન્યકા ॥

સોમે ચ પય હિનં ચ । સ્ત્રીભિઃ સ્નાનં ન કારયેત્ ॥૪૬॥

પ્રસૂતા સ્ત્રી સ્નાન મુહૂર્ત્ત । સોમ્યાદિત્યે તથા પુષ્યો ॥

હસ્તે મૂલે ચ વૈશ્રવે જલપૂજા ચ નારીણાં ।

પુત્રાત્સં પદ્યતે સુખં

॥૪૭॥

શનિ શુક્રાર્ક મૌમાશ્વ । એતાનિ પરિવર્જયેત્ ॥

બુધે ગુરુસ્તથા સોમે । સ્ત્રીણાંહિ જલ પૂજનં ॥૪૮॥

નંદાયાં પુત્ર લાભં ચ । મદ્રાયાં પુત્ર નાશનં ॥

જયા પૂર્ણા કુલં વૃધિ । રિક્તા સંતાપકારણી ॥૪૯॥

ભાવાર્થ:—એકમ, નોમ, છઠ્ઠ તથા મંગળવાર, શુક્રવાર એ વારે અને એ તીથીએ જે પ્રથમ પ્રસુતા સ્ત્રીને સ્નાન કરાવે તો સાત જન્મ સુધી વંધ્યા એટલે શાંઝણી રહે માટે તેમાં સ્નાન ન કરાવવું.

દશમે સ્નાન કરાવે તો પુત્રનો નાશ થાય, તેરશે સ્નાન કરાવે તો જશનો નાશ થાય, પ્ત્રીજે સ્નાન કરાવે તો ગર્ભનો નાશ થાય, માટે એ તીથીમાં સ્નાન ન કરાવવું. શનીવારે સ્નાન કરાવે તો મરણ થાય, સોમવારે સ્નાન કરાવે તો બુદ્ધિની હાની કરે, શુક્રવારે સ્નાન કરાવે તો કાક વંધ્યા એટલે એકજવાર જન્મ આપે. ગુરુવારે, રવીવારે, મંગળવારે સ્નાન કરાવે તો બાળકનું મૃત્યુ થાય, ત્રણ ચિત્તરા તથા રોહિણી, હસ્ત, મૃગશિર, રેવતી, સ્વાતી, અનુરાધા, અશ્વિની એ નક્ષત્રો સ્નાન કરાવવામાં શુભ છે. બુધ, સોમ, શનીવાર, સ્નાન કરાવવામાં વર્જવાં.

પ્રથમ પ્રસુતાને જળ દેવતાનું પૂજન કરાવવાનું મુદુરત:-

મૃગશિર, પુનર્વસુ, પુષ્ય, હસ્ત, મુળ, શ્રવણ એ નક્ષત્ર લેવા અને શની, શુક્ર, રવી, મંગળ એ વાર તજવા. બુધ, ગુરુ, સોમ એ વાર જળ પૂજ કરાવવામાં લેવા સારા છે તથા જળ પૂજમાં નંદા તીથી એટલે એકમ, છઠ્ઠ, અગીઆરશ એ તીથીઓમાં પૂજન કરે તો પુત્ર લાભ થાય તથા ભદ્રા તીથી એટલે ૨, ૭, ૧૨ માં કરે તો પુત્ર નાશ થાય તથા જયા તીથી તે ૩, ૮, ૧૩ તથા પુર્ણી તીથી ૫, ૧૦, ૧૫ એ તીથીઓમાં પુજન કરે તો કુળની વૃદ્ધિ થાય. રીક્તા તીથી એટલે એથ, નોમ, આદ્યમાં જળ પૂજ કરે તો સંતાપ, કલેશ થાય. ॥ ૪૨-૪૬ ॥

અથ શ્રી કન્યાને પહેલું આળું કરવાનું મુહૂર્ત.

પુષ્યાદિત સમિરણાદિતિ વસુ ત્રિણ્યુરાશ્વિની ।

સ્વત્યોપિ મૃગશ્ણોપિ શુભ કૃત્યેષાલિ કુંભેશ્વૌ ॥

કન્યા મન્મથ મનિ ભેદ ન વધુ યાનંવૃષં તૌલિકે ।

દેવાચાર્ય સિતેંદ્ર સોમ્યદિ વસૌ શુધૈ ગુરુ ભાર્ગવે ॥૫૦॥

પુષ્યોધનિષ્ઠા મૃદૂવાય મૂલે । ચિરાશ્વિનીવરણ મઘાચહસ્તે ॥

દાભિઃપ્રતિષ્ઠા બહુપુત્રપુત્રી । ભવતિનારીપતિવલ્લભા ચા ॥૫૧॥

વારેષ્ સૂર્યેણ ભવંતિરોગિ । બુધે ચ વિધવા ભોમે ચ મૃત્યા ॥

જીવેંદુ શુક્રેણ શનિશ્ચરેણ । એતાનિવારાણિ વધુ પ્રવેશમ્ ॥૫૨॥

ભાવાર્થ:—પુષ્ય, પુનર્વસુ, ચિત્રા, ધનિષ્ઠા, ત્રણ ઉત્તરા, અશ્વિની, રેવતી, મૃગશર, એ નક્ષત્ર લેવા; તથા મેષ, કન્યા, મકર, મેથુન, વૃશ્ચિક, કુંભ, વરબ, તુલા એ સંક્રાંતી લેવી; તથા ગુરુ, સોમ, શુક્ર, બુધ, એ વાર લેવા; તથા શુક્ર, ગુરુનો હિલ્લ હોય તે સમયે ચાલવાનું મુહૂર્ત કરવું શ્રેષ્ઠ છે. વળી પ્રથમ પ્રસુતાને ઝીઆળું એટલે પહેલું બાળક લેઈ સાસરે જવામાં પુષ્ય, ધનિષ્ઠા, ચિત્રા, મુળ, અશ્વિની, મઘા, સ્વાંતી, હસ્ત એ નક્ષત્ર સારાં છે. વળી એ નક્ષત્રમાં પ્રથમ બાળકને લેઈને સ્ત્રી ઘરમાં પ્રવેશ કરે તો ઘણા પુત્રવંતી થાય, વળી તે સ્ત્રી પતીને ઘણી પ્રિય લાગે. પણ જો રવીવારે પ્રવેશ કરે તો રોગની પ્રાપ્તિ થાય, બુધવારે પ્રવેશ કરે તો ફરી બાળક ન થાય, મંગળવારે પ્રવેશ કરે તો મૃત્યુ પામે, માટે એ વાર તજવા; પણ ગુરુ, શુક્રવાર, શનીવાર ઘર પ્રવેશમાં સારા છે. ॥ ૫૦-૫૨ ॥

અથ શ્રી ઘરાણું તથા વસ્ત્ર ધારણ કરવાનું મુદ્દત.

અશ્વન્ય પૌશ્વવસુભિઃ કર પંચકેન ।

માર્ત્તંડ મૌમ ગુરુ દાનવ મંત્ર વારે ॥

મુક્તા સુવર્ણ મણિ વિદ્રુમશંષદંતં ।

સ્ત્રાંબરાણિ વિદ્યતાનિ ભવંતિ ધૃત્યૈ ॥૫૩॥

હસ્તાદ્યાપંચ નક્ષત્રા । ધનિષ્ઠાશ્વિનિ રેવતી ॥

હેમ કુંકમ સ્ત્રાનાં । મૌમાર્ક ગુરુ માર્ગવે ॥૫૪॥

લાક્ષાકુસુમમંજિષ્ઠો । રક્તો કાંચન ભૂષણે ॥

પ્રશસ્તો કુજ માર્ત્તંડો । લોહકત્યે શનિશ્ચરે ॥૫૫॥

સોમ-શનિશ્ચર પુંઅરો । જઈ રક્તો બુધવાર ॥

પંથ પલોવદ્ધટ્ટો । જાઈ મસાણહવાર ॥૫૬॥

ઉત્તરાત્રિણે પરિહરો । રોહિણી પાઠે વજ્ર ।

પુષ્ય પુનર્વસુ પરિહરો । જઈ ભરતાર કજ્જ ॥૫૭॥

પુ પુષ્ય પુનર્વસુ ચૈવ । રોહિણી ચોત્તરાત્રયં ॥

કુસુમં વર્જયેત વસ્ત્રં । ભર્તૃઘાતો ભવેત કૃચ્છ ॥૫૮॥

ભાવાર્થ:—અશ્વની, રેવતી, ધનિષ્ઠા, હસ્ત, ચિત્રા, સ્વાતી, વિશાખા, અનુરાધા એ નક્ષત્ર તથા રવી, મંગળ, ગુરુ, શુક્ર એ વાર આલુપણ પહેરવામાં સારા છે. તે આલુપણનાં નામ:—મોતી, સોનું, મણી, પરવાળા, શંખ, ચુડો સોના સાથે તથા વસ્ત્ર વિગેરે પણ આલુપણે બાંધવાં. તેને માટે ઉપરના વાર નક્ષત્રો બેવા. વળી લાલ વસ્ત્ર, કંકુ, રાતુ આલુપણ તથા સોનાનું આભરણ વિગેરે ધારણ કરવામાં હસ્ત આદિ પાંચ નક્ષત્ર તથા અશ્વની,

રેવતી એ નક્ષત્ર તથા મંગળવાર, રવિવાર, ગુરુવાર, શુક્રવાર શુભ છે. લાભનો ચુડો, કસુંબો, મજુઠ [દાંત રંગવાનું], મેંદી વિગેરે રાત્રી વસ્તુ ધારણ કરવામાં શ્રેષ્ઠ છે. હોદાનાં આભરણ તથા કાળી વસ્તુ ધારણ કરવામાં શનીવાર શ્રેષ્ઠ છે. સોમવાર તથા શનીવારે કસુંબલ વસ્ત્ર ન પહેરવાં, બુધવારે રાત્રી વસ્ત્ર ન પહેરવું, અને જે પહેરીને જાય તે જાય મસાણુ. વ્રણ ઉત્તરા, રોહિણી, પુષ્ય, પુનર્વસુ એ નક્ષત્રમાં ઊપર કહેલાં વસ્ત્ર ધારણ કરે તે શરીરે પથ્થર વાગે. પુષ્ય, પુનર્વસુ, રોહિણી, વ્રણ ઉત્તરા એ નક્ષત્રમાં કસુંબા વસ્ત્ર ન પહેરવું. જે પહેરે તે પોતાના સ્વામીને દુઃખ પડે. ॥ ૫૩-૫૮. ॥

અથ શ્રી વિદ્યારંભ મુહૂર્ત વિચાર.

વિદ્યારંભેશ્વિનિ મૂલે । પૂર્વાસુ મૃગપંચકે ॥
 હસ્ત શતભિષક સ્વાતિ । ચિત્રાયાં શ્રવણે ઇયં ॥૫૯॥
 પૂર્ણિમાયા અમાવાસ્યાં । અષ્ટમ્યાં ચ ચતુર્દશી ॥
 સપ્તમ્યાં ચ ત્રયોદશ્યો । વિદ્યારંભે ગલગ્રહે ॥૬૦॥
 વિદ્યારંભે ગુરુ શ્રેષ્ઠ । મધ્યમો મૃગ ભાસ્કરો ॥
 મરણ મંદ ભોમામ્યાં । નાવિદ્યા બુધ સોમયો ॥૬૧॥
 વિદ્યારંભે તૃણવારા । કુર્વંતિ ભાસ્કરાદયઃ ॥
 આયુર્જામ્યા મૃતિનેસ્વાં । બુદ્ધિ સિદ્ધિચપગ્રતાં ॥૬૨॥
 ગુરુર્વિવાહે ગમને ચ શુક્રો । જ્ઞાનંબુદ્ધૌદિકળકૈવશૌરી ॥
 યુદ્ધેચભોમોનૃપદર્શનેર્કઃ । સર્વેષુકાર્યેષુબલિશશાંકઃ ॥૬૩॥

ભાવાર્થઃ—અશ્વિની, મૂલ, પૂર્વાષાઢગુણી, પૂર્વાષાઢા, પૂર્વા-
 ભાદ્રપદ, મૃગશર, આર્દ્રા, પુનર્વસુ, પુષ્ય, હસ્ત, સતભીષા, સ્વાતી,

ચિત્રા, શ્રવણ, ધનિષ્ઠા, એ નક્ષેત્ર પ્રથમ જ્ઞાન આરંભમાં સારા છે માટે લેવા. પણ પુનમ, અમાસ, આઠમ, ચૌદશ, સાતમ, તેરશ એ તીથીઓમાં વિદ્યા આરંભ ન કરવો, અને જો કરે તો ગળામાં રોગ થાય. વિદ્યા આરંભમાં ગુરૂ સૌથી શ્રેષ્ઠ છે, તેમજ શુક્ર, રવી એ મધ્યમ છે. અને શની, મંગળ મૃત્યુ આપનાર છે. બુધવારે. સોમવારે લણે તો નિષ્ફળ થાય. વિદ્યામાં રવી, સોમ, મંગળવાર લેવા. રવીવારે લણે તો આયુષ્યને વાંધો ન આવે, સોમવારે લણે તો જડ બુદ્ધી થાય, મંગળવારે લણે તો મૃત્યુ થાય, બુધવારે લણે તો દારીદ્રિ થાય, ગુરૂવારે લણે તો વહેલો વિવાહ થાય, શુક્રવાર પણ શ્રેષ્ઠ છે. શનીવાર વર્જવો. વિવાહમાં ગુરૂવાર શ્રેષ્ઠ છે. ગમન કરવામાં શુક્રવાર શ્રેષ્ઠ છે. જ્ઞાન લણવામાં બુધવાર શ્રેષ્ઠ છે. [ઉપર વિદ્યામાં બુધવાર વર્જ્યો છે તેનું કારણ એજ છે કે વિદ્યા એટલે દુનીઆદારીની કળા; પણ આત્મિક જ્ઞાન લણવામાં બુધ, ગુરૂ સારા છે.] દીક્ષામાં શનીવાર શ્રેષ્ઠ છે, વિવાહ કરવામાં મંગળવાર શ્રેષ્ઠ છે, અને રાજની મુલાકાત કરવામાં રવીવાર શ્રેષ્ઠ છે. એ સર્વે કાર્યમાં ચંદ્રમા શ્રેષ્ઠ જોવો. તેમાં ચૌથો, આઠમો, બારમો વર્જવો. ॥ ૫૬-૬૩. ॥

અથ શ્રી વર વધુને આઠ ગુણ જોવાનો વિચાર.

વર્ણો ગણો યુયિ વૈશ્યાં । મયોનિ રાશિ મિલત ॥
 ગ્રહ મૈત્રી નાહિ વેધો । દંપત્યો પ્રિતિ રઘ્વા ॥૬૪॥
 અકચટતપયશ વર્ગેષ્ટ । સુગુરુહો બિલાહ સિંહાચ્યો ॥
 કુકર સર્પો મુષક । હરણો મેષાધિપ ક્રમસઃ ॥૬૫॥
 વૈરં મુષક મંજારી । વૈરં ગુરુહ સર્પયોઃ ॥
 વૈરં મૃગ સિંહે ચ । વૈરં સ્વાનં ચ મીઢયોઃ ॥૬૬॥

ભાવાર્થ:—વર ક્રિયાના વિવાહ કરવાના સમયમાં પહેલાં તેમના જન્મવાર જોઈને આઠ ગુણ મેળવવા તે કહે છે. એક તો બંનેનો વર્ણ મેળવવો, બીજો ગુણ જોવો, ત્રીજી રાશી તથા પ્રીતિ, વૈશ્ય યોની, ભૂકૃટ, ગૃહમૈત્રી, નાડી: એ સર્વે જોવા તથા મંગળ જોવો. હવે તેમાં પ્રથમ વર્ગ કહે છે. વર્ગ એટલે જેમકે, અ. ઈ. ઊ. એ. એ ચાર અક્ષરનો સ્વામી ગરૂડ છે. ક. ખ. ગ. ઘ. ઙ. એ પાંચ અક્ષરનો સ્વામી બીલાડો છે. ચ. છ. જ. ઝ. ઞ. એ પાંચનો સ્વામી સિંહ છે. ટ. ઠ. ડ. ઢ. ણ. એ પાંચનો સ્વામી સ્વાન છે. ત. થ. દ. ધ. ન. એ પાંચનો સ્વામી સર્પ છે. પ. ફ. બ. ભ. મ. એ પાંચનો સ્વામી મોર છે. ય. ર. લ. વ. એ ચારનો સ્વામી હરણ છે. સ. ષ. શ. હ. એ ચારનો સ્વામી બકરો છે.

એ પ્રમાણે આઠ વર્ગના સ્વામી જાણવા. હવે તેમને વૈર-ભાવ દેખાડે છે. જેમકે, જિંદર અને બીલાડીને વૈર, ગરૂડ અને સર્પને વૈર, હરણ અને સિંહને વૈર, સ્વાન અને બકરાને વૈર જાણવું. એમ પોતાના વર્ગથી અનુક્રમે વૈર વર્ગ જાણવો. ॥૬૪-૬૬॥

અથ શ્રી એકવીજાને લેનાદેણીનો સંબંધ જોવા વિષે.

નૃપ મૃત્યા દ્વાદશર । વર્ગાકસ્ય ક્રમોક્રમ ગતસ્ય ॥
અષ્ટાભિરપદ્ધતસ્યૌ । ધરિતાંકાર્દ્ધ વિશેષકાસું ॥૬૭॥
દેસોતરાંકવિભુના । લભ્યા પ્રાચ્યાદથૈક વર્ગેષુ ॥
પૂર્વોત્તરાક્ષરાંકસ્થાપ્ય । સ્યાચ્છેદ્ય વિધી નામ વિધી ॥૬૮॥

ભાવાર્થ:—રાજાના નોકરના નામનો પહેલો અક્ષર તથા રાજાના નામનો પહેલો અક્ષર લેવો અને બંનેનો જે વર્ગ હોય

તે આંક માંડવો તથા બીજા અક્ષરના જે જે વર્ગો હોય તેની સંખ્યા એકઠી કરવી. તેને બુદ્ધો આઠે ભાગ દેવો. ભાગ દેતાં શેષ અધીક જેનું રહે તેનું લેણું અધીક જાણવું. હવે બીજો પ્રકાર કહે છે.

પોતાના વર્ગને બમણા કરવા, સામાના વર્ગને જોડવો, આઠે ભાગ દેવો, શેષ રહે તે બુદ્ધા સુકવા. તે રીતે પહેલા વર્ગને બમણા કરીને પોતાનો વર્ગ મેળવવો, આડનો ભાગ દેવો, ભાગ દેતાં અધીક રહે તેનું વધારે લેણું જાણવું. ઊદાહરણ:—જેમકે, એકનું નામ ગુણવાન અને બીજાનું નામ વિદ્યાવાન છે. એ બેમાં અધીક લેણું કોનું તે કહે છે. ગુણવાનમાં ગ.નો વર્ગ બે, તેને બમણા કરતાં ચાર થાય, તેમાં વિદ્યાવાનના વકરના વર્ગને એક છે તે જોડતાં દશ થયા, તેને આઠે ભાગતાં બે રહ્યા. હવે વિદ્યાવાનમાં વર્ગ છઠ્ઠો, તેને બમણા કરતાં બાર થયા, તેમાં બે નાખતાં ચૌદ, તેને આઠે ભાગતાં છ રહ્યા. એટલે વિદ્યાવાન ગુણવાન પાસે અર્ધાંક માગે. ॥ ૬૭-૬૮. ॥

અથ શ્રી વર્ણ વિષે.

મિન કર્કા લિનો વિપ્રા । ક્ષત્રે મેષો હરિર્ધનુ ॥

વૃષ કન્યા મૃગો વૈશ્ય । યુગ્મં તુલા ઘટાત્યજા ॥૬૯॥

મીન કર્કા વૃશ્ચિક વિપૌ । સ્વતિય તુલેહિ ધન સિંહો ॥

છગમિહુણકુંભવેસં । કન્યા વૃષ મકર સુદાય ॥૭૦॥

ભાવાર્થ:—મીન, કર્ક, વૃશ્ચીક એ ત્રણ રાશીનો વિપ્ર વર્ણ જાણવો; તુલા, ધન, સિંહ એ ત્રણ રાશીનો ક્ષત્રી વર્ણ જાણવો; મેષ, કુંભ, મીથુન એ ત્રણ રાશીનો વૈશ્ય વર્ણ જાણવો; કન્યા, વરુણ, મકર એ ત્રણ રાશીનો શુદ્ર વર્ણ જાણવો. ૬૯-૭૦.

અથ શ્રી વર્ણ યંત્ર.

મીન ૧	કર્ક ૫	વૃશ્ચિક ૯	વિપ્ર વર્ણ.
મેષ ૨	સિંહ ૬	ધન ૧૦	ક્ષત્રી વર્ણ.
વરુણ ૩	કન્યા ૭	મકર ૧૧	વૈશ્ય વર્ણ.
મીથુન ૪	તુલા ૮	કુંભ ૧૨	શુદ્ર વર્ણ.

ચતુરોય વસ્ત્ર વિવરણ । વિષ્ણો પરણેઈ સર્વ રાશીયં ॥
 વૈશ્યો ષડ રાશીયં । સ્વતિય ન વિપરિણય સુદં ॥૭૧॥
 ઇગ વન ભવે સિદ્ધિ । મધ્યમવિષ્ણોઈ સ્વતિયં હોઈ ॥
 અધમો અવિષ્ણવેસં । વિષ્ણો સુદાહિવજ્જેહિં ॥૭૨॥
 વિપ્ર વર્ણયતે સર્વાન્ । ક્ષત્રિયોનવરાશય ॥
 વૈશ્યષટ્કરાશિજાન્નેયા । સૌદ્રા સૌદ્રેણ વર્ણિતઃ ॥૭૩॥
 વર્ણયેષ્ટા તુયા નારી । તસ્ય ભર્તા ન જીવતી ॥
 યદિ જીવતિ ભર્તા ચ । આદ્ય ગર્ભો ન જીવતી ॥૭૪॥
 વિપ્રવંશેષુયા નારી । સુદ્રવંશેષુયઃ પતિ ॥
 ધ્રુવં ભવતિ વૈધવ્યં । શક્રસ્ય દુહિતા યદિ ॥૭૫॥

ભાવાર્થઃ—ઉપર કહેલા વર્ણમાં વર કન્યાના ગુણો જોતાં.
 અધિક વર્ણવાળો વર જોવો. તેમાં જો કન્યા વિપ્ર વર્ણની.

હોય ને વર શુદ્ર વર્ણનો હોય તો વિવાહ ન કરવા. વિપ્ર વર્ણવાળો સર્વે વર્ણવાળી કન્યાને પરણી શકે પણ કન્યા ઉત્તમ વર્ણવાળી અને નીચ વર્ણવાળા વરનો વિવાહ ન કરવો. વરકન્યા બન્નેનો એક વર્ણ હોય તો સામાન્ય રીતે ઘણું સારું. બ્રાહ્મણ ને ક્ષત્રી વર્ણ હોય તો મધ્યમ, વૈશ્ય વર્ણ હોય તો અધમ. વિપ્ર વર્ણ કન્યાનો, શુદ્ર વર્ણ પત્નીનો વર્જવો. વિપ્ર વર્ણનો વર ચારે વર્ણને પરણે, ક્ષત્રી વર્ણનો વર ત્રણે વર્ણને પરણે, વૈશ્ય વર્ણવાળો બે વર્ણને પરણે, શુદ્ર વર્ણવાળો પોતાના વર્ણને પરણે. ઉત્તમ વર્ણની કન્યા હોય અને નીચ વર્ણનો વર હોય તેનો ભરથાર ન જીવે, અને જીવે તો પહેલો ગર્ભ ન જીવે. વિપ્ર વર્ણની કન્યા હોય અને શુદ્ર વર્ણનો વર હોય તો નીચે વીધવા થાય. તેમાં ઇંદ્રની કન્યા હોય તો પણ જી ? ॥ ૭૧-૭૫ ॥

અથ શ્રી ગણ વિચાર.

હસ્ત-સ્વાત્યનુરાધા ।

શ્રવણ પુનર્વસુ મૃગશિરની પુષ્યા ॥

સ્વેત્યોપિ દેવગણ । પૂર્વાશ્વયોત્તરા મરણ્યાદ્રા ॥૭૬॥

રોહિણ્યપિ મૃત્યગણો । જ્યેષ્ઠા મૂલંદ્વયં ધનિષ્ઠા યા ॥

અશ્લેષા કૃતિકા ચિત્રા । વિશાખા મઘા પલાદગણઃ ॥૭૭॥

વકુલે પરમા પ્રિતિ । મધ્યમા દેવ મર્ત્યયોઃ ॥

દેવ રાક્ષસયોર્વેરં । મરણં મૃત્યુ રાક્ષસયોઃ ॥૭૮॥

કદાચિત્ રાક્ષસિ કન્યા । વરો ભવતિ માનવા ॥

મર્ત્યાર અષ્ટમે માસે । મારંતે ચ વિવાહિતા ॥૭૯॥

વિવાહે શુદ્ધ ભાવેન । સમીક્ષગણકૈગણ ॥

સૈલ કાર્ય પ્રયત્નેન । પ્રજલ્પંતિ મહાધિજા ॥૮૦॥

ભાવાર્થ:—હસ્ત, સ્વાંતી, અનુરાધા, શ્રવણ, પુનર્વસુ, મૃગશર, અશ્વિની, પુષ્ય, રેવતી એ નવ નક્ષત્રનો દેવગણ કહેવાય છે; ત્રણ પુર્વા, ભરણી, આર્દ્રા, રોહિણી, ત્રણ ઉત્તરા એ નવ નક્ષત્રનો મનુષ્યગણ કહેવાય છે; જ્યેષ્ઠા, મુળ, ધનિષ્ઠા સતભીશા, અશ્વેશા, કૃત્તિકા, ચિત્રા, વિશાખા, મઘા એ નવ નક્ષત્રનો રાક્ષસ ગણ કહેવાય છે. વર કન્યાનો એક ગણ હોય તો ઘણી પ્રીતી રહે, દેવગણ ને મનુષ્યગણ હોય તો મધ્યમ પ્રીતી રહે, દેવગણ ને રાક્ષસગણ હોય તો વૈરભાવ રહે, રાક્ષસગણ તથા મનુષ્યગણવાળા સ્ત્રી પુરૂષ હોય તો 'મનુષ્યગણવાળાનું' મૃત્યુ થાય, કદાચિત રાક્ષસગણની કન્યા હોય અને મનુષ્યગણનો વર હોય તો આઠમે માસે ઘણીની હાની કરે. એ માટે શુદ્ધ ગણ જોઇને-જોઇને વિવાહ કરવો. ॥ ૭૬-૮૦. ॥

અથ શ્રી ગણ યંત્ર.

હસ્ત	સ્વાંતી	અનુ.	શ્રવણ.	પુન.	મૃગશર	અશ્વ.	પુષ્ય	રેવતી	દેવગણ જાણવો.
૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	
પૂ. કા	પૂ. પા.	પૂ. ભા	ગિ. કા.	ગિ. પા.	ગિ. ભા	ભ.	આર્દ્રા.	રોહી.	માનવ ગણ જાણવો.
૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	
જે.	મૂ.	ધ.	શ.	અશ્વે.	કૃત્તિ.	ચિત્રા.	વિશા.	મઘા.	રાક્ષસગણ જાણવો.
૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	

અથ શ્રી વૈશ્ય તથા શઢાષ્ટક વિચાર.

મીન તુલા ધન વસહ । કેસરિ મકરાય મેષ કન્યાય ॥

વિચ્છિય મેહૂણ કકડ । કુંભાયપર સરવેરં ॥૮૧॥

મેષાલિ મકર મિહૂણા । તુલ વૃશ્વ ધન કક્ક કુંભ કન્યાય ॥

મિનો સિંહોહ અતહા । ગુલસકઠહોફ્ એવંતુ ॥૮૨॥

મકર વૃક્ષ મિન કન્યા । વૃશ્ચિક કર્કાષ્ટમેરિ પૂત્વંસ્યાત્ ॥

અજ મિથુન ધનિહરિં ઘટ । તુલાષ્ટમે મિત્રતા વસ્યાં ॥૮૩॥

શત્રુ ષડાષ્ટકે મૃત્યુ । કંલહો નવ પંચમે ॥ . . .

દ્વિદ્વાદશેષુ દારિદ્ર્યં । શેષેષુ પ્રિતિ રુત્તમા ॥૮૪॥

મકર સકેસરમેષ યુવત્યા । તુલ સિંહ મિન કુલિરઘટાઘ્યા ॥

ધન વૃક્ષ વૃશ્ચિક મર્મથ ગામી ।

• એતે મૃત્યુ ષડાષ્ટક ગામી . ॥૮૫॥

અસનસ્તુ વરો ગ્રાહ્યો । નાસન્ના કન્યકા પુનઃ ॥

મ્રિયતે માતૃ પિતરં । સંગ્રાહ્યં નવ પંચમં ॥૮૬॥

ભાવાર્થ:—મીન, તુલા, ધન, વૈશ્યને શુક્રાષ્ટક, સિંહ, મકરને શુક્રાષ્ટક, મેશ કન્યાને શુક્રાષ્ટક, વૃશ્ચિક મીથૂનને શુક્રાષ્ટક, કર્ક કુંભને શુક્રાષ્ટક. એવી રીતે રાશીને શુક્રાષ્ટક જાણવો. મેશ, વૃશ્ચિક, મકર, મીથૂન, તુલા, ધન, વરખ, કર્ક, કુંભ, કન્યા, મીન, સિંહ એને મીત્ર શુક્રાષ્ટક કહે છે. મકર, વરખ, મીન કન્યા, વૃશ્ચિક, કર્ક એ રાશીથી આઠમી રાશી તથા મેશ, મીથૂન, ધન, સિંહ, કુંભ, તુલા, એ રાશીથી આઠમી રાશી શત્રુ શુક્રાષ્ટક જાણવો. મીત્ર શુક્રાષ્ટક રાશીમાં શત્રુ શુક્રાષ્ટક રાશી હોય તો મૃત્યુ થાય, બંનેની નવમી, પાંચમી રાશી હોય તો કલેશ થાય, બીજી, બારમી રાશી હોય તો દારીદ્ર થાય. બાકીની શેષ રાશી ઉત્તમ કહી છે. હવે મૃત્યુ શુક્રાષ્ટક કહે છે.

મકર તથા સિંહ, મેશ તથા કન્યા, તુલા તથા મીન, કર્ક તથા કુંભ, ધન તથા વરખ, વૃશ્ચિક તથા મીથૂન, એ મૃત્યુ શુક્રાષ્ટક રાશી જાણવી. કન્યા રાશી પાસે વરની રાશી હોય તો સારી. વર રાશી પાસે કન્યા રાશી હોય તો માઠી. એ રાશી પ્રમાણે સગાઈ સંબંધ કરે તો માતાપીતાની હાની કરે. કોઈક આચાર્યનો એવો મત છે, કે નવમી, પાંચમી રાશી ગૃહણ કરવી એ શ્રેષ્ઠ છે. ॥ ૮૧-૮૬ ॥

આથ શ્રી. શાહાજીક યંત્ર.

દુઆખાસા. નવ પંચમ ઉત્તમ નવ પંચમ મધ્યમ. મૃત્યુ. શાહાજીક.

મિત્ર શાહાજીક. શત્રુ શાહાજીક.

મેષ વૃશ્ચિક	મિત્ર	મ.	સિં.	શત્રુ	મે.	વ.	ર, ૧૨	મે.	સિંહ	૯, ૫	ગુ.	કુંભ	૯, ૫	મકર	સિંહ	મૃત્યુ
મિત્ર મ.	મિત્ર	વર.		શત્રુ	મિ.	ક.	૨, ૧૨	વૃશ્ચિક.	ક.	૯, ૫	વૃશ્ચિક.	મીન	૯, ૫	મેષ	કન્યા	મૃત્યુ
તુલા	મિત્ર	મી.	ગુ.	શત્રુ	ક	સિંહ	૨, ૧૨	મિ.	ગુ.	૯, ૫	ધ.	મે.	૯, ૫	તુલા	મીન	મૃત્યુ
ધન	મિત્ર	ક.	મે.	શત્રુ	સિંહ	ક.	૨, ૧૨	ક	વ.	૯, ૫	મ.	વરુણ	૯, ૫	ક.	કુંભ	મૃત્યુ
કુંભ	મિત્ર	વ	મિ.	શત્રુ	ક.	તુલા	૨, ૧૨	મિ.	વ.	૯, ૫	કુંભ	મીન	૯, ૫	ધન	વર.	મૃત્યુ
મિત્ર સિંહ	મિત્ર	ક.	કુંભ	શત્રુ	તુલા	વૃશ્ચિક	૨, ૧૨	કક	મ.	૯, ૫	મીન	ક.	૯, ૫	વૃશ્ચિક	મિ.	મૃત્યુ

અથ શ્રી તારા જોવાનો વિચાર.

ત્રિ પંચ સસમિ તારા । ચાન્યોન્ય ગુરુ શિષ્યયો ॥

વર્જનીયા શુભાયસ્યા । એક નાડિ ગતં શુભં ॥૮૭॥ .

ભાવાર્થ:—ગુરુ શિષ્યને માંડોમાંડે ત્રીજી, પાંચમી, સાતમી એ ત્રણ તારા તજવી. એટલે શુભ કાગમાં તારાને તજવી કહી, પણ બંનેની એક નાડી હોય તો શુભ ફળ આપે. ॥ ૮૭ ॥

અથ શ્રી વિવાહમાં સર્પાકાર નાડીવેધનો વિચાર.

વિવાહે ફણિ ચક્રંતુ । અશ્વન્યાદિત્રિનાડિકં ॥

એક નાડિ ગતંરુઘ્યં । રુઘ્યસામ્યં વિવર્જયેત્ ॥૮૮॥

ભાવાર્થ:—અશ્વની નક્ષત્ર આદિથી લેઇને સત્તાવીશ નક્ષત્રોમાં ત્રણ ત્રણ નક્ષત્રની એક નાડી સમજવી. એક નાડીના નક્ષત્ર ઉપર બંને સ્ત્રી પુરૂષની એક નાડી હોય તો વર્જિત કરવી. ॥ ૮૮. ॥

અથ શ્રી નાડી જોવાના કાર્યો.

ગ્રામે ચ નગરેવાપિ । રાજસેવકયોસ્તથા ।

એકરુઘ્ય ભવેત્ પ્રિતિ । વિવાહે દુષમાદિશેત્ ॥૮૯॥

એક નક્ષત્ર જાતાનાં । પરેષાં પ્રિતિરુત્તમા ॥

દંપત્યો મસ્થજ્ઞેયં । પુત્રો જાતો રિપુર્ભવેત્ ॥૯૦॥

ભાવાર્થ:—ગામમાં, નગરમાં, રાજાને ત્યાં, નોકરીમાં એટલે ઠેકાણે તમા વિવાહમાં સ્ત્રી પુરૂષને નાડી પ્રીતી જોવી. એક નક્ષત્રમાં બંનેનો જન્મ હોય તો સારી પ્રીતી રહે; પણ સ્ત્રી પુરૂષ

બન્નેનો એક નાડીમાં જન્મ હોય તો નષ્ટ ફળ આપે, સંતાનનો ક્ષય કરે, તથા સ્ત્રી પુરુષની એકજ નાડીમાં બાળકનો પશુ તેજ નાડીમાં જન્મ થાય તો શત્રુ સમાન થાય. ॥ ૮૯-૯૦. ॥

અથ શ્રી યુજા વિચાર.

રેવયરિસિયાયસ્વંદં । હવદ્નરનારીજમજયમદ્ને ॥
તહ દ્વિચ્છિયાય પુરિસો । વલ્લહો હોદ્ ચિસ્કાલં ॥૯૧॥
જિઠાય નરિસિયા । મષ્મેજહજમ્મ નારિ નરહવર્દ ॥
તહ પુરિસ્સાણયજુવદ્ધણં । વલ્લહોહોદ્વહુ આદં ॥૯૨॥
જદ્ જમ્મો નર નારિ । હવર્દ અદ્યાય વારિસિરિસા ॥
વહુ પેગાઉં ઉભયં । કહિયં જું જાદ્ એવેયં ॥૯૩॥

ભાવાર્થ:—રેવતીથી છ નક્ષત્ર મૃગશર સુધી પુર્વ ભાગમાં યુગ કહેવાય છે. તેમાં સ્ત્રી પુરુષ બન્નેનો જન્મ હોય તો અત્યંત પ્રીતી રહે, ઘણા વખત સુધી સુખ ભોગવે. જ્યેષ્ઠા નક્ષત્ર આદિ લેઈને નવ નક્ષત્રમાં સ્ત્રી પુરુષ બન્નેનો જન્મ હોય તો બહુ સારો પ્રેમ રહે. આદ્રાથી બાર નક્ષત્રમાં જન્મ હોય તો પશુ સારી પ્રીતી રહે. એમ યુગ ફળ જાણવું. ॥ ૯૧-૯૩. ॥

અથ શ્રી નાડી જોવાનો વિચાર.

અસ્સણિ અદા પુનર્વસુ । ઉત્તર હસ્તા યજિવમૂલાદં ॥
સયમિસ પુવ્વ મદ્વય । પદમા નાડિ અએકહિયા ॥૯૪॥
મરણી મૃગસર પુષ્ય । પૂર્વા ફાલ્ગુણિ યચિત્તઅણુરાહા ॥
પુર્વાષાઢા ધનિષ્ઠાય । ઉત્તર મદ્વયવીયનાડિઉં ॥૯૫॥

કિત્તિયસ્સરોહિણી અસલેસા ।

મઘા સાઙ્ગિશાહાઙ્ગ ઉત્તરાષાઢા ॥

સવર્ણરેવયઙ્ગા । નાહિતિયરિવનાયવા ॥૧૬॥

મિત્રામિત્રેષુચાશ્વન્યાં । વિવાહે ક્રતિકાદેષુ ॥

વર્ષાકાલેષુ ચાદ્રાઙ્ગ । રોગી સૂર્યાદિ રુખ્યતે ॥૧૭॥

ભાવાર્થ:—અશ્વની, આદ્રા, પુનર્વસુ, ઉત્તરાશ્લેષ્ણી, હસ્તા, જ્યેષ્ઠા, મુળ, સતભીષા, પુર્વાભાદ્રપદ એ નક્ષત્રો પ્રથમ નાડીનાં જાણવાં. ભરણી, મૃગશર, પુષ્ય, પુર્વાશ્લેષ્ણી, ચિત્રા, અનુરાધા, પુર્વાષાઢા, ધનિષ્ઠા, ઉત્તરાભાદ્રપદ એ નવ નક્ષત્ર મધ્યમ નાડીનાં જાણવાં. કૃત્તિકા, રોહિણી, અશ્લેષા, મઘા, સ્વાતી, વિશાખા, ઉત્તરાષાઢા, શ્રવણ, રેવતી, એ નવ નક્ષત્ર અંત્ય નાડીનાં જાણવાં. રોગીને વિવાહમાં, પ્રીતીમાં, વર્ષાકાળમાં આદ્રા નક્ષત્રથી નાડી અને તીથી જોવી. ॥ ૯૪-૯૭. ॥

અથ શ્રી રોગી પુરુષ જોવા વિષે.

રવેન્દુ નામ નક્ષત્રં । એકનામ્યાં યદા ભવેત્ ॥

તદાહિ જાયતે મૃત્યુ । યથા સર્વજ્ઞ ભાષિતં ॥૧૮॥

રોગિણો જન્મ નક્ષત્રં । એકનાહ્યાં યદા શશી ॥

તદા પીઢા વિજાનિયાત્ । અષ્ટ પ્રહરકે ધ્રુવં ॥૧૯॥

ભાવાર્થ:—રવી નક્ષત્ર એટલે તેર દીવસનું નક્ષત્ર તથા ચંદ્રમાનું નક્ષત્ર તથા નામ નક્ષત્ર એ ત્રણ નક્ષત્ર એ નાડી ઉપર આવે તો રોગી મૃત્યુ પામે; એમ જ્ઞાની પુરૂષો કહે છે. હવે રોગીને દવા કરવાનું મુહુર્ત કહે છે.

રોગીના જન્મ નક્ષત્ર તથા સુર્ય નક્ષત્ર તથા ચંદ્ર નક્ષત્રની એક નાડી આવે તો તે દીવસે આપડ લેવું નહીં. ઉપર પ્રમાણે

એમ રાશીને આવે તો આઠ પહોરની અંદર રાશી મરણ તુલ્ય
કષ્ટ પામે. ॥ ૬૮-૬૯ ॥

અથ શ્રી વાર રાશીનાં સ્વામિ.

મેષ વૃશ્ચિકયોર્મોમ । શુક્રો વૃશ્ચ તુલા મૃતો ॥
બુધ કન્યા મિથુનયો । પ્રોક્ત કર્કસ્ય ચંદ્રમા ॥૧૦૦॥
સ્યાન્મીન ધન્વિતો જિવિ । શનિર્મકર કુંભયો ॥
સિંહસ્યાધિપતિ સૂર્ય । કથિતંગણકોચ્છમૈઃ ॥૧૧॥

ભાવાર્થ:—મેષ ૧, વૃશ્ચિક ૮ એ બે રાશીનો સ્વામી
મંગળ છે; વરણ ૨, તુલા ૭ એ બે રાશીનો સ્વામી શુક્ર છે;
કન્યા ૬, મિથુન ૩ એ બે રાશીનો સ્વામી બુધ છે; કર્ક ૪, એ
રાશીનો સ્વામી ચંદ્ર છે; ધન ૬, મીન ૧૨ એ રાશીનો સ્વામી
શુક્ર છે; મકર ૧૦, કુંભ ૧૧ એ બે રાશીનો સ્વામી શની છે;
સિંહ ૫, એ એક રાશીનો સ્વામી સૂર્ય છે; એ જ્યોતિષ જ્ઞાત્રનું
પ્રમાણ છે. ॥ ૩૦૦-૨ ॥

અથ શ્રી ગ્રહ ઉંચ નીચ રાશી વિચાર.

મેષ રવિ વૃશ્ચે ચંદ્રો । મકરે ચ મહિસત ॥
કન્યાયાં રોહિણી પુત્રો । ગુરુ કર્ક જ્ઞેષ્ઠગુ ॥૨॥
શનિસ્તુલાયામુચ્ચશ્ર । મિથુન સિંહકાસુત ॥
ઉચ્ચાત્સમગર્ભાંચા । રાશોયદિનવાંશકઃ ॥૩॥

ભાવાર્થ:—રવી મેષ ૧ રાશીનો હોય તો ઉંચનો સમજવો.
ચંદ્રમા વરણ ૨ રાશીનો હોય તો ઉંચનો સમજવો. મંગળ મકર
૧૦ રાશીનો હોય તો ઉંચનો સમજવો. બુધ કન્યા ૬ રાશીનો
હોય તો ઉંચનો સમજવો. શુક્ર કર્ક ૪ રાશીનો હોય તો ઉંચનો
સમજવો. શુક્ર મીન ૧૨ રાશીનો હોય તો ઉંચનો સમજવો.

જની તુલા ૭ રાશીનો હોય તો જિંચનો સમજવો. સહુ મીથુન ૩ રાશીનો હોય તો જિંચનો સમજવો. જો જિંચ ગ્રહની રાશી કહી. હવે જે પોતાની રાશી હોય તેથી સાતમી રાશી નીચની સમજવી. તે રાશી ઉપર જે ગ્રહ હોય તે ગ્રહ નીચનો બધાયો. જોટલે રવી મેષ ૧ રાશીનો ઉચનો કહ્યો છે, તેથી સાતમી તુલા રાશી આવે; તે રાશીના રવી હોય તો નીચનો સમજવો.

જો પ્રમાણે ચંદ્રમા વૃશ્ચિક ૮ રાશીનો નીચનો સમજવો. મંગળ કર્ક ૪ નીચ, બુધ મીન ૧૨ નીચ, ગુરૂ મકર ૧૦ રાશીનો નીચ, શુક્ર કન્યા ૪ રાશીનો નીચ, શની મેષ ૧ રાશીનો નીચ, રાહુ ધન ૬ રાશીનો નીચ સમજવો. ॥ ૨-૩ ॥

જિંચ નીચ ગ્રહો તથા સ્વગૃહ રાશી જોવાનું યંત્ર.

ગૃહ	રવી	ચંદ્ર	મંગળ	બુધ	ગુરૂ	શુક્ર	શની	રાહુ
જિંચ રાશી	મેષ	વરખ	મકર	કન્યા	કર્ક	મીન	તુલા	મીથુન
અંશ	૧૦	૩	૨૮	૧૫	૫	૨૭	૨૦	૩
નીચ રાશી	તુલા	વૃશ્ચિક	કર્ક	મીન	મકર	કન્યા	મેષ	ધન
અંશ	૧૦	૩	૨૮	૧૫	૫	૨૭	૨૦	૩
સ્વગૃહ (પોતાના ધરની) રાશી.	સિંહ	કર્ક	મેષ તથા વૃશ્ચિક	મીથન તથા કન્યા	ધન તથા મીન	વરખ તથા તુલા	મકર તથા કુંભ	કન્યા

અથ શ્રી ગ્રહના અતિ વેર વિષે.

રાહુ રવ્યો પરં વૈરં । ગુરુભાર્ગવયોરપિ ॥

હિમાંસુબુદ્ધયોવૈરં । વિવસ્ત્રા ન મંદયોરપિ ॥૪॥

ભાવાર્થ:—રાહુને તથા રવીને પૂર્ણ વેર છે, શુક્ર તથા શુક્રને પૂર્ણ વેર છે, ચંદ્ર તથા બુધને પૂર્ણ વેર છે, રવી તથા શનીને પૂર્ણ વેર છે. એ પ્રમાણે માંડોમાંડે ગ્રહને અધીક વેર બાણ્યું. ખાર ભવનમાંથી કેઇ ભવનમાં ઉત્તર પ્રમાણે એ ગ્રહો આવ્યા હોય તો તે ભવનના સુખની હાની કરે. ॥ ૪ ॥

અથ શ્રી યોની તથા અષ્ટ પ્રિતિ વિચાર.

છાગો ચ કૃતિકા પુષ્યો । નાગો ચ મૃગ રોહિણી ॥
મૂલ આદ્રા તથા સ્વાનો । મુષકો મધા ફાલ્ગુણી ॥૫॥
હસ્ત સ્વાતિ ચ મહિષો । ગોયોનિઃ ઉત્તરાદ્રયં ॥
વ્યાગ્રો વિશાખા ચિત્રા ચ । મૃગેયેષ્ટાનુરાધિકા ॥૬॥
મર્કટો શ્રુતિ પૂર્વાષાઢા । રેવતી ભરણી ગજો ॥
ધનિષ્ઠા ભદ્રપદા સિંહો । અશ્વિનિ વારુણિહયોઃ ॥૭॥
અશ્લેષાદિત્યમાર્જારો । ઉત્તરાષાઢિકાભિજો ॥
ન કુલાપિ સમાખ્યાતા । ઉદ્ધનાંયોનયઃ સ્મૃતા ॥૮॥
ગોવ્યાઘ્રં ગજસિંહ । અશ્વમહિષં સ્વાનં ચ વમ્ભૂરગં ॥
વૈરં વા નર મેષકં ચ સુમહદ્વિઢાલોદરં ।
લોકાનાં વ્યવહારતોન્યદપિ ચ જ્ઞાત્વાપ્રયત્રાદિદં ॥
દંપત્યો નૃપ ભૃતયોરપિ । સદાવર્જં ગુરુ ક્ષુલ્લયો ॥૯॥

ભાવાર્થ:—કૃતિકા તથા પુષ્ય નક્ષત્રની બકરાની યોની બાણવી; મૃગશર તથા રોહિણીની નાગની યોની બાણવી; મુળ તથા આદ્રાની સ્વાનની યોની બાણવી; મધા તથા પુર્વાષાઢાની

ઉદરની યોની જાણવી; હસ્ત તથા સ્વાંતિની પાડાની યોની જાણવી; ઉત્તરાશ્વાદગુણી તથા ઉત્તરાભાદ્રપદ એ બેની ગાયત્રી યોની જાણવી; વિશાખા તથા ચિત્રાની વાઘની યોની જાણવી; જેઠા તથા અનુરાધાની મૃગની યોની જાણવી; શ્રવણ તથા પૂર્વાષાઢાની વાંદરાની યોની જાણવી; રેવતી તથા ભરણીની હાથીની યોની જાણવી; ધનિષ્ઠા તથા પુર્વાભાદ્રપદ એ બેની સિંહની યોની જાણવી; અશ્વિની તથા સતભીષાની ઘોડાની યોની જાણવી; અશ્લેષા તથા પુનર્વસુની બીલાડાની યોની જાણવી; ઉત્તરાષાઢા તથા અબીચ એ બેની નાળીઆની યોની જાણવી. એ પ્રમાણે નક્ષત્રની યોની કહી છે. હવે યોની સાથે વેર કહે છે

ગાયત્રે વાઘ સાથે વેર, હાથીને સિંહ સાથે વેર, ઘોડા ને પાડાને વેર, હરણને અને કુતરાને વેર, સર્પ અને નાળીઆને વેર, વાંદરાને અને ઘેટાને વેર, બીલાડી અને ઉદરને વેર, એ લોકીક વહેવારે કરીને વૈરભાવ છે. તે યોનીનો વૈરભાવ સ્ત્રી-પુરુષને જોડો, રાજા-નોકરને જોડો, ગુરુ-શિષ્યને જોડો, અને વૈરભાવ હોય તે ત્યાગ કરવો શ્રેષ્ઠ છે. ॥ ૫-૬. ॥

અથ શ્રી મુંડન મુહૂર્ત તથા યાત્રા જવામાં
તથા વિદ્યા ભણવામાં વર્જવાના
દિવસ તથા વાર.

સૂર્યાકિ મૌમ ષટ્તુર્ય । નવાષ્ટાંત્યપિથિદ્રયે ॥

નષ્ટ ક્ષૌરંનસા વિદ્યા । યાત્રા દૌન ચ પર્વસુ ॥૧૦॥

હસ્ત ત્રયે મૃગે જ્યેષ્ઠા । પૌશ્વાદિત્ય શ્રુતિદ્રયે ॥

ક્ષૌર કર્મ શુભંપ્રોક્તં । કાર્યં શુક્રે દુવાસરે ॥૧૧॥

પુષ્ય પુનર્વસુ રેવતિ ચિત્રા ।

શ્રવણ ધનિષ્ઠા મૃગાશ્વિનિ હસ્ત ॥

અષ્ટસ્ત્રેનવકઃ શુરં કર્મણી ।

અલિપ્ત પુષ્ટિકરઃ શુભકર્તા

॥૧૨॥

પંચ મઘા અનુરાધા । પ્રજાપત્યાષ્ટકં સકૃનાંમૂલં ॥

ઉતરત્રિકરો મૃત્યુ । બ્રહ્માપિનજવત્તિવર્ષ

॥૧૩॥

રાત્રૌ સંધ્યા સુવિદ્યાદૌ । ક્ષૌરંનોકુતથૌત્સવ ॥

ભૂષાભ્યં ગંતુ સ્નાનં ચ । પર્વ યાત્રા રથક્ષપિ

॥૧૪॥

ચતુર્થિ નવમિષષ્ટિ । ચતુર્દશ્યાષ્ટમિ તંથા ॥

અમાવસ્યાં ચ દેવત્યા । ક્ષૌર કર્માણિ નેક્ષતે

॥૧૫॥

ક્ષૌરે રાજા જ્ઞેયા જાતે । સ્વામિદત્તે ચ વાસસે ॥

તિથિવારિક્ષ્ય શીતાંશુ । તિથ્યાદિનાં વિલોકયેત્ ॥૧૬॥

રતિર્વાતે ચિતા ધુમ । સ્પર્શદુસ્વપ્ન દર્શને ॥

ક્ષૌર કર્મ મપિ સ્નાયાન્ । ગલિતેશુ ધનારથિ ॥૧૭॥

ભાવાર્થઃ—રવી, શની, મંગળ તથા ચોથ, નામ, ચૌદશ, આઠમ, પુનમ, અમાવાસ્યા એ તીથી તથા વાર યાત્રા જવામાં ત્યાગ કરવા.

હસ્ત, ચિત્રા, સ્વાતી, મૃગશર, જ્યેષ્ઠા, પુનર્વસુ, શ્રવણ, ધનિષ્ઠા એ નક્ષત્ર તથા શુક્ર, સોમ એ એ વાર લેવા. હરે તેનું દ્વગ કહે છે. પુષ્ય, પુનર્વસુ, ચિત્રા, રેવતી, શ્રવણ, ધનિષ્ઠા, મૃગશર, અશ્વિની, હસ્ત એ નક્ષત્રમાં મુંડન કરે તો ખગ, કાન્તિ, બુદ્ધિ વૃદ્ધિ પામે, અને શુભ દ્વગની પ્રાપ્તિ થાય; મઘા, અનુરાધા નક્ષત્રમાં મુંડન કરે તો ખાળકને કષ્ટ થાય; જ્યેષ્ઠા, ઉત્તરાષાઢા

તથા ઉત્તરાશ્વિણી એ નક્ષત્રોમાં મુંડન કરાવે તો મૃત્યુ પામે. પ્રજ્ઞા રક્ષા કરે તો પશુ બચે નહીં. હવે સંધ્યા સમય વર્જવાનાં કામ કહે છે

સંધ્યા સમય વિદ્યાનં લેણવી, મુંડન ન કરાવવું, કોઈ પણ જાતનો ઓચ્છવ ન કરવો, આભરણ વસ્ત્ર પ્રમુખ મૈવાં ન પહેરવા, સ્નાન ન કરવું, યજ્ઞ ન જવું. હવે મુંડન વખતે ચોથ, નોમ, ચૌદશ, આઠમ, છઠ્ઠ, અમાસ એ તીથી ત્યાગ કરવી. ઉપર મુહૂર્ત કહેવામાં આવ્યાં છે પણ એવી જીનામાં મુહૂર્ત જોવાની જરૂર નથી. જેમકે, રાજની આજ્ઞાથી કામ કરવું પડે તો મુહૂર્ત જોવું નહીં, પોતાનો સ્વામી સંતુષ્ટ થઈને કાંઈ આપે તો તેમાં મુહૂર્ત જોવું નહીં, તેમજ વિવાહ-લગ્ન પ્રસંગમાં કોઈ માનપૂર્વક કાંઈ આપે અથવા ત્યાં જવું પડે તો મુહૂર્ત જોવાની જરૂર નથી. હવે રાત્રીમાં સ્નાન ન કરવા વિષે કહે છે. સુર્ય અસ્ત પામ્યા પછી સ્નાન કરવાનું ત્યાગ કરેલું છે, પણ સ્મશાન જઈ આષીને તથા વમન, ઝાડો, આલડશેટ ઇત્યાદિક જરૂરીઆત કામમાં સ્નાન કરવાને દોષ નથી. ॥ ૧૦—૧૭ ॥

અથ શ્રી વસ્ત્ર પહેરવાનું મુહૂર્ત.

હસ્તાદિ પંચકે ધ્રુવં । રેવત્યશ્વિની પુનર્વસુ ધનિષ્ઠા ॥
પુષ્ય શુક્ર ગુરુજ્ઞ । શુભદા વસ્ત્રસ્ય પરિધાને ॥૧૮॥

ભાવાર્થ:—નવાં વસ્ત્ર પહેરવામાં હસ્ત, ચિત્રા, સ્વાતિ, વિશાખા, અનુરાધા, ધ્રુવ, ઉત્તરાશ્વિણી, ઉત્તરાષાઢા, ઉત્તરાભાદ્રપદ, રેવતી, અશ્વિની, પુનર્વસુ, ધનિષ્ઠા, પુષ્ય એ: નક્ષત્ર તથા પુષ્ય, શુક્ર, શુક્ર, એ વાર લેવા. એ શુભ દિગ્ગ આપે છે. ॥ ૧૮ ॥

અથ શ્રી વસ્ત્ર પહેરવામાં વર્જવાના દિવસ
તથા તેનું ફલ.

આદિત્યે જીવરે વસ્ત્રં । સોમે નિત્યં જલાહતા ॥

અંગારે ચ દહત્યમિ । બુધે ચાર્થ સમાગમ ॥૧૯॥

જ્ઞાનલાભો ગુરુવારે । શુક્રે મિત્ર સમાગમ ॥

મલિનં ચ સદા વસ્ત્રં । નિવેદિતં શનિસ્વરે ॥૨૦॥

વારણવીનવઅસ્ય । પરિધાને શુભામત્ત્વ ॥

સોમાર્ક શુક્ર ગુરુવૌ । રક્તે વસ્ત્રે કૃજેપિ ચ ॥૨૧॥

ભાવાર્થ:—રવીવારે નવું વસ્ત્ર પહેરે તો ક્ષાતી જાય, સોમ-
વારે પહેરે તો પત્રજાતું રહે, ભંગળવારે પહેરે તો અગ્નિથી બળી
જાય, બુધવારે પહેરે તો ધનનો લાભ થાય, શુક્રવારે પહેરે તો
વિદ્યાનો લાભ થાય, શુક્રવારે પહેરે તો મિત્રનો મેળાપ થાય,
શનિવારે પહેરે તો મલીન રહે, ધોવા વખત આવે નહીં. રાતા
વસ્ત્ર પહેરવામાં ભંગળવાર સારો છે. ॥ ૧૯-૨૧ ॥

અથ શ્રી કાંસાના વાસણમાં પ્રથમ

જમવાનું મુહૂર્ત.

મૃગ પુરુષોશ્વિનિ ચિત્રા । અનુરાધારેવતિકર ॥

શશી ચ જીવ વારેષુ । પાત્રોયં શુભદાયકાઃ ॥૨૨॥

ભાવાર્થ:—મૃગશર, પુષ્ય, અશ્વિની, ચિત્રા, અનુરાધા,
રેવતી, હસ્ત, એ નક્ષત્ર તથા સોમવાર, શુક્રવાર, એ વાર નવા
પાત્રમાં જમતાં સુખદાયક છે. ॥ ૨૨ ॥

અથ શ્રી બાલકને પ્રથમ અન્ન સ્વરાવવાનું

મુહૂર્ત.

સોમે શુક્રે ચ મંદામિ । શનિ ભોમે બલક્ષયં ॥

બુધાર્ક ગુરુવારેષુ । પ્રસન્ના ચ હિતાવહા ॥૨૩॥

રેવતી શ્રુતિ પુનર્વસુહસ્ત । બ્રાહ્મચત્વષ્ટિ મૃગશિર્ષદ્વયે ચ ॥
ઉત્તરંચગદિતંપૃથુકાનાં । પ્રસન્નેહિતનવાન્નવિધાનાં ॥૨૪॥

ભાવાર્થ:—સોમ, શુક્રવારે બાળકને અન્ન ખવરાવે તો બાળકની ભુખ મરી જાય; શનીવારે તથા મંગળવારે બાળકને અન્ન ખવરાવે તો બાળકના બળનો નાશ થાય; બુધવાર, રવીવાર, ગુરુવારે બાળકને અન્ન ખવરાવે તો બાળકને સુખશાંતી થાય.

રેવતી, શ્રવણ, પુનર્વસુ, હસ્ત, રોહિણી, ચિત્રા, મૃગશર, આદ્રા, ત્રણ ઉત્તરા એ નક્ષત્ર અને ઉપર કહેલા વાર બાળકને અન્ન ખવરાવવામાં સારા છે. ॥ ૨૩-૨૪ ॥

અથ શ્રી નક્ષત્રમાં ગણતી વસ્તુ મળવા વિષે.
રોહિણ્યાદિ વતુષ્કેષુ । પ્રતિભંચામિ ધાઈમા ॥
અંધદૃગ્કેકરાણ્યં ચ । ચિપ્ત્વિષ્ણંચદિવ્ય દંગ્ ॥૨૫॥

ભાવાર્થ:—રોહિણી નક્ષત્રથી ચાર ચાર નક્ષત્ર અનુક્રમે ગણવાં. તે ગણતા આંધળા, કાંણા, ચીપડાં દેખતા નક્ષત્ર આગળ કહી ગયા છીએ તે પ્રમાણે સમજવાં. ॥ ૨૫ ॥

અથ શ્રી નક્ષત્ર અવસ્થા વિચાર.

અકાઙ્છથેરાનવ બાલા । બારહ્નંતિ તરુણાય ॥
રવિ રિલાઁ ગણિણં । દિનરક્ષં ગ્રાવનિષ્ખંતં ॥૨૬॥
થેરાં ઠણાનહૂ ચલઈ । બાલાવતિ અવંતિ ॥
તરુણાજિહાં ગયાનિહાં ગયા । બલિ પાછા ન ભવંતિ ॥૨૭॥
નસ્તંનષ્ટ દૂતંદ્રવ્યં । દ્રગાંધેર્યન્નતઃપરે ॥
લભ્યતે ચિપ્પટૈ વાર્તા । દિવ્યાક્ષેસ્માપિનાપ્યતે ॥૨૮॥

અંધેષુલભતે શીઘ્રં । કાળકં ચ દિન ત્રયં ॥
 ચિર્પટં યાસમેકં ચ । દિવ્ય ચક્ષુ ન લભ્યતે ॥૨૯॥
 જાત્યંધેષુદિશિ પૂર્વં । કેકરિ દક્ષિણે પુનઃ ॥
 પશ્ચિમં ચિર્પટેધિશ્ચે । દિવ્ય ચક્ષુ સ્મિરતરાં ॥૩૦॥
 ગતં વસ્તુ લભ્ય નક્ષત્ર । ન જીવત્યહિનાદદૃષ્ટ ॥
 સુપર્ણેનાપિરક્ષિત । મઘાશ્લેષા વિશાખાદ્રા ॥
 મૂલેષુ ભરણિ દ્વયં ॥૩૧॥

ભાવાર્થ:—સૂર્યના તપતા નક્ષત્રથી દીન નક્ષત્ર સુધી ગણતાં
 નવ નક્ષત્રમાં આવે તો બાળક જન્મસ્થા જાણવી. નવથી બાર નક્ષત્ર
 એટલે એકવીસ નક્ષત્ર સુધી તરૂણુ અવસ્થા રહે છે. પાછલા છ
 નક્ષત્રમાં વૃદ્ધાવસ્થા સમજવી. કેાઈ વસ્તુ જીવાન અવસ્થાના નક્ષ-
 ત્રમાં ગઈ હોય તો ન મળે, બાળક અવસ્થાના નક્ષત્રમાં ગઈ
 હોય તો તરત મળે, વૃદ્ધાવસ્થાના નક્ષત્રમાં ગઈ હોય તો સ્થિર-
 તાથી (ઘણા વખતે) મળે. કેાઈ વસ્તુ ભુલી જાય અથવા
 ઉઠાવીને લઈ જાય તે આંધળા નક્ષત્રમાં ગઈ હોય તો તુરત મળે,
 ચીપડા નક્ષત્રમાં ગઈ હોય તો શ્રમ પડતાં મળે; અને દેખતા
 નક્ષત્રમાં ગઈ હોય તો ન મળે. વિશેષ બીના આગળ
 આપેલ છે. ॥ ૨૬-૩૧ ॥

અથ શ્રી સર્પ ડંડા કરે તેનો વિચાર.

ઉગવરુણરોદ્રાવાસવેદ્રતિપૂર્વા ।

યમં દહન વિશાખા પાપવારેણ યુક્તા ॥

તિથીષુ નવમિ ષષ્ટિ દ્વાદશિભિઃ ચતુર્થિ ।

ભવતિ મરણયોગો રોગિણાં મૃત્યુરેવ ॥૩૨॥

અથ શ્રી ઘાત તિથી તથા રોગીને રોગથી મુક્ત થવાનો વિચાર. (૧૦૭)

ભાવાર્થ:—અશ્લેષા, સતભીશા, આદ્રા, ધનિષ્ઠા, જેષ્ઠા, ત્રણ પુર્વા, ભરણી, કૃતીકા, વિશાખા, એ નક્ષત્ર હોય; રવી, મંગળ, શનીવાર હોય; ચોથ, નોંઠ, છકુ, આરશ, એ તીથીઓ હોય તે ભરણુ યોગ જાણવો. તેમાં સર્પ ડંશ કરે તો તે પુરૂષનું ભરણુ થાય. ॥ ૩૨ ॥

અથ શ્રી ઘાત તિથી વિષે.

નંદા વૃશ્ચિક મેષે ચ । ભદ્રા મિથુન કર્કયોઃ ॥

કન્યારાશોયદાજ્ઞેયાં । એષાકાલસ્યષદ્દિના ॥૩૩॥

જયા ધન કુંભ સિંહે । રિક્તા તુલે વૃસે તથા ॥

પૂર્ણા મિન મકરંયોઃ । કાર્ત્ત્વેયં મુનિ ભાષિતં ॥૩૪॥

ભાવાર્થ:—મેષ રાશી તથા વૃશ્ચીક રાશીવાળાને નંદા વીથી ઘાતીક જાણવી; મિથુન તથા કર્ક રાશીવાળાને ભદ્રા તીથી ઘાતીક જાણવી; કન્યારાશીવાળાને પુર્ણા તીથી ઘાતીક જાણવી. એ તીથીઓ રોગી પુરૂષને બારે કષ્ટ કરનારી જાણવી. ધનરાશી તથા કુંભ-રાશીવાળાને જયા કાળ તીથી જાણવી; વરખ તથા તુલા રાશી-વાળાને રીક્તા કાળ તીથી જાણવી; મીન તથા મકર રાશીવાળાને પુર્ણા કાળ તીથી જાણવી. એ મુનીઓનાં વચન છે. ॥૩૩-૩૪॥

અથ શ્રી રોગીને રોગથી મુક્ત થવાનો વિચાર.

સ્વાતિપૂર્વાસ્ત્રયાશ્લેષા । જ્યેષ્ઠાદ્રા રોગીણો મતિ ॥

રેવત્યામનુરાધાયાં । કષ્ઠાનિરોગતા ભવેત્ ॥૩૫॥

માસાન્મૃગોત્તરાષાઢા । મઘાસુદિન વિંશતિ ॥

વિશાખા ભરણિ હસ્ત । ધનિષ્ઠાસુચપક્ષત્ ॥૩૬॥

एकादशाहा चित्रायां । श्रुतो शतभिष्यज्यति ॥

अश्वानि कृतिका मूले । नीरुज्यंनवभिर्दिने ॥૩૭॥

પુષ્યોત્તરા મદ્રપદા । ફાલ્ગુણિ રોહિણિષુ ચ ॥

પુનર્વશોશ્ચ સપ્તાહા । તારા વૈદાન્તુ કુલભાક્ ॥૩૮॥

ચરેષુ મૃદૂષુક્ષિપ્ર । વર્ગે મૂલે ચ મેષઞ્જાન્ ॥

રોગ નાસવય સ્થાયિ । દેહ વૃંહણ મિષ્યતિ ॥૩૯॥

ભાવાર્થ:—સ્વાંતિ, પુર્વાશ્લેષુષ્ણી, પુર્વાષાઢા, પુર્વાભાદ્રપદ, અશ્લેષા, જ્યેષ્ઠા, આદ્રા એ નક્ષત્રોમાં રોગીને પ્રથમ રોગ થાય તો મૃત્યુ પામે; રેવતી, અનુરાધામાં રોગ થાય તો રોગ વહેલો મટે; મૃગશર, ઉત્તરાષાઢા, મઘા એ નક્ષત્રોમાં રોગ થયો હોય તો વીસ દીવસ સુધી દુઃખ પામે; વિશાખા, ભરણી, હસ્ત, ધનિષ્ઠા એ નક્ષત્રોમાં રોગ થાય તો પંદર દીવસ દુઃખ રહે; ચિત્રા નક્ષત્રમાં રોગ થાય તો અગીઆર દીવસ સુધી રોગ રહે; શ્રવણ, સતભીશા, અશ્વિની, કૃતિકા, મુળ એ નક્ષત્રોમાં રોગ થય તો નવ દીવસ સુધી દુઃખ ભોગવે; પુષ્ય, ઉત્તરાભાદ્રપદ, ઉત્તરાશ્લેષુષ્ણી, પુનર્વસુ એ નક્ષત્રોમાં રોગ થાય તો સાત દીવસ સુધી રોગ રહે. રોગીને ચોથી તારા સારી જાણવી. હવે રોગીને ઔષધ કરવાનું મુહુર્ત કહે છે.

ચર નક્ષત્ર એટલે સ્વાંતિ, પુનર્વસુ, શ્રવણ, મૃદૂ નક્ષત્ર એટલે મૃગશર, ચિત્રા, રેવતી, ક્ષિપ્ર નક્ષત્ર એટલે હસ્ત, અશ્વિની, પુષ્ય, અભિજિત એ નક્ષત્રોમાં ઔષધ કરે તો રોગનો નાશ થાય એટલે જન્મપર્યંતનો રોગ નાશ પામે, અને શરીરને પુષ્ટ કરે. ॥ ૩૫-૩૯ ॥

अथ श्री प्रेत कार्य विषे विचार.

प्रेत क्रिया न कर्त्तव्या । यमलेच त्रिपुष्करे ॥

आद्रा मुलानुराधायां । मिश्र क्रूर ध्रुवेषु च ॥४०॥

अथ श्री मृत क्रिया तथा प्रथम गोचरी तपश्चर्यां कर्त्तव्यं करवानुं मुहूर्त्तः (१०६)

प्रेत क्रियां न कर्त्तव्या । रविवारे पुनर्वसु ॥

आद्रा मूलानुराधाया । मिश्रं क्रूर ध्रुवेषु च ॥४१॥

यमलं त्रिपुष्करंश्चैव । तथा श्रावण पंचकं ॥

प्रेत कार्यं न कर्त्तव्यं । मूलाद्रा भरणी तथा ॥४२॥

अश्वनिपुष्यहस्तस्य । स्वाति श्रवण रेवति ॥

न्येष्टा प्रेत क्रिया कार्यं । रविवारे विनाबुद्धैः ॥४३॥

भावार्थः—प्रेत कार्त्तनी क्रिया यमल योग तथा त्रीपुष्कर योगमां न करवी. आद्रा, मुण, अनुराधा, मिश्र, क्रूर, ध्रुव, ये नक्षत्रांमां प्रेतनी क्रिया न करवी. यमल योग, त्रीपुष्कर योग, श्रवण, धनिष्ठा आदि पांच नक्षत्र एटले पांचकमां प्रेतनी क्रिया न करवी. मुल, आद्रा, भरणी, अश्वनी, पुष्य, हस्त, स्वाति, रेवती, न्येष्टा; रवीवार तथा पुष्यवार ये नक्षत्रा तथा वार तजवा. ॥४०-४३॥

अथ श्री मृत क्रिया विषे.

पूर्वाश्रयाश्विनिमूलं । कृतिका च श्रुतिद्वये ॥

हस्त चित्रा मघा पुष्य । नुराधारेवति मृगे ॥४४॥

मृते साधा भवेदेक । पुत्रकोद्धौपुनर्भूवे ॥

पुनर्वशो विशाखाया । मपिनान्येषकिंचन ॥४५॥

भावार्थः—भरणी पामेला भाषुस पाछण तेर दीवस गया पछी तेनी योग क्रिया उपर श्रद्धाकमां देखाडया प्रमाणे करवांमां आवे छे. ॥ ४५ ॥

अथ श्री प्रथम गोचरी तपश्चर्या तथा

लोच करवानुं मुहूर्त्त.

मृदु ध्रुव चर क्षिप्रौ १ वारे भौम शनिर्विना ॥

આઘાટનં તપોનંદ્યા । લોચાદિક શુભંમત્તં ॥૪૬॥

કૃતિકા ચ વિશાખા ચ । મઘા ચ મરણીષુ ચ ॥

અભિ ચતુર્ભિં નક્ષત્રે । લોચ કર્મ નુ.કારયેત્ ॥૪૭॥

ભાવાર્થ:—મૃદુ નક્ષત્ર એટલે મૃગશર, રેવતી, ચિત્રા, ધ્રુવ નક્ષત્ર એટલે ત્રણ ઉત્તરા, રેહિણી, ચર નક્ષત્ર એટલે સ્વાંતિ, પુનર્વસુ, શ્રવણ, ક્ષિપ્ર નક્ષત્ર એટલે હસ્ત, અશ્વિની, પુષ્ય, અભી-જીત એ નક્ષત્ર; અને મંગળવાર, શનીવાર એ બે વાર તજી બાકીના વાર લે તો સાડાં ફળ આપે. કૃતિકા, વિશાખા, મઘા, મરણી એ ચાર નક્ષત્ર લોચ કરવામાં તજવાં. ॥ ૪૬-૪૭ ॥

અથ શ્રી ચંદ્રમાના ઉદયનો વિચાર.

અલિસિંહે ધનુર્વક્રો । શુલાવઃ કન્યકા તુલે ॥

દક્ષિણામ્યુદિતોમિન । મેષે કુંભ વૃષેસમ ॥૪૮॥

મિથુને મકરેચૌત્ત । રુદ્રતોથહલોપમ ॥

ધનુ કર્કશોશ્લાઘ્યૌ । નવેદૂર શુભોન્યથા ॥૪૯॥

વિહવરંહિસમચેદ્રે । દુર્ભિક્ષં ચૌત્તરૈન્નૈતૈ ॥

વ્યાધી પિડા મયાં શૂલે । સુભિક્ષં દક્ષિણૌનતે ॥૫૦॥

રક્તે રસાક્ષયંયાંતિ । શૂક્રે વૃષ્ટિ સમાગમ ॥

ધુમેતુ વિહવરં વિદ્યાત્ । કૃશ્ન મૃત્યુર્ન શંશય ॥૫૧॥

આદ્રા મરણિ અસલેષા । જિઠાઅનેશતભિષાશાઈછઠા ॥

અહરિલેખગામદમયંકા તોમહીમંડલરૂલ્લંકરંકા ॥૫૨॥

ભાવાર્થ:—વૃશ્ચિક, સિંહ, ધન, એ ત્રણ સંક્રાંતીમાં ચંદ્રમા વાંકો ઉગે; કન્યા, તુલા, એ સંક્રાંતીમાં ઉભો શુળીને આકારે ઉગે; મીન સંક્રાંતીમાં જમણી બાજુએ ઊંચો હોય; મેષ, કુંભ,

વૃષભ, સંક્રાંતીમાં સમાન એટલે સરખો ઉગે; મિથુન, મકર, સંક્રાંતીમાં હજીને આકારે ઉગે તો સાફ ફળ આપે. ધન, કર્ક, સંક્રાંતીમાં નિર્મળ વાદળા વિના ઉગે તો સારો, અને ઉપર કદાચી વિપરીત ઉગે તો માફ ફળ આપે. સમ એટલે સરખો ચંદ્રમા ઉગે તો ખડુ સારો. ઉત્તર દીશામાંથી ઉગે તો મોંઘવારી તથા લય કરે. શુભાને આકારે ઉગે તો રોગાદિક પીડાનો લય કરે. દક્ષીણ દીશામાં ચંદ્રમાનું શીંગડું એટલે અણી ઉગી હોય તો સુકાળ કરે. રાતા રંગનો ચંદ્ર ઉગે તો રસવાળી વસ્તુ મોંઘી થાય. શુદ્ધ ધોળો ચંદ્ર ઉગે તો ઉત્તમ સારો વરસાદ થાય. ધુમાડા જેવો ચંદ્રમા ઉગે તો લય તથા દુઃખ કરે, કાળા રંગનો ચંદ્રમા ઉગે તો દુનીઆમાં મરણનો વધારો થાય.

આદ્રા, ભરણી, અશ્લેષા, જ્યેષ્ઠા, સત્તલીષા, સ્વાંતિ એ છ નક્ષત્રમાં ચંદ્રમા ઉગે તો પૃથ્વી ઉપર લયાનક તોફાન થાય.

ચંદ્રમા ઉગવા સંબંધી જે હકીકત કહી છે, તે બીજો ચંદ્રમા ઉગતો જાણવો. ॥ ૪૮-૫૨ ॥

અથ શ્રી રવી સંક્રાંતીનું ફલ.

માનોદય વિષવત્તી જગત્ત વિપત્તી ।

મધ્યેદિને સકલ શસ્પ વિનાશહેતુ ॥

અસ્તંગતે સકલ શસ્પ સમૃદ્ધ વૃદ્ધ્યૌ ।

ક્ષેમં સુભિક્ષ્યમ તુલં નિસિ ચાર્દ્ધ રાત્રૌ ॥૫૩॥

ભાવાર્થ:—સુર્યોદયમાં સંક્રાંતી એસે તો વિષવતી કહીએ એટલે પ્રજામાં વિપત્તી થાય; મધ્યાન્ સમયમાં સંક્રાંતી એસે તો સર્વ ધાન્ય મોંઘુ કરે, અને ખેતીનો વિનાશ થાય; સુર્યાસ્ત સમયમાં સંક્રાંતી એસે તો સર્વ ધાન્યની વૃદ્ધિ થાય, સોંઘુ થાય; અર્ધ રાત્રીમાં સંક્રાંતી એસે તો દુઃખનો નાશ થાય, સુભિક્ષ કરે, સર્વ વસ્તુ સમભાવે રાખે. ॥ ૫૩ ॥

अथ श्री लग्न घडी पल प्रमाण.

घटी चतुष्क मापानां । प्रमाणां मेष मीनयोः ॥
 सोडसः पला च घटा । चतुस्त्रो वृष कुंभयोः ॥५४॥
 मिथुने मकरे पंच । घटी पंच फल्गुधिका ॥
 धन कर्के कला पंच । एक चत्वारि सत्पले ॥५५॥
 पल्याधी चत्वारि सदभिः । कला पंचालि सिंघयोः ॥
 एक त्रिंशत् पलान घट्टा । पंचेव तुल कन्ययोः ॥५६॥
 सार्द्ध सप्त अजा मीन ॥ सार्द्ध अष्टो घटौ वृखा ॥
 दश मकरे दश मिथुने । कर्के धने एकादश ॥५७॥
 एकादश अलि सिंहो । कन्ये तुले एकादश ॥
 भानुं संक्र मतो मानं । पलंहित्वा दिने दिने ॥५८॥
 द्वादश लग्न घटि पल मानं । कृतिका भरण्यश्लेषा ॥
 मघा मूलद्धिदेवत पूर्वा त्रयानवेता च ।
 अधो वक्रा प्रकिर्तिता ॥५९॥
 एषु कुप तडा गानि । पर्व देव ग्रहाणि च
 विद्यारंभ निधी स्थाप्यं । निधानो खननं तथा ॥६०॥
 गणितं योतिषारंभं । खएवं बिल्व प्रवेशनं ॥
 अधो मुखानि कार्याणि । तानि सर्वाणि साधयेत् ॥६१॥

भावार्थः—मीन, मेष, लग्न त्रय घडी ४५ पल लोगवे;
 वरुण, कुंभ लग्न, आर घडी ने १५ पल लोगवे; मीथुन, तथा
 मकर लग्न पांच घडी ने पांच पल लोगवे; धन तथा कर्क लग्न

અથ શ્રી લગ્ન તથા સંક્રાંતિ ધડી, પળ, માન યંત્ર. (૧૧૩)

પાંચ ઘડી ને ૪૧ પળ લોગવે; સિંહ તથા વૃશ્ચિક લગ્ન પાંચ ઘડી ને ૪૨ પળ લોગવે; કન્યા તથા તુલા લગ્ન પાંચ ઘડી ને ૩૧ પળ લોગવે. એ લગ્નની ઘડી તથા પળનું માન કહ્યું. હવે સંક્રાંતીનું ઘડી પળનું માન કહે છે.

મેષ તથા મીન સંક્રાંતી સાડા સાત ઘડી લોગવે; વરુણ તથા કુલ સાડા આઠ ઘડી લોગવે; મીથુન તથા મકર દશ ઘડી લોગવે; કર્ક તથા ધન અગ્નિઆર ઘડી લોગવે; સિંહ તથા વૃશ્ચિક અગ્નિઆર ઘડી લોગવે; કન્યા તથા તુલા અગ્નિઆર ઘડી લોગવે; કર્ક સંક્રાંતીથી દીનમાન ઘટે; મેષ તથા તુલા સંક્રાંતીમાં દીવસ રાત્રી સરખાં હોય; મકર સંક્રાંતીથી દીનમાન વધે અને રાત્રી ઘટે; એમ અનુક્રમે દીવસ રાત્રી વધે તથા ઘટે. વિશેષ ઘડી પળનું માન નીચેના યંત્રથી સમજાશે. ॥ ૫૪-૬૧ ॥

અથ શ્રી લગ્ન, ઘડી, પણ માનતું થ'ત્ર. •

लज्ज मान.	मेघ	वरप.	भीथुन.	ऊँके	सीह.	कन्या	तुला.	वृश्चिक.	धन मकर	कुंभ	मीन
धडी मान.	३	४	५	५	५	५	५	५	५	४	३
पण मान.	४५	१६	५	४१	४२	३१	३१	४२	४१	५	१६

अथ श्री सङ्कान्ती, पण, विपण भानं यंत्र.

[illegible]

અથ શ્રી નીચા મુખવાળા નક્ષત્રનો વિચાર.

કૃતિકા, ભરણી, અશ્લેષા, મઘા, મુળ, વિશાખા, ત્રણ પૂર્વા એ નવ નક્ષત્ર નીચા મુખવાળાં કહ્યાં છે, માટે એ નક્ષત્રોમાં કુપો તથા લગાવ કરાવવાં નહીં. પણ દેવસ્થાન, નવું ઘર, વિદ્યાનો આરંભ તથા કોઈ વસ્તુ જમીનમાં થાપણ તરીકે મુકવામાં તથા જમીનમાંથી ધન કાઢવામાં, ગણીત વિદ્યા ભણવામાં, જ્યોતિષનો અભ્યાસ કરવામાં એ સર્વે કામ નીચા મુખવાળા નક્ષત્રમાં કરે તે સિદ્ધ થાય.

અથ શ્રી ચારપગાં જનાવર લેવાનું મુહૂર્ત.

રેવતિ શ્વિની ચિત્રાશ્ચ । સ્વાતિ હસ્ત પુનર્વસુ ॥
 અનુરાધા મૃગે જ્યેષ્ઠા । એંતા ચ પાર્શ્વતો મુખા ॥૬૨॥
 એતેષા શ્વંગજોષ્ઠં ચ । અનહ્વાહં મદંસ્વરં ॥
 વપ્યનં કૃષ્ય વાણિજ્યં । ગમનં ક્રૂરં કર્મસુ ॥૬૩॥
 અંર વૃચક્રયં વાણિ । તાનિ સર્વાણિ કારયેત્ ॥૬૪॥
 રોહિણ્યાદ્રા ધનિષ્ઠા ચ પુષ્યં ત્રિણુતરાણિ ચ ॥
 શ્રવણં શતભિષાચૈવ । નવેત્યુર્ધ્વં મુખા સ્મૃતા ॥૬૫॥
 એષુ રાજ્યાભિષેકં ચ । પટ્ટબંધતુ કારયેત્ ॥
 આરામ ગૃહે પ્રાસાદે । પ્રાકાર છત્ર તોરણં ॥૬૬॥
 ધજ ત્રિહો પતાકા ચ । શંખ ચામર મોત્તિકં ॥
 નારિણાં અભિષેકં ચ । તાનિ સર્વાણિ કારયેત્ ॥૬૭॥

ભાવાર્થ:—રેવતી, અશ્વિની, ચિત્રા, સ્વાતિ, હસ્ત, પુનર્વસુ, અનુરાધા, મૃગશર, જેષ્ઠા એ નક્ષત્ર વાંકા મુખવાળાં ભણવા. એ નક્ષત્રમાં હાથી, ઘોડા, ગાંડ, બળદ નિગેર, ખેતી વાવવામાં તથા

વણજ વેપાર કરવામાં સારા છે. ગાડી રથ વિગેરે વાહનમાં પ્રથમ બેસવાના સારા છે. રોહિણી, આર્દ્રા, ધનિષ્ઠા, પુષ્ય, ત્રણ ઉત્તરા, શ્રવણ, સતલીશા, એ નક્ષત્રો જિંયા મુખનાં કહ્યાં છે. રાજ્યાભિષેક તથા પાટ અભિષેક તથા બગીચો, મહેલ એ ક્ષેત્રોમાં એ નક્ષત્રો સારાં છે. વિશેષમાં ઊર્ધ્વમુખી નક્ષત્ર ધ્વજ, કળશ, પતાકા તથા સ્ત્રીઓને નવા આભુષણ પહેરવામાં સારાં છે. ॥ ૬૨-૬૭ ॥

અથ શ્રી રાહુ ફલ વિચાર.

નિજ રાશી ગ્રહણ દિને ।

ત્રિષ્ટક દશેકાદશ શુભો રાહુ ॥

અપરે રાહુ પ્રાહુ ।

જન્મસ્થં વિવર્જિતં શાશવત્ ॥ ૬૮ ॥

• ગ્રામ સ્ત્રી ત્રીયે નવમ ચતુર્થે ।

તથાયુ સંખ્યા શુભદશ્ચ રાહુ ॥

સુત્પાંત્યઃ સંધ્યાં દશમશ્ચ મધ્યે ।

હીનો મુનિ નેત્ર રસાસ્તદાદૌ ॥ ૬૯ ॥

ભાવાર્થઃ—પોતાની રાશીથી ગણતાં રાહુ આવે તેનું ફળ નીચે પ્રમાણેઃ—

ત્રીજો, છઠ્ઠો, દસમો, અગીઆરમો એ રાહુ હોય તો શુભ ફળ આપે, પણ જન્મનો રાહુ વર્જિત કરવો. તે રાહુનું ફળ ચંદ્રમા સમાન જાણવું. પોતાની રાશીથી પાંચમો, ત્રીજો, નવમો, ચોથો, અગીઆરમો એ ગણત્રીના રાહુ હોય તો સાડુ ફળ આપે, શુભ કરે; પાંચમો, બારમો, આઠમો, દસમો મધ્યમ ફળ આપે; અને પહેલો, છઠ્ઠો, બીજો, સાતમો એ રાશીનો રાહુ અનિષ્ટ ફળ આપે. ॥ ૬૮-૬૯ ॥

અથ શ્રી ઘર કરવાનું તથા વસવાનું મુહૂર્ત.

દેવગૃહં સ્વગૃહં વા । પ્રારશ્ચં શોકં કારણં ભવાતિ ॥
 ચૈત્રે માસે અવસ્યાં । વૈશાખે વિપુલ ધન હેતુ ॥૭૦॥
 ચૈત્રે શોક કરં વિદ્યાત્ । વૈશાખે ચ ધનાગમ ॥
 જ્યેષ્ઠ માસે ભવેન્મૃત્યુ । આષાઢે પશુ નાશનં ॥૭૧॥
 શ્રાવણે ધન ધાન્યાનિ । શુન્ય ભાદ્રપદેન ચ ॥
 આશ્વિને કલહં ઘોરં । કાર્તિકે મૃત્યુદાયકં ॥૭૨॥
 માર્ગશીર્ષ ધન પ્રાપ્તિ । પોષે ચ સર્વ સંપદા ॥
 માઘે અગ્નિ ભયં વિદ્યા । ફાલ્ગુને ચ શ્રિયાગમ ॥૭૩॥
 વાસ્તુ મધ્યે સમાખ્યાતા । ચિરાયુ વિશ્વ કર્મણા ॥
 વૈશાખે શ્રાવણે માર્ગે । ફાલ્ગુને ક્રિયતે ગૃહં ॥૭૪॥

ભાવાર્થ:—દેવગૃહ તથા પોતાના ઘરમાં પ્રવેશ કરવામાં જો ચૈત્ર માસ હોય તો શોક સંતાપ થાય તેમજ તે મકાન થોડો વખત રહી શકે; જો વૈશાખ માસમાં પ્રવેશ કરે તો ઘણું ધન પ્રાપ્ત થાય; જો ઇ માસમાં પ્રવેશ કરે તો મૃત્યુ થાય; અષાઢમાં પ્રવેશ કરે તો પશુનો નાશ થાય; શ્રાવણ માસમાં પ્રવેશ કરે તો ધન ધાન્યની સારી પ્રાપ્તિ થાય; ભાદ્રવામાં પ્રવેશ કરે તો મકાન શૂન્ય થાય; આસો માસમાં ઘર પ્રવેશ કરે તો કલેશ થાય; કારતક માસમાં ઘર પ્રવેશ કરે તો મૃત્યુ થાય; માગશર માસમાં ઘર પ્રવેશ કરે તો ધનની પ્રાપ્તિ થાય; પોષમાં ઘર પ્રવેશ કરે તો સંપદા મળે; મહા માસમાં ઘર પ્રવેશ કરે તો અગ્નિનો ભય થાય; ફાગણ માસમાં ઘર પ્રવેશ કરે તો લક્ષ્મીની પ્રાપ્તિ થાય; એ પ્રમાણે શિષ્યશાસ્ત્રમાં કહ્યું છે. ઘર

ખાંધવામાં વૈશાખ, શ્રાવણ, માગશર અને ફાગણ એ ચાર માસ ઉત્તમ કહ્યાં છે. ॥ ૭૦-૭૪ ॥

અથ શ્રી શેષનાગની વિધિ.

વૈદ્યાં વૃષે ગૃહે સિંચે । ત્રિક મીને સુગલયે ॥
મિત્રા મિત્રસ્ય સ્થાનેષુ । શેષનાગ વિધીયતે ॥૭૫॥
ઈશાનહ ધુરિ આદિદે । ધુરે ગણિજે મિન ॥
ત્રિહૂ માસે કર્મ કરૂં । શેષ સિંહારમમંતિ ॥૭૬॥
સિરિ ચ પદંગેહ્ય મરૂં । કઢીયાં મરજ સ્વામિ ॥
પુઠિ કુંડંબોપરિહરૂં । કુસલં ચ વચ્છે ઠામિ ॥૭૭॥

ભાવાર્થ:—શેષ નાગના યંત્ર પ્રમાણે મકાન તથા પરણ-
વાની ચૌરીની ખૂટી વિષે કહે છે. મીન રાશીથી અનુક્રમે સરો-
વર ખનાવવામાં સમજવું. મીન લગ્ન અથવા સિંહ લગ્ન
ઘર ખાંધવામાં લેવું, અને સિંહ લગ્નથી શેષ નાગનું ઘર જોવું.
વરખ રાશીથી તથા વરખ સંકાંતીથી ચૌરીમાં શેષ નાગનો વાસો
સમજવો. દેવમંદીર વિષે મીન રાશીથી સમજવો. ઇશાન ખૂણેથી
લઇને ચાર ખૂણે ત્રણ ત્રણ સંકાંતીએ શેષ નાગ સમજવો. સિંહ,
કન્યા, તુલા એ ત્રણ સંકાંતીમાં ઇશાન ખૂણામાં શેષ નાગનું
ઘર હોય છે. એમ અનુક્રમે ત્રણ ત્રણ રાશી સમજવી. તેમાં જો
મકાન ખાંધતી વખતે શેષ નાગના માથે ખીલી આવે તો સ્ત્રી
મરે, કેડમાં ખીલી આવે તો ઘરઘણી મરે, પુઠે ખીલી આવે
તો કુંડુંબનો નાશ થાય, પૂંછ ઊપર ખીલી આવે તો સર્વે
કાર્યની સીદ્ધિ થાય. ॥ ૭૫-૭૭. ॥

અથ શ્રી ગુરુનું ફલ.

एकदंशो द्वातियस्य । नव सप्तम पंचम ॥

गुरुं धर्मार्थ कामादि । भवेत्सिद्धि करस्तदा ॥७८॥

ભાવાર્થ:—અગીઆરમા, બીજા, ત્રીજા, નવમા, સાતમા, પાંચમા, એ ગુરુ મહોટા ધર્મકાર્ય કરવામાં સીદ્ધિદાયક કહ્યા છે; માટે ગુરુનું બળ જોઈ કામ કરવું. ॥૭૮॥

અથ શ્રી કુંડલી જોવા વિષે.

देहं १ द्रव्य २ पराक्रमौ ३ सुख ४ सुतं ५
शत्रु ६ कलत्रं ७ मृति ८ भाग्यं । ९ राज्यपदं १०
क्रमेण गदिता लाभ ११ व्ययौ १२ लग्नतः ॥

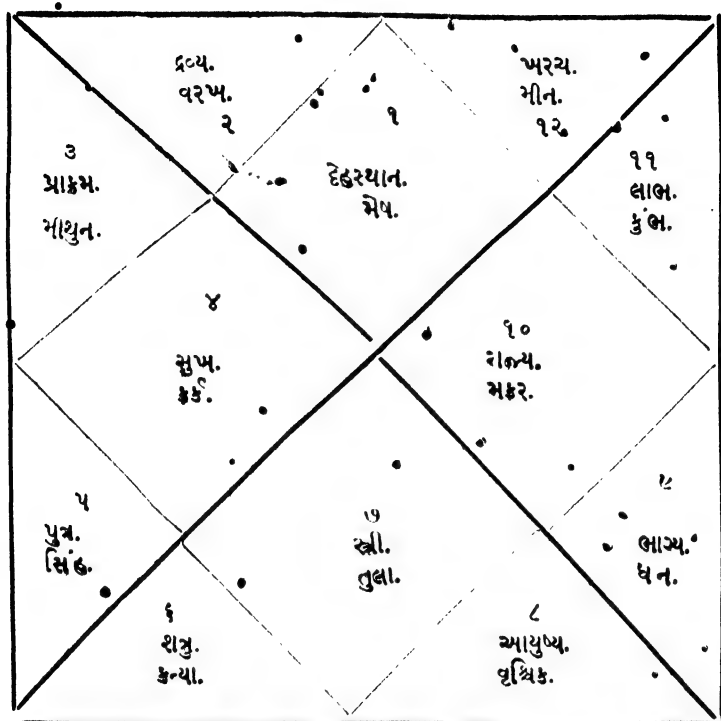
भावा द्वादश तत्र सौख्य शरणं देहं मतं देहीनाम् ।
तस्मादेव शुभा शुभाख्य कलजो कार्योंबुधै निर्णयः॥१॥

અથ શ્રી સર્વાંગ યોગ યંત્ર.

રવી	સામ	મંગળ	બુધ	ગુરુ	શુક્ર	શની
૧	૮	૮	૬	૨	૧-૪	૩-૫
૨	૫	૪	૩	૭	૮	૮
૬	૧	૭	૮	૫	૬	૭
લક્ષ્મી	દુઃખ	લાભ	શોક	મુખ	ધીરજ	અન્ન

ભાવાર્થ:—સર્વાંગ યોગ એટલે રવીવારે ૧ ૨ ૬ એ મુહુર્તમાં કામ કરે તો લક્ષ્મીની પ્રાપ્તિ થાય; અને એજ પ્રમાણે સાતે વારના મુહુર્ત અને લાભલાભ ઉપરના યંત્રથી સમજવા, મુહુર્ત એટલે બે ઘડી બાણવી.

કુંડલી.

ભાવાર્થ:—ઉપરની કુંડલીની મતલબ એવી છે, કે અનુક્રમે
 બાર ભુવન (સ્થાન) આપ્યા છે, તેમજ બાર રાશીના નામ દેખા-
 ડેલા છે. હવે તેમાં જોવું, કે કયા સ્થાનમાં કયો ગ્રહ આવ્યો
 છે, અને તે જોવાનો છે કે નીચાનો છે, શત્રુ છે કે મીત્ર છે,
 એ બીના સર્વે ઉપર દેખાડેલી છે; તે જોવાથી આખી જીંદગીનું
 સુખ દુઃખ આપણે જાણી શકીશું તેમજ ઉપર દેખાડેલા બાર
 ભુવનમાં ૧ ૪ ૭ ૧૦ એ સ્થાનોમાં મંગળગ્રહ આવ્યો હોય તો
 સ્ત્રીને ઘાટડીએ અને પુરૂષને પાલડીએ એમ સમજવું. વિશેષ
 બીના ઉપર આપી છે. ॥ ૧ ॥

અથ શ્રી રોગીને રોગથી મુક્ત થવાનો યંત્ર.

ક્રં.ક્રં.ક્રં.	પાથો ૧ લો.	પાથો ૨ જો.	પાથો ૩ જો.	ક્રં.ક્રં.ક્રં.	પાથો ૧ લો.	પાથો ૨ જો.	પાથો ૩ જો.	ક્રં.ક્રં.ક્રં.	પાથો ૧ લો.	પાથો ૨ જો.	પાથો ૩ જો.
૧ કૃતિકા.	દીન ૫	દીન ૧૦	મરણ	૧૦ કૌતિકા.	દીન ૧૪	દીન ૧૭	દીન ૮	૧૮ કૌતિકા.	દીન ૧૫	દીન ૧૨	દીન ૨૦
૨ રોહિણી	દીન ૬.	દીન ૧૩	દીન ૧૦	૧૧ હસ્ત	દીન ૮	દીન ૪	દીન ૫	૨૦ શ્રવણ	દીન ૭	દીન ૨૦	દીન ૧૬
૩ મૃગશર.	દીન ૭	દીન ૧૩	દીન ૧૦	૧૨ ચિત્રા	દીન ૩	દીન ૬	દીન ૧૦	૨૧ કૃત્તિકા	દીન ૨૭	દીન ૨૦	દીન ૬
૪ આર્દ્રા	દીન ૧૫	દીન ૧૨	મરણ	૧૩ સ્વાતી	દીન ૧૦	દીન ૧૨	મરણ	૨૨ શ્રવણ	દીન ૮	દીન ૧૮	દીન ૧૬
૫ પુનર્વસુ.	દીન ૪૫	દીન ૭	દીન ૨૫	૧૪ વીશાખા	દીન ૪૮	દીન ૧૨	દીન ૨૫	૨૩ પૂર્વાષાઢ.	દીન ૬	મરણ	દીન ૧૨
૬ પુષ્ય.	દીન ૭.	દીન ૧૨	દીન ૨૧	૧૫ અનુરાધા	દીન ૭	દીન ૧૫	મરણ	૨૪ કૌતિકા.	દીન ૧૦	દીન ૨૦	દીન ૨૦
૭ અશ્વિની	દીન ૬.	દીન મરણ	દીન ૪૪	૧૬ જ્યેષ્ઠા	દીન ૪૫	દીન ૧૬	મરણ	૨૫ રેવતી	દીન ૮	દીન ૬૭	મરણ
૮ મઘા.	દીન ૭	દીન ૨૦	મરણ	૧૭ મૂલ	દીન ૧૫	મરણ	મરણ	૨૬ અશ્વિની	દીન ૧૦	દીન ૭૭	દીન ૩૨
૯ પૂર્વાષાઢ.	દીન ૧૩	દીન ૭	મરણ	૧૮ પૂર્વાષાઢા	દીન ૬૦	દીન ૧૬	મરણ	૨૭ અરણી	દીન ૬	મરણ	મરણ

ભાવાર્થ:—પ્રથમ રોગીને પુછવું કે કયે દિવસે રોગ થયો, તે પછી તે દિવસનું નક્ષત્ર જોવું. જે નક્ષત્ર હોય તે નક્ષત્રના ત્રણ ભાગ (પાયા) કરવા ઐટલે પહેલે પાચે ધીસ ઘડી, બીજે પાચે વીસ ઘડી, ત્રીજે પાચે વીસ ઘડી, એમ એક નક્ષત્ર સાઠ ઘડી હોય છે. તેના ત્રણ ભાગ વીસ ઘડીના થયા. ત્યારે ધારો, કે રોગીને પુછતાં રોગીએ કૃત્તિકા નક્ષત્રના પહેલા પાચે રોગ થયો એમ કહ્યું; તો ઉપર યંત્રમાં જોવું તો ત્યાં પાંચ દીન મુક્યા છે, તો જાણવું કે પાંચ દીવસમાં રોગી રોગથી મુક્ત થશે, ને પ્રીતે પાચે હોય તો દસ દીનમાં રોગી રોગથી મુક્ત થશે, અને જો ત્રીજે પાચે હોય તો મરણ અથવા મરણાંતીક કષ્ટ; એમ સત્તાવીસે નક્ષત્ર ઉપલા યંત્રથી જોઈ લેવા. પણ ખરાખર તેના નક્ષત્ર તથા પાયા ચોક્કસ કરીને બોલવું. જેમ તેમ બોલવું નહીં.

અથ શ્રી વર્ષના ચાર સ્થંભનો યંત્ર.

સ્થંભ	માસ	તીથી	નક્ષત્ર
પાણીનો	ચૈત્ર શુદ્ધી	૧	રેવતી
તાપનો	વૈશાખ શુદ્ધી	૧	ભરણી
પવનનો	જેઠ શુદ્ધી	૧	મૃગશિર
અગ્નનો	અષાઢ શુદ્ધી	૧	પુનર્વસુ

ભાવાર્થ:—ઉપરના માસ, તીથી, નક્ષત્ર જે વર્ષમાં હોય તે વર્ષ સાફ ગણાય છે. જેમકે, ચૈત્ર શુદ્ધી ૧ને દીવસે રેવતી નક્ષત્ર હોય તો વરસાદ સારો થાય, વૈશાખ શુદ્ધી ૧ને દીવસે ભરણી નક્ષત્ર હોય તો તાપ અનુકુળ પડે, જેઠ શુદ્ધી ૧ને દીવસે મૃગશિર નક્ષત્ર હોય તો પવન અનુકુળ વાય, અને અષાઢ શુદ્ધી ૧ને દીવસે પુનર્વસુ હોય તો અગ્નિ સાફ પાડે.

અથ શ્રી ગયેલી વસ્તુ મઠવા ન મઠવાનો વિચાર.

નંબર. નક્ષત્રનાં નામ. નંબર. નક્ષત્રનાં નામ.

૧	અશ્વનીમાં ગયેલી વસ્તુ દીન ૯ માં મળે.	૧૫	સ્વાતીમાં ગઈ વસ્તુ ન મળે.
૨	બરણીમાં દીન ૧૫ માં મળે.	૧૬	વિશાખામાં દીન ૧૫માં મળે.
૩	કૃત્તિકામાં દીન ૯ માં મળે.	૧૭	અનુરાધામાં કષ્ટથી મળે.
૪	રોહિણીમાં દીન ૭ માં મળે.	૧૮	જ્યેષ્ઠામાં ગઈ વસ્તુ ન મળે.
૫	મૃગશીરમાં દીન ૩૦ માં મળે.	૧૯	મૂળમાં દીન ૯માં મળે.
૬	આર્દ્રામાં ગઈ વસ્તુ ન મળે.	૨૦	પૂર્વાષાઢામાં ગઈ વસ્તુ ન મળે.
૭	પુષ્યમાં દીન ૭ માં મળે.	૨૧	ઉત્તરાષાઢામાં દીન ૩૦માં મળે.
૮	પુનર્વસુમાં દીન ૭માં મળે.	૨૨	અભીયમાં દીન ૧૨માં મળે.
૯	અશ્લેષામાં ગઈ વસ્તુ ન મળે.	૨૩	ઞ્વિનામાં દીન ૧૫માં મળે.
૧૦	મઘામાં દીન ૨૦માં મળે.	૨૪	ધનિષ્ઠામાં દીન ૧૧માં મળે.
૧૧	પુર્વાશ્વિનીમાં ગઈ વસ્તુ ન મળે.	૨૫	શતભીષામાં દીન ૧૧માં મળે.
૧૨	ઉત્તરાશ્વિનીમાં દીન ૭ માં મળે.	૨૬	પુર્વાભાદ્રપદમાં ગઈ વસ્તુ ન મળે.
૧૩	હસ્તમાં દીન ૧૫માં મળે.	૨૭	ઉત્તરાભાદ્રપદમાં દીન ૭માં મળે.
૧૪	ચિત્રામાં દીન ૧૧માં મળે.	૨૮	રેવતીમાં ગઈ વસ્તુ કષ્ટથી મળે.

ભાવાર્થ:—ગયેલી વસ્તુ કયારે મળશે એમ કોઈ સવાલ પુછે તો તે દિવસનું નક્ષત્ર જોઈ તેના દીવસ કહેવા અથવા નહિ મળે એમ કહેવું. તે વસ્તુ કઈ દીશામાં ગઈ છે તે જોવા વિષે આગળ જણાવેલ છે.

અય શ્રી શુભ યોગ યંત્ર.

અય શ્રી શુભ યોગ યંત્ર.

(૧૨૩)

વાર. તીથી.

નક્ષત્ર.

યોગ.

રવી	૧	૮	૯	હસ્ત	ઉત્તરાષા.	ઉત્તરાશ્વ.	મુળ	રેવતી	અશ્વની	ધનિષ્ઠા	પુષ્ય	શુભ
સોમ	૨	૯	અશ્વિ	અવળી	રોહીણી	મૃગશર	અનુરાધા	૦	૦	૦	૦	શુભ
મંગળ	૧૩	૮	૬	૩	રેવતી	મુળ	અશ્વિ	મૃગશર	અશ્વની	૦	૦	શુભ
બુધ	૨	૧૨	૭	અવળી	રોહીણી	પુષ્ય	અનુરાધા	૦	કૃતિકા	૦	૦	શુભ
ગુરુ	૫	૧૦	૧૫	૧૧	પુષ્ય	પુનર્વસુ	વિશાખા	રેવતી	હસ્ત	પુ. કા.	૦	શુભ
શુક્ર	૧	૬	૧૧	૧૩	પુનર્વસુ	હસ્ત	ઉત્તરાષા	રેવતી	અનુરાધા	૦	પુ. કા.	શુભ
શની	૪	૯	૧૪	૮	પુર્વાશ્વ.	રોહીણી	સ્વાતિ	અવળી	૦	૦	૦	શુભ

ભાવાર્થ:—જેમકે, રવીવાર અને ૧ ૮ ૯ એ તીથી તથા હસ્ત, ઉત્તરાષાઢા, ઉત્તરાશ્વિ, ઉત્તરાષાઢપદ, મુળ, રેવતી, અશ્વની, ધનિષ્ઠા, પુષ્ય એ નક્ષત્ર હોય તે શુભ યોગ બાણેવા. એમ સાતે વારનું સમજવું.

અથ શ્રી અશુભ યોગ ચંત્ર.

વાર. તીથી.

અક્ષેત્ર.

યોગ.

રતી	૭	૧૨	૬	૧૧	૧૪	ભરણી	વિશાખા	અનુરાધા	જ્યેષ્ઠા	મઘા	૦	૦	અશુભ
સોમ	૭	૧૧	૧૨	૧૩	પુ. પા.	જિ. પા.	ચિત્રા	વિશાખા	૦	૦	૦	૦	અશુભ
મંજળ	૧	૧૧	૧૦	૬ પા.	ધનિષ્ઠા	સતભિષા	પુ. ભા.	આર્દ્રા	૦	૦	૦	૦	અશુભ
કુર્બ	૧૪	૧	૯	૩	૮	૧૩	મુળ	ધનિષ્ઠા	રેવતી	અશ્વિની	૦	૦	અશુભ
ગુરુ	૬	૮	૧૨	૭	૧૨	૪	કૃતિકા	ઉ. ફા.	રોહિણી	મૃગશિર	આર્દ્રા	૦	અશુભ
શુક્ર	૨	૩	૭	૪	૪	૧૪	પુષ્ય	અશ્વિની	મઘા	જ્યેષ્ઠા	રોહિણી	૦	અશુભ
શની	૭	૬	૫	૧૦	૧૫	રેવતી	જિ. પૂ.	૦	ઉ. ફા.	૦	હસ્ત	ચિત્રા	અશુભ

ભાવાર્થ:—જિપર પ્રમાણે અશુભ યોગ સાતે વારના સમજવા. એ અશુભ યોગ સારા કામમાં વર્જવા.

અથ શ્રી વિષ બાલક યંત્ર.

વાર. નક્ષત્ર. તીથી.

શની. °	અશ્લેષા.	૨
મંગળ.	ધનિષ્ઠા.	૭
રવી. °	કૃતિકા.	૧૨

ભાવાર્થ:—શનીવાર, અશ્લેષા, નક્ષત્ર; અને બીજી તીથીમાં જે બાળકનો જન્મ થાય તો તે વિષ બાળક કહેવાય; મંગળવાર, ધનિષ્ઠા નક્ષત્ર અને સાતમી તીથીમાં જે બાળકનો જન્મ થાય તો તે વિષ બાળક કહેવાય; રવીવાર, કૃતિકા નક્ષત્ર, અને બારશ તીથીમાં જે બાળકનો જન્મ થાય તો તે પણ વિષ બાળક કહેવાય. એ બાળક કુટુંબને હુ:ખદાયક સમજવાં.

પ્રથમ ભાગ સમાપ્ત.

॥ श्री गौतमेभ्यो नमः ॥

श्री नरचंद्र जैन ज्योतिषः

द्वितीये कीरण (भाग २ जो.)

॥ मंगलाचरण. ॥

॥ श्लोक. ॥

रात्रि प्रभेद १ संज्ञा २ ग्रह भेद ३
गोचरा ४ षट्त्वर्गोच ५ संवत्सर ६
मास ७ दिन ८ क्ष ९ शुद्धयः क्रांति साम्यं च १०॥१॥
बलं ११ मीनं १२ च लग्नस्य षट्त्वर्गोदय शोधनं १३॥
प्रतिष्ठायां व्रते वापि ग्रहा १४
स्त दोष १५ तद्गुणा १६ ॥२॥
ध्रुव १७ छायावि लग्ने च १८
द्वाराण्याष्टादश क्रमात् ॥
अथै तानि प्रवक्षन्ते जन्म शुद्धि विधित्सया ॥३॥

भावार्थः—सागरचंद्रसुरीकृत नरचंद्र नाम प्रथम कीरण
पूर्व करी द्वितीय कीरण प्रारंभे छे. तेमां मुख्य विषय १८ छे.
तेनां नाम नीचे प्रमाणेः—

१. आर राशीना विचार.

३. अह लेह विचार.

२. राशी संज्ञा विचार.

४. गोचर अहोना विचार.

૫. અષ્ટ વર્ગનો વિચાર.	૧૨. મીન વિચાર.
૬. સંવત્સરનો વિચાર.	૧૩. લગ્ન પડવર્ગનો વિચાર.
૭. માંસનો વિચાર.	૧૪. દિક્ષા પ્રતિષ્ઠા વિચાર.
૮. દિનનો વિચાર.	૧૫. શુક્ર વિચાર.
૯. નક્ષત્ર શુદ્ધિનો વિચાર.	૧૬. શુક્ર દોષ વિચાર.
૧૦. કાંતિ સામ્યનો વિચાર.	૧૭. શુક્ર ગુણ વિચાર.
૧૧. ગૃહ બળનો વિચાર.	૧૮. ધ્રુવ છાયા વિચાર.

ઉપર કહેલાં અઠાર વિષય અનુક્રમે વિસ્તાર સહીત કહેવામાં આવે છે. ॥ ૧-૩. ॥

અથ શ્રી બાર રાશી વિચાર.

કુંભાકુંભ શિરાસ્તુલાં ધૃત તુલો ધન્વશ્ચ પશ્ચાર્દ્ધકો ।
 વિમ્ર ચાપમ મીન રાતૃ મિથુનંદીના ગદા મૃત્કરં ॥
 મીનો મીન યુગં વિપર્ય મુખંશસ્યાં મિથુ કન્યકા ।
 નૌસ્વાસૌ હરિણાનિનસ્તુ મકરો નામાનુ રૂપાપરે ॥૪॥

ભાવાર્થ:—મીન, કર્ક, એ રાશીઓ ઉત્તર દિશામાં; મીથુન, તુલા, કુંભ, પશ્ચિમ દિશામાં; વરબ, કન્યા, મકર દક્ષિણ દિશામાં; અને મેષ, સિંહ, ધન, પૂર્વ દિશામાં રહે છે. ॥ ૪. ॥

અથ શ્રી રાશી સંજ્ઞા વિચાર.

પું: સ્ત્રી કૂરાકૂરાશ્ચર સ્થિર દ્વિશ્વભાવ સંજ્ઞા ચ ॥
 અજ વૃષ મિથુન કુલીરા પંચમ નવમૈ: સહેંદ્રાઘા: ॥૫॥

ભાવાર્થ:—મેષ રાશી અનુક્રમે ગણતાં પુરુષ તથા સ્ત્રી રાશીની સંજ્ઞા સમજવી. જેમકે, મેષ રાશીની પુરુષ સંજ્ઞા છે, અને વરબ રાશીની સ્ત્રી સંજ્ઞા છે. એમ બારે રાશીની અનુક્રમે સંજ્ઞાઓ સમજવી.

વળી બીજી રીતે કુર, અકુર સંજ્ઞા ઉપર પ્રમાણે સમજવી. જેમકે, મેષ રાશીની કુર સંજ્ઞા અને વરખની અકુર સંજ્ઞા. એમ બારે રાશીની અનુક્રમે જાણવી.

પળી ત્રીજે પ્રકારે ખૂર રાશીની ચર, સ્થિર, દ્વી સ્વભાવ એટલે બે સ્વભાવવાળી એ ૩ પ્રકારે જાણવી. જેમકે, મેષ રાશી (ચર), વરખ રાશી (સ્થિર), અને મિથુન રાશી દ્વી સ્વભાવ એટલે ચર, સ્થિર. એ પ્રમાણે બારે રાશીની સંજ્ઞા સમજવી. વિશેષ યંત્રથી જાણાશે.

હવે રાશીની નવમાંશની રીત કહે છે. દરેક રાશીના ત્રીશ અંશ હોય છે, અને તેના નવ પાયા થાય છે. જેમકે, મેષ રાશીનો નવમાંશ જોવો હોય તો મેષ રાશીથી ગણવું એટલે મેષ રાશીનો પહેલો અંશ મેષ અને બીજો અંશ વરખ. એ પ્રમાણે મેષ રાશીનો નવમાં અંશ ધન રાશી જાણવી. વિશેષ યંત્રમાં જોવાથી જાણાશે. ॥ ૫. ॥

રાશી દિશા યંત્ર.

પ્રશાન.	મે. સિ. ધ.	અગ્નિ.
ક. મી. વૃશ્ચિક.		વૃ.ક. મ.
વાયવ્ય.	મિ. તુ. કું.	નૈઋત્ય.

રાશી સ્ત્રી, પુરુષ યંત્ર.

૨ સ્ત્રી	પુરુષ ૧.	૧૨ સ્ત્રી.
૩ પુરુષ.	મેષ.	૧૧ પુરુષ.
૪ સ્ત્રી.		૧૦ સ્ત્રી.
૫ પુરુષ.	૭ પુરુષ.	૯ પુરુષ.
૬ સ્ત્રી.		૮ સ્ત્રી.

કૂર અકૂર યંત્ર.

ચાર સ્થિર દ્વી સ્વભાવ યંત્ર.

અકૂ. ૨	૧ કૂર.	અકૂ. ૧૨
ક. ૩		ક. ૧૧
અકૂ. ૪		૧૦ અકૂ.
૫ ક.	૭ કૂર.	૯ ક.
અકૂ. ૬		૮ અકૂ.

૨ સ્થિ.	૧ ચર	દ્વી. ૧૨
૩ દ્વી.		સ્થિ. ૧૧
૪ ચ.		૧૦ ચ.
સ્થિ. ૫	૭ ચર	૯ દ્વી.
દ્વી. ૬		૮ સ્થિ.

અથ શ્રી રાશી બલાબલ વિચાર.

નો વિશ્રાંમશ્ર્ચેરે લમે । વિશ્રાંમ દ્વિતયં સ્થિરે ॥
 વિશ્રાંમ ત્રિતયં જ્ઞેયં । દ્વિ શ્વભાવે દ્વિરાત્મકે ॥૬॥
 મેષાદ્યાશ્ચત્વારઃ સધન્વિ મકરાઃ ક્ષિપા બંલા જ્ઞેયા ॥
 પૃષ્ઠોદયા વિ મિથુનાસ્ત । એવ મીનો દ્યુભય લમં ॥૭॥

ભાવાર્થ:—મેષ રાશીથી ચાર રાશી એટલે મેષ, વરખ, મિથુન, કર્ક તથા ધન, મકર, મીન એ રાશીઓ રાત્રીએ બળવાન છે, અને સિંહ, કન્યા, તુલા, વૃશ્ચિક, કુંભ એ દીવસે બળવાન છે.

મેષ, વરખ, કર્ક, ધન, મકર એ રાશીની પૃષ્ઠોદય સંજ્ઞા છે; મિથુન, સિંહ, કન્યા, તુલા, વૃશ્ચિક, કુંભ એ રાશીની શીર્ષોદય સંજ્ઞા છે; અને મીન રાશીની ઉભય સંજ્ઞા છે. ॥ ૬-૭. ॥

મે	વ	મિ	ક	સિં	કં	તુ	વ	ધ	મ	કું	મિ	રાશી
રાત્રી	રાત્રી	રાત્રી	રાત્રી	દિવા	દિવા	દિવા	દિવા	રાત્રી	રાત્રી	દિવા	રાત્રી	દીપા
પૃથો	પૃથો	શીર્ષ	પૃથો	શીર્ષ	શીર્ષ	શીર્ષ	શીર્ષ	પૃથો	પૃથો	શીર્ષ	ઉબ.	શી.પૃ.

અથ શ્રી ગ્રહ પરમ ઉચ્ચ અંશ વિચાર.

અજ વૃષ મૃગાંકના કર્ક મીન વણિજાં શેકષિકના ।

દુષ્ણઃ દશ શિલ્પયશ વિંશતિ તિર્થાદ્રિય વિષન વિંશેષુ ॥૮॥

ભાવાર્થ:—મેષ રાશીનો રવી જેમ દશ અંશ સુધી પરમોત્કૃષ્ટ ઉચ્ચનો કહેવાય છે તેમ વરબ રાશીનો ચંદ્રમા ત્રણ અંશ સુધી પરમ ઉચ્ચનો કહેવાય છે; મકર રાશીનો મંગળ અક્ષવીસ અંશ સુધી પરમ ઉચ્ચનો કહેવાય છે; બુધ કન્યા રાશીના પાંચ અંશ સુધી પરમ ઉચ્ચ કહેવાય છે; ગુરુ કર્ક રાશીનો પાંચ અંશ સુધી પરમ ઉચ્ચ કહેવાય છે; શુક્ર મીન રાશીના સુતાવીસ અંશ સુધી પરમ ઉચ્ચનો કહેવાય છે; શની, તુલા રાશીના વીસ અંશ સુધી પરમ ઉચ્ચનો કહેવાય છે. રાહુ, મીથુન રાશીનો પરમ ઉચ્ચનો કહેવાય છે. વિશેષ બીના નીચેના યંત્રથી જાણવી. ॥૮॥

અથ શ્રી ઉચ્ચ ગ્રહ યંત્ર.

રવિ	ચંદ્ર	મં.	બુ.	શુ.	શુ.	શ.	ર.	ગ્રહ યંત્ર.
મેષ	વૃષ.	મકર	કન્યા	કર્ક	મિન.	તુલા	મિથુન	ઉચ્ચ ગ્રહ.
૧૦	૩	૨૮	૫	૫	૨૭	૨૦	૦	પરમ ઉચ્ચ અંશ

અથ શ્રી પરમ નીચ ગ્રહ વિચાર.

ઉચાની ચં સમમ મર્કાદીનાં ત્રિકો સંજ્ઞાનિ ।

સિંહ વૃષજ પ્રમદાઃ કાર્મુક મૃતૌલ કંભ ધરા ॥૧॥

ભાવાર્થ:—ઉપર કહેલા ઉચ્ચ ગ્રહની રાશીથી, સાતમી રાશી નીચ રાશી સમજવી, અને ઉપર કહેલા અંશ પ્રમાણે પરમ નીચ ગ્રહ સમજવા.

તુલા રાશીનો રવી નીચ સમજવો. ચંદ્રમા વૃશ્ચિક, મંગળ કર્કનો, બુધ મીનનો, શુક્ર મકરનો, શુક્ર કન્યાનો, શતિ મેષનો, રાહુ ધનનો; એ સર્વે નીચના સમજવા. ॥ ૬. ॥

અથ શ્રી બાર ભુવન ગ્રહ કુંડલી વિચાર.

તનુ ૧ ધન ૨ સહજ ૩ સુહૃત ૪ સુત ૫ રિપુ ૬ જાયા
૭ મૃત્યુ ૮ ધર્મ ૯ કર્મ ૧૦ આયો ૧૧ વ્યય ૧૨ ॥૧૦॥

પાતાલહિબુક સુખ વેસ્મબંધુ સંજ્ઞાં તથાયુજ ।

ચતુર્થ નવપંચમં ત્રિકોણં નવમાઘ્યં ત્રિત્રિકોણં ચ ॥૧૧॥

સમમકંયા મિત્ર દ્યુનં દ્યુન મષ્ટ મષ્ટમં ।

ચ્છિદ્રંધી પંચમં તૃતિયં દુશ્ચિક્યં વિક્રમંવાપિ ॥૧૨॥

મધ્યે મે પૂર્ણમંચરં ચ દંશમં તથા તિમંરિષ્યું ।

एकादशंतु कथयन्ति सूरय सर्वतो भद्रं ॥૧૩॥

કેદ્રં ચતુષ્ટયં કંટકં ચ લગ્નાસ્ત દશા ચતુર્થાનાં ।

• સંજ્ઞા પરતઃ પળ્લવ માપોક્લમ મસ્ય યત્પુરતઃ ॥૧૪॥

ત્રિષડેકાદશમાન્યુપચય ભવનાન્યથાન્યાનિ ।

વર્ગોત્તમાન વાંશાશ્ચરાદિષુ । પ્રથમંમધ્યાંત્રઃ ॥૧૫॥

ભાવાર્થઃ—જન્મ કુંડળીમાં અથવા વર્ષ કુંડળીમાં લગ્નથી ખાર ભુવનનાં નામ કહે છે. ૧. તન ભુવન, ૨. ધન ભુવન, ૩. ભાઈ ભુવન, ૪. માતા ભુવન, ૫. પુત્ર ભુવન, ૬. શત્રુ ભુવન, ૭. સ્ત્રી ભુવન, ૮. આયુષ્ય ભુવન, ૯. ધર્મ ભુવન, ૧૦. પિતા રાજ્ય ભુવન, ૧૧. લાભ ભુવન, ૧૨. ખર્ચ ભુવન; એ ખાર ભુવનનાં નામ જાણવા. હવે ખારે ભુવન વિસ્તારપૂર્વક કહે છે.

ચોથા ભુવનનું નામ પાતાલકેળુક વાહન સુખસ્થાન, ખંધુ-સ્થાન, તથા કેન્દ્રસ્થાન કહેવાય છે. નવમા તથા પાંચમાં ભુવનને ત્રિકોણસ્થાન કહ્યું છે. સાતમા ભુવનને ચામિત્ર તથા દ્યુન નામ કહ્યું છે. આઠમા ભુવનને છિદ્ર ભુવન કહ્યું છે. પાંચમા ભુવનને બુદ્ધિ તથા વિદ્યા ભુવન કહ્યું છે. ત્રીજા ભુવનને દુશ્ચિક્ય તથા પરાક્રમ ભુવન કહ્યું છે. દશમાં ભુવનને અમ્બર તથા વેપાર ભુવન કહ્યું છે. અગ્નીઆરમાં ભુવનને સર્વથી શ્રેષ્ઠ એટલે લાભ ભુવન કહ્યું છે. એમ પાંડિત પુરૂષો કહે છે.

પહેલા, ચોથા, સાતમા, દશમા ભુવનોને કેંદ્ર ભુવનો કહે છે, તથા તેને કંટક સંજ્ઞા પણ કહી છે. બીજી બારે ભુવનને ૧. પણ, ૨. ફર, ૩. આપોકિલ્મ એવી સંજ્ઞા પણ કહી છે. એ બારે ભુવન-ચંત્રમાં જુવો. હવે બાર ભુવનની સંજ્ઞા કહે છે. ૩, ૬, ૧૧ ભુવનને ઉપચય સ્થાન કહે છે, તથા ગ્રહ વર્ગોત્તમ પ્રકાર કહે છે. બળવાન ચર રાશીના પહેલા નવમાંશમાં જે ગ્રહ હોય તેને વર્ગોત્તમ કહે છે; એટલે અધિક ભળવાન સમજવા. સ્થિર રાશીના મધ્ય નવમાંશમાં એટલે પાંચમા નવમાંશમાં જે ગ્રહ હોય તેને વર્ગોત્તમી કહે છે, અજ્ઞે દ્વી સ્વભાવ રાશીના અંત્યના એટલે નવમાંશમાં જે ગ્રહ હોય તે પણ વર્ગોત્તમી કહેવાય છે. ૧૦-૧૫.

અથ શ્રી બાર ભુવન સંજ્ઞા ચંત્ર.

ધન ૨. પણ. ફર	કેંદ્ર ચતુષ્થય. કંટક ચતુ ૧. મૂર્તિ ના- માનિ: તનુ ૧.	ખર્ચ ૧૨. વ્યય રીપુ. આપોકિલ્મ.
સદજ ૩. ત્રિકમ આપોકિલ્મ. ઉપચય. દુશ્ચિક.		લાભ ૧૧ પણ. ફર. સર્વતો ભદ્ર. ઉપચય.
સુખ ૪. કેંદ્ર, ચતુષ્થય કંટક, ચતુરસ્ત્ર પા- તાલ, હિલુક, અંધુ, વાહન માતા.		કર્મ ૧૦. કેંદ્ર. ચતુષ્થય. ઉપચય કંટક દશમ. મંચમ. પૂર્ણ. અંખર.
સુત ૫. પંચમ. ધી. ત્રીકાણુ. પણ. ફર.	કલત્ર ૭. સ્ત્રી. કેંદ્ર, ચતુષ્થય. કંટક. યા- મિત્ર. અસ્ત. સપ્તમ.	ધર્મ ૮ ત્રીકાણુ. પણ. ફર.
રીપુ ૬. આપોકિલ્મ. ઉપચય.		આયુષ્ય ૮. ચતુરસ્ત્ર. છીદ્ર. પણ. ફર.

अथ श्री नवमांश ज्ञेयानो यंत्र.

[illegible]

અથ શ્રી નવમાંશ જાણવાનો પ્રકાર.

એક રાશીના નવ પ્રાયા ગણાય છે, અને એક રાશીના ત્રીસ અંશ થાય છે. હવે જો તેનો નવમાંશ કરવો હોય તો જે ગ્રહ સ્પષ્ટ છે તેના રાશી, અંશ, કલાં, વિકલા તે ત્રીસ અંશના નવ ભાગ જાણવા. ૩ અંશ, ૨૦ કલાનો પહેલો નવમાંશ થાય છે. એ રીતે નવ ભાગ સમજવા. જ્યારે નવમાંશ કરવો હોય ત્યારે સ્પષ્ટ ગ્રહની રાશી જોવી. જો રાશી ધન તથા સિંહ હોય તો મેષ રાશીને આઘ લઈને ગણતાં જેટલાં ભાગમાં જે રાશી આવે તે રાશીનો નવમાંશ સમજવો.

ઉદાહરણ. લગ્ન સિંહ એટલે ૪ રાશી, ૨૫ અંશ, ૩૦ કલા, ૪૩ વિકલા છે તેની નવમાંશમાં જોવાની રીત:—

૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭
૩-૨૦	૬-૪૦	૧૦-૦	૧૩-૨૦	૧૬-૪૦	૨૦-૦	૨૩-૨૦
૮	૯	એ નવ ગ્રહ.				
૨૬-૪૦	૩૦-૦					

માટે, ૪ રાશી, ૨૫ અંશ, ૩૦ કલાનો નવમાંશ ૮માં ભાગમાં એટલે ૨૬-૪૦માં આવ્યો. ત્યારે સિંહ રાશી હોય તો મેષ રાશીથી ગણતાં વૃશ્ચિક રાશીનો નવમાંશ લગ્નનો આવ્યો. એવી રીતે નવ ગ્રહ જોવા.

ધન રાશી અને સિંહ રાશીનો નવમાંશ જોવામાં મેષ રાશીથી ગણવું; મેષ રાશીનો નવમાંશ જોવો હોય તો મેષ રાશીથી ગણવું; વરુણ, કન્યા, મકર, રાશીનો નવમાંશ જોવો હોય તો મકર રાશીથી ગણવું; મીથુન, તુલા, કુંભ તથા વૃશ્ચિક રાશીનો નવમાંશ જોવામાં તુલા રાશીથી ગણવું; કર્ક રાશીનો નવમાંશ તથા મીન રાશીનો નવમાંશ કરવામાં કર્ક રાશીથી ગણવું; એવી રીતે પોતપોતાની રાશીના અંશ કલા પ્રમાણે નવમાંશ જાણવો.

ઉપર બતાવેલા યંત્રમાં જે ઠેકાણે (વ) મુક્યો છે તેની વર્ગોત્તમી સંજ્ઞા જાણવી. એટલે વર્ગોત્તમ સંજ્ઞાનો ગ્રહ જાણવો. ઉત્તમ જાણવો. બળવાન જાણવો, અને ૩-૨૦, ૬-૪૦ એ સંજ્ઞા અંશ કલાની જાણવી.

અથ શ્રી પાપ સૌમ્ય ગ્રહ દીશા વિચાર.

(મેષાદ્યા ધનુ સિંહશ્ચ મકરાદ્યા કન્યયોર્વૃષઃ ।

તુલાદ્યા ઘટે મૈથુનં વૃશ્ચિ મીના કુલીરાદ્યા ॥)

ચર ચતુષ્ટયે મેષ કંક્રં તુલા મકરેષુ પ્રથમે નવાંશાઃ
સ્થિર ચતુષ્ટયે વૃષ સિંહ વૃશ્ચિક કુંભેષુ પંચમાઃ નવાંશાઃ
દ્વિશ્વભાવ ચતુષ્ટયેષુ મિથુન કન્યા ધન મીનેષુ નવમા
નવાંશાં વર્ગોત્તમાઃ પ્રાચ્યા દીસા રવિ સિત કુજ રાહુય
મેદુ સૌમ્ય વાક્ય તયઃ ક્ષીણેન્દ્રક્યમરાઃ પાપાસ્તૈઃ
સંયુતઃ સૌમ્યઃ ॥ ૧૬ ॥

ભાવાર્થઃ—સૂર્યની પૂર્વ દીશા, શુકની અગ્નિકૌણ, મંગ-
ળની દક્ષિણ, રાહુની નૈઋત્ય, શનિની પશ્ચિમ, ચંદ્રમાની વાયવ્ય,
બુધની ઉત્તર, ગુરૂની ઈશાનઃ એ પ્રમાણે દીશાઓમાં ગ્રહ રહે છે.

ઉપલી બાબતના પ્રશ્ન સમયે જે ગ્રહની રાશીનું લગ્ન હોય
અથવા જે ગ્રહ લગ્નમાં હોય તે દીશામાં ગયેલી વસ્તુ સિદ્ધ થાય
અથવા જે કંઈ કામ કરવું હોય તે પણ તે દીશામાં સિદ્ધ થાય.

હવે કુર તથા સૌમ્ય ગ્રહનો વિચાર કરે છે. ક્ષીણ ચંદ્રમાને
કુર ગ્રહ સમજવો; એટલે કૃષ્ણપક્ષની આઠમથી અમાવાસ્યા સુધી
ક્ષીણ ચંદ્રમા કહ્યો છે, અને રવી, મંગળ, શની એ કુર ગ્રહ
એટલે પાપગ્રહ કહેવાય છે; તથા પાપગ્રહની સાથે જે બુધ હોય
તો તે પણ પાપ ગ્રહ કહેવાય છે. ચંદ્ર, બુધ, ગુરૂ, શુકર એ
ગ્રહ સૌમ્ય (શ્રેષ્ઠ) કહ્યા છે. વિશેષ ચંત્રથી જણાશે. ॥ ૧૬ ॥

અથ શ્રી ગ્રહ દીશા યંત્ર. અથ શ્રી કૂર તથા સૌમ્ય ગ્રહ યંત્ર.

ધશાન. ગુરુ	પૂર્વ રવી	અગ્નિ શુક્ર
ઉત્તર બુધ		દક્ષિણ મંગળ
વાયવ્ય ચંદ્ર	પશ્ચિમ શનિ	નૈઋત્ય રાહુ

કીલ્બુ ચંદ્ર	કૂર	ચંદ્ર	સૌમ્ય.
શનિ બુધ	કૂર	ગુરુ	સૌમ્ય
રવિ બુધ	કૂર	શુક્ર	સૌમ્ય
મંગળ બુધ	કૂર	બુધ	સૌમ્ય

અથ શ્રી ગ્રહ લીંગ સંજ્ઞા વિચાર.

સપ્તમ ગ્રહ ગોઝેયો ત્રિધું તુદા ક્રાંત વેશ્મતઃ કેતુઃ ।
કલીવ સ્ત્રી પુરુષાણાં બુધ શૌરૌ શશી શિતૌ પરેચેશા ॥૧૭॥

ભાવાર્થ:-રવી, મંગળ, ગુરુ એ ગ્રહોની પુરુષ સંજ્ઞા સમજવી; ચંદ્ર, શુક્ર, કેતુ, એ ગ્રહોની સ્ત્રી સંજ્ઞા સમજવી; અને બુધ શનિ એ ગ્રહોની નપુંસક સંજ્ઞા સમજવી. ॥ ૧૭ ॥

અથ શ્રી ગ્રહ લીંગ યંત્ર.

પુરુષ ગ્રહ	રવી.	મંગળ.	ગુરુ.
સ્ત્રી ગ્રહ.	ચંદ્ર.	શુક્ર.	કેતુ.
નપુંસક ગ્રહ.	બુધ.	૦	શનિ.

અથ શ્રી ગ્રહ બલાબલ વિચાર.

વલવાન્મિત્રસ્વગ્રહોચ્ચનવાંશૈર્જીવૈશ્વૈક્ષિતઃ । શુભૈશ્ચાપિ
ચંદ્ર સિતૌ સ્ત્રી ક્ષત્રે પુરુષ પ્રાચ્યાદ્યા જીવ બુધ, શશાંક
સિતૌઽક્રેન્યેસ્ત્રિગ્ધ વિપુલાશ્ચ ॥ ૧૯ ॥

ભાવાર્થ:—જે ગ્રહ મિત્રની રાશીપર સ્થિત હોય, સ્વગ્રહી
હોય, ઉચ્ચનો અથવા નવમાંશકમાં પોતાની રાશીનો હોય, અને શુભ
કુટ્ટીવાળો હોય તે બળવાન કહેવાય છે. બીજો સ્ત્રી રાશી એટલે
વરખ, કરક, કન્યા, વૃશ્ચિક, મીન, મકર એ રાશીપર બેઠેલો સ્ત્રી
ગ્રહ ચંદ્ર શુક્ર સ્થિત હોય તે બળવાન કહે છે. પુરુષ રાશી
એટલે મેષ, મીથુન, સિંહ, તુલા, ધન, કુંભ એ પુરુષ રાશી ઉપર
રવી, મંગળ, શની, ગુરુ, બુધ એ સ્થિત હોય તો તે ગ્રહ બળ-
વાન કહેવાય; એટલે તે ગ્રહ કાલ બલના ગણીતમાં બળ પામે
છે. વિશેષ યંત્રમાં જોવાથી જણાશે. ॥ ૧૯ ॥

અથ શ્રી ગ્રહ બલાબલ યંત્ર.

રાશી.	૨	૪	૬	૮	૧૦	૧૨	ચંદ્ર. શુક્ર.	બલવંત.	સ્ત્રી ક્ષેત્ર.
રાશી.	૧	૩	૫	૭	૯	૧૧	ર. મ. બુ. ગુ.	બલવંત.	પુરુષ ક્ષેત્ર.

અથ શ્રી ગ્રહ ભેદ વિચાર.

ગ્રહ યુદ્ધે ચોત્તરગા કેન્દ્રેણ સમાગતાશ્ચ રવિ વર્જ ॥

વેષ્ટાવનોજ્ઞેયાઃ કાલ બલ ચ ક્ષતેત્વધુના ॥૨૦॥

ભાવાર્થ:—જ્યારે ગ્રહોમાં માંડોમાંડે વિગ્રહ (યુદ્ધ) થાય
ત્યારે રવી વર્જને બીજા ગ્રહો લેવા. યુદ્ધમાં શુક્ર ગ્રહનો સહ
જય થાય છે. ॥ ૨૦ ॥

અથ શ્રી દિવસ રાત્રી બલ વિચાર.

અહનિસિતાર્ક સુરેજ્યાદ્યુ નિશિ જ્ઞાનત્ત મિદં કુજુ શૌરાઃ ॥
સ્વદિનાદ્ શુભશુભા બહુલોત્તર પક્ષયાવજિનઃ ॥૨૧॥

ભાવાર્થ:—શુક, રવી, ગુરુ, એ ત્રણે દીવસે બળ પામે છે, અને બુધ, ચંદ્ર, મંગળ, શની એ ત્રણે રાત્રે બળ પામે છે.

અથ શ્રી દીવસ રાત્રી બલ યંત્ર.

રવી.	ગુરુ.	શુક	દીવસે	બળવાન
બુધ.	રાત્રે	તૈયા	દીવસે	બળવાન
ચંદ્ર	મંગળ	શનિ	રાત્રે	બળવાન

અથ શ્રી નૈસર્ગ બલ વિચાર.

વાક્યનિસિત ચંદ્રાર્કાલિનઃ નૈસર્ગિક ॥

બલમેતછલસ્યામેસ્યાદધિકચિંતા

॥૨૨॥

ભાવાર્થ:—શની, બુધ, ગુરુ, શુક, ચંદ્ર, રવી એ ત્રણે અનુક્રમે અંશોમાં એકએકથી ઓછા અંશમાં હોવાથી નૈસર્ગ બલ પામે છે. તથા દીશા બલમાં પૂર્વ દીશાથી બલ કહે છે. ગુરુ પૂર્વ દીશામાં બળવાન હોય છે એટલે પૂર્વ દીશામાં તે ફલ આપે છે. બુધ ધીશાનમાં, રવી ઉત્તરમાં, મંગળ વાયવ્યમાં, શની પશ્ચિમમાં, ચંદ્રમા નૈઋત્યમાં, શુક દક્ષિણમાં એ પ્રકારે ઉપર કહેલા ત્રણે દીગ્બલ કહેવાય છે. ॥ ૨૨ ॥

અથ શ્રી દીશા બલ યંત્ર.

ગુરુ	શુક્ર	સ્વી	મંગળ	શની	ચંદ્ર	કુજ	ગ્રહબલ.
પૂર્વ	દશાન	ઉત્તર	રાયવ્ય	પશ્ચિમ	નૈઋત્ય	દક્ષિણ	દીર્ઘબલ

અથ શ્રી ગ્રહ દષ્ટિ વિચાર.

.યે નવ પંચમે ચ ચતુર્થાષ્ટ મેકતપાદ ॥
 વૃધ્યા મતે ન પૂર્ણ નિજા તથાં ચ પૂર્ણ પશ્યતિ ॥૨૩॥
 રવિજસ્ટ્રતિષ્ઠ દશમે । તૃકોણમપિ જીવાઃ ॥
 ચતુસંભૂતાર્ક બુધહિ મકરાઃ કલત્રં ચ ॥૨૪॥
 એકાદશમપિ ભવનં સર્વે પશ્યતિ સ્વેચરાઃ ॥
 સમ્યક્ મૂર્તૌ ચ શંકલ દૃષ્ટ્વા ફલોનિ ચૈવં પ્રયચ્છતિ ॥૨૫॥
 જન્મસ્થ ચ દ્વિતિયં ચ સ્વસ્થાનાષ્ટાષ્ટમં તથા ॥
 ષષ્ટં દ્વાદશમં ન પશ્યતિ શેષાણિ પશ્યંતિ તે ગ્રહાઃ ॥૨૬॥
 દ્વિતિયે દ્વાદશે ષષ્ટે મૂર્તૌચૈકાદશે તથા ॥
 દીપહસ્તા ન પશ્યંતિ જાત્યંધાર્ધિવ સ્વેચરા ॥૨૭॥

ભાવાર્થઃ—જન્મ કુંડળીમાં જે ગ્રહ જે સ્થાનમાં હોય તે સ્થાનથી ગણતાં ત્રીજા અને દશમાં સ્થાનમાં ગ્રહની પાંચ વસા દ્રષ્ટિ હોય છે, હમા અને પમા સ્થાનમાં દશ વસા દ્રષ્ટિ હોય છે, ઈયા અને ટમા સ્થાનમાં ૧૫ વસા દ્રષ્ટિ હોય છે, અને સર્વે ગ્રહની સાતમા સ્થાનમાં ૨૦ વસા પૂર્ણ દ્રષ્ટિ હોય છે. વિશેષમાં શની ૩૦, દશમા સ્થાનપર ૧૦ વસા દ્રષ્ટિએ ભુજ્ય છે, ગુરુ હમા, પમા સ્થાનપર ૧૦ વસા પૂર્ણ દ્રષ્ટિએ ભુજ્ય છે

અને મંગળ ૪થા ૮મા સ્થાન ઉપર સંપૂર્ણ દ્રષ્ટિએ જુએ છે. વળી કેટલાક આચાર્યનો એવો મત છે, કે અગ્નિઆરમાં ભુવનમાં બેઠેલો અહ સંપૂર્ણ ૨૦ વસા દ્રષ્ટિએ જુએ છે. હવે જે ગ્રહોની દ્રષ્ટિ ખીજા ભુવનો ઉપર ન પડે તે ભુવનનાં નામ કહે છે.

૧લા, ૨જા, ૬ઠ્ઠા, ૮મા, ૧૧મા, ૧૨મા એ સ્થાનો ઉપર એટલે જે ગ્રહ કોઈ પણ ભાવપર બેઠેલો હોય તે ભાવથી ઉપર કહેલા ભુવન ઉપર તેની દ્રષ્ટિ પડતી નથી. તેમાં આઠમા ભુવનમાં પોતાની રાશીથી જે ગ્રહ બેઠેલો હોય તે ગ્રહ દ્રષ્ટિથી જોતો નથી.

ઉપરની ખીના ખીજી રીતે વિસ્તારપૂર્વક દ્રષ્ટાન્ત સાથે કહે છે.

જેમકે, કોઈ પુરૂષના હાથમાં દીવો છે ને તે પુરૂષ દૂર બીજાને પ્રકાશ આપે છે પણ પોતાને પ્રકાશ આપી શકતો નથી તેમજ જે ગ્રહ સામી બાજુએ જુએ છે તે પાછળ જોઈ શકતો નથી. એ રીતે ઉપરનો ક્રમ સમજવો. વળી જાત્યાંધ પુરૂષના હાથમાં દીપક હોય ને તે પોતે જેમ જોઈ શકતો નથી તેમ દ્રષ્ટિ વિચાર સમજવો. ॥ ૨૩-૨૭ ॥

અથ શ્રી ગ્રહ દ્રષ્ટિ યંત્ર.

૧૦	૩	૧ પાદ દ્રષ્ટિ ૫ વસા	શની	સંપૂર્ણ દ્રષ્ટિ ૨૦
૯	૫	૨ પાદ દ્રષ્ટિ ૧૦ વસા	ગુરુ	સંપૂર્ણ દ્રષ્ટિ ૨૦
૪	૮	૩ પાદ દ્રષ્ટિ ૧૫ વસા	મંગળ	સંપૂર્ણ દ્રષ્ટિ ૨૦
૧૧	૭	સંપૂર્ણ દ્રષ્ટિ ૨૦ વસા	રવી	ચં. જુ. શુ. પૂર્ણ દ્રષ્ટિ ૨૦

અથ શ્રી ગ્રહ મૈત્રી વિચાર.

શત્રુમંદ શિતૌસમશ્ચ શશિજો મિત્રાણિ શેષાસ્વે ।
 તીક્ષ્ણં શુર્હિમરસ્મિજશ્ચ સુહદૌશેષાસમ શીતગોઃ ॥
 જીવેદૂશ્રકરાઃ કુજસ્ય સુહદોજ્જોરિઃ સિતાર્કીસમૌ ।
 મિત્રૌ સૂર્ય સિતો બુધ સિહ મગુઃ શત્રૂ સંમાશ્રાપરે ॥૨૮॥
 સૂરે સૌમ્ય મિતાવરી રવિ સુતા મધ્યોપરે અન્યથા ।
 સૌમ્યાર્કી સુદ્રદૌ સમૌ કુજ વિદ્વંશુકસ્ય શેષાવરી ॥
 શુક્રજ્ઞૌ સુહદૌસમઃ સુરગુરુઃ શૌરસ્યચાનેરયઃ તત્કાલે ચ ।
 દશાય બંધુ સહજં સ્વાંતોષુ મિત્રં સ્થિતાઃ ॥૨૯॥
 મિત્રમુદાશીનો વ્યાખ્યાતાયે નિસર્ગ ભાવેન ન ।
 તેધિ સુહનિત્ર સંમાસ્તત્કાલમુપ સ્થિતાઃ ॥૩૦॥

ભાવાર્થ:—સૂર્યના શત્રુ શુક અને શની છે. સૂર્યને બુધને
 સમભાવ છે. ચંદ્ર, મંગળ, ગુરુ એ ગ્રહો સૂર્યના મિત્ર છે. ચંદ્ર
 ગ્રહના રવી, બુધ, મંગળ, શુક, શની, ગુરુ, સમભાવ છે; અને
 રાહુ શત્રુ છે. મંગળ ગ્રહને ગુરુ, ચંદ્ર, રવી મિત્ર છે; શુક, શની,
 સમ છે; અને બુધ શત્રુ છે. બુધ ગ્રહને ચંદ્રમા શત્રુ છે; મંગળ,
 ગુરુ, શની, સમભાવ છે; અને રવી, શુક મિત્ર છે. ગુરુને રવી,
 ચંદ્ર, મંગળ મિત્ર છે; શની સમ છે; બુધ, શુક શત્રુ છે. શુકને
 બુધ, શની, મિત્ર છે; મંગળ, ગુરુ, સમ છે; અને રવી શત્રુ છે.
 શનીને શુક, બુધ મિત્ર છે; ગુરુ સમ છે; રવી, ચંદ્ર, મંગળ,
 શત્રુ છે. રાહુને શુક, બુધ, શની, મિત્ર છે; ગુરુ સમ છે; રવી,
 ચંદ્ર, મંગળ શત્રુ છે. એ ગ્રહોનો મૈત્રીભાવ કહ્યો. હવે સ્વભાવ
 મૈત્રી સ્થાન કહે છે.

પોતાના સ્થાનથી ૨, ૩, ૪, ૧૦, ૧૧, ૧૨માં કોઈપણ
ગ્રહ રહેલો હોય તો તે સ્વભાવ મૈત્રી અને ૧, ૫, ૬, ૭, ૮,
૯માં કોઈ ગ્રહ હોય તે શત્રુ કહેવાય છે. ॥ ૨૮-૩૦ ॥

અથ શ્રી ગ્રહ મૈત્રી યંત્ર.

ગ્રહ	સૂર્ય	ચંદ્ર	મંગળ	બુધ	ગુરુ	શુક્ર	શની	રવી	
મિત્ર	ચંદ્ર મંગળ ગુરુ	રવી બુધ	રવી ચંદ્ર ગુરુ	રવી રાહુ શુક્ર	રવી ચંદ્ર મંગળ રાહુ	બુધ શની રાહુ	શુક્ર બુધ રાહુ	શની બુધ શુક્ર	૨, ૩, ૪, ૧૦, ૧૧, ૧૨, મિત્રના
સમ	બુધ	મંગળ ગુરુ શુક્ર શની	શુક્ર શની	મંગળ ગુરુ શની	શની	મંગળ ગુરુ	ગુરુ ૯	ગુરુ	
શત્રુ	શુક્ર શની રાહુ	રાહુ	રાહુ બુધ	ચંદ્ર	બુધ શુક્ર	રવી ચંદ્ર	રવી ચંદ્ર મંગળ	રવી ચંદ્ર મંગળ	૧, ૫, ૬, ૭, ૮, ૯, શત્રુના

અથ શ્રી ગોચર ગ્રહ વિચાર.

સ્વાપયિતુઃ શિષ્યસ્ય ચ ગોચ શુદ્ધૌ ગુરૌસ્ત્રુ ચંદ્ર બલે ।
સ્થાપન દક્ષિે કાર્યે જન્મેદુગ્રહાત્યુ સાગ્રાહ્યા ॥૩૧॥
સૂર્ય ષટ્ ત્રિદશ સ્થિત સ્ત્રિ દશ ષટ્ સપ્તાઘ ગશ્ચંદ્રમાઃ ।
જીવઃસપ્તનવદ્વિપંચમગતોવકાર્કજૌષદ્ત્રિગૌસૌમ્યઃ॥૩૨॥

ષટ્દિ ચતુદશાષ્ટમ ગતઃ સર્વેષુપાંતેઃ શુક્ર સપ્તમ ।

ષટ્ દશર્ક્ષસહિતાશાઢલવત્રાશ કૃત્ . ॥૩૩॥

ન સુત ધર્મેષુ રવિર્મધ્યઃ શુભંદઃ શશીતુશતપક્ષે । .

ગ્રાહ્યં તારા બલમપિ શશી નિક્ષીણે ચ વિવલૈ ચ ॥૩૪॥

રવિ શશિ જીવેઃ શવલૈઃ શુભદઃ સ્યાદ્ગોચરોદ્ધ તદભાવે ।

ગ્રાહ્યાષ્ટક વર્ગશુદ્ધિર્જન્મવિલ ગ્રહેભ્યસ્ર ॥૩૫॥

કેંદ્રાયાષ્ટ દિનવર્ષકઃ સ્વાદાર્કિ ભૌમયૌશ્ચ શુભઃ ।

ષટ્ શતાન્યેષુ ૧૨ સિત્રાત્ ષડા દય ૧૧ ધી ૫

ધર્મ ૯ ગોજીવાંત્ . ॥૩૬॥

ભાવાર્થઃ—ગોચર ગ્રહ એટલે પોતાની નામ રાશીથી જે ગ્રહ જે રાશીનો હોય ત્યાં સુધી ગણવો. તેમાં દીક્ષાના કામમાં જન્મ રાશીથી ગ્રહો ગણવા અને જન્મ રાશી ગણવામાં ન હોય તો નામ રાશીથી ગણવું. તેમાં ચંદ્ર બલ સારો ભેવો. હવે ગોચર ગ્રહનું ક્ષણ કહે છે. રવી ૬, ૩, ૧૦, ૧૧મે હોય તો ઉત્તમ-ક્ષણ આપે છે; ચંદ્રમા ૩, ૬, ૭, ૧૦, ૧૧, નં. ૧ લે હોય તો ઉત્તમ ક્ષણ આપે છે; મંગળ ૬, ૩, ૧૧મે હોય તો ઉત્તમ ક્ષણ આપે છે; બુધ ૬, ૨, ૪, ૧૦, ૮, ૧૧મે હોય તો ઉત્તમ ક્ષણ આપે છે; ગુરુ ૭, ૬, ૨, ૫, ૧૧મે હોય તો શુભ ક્ષણ આપે છે; શુક્ર ૭, ૬, ૧૦, ૧૧મે હોય તો ઉત્તમ ક્ષણ આપે છે; અને શની ૩, ૬, ૧૧મે હોય તો શુભ ક્ષણ આપે છે.

જે ગોચર ગ્રહ કહ્યા તેમાં રવી મધ્યમ હોય તો ચંદ્રબલ ગ્રહણ કરવો. જે ચંદ્ર શુકલપક્ષમાં સારો હોય તો ઉત્તમ ક્ષણ આપે, નહીં તો તારા બલ ભેદને શુભ કાર્ય કરવું. તારા બલ ન મળે તો ગુરુ બળવાન ભેદ કાર્ય કરવું; અને રવી, ચંદ્ર, ગુરુ બળવાન ન હોય તો અષ્ટ વર્ષ સુધી જન્મ લગ્નથી ભેદને શુભ કાર્ય કરવું. ॥ ૩૧-૩૬ ॥

અથ શ્રી ગોચર, ગ્રહ યંત્ર.

સ્વી.	૬	૩	૧૦	૧૧			ઉત્તમ ગ્રહ ગોચર.
ચંદ્ર.	૩	૧૦	૬	૭	૧	૧૧	"
મંગળ	૬	૩	૧૧	૦			"
બુધ.	૬	૨	૪	૧૦	૮	૧૧	"
ગુરુ.	૭	૯	૨	૫	૧૧		"
શુક્ર.	૭	૬	૧૦	૧૧			"
શની.	૬	૩	૧૧				"

• अथ श्री अष्ट वर्ग फल विचार.

उपचय ३६१११० गोकः चंद्रा दुपचय नवम्यांत्यंधी
सुताः ।

सौम्यात् लमा दुपचय बंधु ४ व्यय १२ स्थितः
शोभनप्रोक्तः ॥३७॥

प्रस्थावादन्येषामपि शशुपचयेषु लमात्साद्य मुनिः ।
स्यात् कुजाश.नवधीस्वः सूर्यात्सबुजष्ट स्मरग
स्त्रि षडायसुतेषु सूर्य सुतात् ॥३८॥

ज्ञावकेंद्र त्रिसुतायाष्टगो गुरोर्व्यय मृत्यु केंद्रेषु ।
त्रिचतुः सुत नवदशं सप्तममायगश्चंद्रमाःशुक्रमात् ॥३९॥

भोमः स्वादायाष्टद्वि केंद्रेगस्त्र्याय षट् सुतेषु बुधात् ।
जीवाद्दशाय शत्रू व्ययेविना दुपचय सुतेषु ॥४०॥

उदय दुपचय तनषुत्रिषडायेष्वि दुतः शमोदशमः ।
भृगुजा दंत्य षडष्टायेथ सिता केंद्राय तव च सुषु ॥४१॥

सौम्यौ त्यष्ट नवायात्मजे विनात्स्वातृत् ।
मुदशयुतेषु सुदस स्मरेषु शौरारयौर्ययायषि वसुषुगुरु ॥४२॥

जीवो भोमादह्यारया ११ ष्ट ८ केंद्र गोर्कारु धर्म सहेषु ।
स्वात्स त्रिकेषु शुक्रान्नवदवालीभश्चधीरि पुरुष ॥४३॥

शशिनः स्मरत्रिकोणार्थं लोभग स्त्रिरिषुधिवयेषुयमात् ।
 नवदिक सुखाद्यधीश्राय शत्रूषु ज्ञात्सकामगो लमात् ॥४४॥
 शुक्रो लमा. दासुन नवष्टि लाभेषु सत्ययश्चंद्रात् ।
 स्वात्सदिकसिता त्रिसुखात्मजाष्ट दिग्धर्मलाभेषु ॥४५॥
 वस्वत्यायेधर्का भवदिग्लाभस्वधो स्थितो जीवात् ।
 ज्ञात्रि सुत न वारिधायुस्त्रता प्रोक्तमेषु कुजात् ॥४६॥
 स्वात् शौरि स्त्रि सुतायारिगः कुजादंत्य कर्म सहितेषु ।
 स्वाष्टाय केंद्र गोर्कात् शुक्रात्यष्टांत्य लाभेषु ॥४७॥
 त्रिषडायंगः शशाकदुदयात्समुखाद्य कर्मगोथ गुरोः ।
 सुत षट् व्ययाय गोज्ञाक्यायायदिप रिपु नवाष्टस्वः ॥४८॥
 स्थानेथेतेषुहिताः शेषेव्वहिता भवंतितेष्टानां ।
 अशुभशुभ विशेषफलं ग्रहा प्रयच्छंतिवारगता ॥४९॥
 यत्र रेखा शुभं तत्र विंदुभिः पादशोभनं ।
 समाने न समं विद्या दष्टवर्गेपि लक्षितं ॥५०॥
 राहू केतु सदावक्रो शीघ्र गोचंद्र भास्करो ।
 वक्राति चारणंचापि ज्ञेयं भोमादि पंचकैः ॥५१॥
 कष्टस्यादेक रेखायांद्राभ्यामर्थक्षयो भवेत् ।
 त्रिभि क्लेशं विजानियात् चतुर्भिः समतामताः ॥५२॥

पञ्चभित्त सौख्यं स्यात् षडभिरर्थगुमो भवेत् ।

सप्तभिः परमानन्दश्चाष्टभिः सर्व कामकाः ॥५३॥

अथच्च च बुरेख मध्यफलं हिने हीनततोधिकं ।

श्रेष्ठं विफलं गोचर गणितं त्वष्टकवर्गे विनिर्दिष्टं ॥५४॥

अथससर्वासामीलनेफलं शशसप्तादशभिस्त्राष्टादशभिर्द्ध ।

न क्षयः प्रोक्त कुमतिर्बाधव पीडा भवेत्थैको

न विंशत्या ॥५५॥

विंशतिभिर्व्ययकलहो हृदिदुषं भवतिचैकविंशत्याद्वा ।

विंशतिभिर्देन्या पराभवो ह्यफल कर्मकता ॥५६॥

नूनं त्रिवर्षहानिर्भवेन्नराणां अधिक विंशत्यां द्रव्य ।

क्षयस्वकंस्माद्रेषाभिश्चतुरधिकविंशत्या ॥५७॥

करत लगत मपितु धनं नश्यतिनृणांतुपंच विंशत्या ।

षट् विंशत्या क्लेशासमतास्यात्सप्त विंशत्या ॥५८॥

अष्टाधिक विंशत्याद्रव्या गमनं तथा सुखं भवति ।

एको न विंशति मिलेकिषु नर स्त्रुज्यतामेति ॥५९॥

मानं सुकृता व्याप्ति स्त्रिं सत्यानास्तिकोपि संदेहः ।

द्रव्य सुकृतं सौख्यं नृणामेकाधिकाभिरिमिकाभिः ॥६०॥

रेखाधिक्यं शस्तं सून्याधिक्यं तथा धमं कथितं ।

एतत्सयोगस्युः षट् पंचाशत्तैर् निशास्त्रमतां ॥६१॥

ભાવાર્થ:—એક રેખા ઉપર સૌમ્ય ગ્રહ તથા પાપ ગ્રહ હોય તો ધનની હાની કરે, ત્રણ ગ્રહો એક રેખા ઉપર હોય તો કલેશની પ્રાપ્તિ કરે, તે ગ્રહની ચાર રેખા હોય તો સમતા ફળ આપે, પાંચ રેખા હોય તો સુખ આપે, છ રેખા હોય તો ધન પ્રાપ્તિ કરે, સાત રેખા હોય તો પરમ આનંદ આપે, અને આઠ રેખા હોય તો સર્વ કામ સિદ્ધ કરે.

જે ગ્રહની રેખા ત્રણ સુધી હોય તે હીન જાણવી અને અધીક હોય તે શુભ ફળ આપવાવાળી છે. એ પ્રકારનું ફળ અષ્ટ વર્ગમાં જોવાથી જણાયે.

ઉપરની સર્વ રેખાનો મેળાપ કરવાથી જો ૭, ૧૦, ૮ સંખ્યા આવે તો ધનનો ક્ષય કરે; ૧૬ આવે તો મોટી ખુદ્ધિ કરે, બાંધવમાં પીડા કરે; ૨૧ હોય તો કલેશ કરાવે; ૨૨ હોય તો દીનતા, ફળની નાસ્તિ કરાવે; ૨૩ હોય તો દ્રવ્યનો નાશ કરાવે; ચોવીસ હોય તો દુશ્મનાઈ કરાવે; ૨૫ હોય તો હાથમાં આવેલ પિતાના ધનનો નાશ કરાવે; ૨૭ હોય તો સમતા ફળ આપે; ૨૮ હોય તો ધનની પ્રાપ્તિ કરે; ૨૯ હોય તો મંદવાડ કરાવે; ૩૧ હોય તો શુભ કામમાં ખર્ચ કરાવે, મનુષ્યમાં અધિક પાણું પામે.

શૂન્ય રેખા કરતાં અધિક રેખા હોય તો તેનું ફળ સારું છે. રેખા કરતાં શૂન્ય અધિક હોય તો માહું ફળ સમજવું. વિશેષ રેખા તથા શૂન્ય ચંત્રમાં જુઓ. (આ રેખા વિષયમાં ગ્રંથકર્તાએ એવી બારીકતા દેખાડી છે જેથી વાંચનાર અકળાયા વિના રહે નહિ પણ તેનો કાંઈક સારાંશ દેખાડી મુળ શ્લોક અને ચંત્ર અમેએ મુક્યા છે. વિશેષ વિદ્વાનને પુછીને વાકેફ થવું). ॥ ૩૭-૬૧ ॥

અથ શ્રી સૂર્યોષ્ટક યંત્ર.

૧૦ । । । । । ૦૦૦	૯ । । । । ૦૦૦૦	। । । ૮ શ. ૦૦૦૦૦ •
૧૧ ૦૦ । । । । । । ।		। । । ૭ ૦૦૦૦૦
શુ. રા. ૧૨ । । । । ૦૦૦૦		૬ । । । । ૦૦૦૦
૧ શુ. ૪ ૦૦૦૦૦ । ।	૩ । । । । । ૦૦૦	૫ ગુ. ચં. । । । ૦૦૦૦૦
૨ । । । । । ૦૦૦૦		૪ મં. । । ૦૦૦૦૦૦

અથ શ્રી ચંદ્રોષ્ટક યંત્ર.

૧૦ । । । । । ૦૦૦૦	૯ । । । । ૦૦૦૦૦	૮ શ. ૦૦૦૦૦૦ । ।
૧૧ ૦૦૦ । । । । ।	•	। । । ૬ ૦૦૦૦૦૦
૧૨. શુ. રા. ૦૦૦૦ । । । । ।		૬ । । । । ૦૦૦૦૦
૧ શુ. । । । । ૦૦૦૦૦	૦ ૦૦૦ ૩ । । । •	૫ ગુ. ચં. ૧ ૦૦૦૦૦
૨ । । । । । ૦૦૦		૪ । । । । । મં. ૦૦૦૪.

અથ શ્રી ભૌમાષ્ટક યંત્ર.

૧૧ ૦૦૦ ૧૧૧૧	૯ ૧ ૦૦૦ ૦૦૦૦	સ. ૯. ૧૦ ૦૦૦૦૦૦
૦૦ ૧૧ ૧૧૧૧૧૦		૭ ૦૦૦૦ ૧૧૧૧
શુભ. ૧૨ ૦૦૦૦ ૧૧૧૧		૬ ૧૧૧૧ ૦૦૦૦
૦૦૦૦૦ ૦૦૦ શુ. ૧.	૩ ૧૧૧૧ ૦૦૦૦	૫ ટ. યં. ૦૦૦૦૦ ૧૧૧
૨ ૦૦૦ ૧૧૧૧૧૨		૪ ૦૦૦૦ ૧૧૧૧

અથ શ્રી સુધાષ્ટક યંત્ર.

૧૦ ૧૧૧૧૧૧ ૦	૯ ૧૧૧ ૦૦૦૦૦	ક. ૮ ૧૧૧૧ ૦૦૦૦
૧૧		૭ ૧૧૧૧ ૦૦૦૦
શુ. સુ. ૧૦ ૦૦૦૦૦૦ ૧૧		૬ ૦૦૦૦૦૦ ૧૧૧૧૧
૦૦૦૦૦ ૧૧૧૧ શુ. ૧.	૩ ૧૧૧૧ ૧૧૧૧ ૦૦	૫ ટ. યં. ૦. ૦૦૦ ૦૦
૨ ૨ ૦૦૦ ૧૧૧૧૧૧		૪ ૦૦૦ મં. ૧૧૧૧

અથ શ્રી શુકદેવ યંત્ર.

૧૦ ।।। ૦૦૦૦	૯ ।।।।।। ૦	૦ શ. ૮ ।।।। ૦૦૦૦
૧૧ ।।। ૦૦૦૦૦		૭ ।।। ૦૦૦૦
શુ. રા. ૧૨ ।।।।।।।		૬ ।।।। ૦૦૦૦
૧ ભુ. ૦૦ ૦ ।।।।।	૩ ।।।।। ૦૦૦	૫. કુ. યં. ૦૦૦ ।।।।
૨ ૨૦૦૦૦૦ ।।।		૪ મં. ।।।। ૦૦૦૦

અથ શ્રી ગુરુદેવ યંત્ર.

૧૦ ।।।।। ૦૦	૯ ।।।।। ૦૦	૦ શ. ૮ ।। ૦૦૦૦
૧૧ ૦૦૦ ।।।।।	૦	૭ ૦૦૦૦ ।।।।
શુ. રા. ૧૨ ।।।। ૦૦૦૦		૬ ।।।। ૦૦૦૦
૧ ભુ. ૦૦૦ ।।।।	૩ ।।।। ૦૦૦૦	૫ કુ. યં. ।।।। ૦૦૦
૨ ૨૦ ૦૦૦ ।।।।		૪ ।।।। ૦૦૦૦

અથ શ્રી રાનીબક યંત્ર.

૧૦ ।।।। ૦૦૦	૮ શ્ર. ૦૦૦૦ ।।।	
૧૧ ।।।। ૦૦૦૦	૯ ૦૦૦ ।।।।	૭ ૦૦૦૦ ૦૦ ।।
શ્રુ. રા. ૧૨ ।।।। ૦૦૦૦	૬ ।।।। ૦૦૦૦	
૧ શ્રુ. ।। ૦૦ ૦૦૦૦	૩ ।।।। ૦૦૦૦	૫ શ્રુ. ચં. ।। ૦૦૦૦૦૦
૨ ૨૦૦ ૦ ।।।।	૪ મં. ।। ૦૦૦ ૦૦૦	

અથ શ્રી સર્વ શક દેખાણક વર્ગ યંત્ર.

શ્ર. ૧૦ ।।।।।।।। ।।।।।।।।।।	૯ ।।।।।।।। ।।।।।।।।।।	શ્ર. ૮ ।।।।।। ।।।।।।।।।।
૧૫ ।।।।।।।।।।।। ।।।।।।।।।।।। ૩૨	૨૮	૭ ।।।।।।।।।। ।।।।।।।।
શ્રુ. રા. ૧૦ ।।।।।।।। ।।। ૩૧		૬ ।।।।।।।।।। ।।।।।।।। ૨૮
૧ શ્રુ. ૦ ।।।।।।।।।। ।।।।।।।।।।।। ૩૨	૩ ।।।।।।।।।। ।।।।।।।।।।।। ૩૨	શ્રુ. ચં. ૫. ।। ।।।।।।।।।।।। ।।।।।।
૨ ૨૦ ।।।।।।।। ।।।।।।।।।।		૪ મં. ।।।।।। ।।।।।।।।।।

ઉપર બતાવેલ દેખાણક યંત્ર જન્મચત્રિકા
અનાવવાના કામમાં આવે છે. તેમાં દેખા તથા બીંદુની
સંખ્યાનું ફળ ઉપર સંક્ષેપમાં બતાવેલું છે.

• અથ શ્રી શુભ કાર્યમાં વર્જવા યોગ્ય સમય ત્રિચાર.

રવિ ક્ષેત્રગતે જીવે જીવ ક્ષેત્રગતૈરવૌદીક્ષા ।

મુચ્છાપનં ચાપિ પ્રતિષ્ઠાનૈવ કારયેત્ ॥૬૨॥

સિંહસ્તે દેવ ગુરૌ ચ કન્યા વિવાહિતા પંચ કરોતિ ભર્તા ।

વિવાદક્ષૌરં વ્રતબંધ દીક્ષા યાત્રા પ્રતિષ્ઠા ચ વર્જનીયા ॥૬૩॥

શોક વિવાહે મરણં વ્રતેષુ ક્ષૌરે દલિદ્રં નિફળા ચ યાત્રા ।

વ્રતી ચ મૂર્ઝાપ્ય શુભાપ્રતિષ્ઠાસિંહસ્થોતિ સર્વવર્જનીયા ૬૪

ભાવાર્થ:—જે માસમાં રવીની રાશીપર ગુરૂ હોય એટલે સિંહ રાશીનો ગુરૂ હોય અને ગુરૂ રાશીપર રવી હોય એટલે ધન તથા મીનના સૂર્ય હોય તે મલમાસ કહેવાય. તેમાં શુભ કાર્યોનો ત્યાગ કરવો. તે સમયમાં દીક્ષા ન દેવી અને ઘરની વાસ્તુ પણ ન કરવી.

જે સિંહ રાશીનો ગુરૂ હોય અને તેમાં લગ્ન કરે તો તેના સ્વામીનો નાશ થાય. તેમાં પ્રથમ મુંડન, ઉપવીત સંસ્કાર, દીક્ષા, વાસ્તુ, દેવની પ્રતિષ્ઠા; એ કાર્ય ન કરવાં.

જે સિંહ રાશીના ગુરૂમાં લગ્ન કરે તો સ્વામીનો નાશ થાય. પ્રથમ મુંડન કરવાથી હરીદ્રિ થાય, યાત્રા ગમન નિષ્ફળ થાય, ઉપવીત સંસ્કાર કરવાથી તે બાળક મૂર્ખ રહે, દીક્ષા દે તો અજ્ઞાન રહે, અને પ્રતિષ્ઠા કરે તો વિદ્ય થાય. તે કારણથી સિંહ રાશીનો ગુરૂ શુભ કામમાં ત્યાગ કરવો. પણ મેષ રાશીનો સૂર્ય થાય ત્યારે ઉપર કહેલાં શુભ કાર્યો કરવાથી સિંહ તથા ગુરૂનો હાથ લાગુ પડતો નથી. ॥ ૬૨-૬૪ ॥

અથ શ્રી ગૃહ વાસ્તુ, દેવ પ્રતિષ્ઠા, અને દીક્ષા મૂહૂર્ત્ત વિચાર.

હરિ શયને અધિક માસે ગુરુ શુક્રાસ્તે ન લગ્ન મન્વેષ્યં ।
લગ્નેશાંશાપયોનિવાસ્તગતે ચ ન શુભં સ્યાત્ ॥૬૫॥

કુલિકાર્દ્ધયામ ભદ્રા ગંડાંતો ત્યાત મુખ્ય દોષ ।
યુતંત્યાજ્યં સદાદિનં ચ કુજવારોપિ પુનઃપ્રતિષ્ઠાયાં ॥૬૬॥

ત્ર્યેક દ્વિતીય પંચમ દિનાં નિપક્ષદ્વયેપિશસ્તાનિ ।
શુક્રે તિમ ત્રયોદશં દશમાંન્યપિ પ્રતિષ્ઠાયાં ॥૬૭॥

પક્ષદ્વિતિણુર્યાષ્ટિ ષષ્ટ દ્વાદશાંત્ય નવમ દિનાઃ ।
ત્યાજ્યાશ્ચતુર્દશાપિ ચ દીક્ષાયામુત્તમોસ્ત્વન્યે • ॥૬૮॥

ભાવાર્થ:—ગૃહ વાસ્તુ, પ્રતિષ્ઠા મુહૂર્ત્તમાં દેવ શયન હોય (અશાઠ શુદી ૧૧ થી કારતક સુદી ૧૧ સુધી), અથવા કર્ક સંક્રાંતીથી તુલા સંક્રાંતી પર્યંત (અશાઠ શુદી ૧૪ થી કારતક શુદી ૧૪ સુધી) દેવ શયન કહેવાય છે. તેમાં ઉપર કહેલ શુભ કાર્ય ન કરવું, અને અધિક માસ તથા ગુરુ, શુક્રનો અસ્ત ત્યાગ કરવો. લગ્ન શુદ્ધિ જોવામાં લગ્ન તથા નવમાંશનો પતિ નીચ રાશીનો અથવા અસ્તનો હોય તો તે લગ્ન ત્યાગ કરવું.

હવે માસ શુદ્ધિ વિષે કહે છે. કુલીકયોગ, અર્ધ પ્રહર, ભદ્રા, ગંડાંત યોગ, ત્રણ પ્રકારનો પાત તથા ઉત્પાત એટલે જે નક્ષત્ર ઉપર ગ્રહનો ગ્રહણાદિક ઉત્પાત હોય તે નક્ષત્ર વર્જ કરવાં, અને મંગળગ્રહ વર્જ કરીને સારો વાર ગ્રહણ કરવો.

હવે તીથી પ્રકાર કહે છે. ૩, ૧, ૨, ૫ એ તીથીઓ બન્ને પક્ષની સારી ભણવી. શુકલપક્ષની તેરશ તથા દશમ લેવી, અને

અન્ને પક્ષની ૪, ૮, ૬, ૧૨, ૧૫, ૯, ૧૪ એ તીથીઓ શુભ કાર્યમાં તથા દિક્ષામાં ત્વાગ કરવી. વિશેષ યંત્રમાં જોવાથી માલુમ પડશે. ॥ ૬૫-૬૮ ॥

અથ શ્રી ઉભય પક્ષ શુભાશુભ તીથી યંત્ર.

૩	૧	૨	૫	૧૩	૧૦	૭	કૃત્યુપક્ષ, શુક્રપક્ષ શુભ
૪	૮	૬	૧૨	૧૫	૯	૧૪	ઉભય પક્ષમાં અશુભ.

અથ શ્રી ગુરુ શુક્રના ઉદય અસ્તનો વિચાર.

પૂર્વાશ્યાં ઉપનો શુક્રો બાલ્ય ભવાદિ ન ત્રયં
ત્યાજ્યાઃ । પશ્ચિમાયાં ચ દશાદિવશસ્ત્યાજ્યાઃ ॥ પૂર્વ-
શ્યામસ્યમિલાષી શુવર્દિકભાચાત્યક્ષ પરિત્યાજ્યઃ ।
પશ્ચિમાયાં ચ દિન પંચક ત્યાજ્યાઃ ॥ ગુરુ પુનરુદયે-
સ્તમને ચ પૂર્વ પશ્ચિમેઃ પક્ષંત્યાજ્યાઃ । આન્યે પુનરુ-
દયાસ્તમને ચ પુરઃ પ્રતીચ્ચૌરપિ ॥ ગુરુ શુક્રો દિન સ-
પ્તકં ત્યજંતિ પ્રસ્તાવાત્ સ્વોપજ્ઞં શુક્રઃ । પ્રાચ્યાંદ્રયપૈસ-
ર્યમાનિ શૂક્રસ્યાસ્તમનં દિવસમુક્તિઃ ॥ સંખ્યા ૧ પક્ષ
ચ પંચદિવસાન્ ભૃગુજઃ । પ્રવૃદ્ધ સ્ત્રીન્ બાલકસ્તદશ
ચાપિપુરઃ ॥ પ્રતીચ્ચોઃ સર્વત્ર સૂરિ રુદયેસ્તમને ચ પક્ષ ।
મનૈસ્તિવમૌ દિવસ સપ્તક મેવ વજ્યૌ ॥ ૬૯ ॥

ગ્રહણસ્ય દિનં તદાદિમંદિનંમાગામિ દિનાનિ સપ્ત ચ ।
ત્યજ સક્ર મવાસુરં પુનઃ સહ પૂર્વેણ ચ પશ્ચિમેન ચ ॥૭૦॥

ભાવાર્થ:—પૂર્વ દીશામાં શુક ઉદય થાય ત્યાર પછી આદ્યભાવના ત્રણ દિવસ ત્યાગ કરવા, પશ્ચિમમાં ઉદય થાય તો દશ દિવસ ત્યાગ કરવા, પૂર્વ દીશામાં અસ્ત થાય તો વૃદ્ધપણના અસ્ત થતાં પહેલાં ૩ દિવસ ત્યાગ કરવા, પશ્ચિમ દિશામાં અસ્ત થાય ત્યારે ૫ દિવસ અસ્ત પહેલાં ત્યાગ કરવા, અને ગુરુ ઉદય તથા અસ્તમાં પૂર્વ, પશ્ચિમ દિશામાં ૧૫ દિવસ ત્યાગ કરવા. એટલે ૭ દિવસ ઉદયના ને ૭ દિવસ અસ્તના. કેટલાક આચાર્ય-નો એવો પણ મત છે, કે પૂર્વ, પશ્ચિમ ગુરુ, શુક, અસ્ત ઉદયમાં સાત સાત દિવસ ત્યાગ કરવા. એટલે ૩ દિવસ ઉદય અસ્ત થતાં પહેલાં, એક દિવસ ઉદય અસ્ત થાય તે, ને ૩ દિવસ ઉદય અસ્ત થયા પછી; કુલ સાત દિવસ વર્જવા. ગ્રહણ (ચંદ્ર-સૂર્ય)ના ૭ દિવસ પૂર્વોક્ત રીતે વર્જવા. ॥ ૬૯-૭૦ ॥

અથ શ્રી દીક્ષા નક્ષત્ર વિચાર.

દીક્ષાયાં સ્થાપનાયાં ચશસ્તં મૂલં પૂર્નર્વસુઃ ।
 સ્વાતિર્મેત્રંકરઃ શ્રોત્રં પોશ્રં બ્રાહ્મમૂત્તરાત્રાયં ॥૭૧॥
 પ્રતિષ્ઠાયાં ધનિષ્ઠા ચ પુષ્યઃ સૌમ્યં મઘા અપિ દિક્ષાયા ।
 શસ્યતે સદ્ધિરશ્વિની વારુણં તથા ॥૭૨॥
 જન્મર્ક્ષે દશમે ચૈવ ષોડસેષ્ટાદશે તથા ।
 પંચવિશે ત્રયોવિશે પ્રતિષ્ઠાનૈવ કારયેત્ ॥૭૩॥
 ગ્રહણસ્થ ગ્રહૈ ભિન્નં મુદિતસ્તમિત ગ્રહં કૂરા ।
 મુક્તાગ્રગાક્રાંતં નક્ષત્રં પરિવર્જયેત્ ॥૭૪॥

ભાવાર્થ:—મૂલ, પુનર્વસુ, સ્વાતિ, અનુરાધા, હસ્ત, શ્રવણ, રેવતી, રોહિણી, ત્રણ ઉત્તરા, મૃગશર, મઘા, પુષ્ય, અશ્વિની, સતભિશા એ નક્ષત્ર દિક્ષા, પ્રતિષ્ઠામાં ગ્રહણ કરવાં.

વળી પોતાના જન્મ નક્ષત્રથી ૧૦ મું, ૧૬ મું, ૧૮ મું, ૨૩ મું, ૨૫ મું એ નક્ષત્ર પ્રતિષ્ઠામાં ત્યાગ કરવાં, અને અહણના દિવસનું નક્ષત્ર શુક્ર, શુક્ર અસ્તના દિવસનું નક્ષત્ર, અને જે નક્ષત્ર પર ઉત્પાત બિન્ન કુરં અહ હોય તે નક્ષત્ર વર્જ કરવું.

અથ શ્રી નક્ષત્ર શુદ્ધિ યંત્ર.

મૂલ પુનરવાં અ.	હ.	શ્ર.	રે.	રો. ઉ.	કા. ઉ.	પા. ઉ.	ભા.	મૃ.	મ.	પ્રતિષ્ઠા નક્ષત્ર.
મૂલ પુનરવાં અ.	હ.	શ્ર.	રે.	રો. ઉ.	૩ અશ્વ.	શ.	દિક્ષા નક્ષત્ર.			
૧૧૦ ૧૬ ૧૮ ૨૩ ૨૫	જન્મ નક્ષત્રથી પ્રતિષ્ઠા (દીન) નક્ષત્ર ત્યાગ કરવાં.									

અથ શ્રી વેધ, લત્તાપાત, એકાર્ગલ વિચાર.

વેધે કાર્ગલ લત્તાપાતોપ ગ્રહ યુતં ચ મંત્વાજ્યં ।
 વેધે કાર્ગલ દોષો પાદાંતરિતૌ ન દોષ કરૌ ॥૭૫॥
 સમોર્ધ સપ્તિર્યગ રેખા કાયાસ્તદગ્રતઃ ।
 પૂર્વાદૌ કૃતિકાદીનિ સપ્ત ૨ ચતુર્દિશં ॥૭૬॥
 એવ મિષ્ટ ભરેસ્વાયાં ગ્રહો યદિ તદા વ્યધઃ ।
 ગ્રહ રાહૂ હતે શુદ્ધિશ્ચંદ્ર મુક્તાર્ધ વર્ષયોઃ ॥૭૭॥
 પદમો ચતુષ્પાયં વિધર્ષવીયો અતઃ અપાયં ચ ।
 તર્કિયં બીયપાયં ચતુષ્છ પદગપાયં ચ ॥૭૮॥
 ઉત્તોત્તરા સૌમ્યમમ્બીચિ રોહિણી પુનર્વસુ ।
 મર્મુફા ચ પોશ્ના મકરોત્તરા મદ્રપદે ॥
 મધ્યમૈન્નુરાધ સાપ્તર્ષિશતભોનિલ પુનઃ ॥૭૯॥

ત્યજ્યેદુમ્ભુઃ ક્રૂર નિવાસ દૂષિતં વિવાહકાલે ।

વહુ દુઃસ્વદાયકં પદ પ્રતિષ્ઠા સમયેપિ ॥

નિંદિત કરાદ્ય પાદાંતરિતંતુસસ્યાત્ ॥૮૦॥

રવિ વેધે ચ વૈધવ્યં કુજ વેધે કુલક્ષયં ।

બુદ્ધ વેધે ભવદ્વંધ્યા પ્રવર્જ્યા ગુરુ વૈધતઃ ॥૮૧॥

અપુત્રા શુક્ર વેધે ન રૌરે દાશીં ચ દુઃખિતા ।

રાહુ વેધે ભવદ્વેશ્યા કેતો સ્વચ્છંદચારીણી ॥૮૨॥

ભાવાર્થઃ—સૌમ્ય ગ્રહ ને પાપ ગ્રહનો વેધ હોય તો એકાર્ગલ તથા લત્તાપાત દોષવર્જ કરીને શુદ્ધ લગ્ન જોવું. એ દોષ જોવા માટે સપ્ત શલાકા ચક્ર કરવું. તે સપ્તશલાકા ચક્ર બનાવવાની રીત એવી નથી, કે સાત રેખા ઉભી અને સાત રેખા આડી કરીને પૂર્વ દિશામાં કૃતિકાને આદ્ય લગ્નને ચાર દિશામાં નક્ષત્ર મૂકવાં, અને જે દિવસનું લગ્ન જોવું હોય તે દિવસનું નક્ષત્રનું ચિન્હ જુદું કરવું, ને તે દિવસે જે જે નક્ષત્રપર જે જે ગ્રહ હોય તે તે પોતપોતાના નક્ષત્રપર મૂકવા. જો ચંદ્રમા તથા રાહુ એક લીંટીપર આવે તો વેધ સમજવો. એવી રીતે સૌમ્ય ને પાપ ગ્રહ એક લીંટીમાં હોય તો વેધ સમજવો.

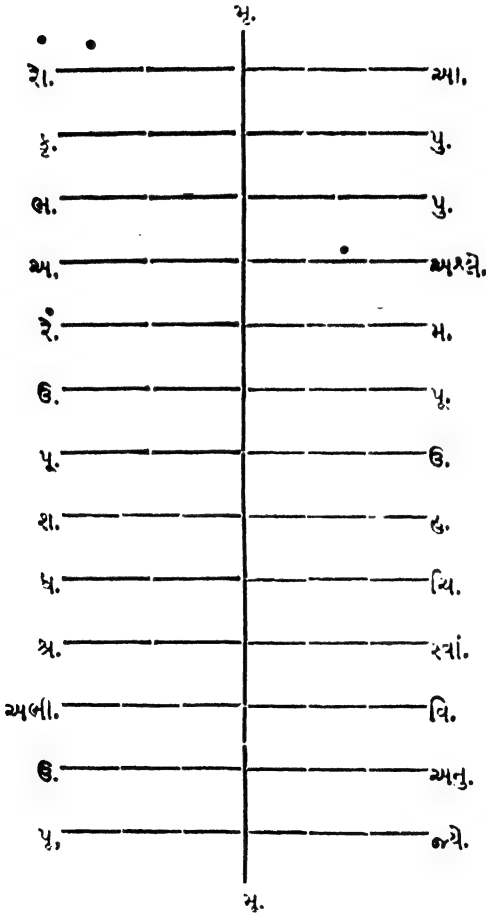
વળી વિશેષ ખુલાસાથી કહે છે. રોહિણી તથા અભિજીતનો વેધ, પુનર્વસુ ને મુલનો વેધ, ઉત્તરા ફાલ્ગુણી ને રેવતીનો વેધ, અને હસ્ત ને ઉત્તરાભાદ્રપદનો વેધ સમજવો.

પાપ ગ્રહ ને સૌમ્ય ગ્રહનો વેધ હોય તો દુઃખ પ્રાપ્ત કરે, રવીનો વેધ કન્યાને વિધવા કરે, મંગળનો વેધ હોય તો કુળનો ક્ષય કરે, બુધનો વેધ હોય તો સ્ત્રી વંધ્યા થાય, શુક્રના વેધથી સંતાનનો નાશ થાય, શુક્રના વેધથી સ્ત્રી પુત્રરહિત થાય, શનિ-શ્વરના વેધથી સ્ત્રીને દુઃખ થાય, રાહુના વેધથી વેધ્યાપૂર્ણ થાય, અને કેતુના વેધથી સ્વચ્છંદાચારી થાય. ॥ ૭૫-૮૨ ॥

અથ શ્રી સપ્તશલાકા યાને વેધ યંત્ર.

	કં.	રો.	મૃ.	આ.	પુ.	પુ.	શ્વે.	
ભ.								મ.
અ.								પૂ.
રે.								ઉ.
ઉ.								હ.
પૂ.								ચિ.
શ.								સ્વાં.
ધ.								વિ.
	ત્ર.	અલી.	ઉ.	પૂ.	મૃ.	જ્યે.	અનુ.	

અથ શ્રી ચૈકાગૃહ યંત્ર.

અથ શ્રી એકાર્ગલ યંત્ર વિચાર.

ત્રયોદશ તિરો રેષા એકોદ્ધ મસ્તકે તતઃ ।

ન્યસ્તે યોગોક્ત નક્ષત્રે ભવેદેકાર્ગલંસ્તદા ॥ ૮૩ ॥

શૂલે મૂર્ધનિ મૃગો મૃગા ચ પરિઘે ચિત્રા તંથા વૈધૃતૌ ।

વ્યાધાતે ચ પુનર્વસુર્નિગદિતઃ પુણ્યશ્ચ વજ્રે સ્મૃતઃ ॥

ગંઢે મૂલ મઘાશ્વિની પ્રથમકે મૈત્રો તિગંઢે તથા ।

સર્પિશ્ચ વ્યતિપાત ઇંદુતપનાવેકાર્ગલસ્થો યદા ॥ ૮૪ ॥

ભાવાર્થઃ—તેર રેષા આવી ને એક ઉભી કાઠવાથી ઉપર પ્રમાણે એકાર્ગલ યંત્ર થાય છે. લગ્નને દીવસે જો શૂલ યોગ હોય તો માથે મૃગશીર નક્ષત્ર મુકીમે બધાં નક્ષત્ર ગોઠવવાં, ને પરીઘ યોગ હોય તો મઘા નક્ષત્ર માથે ગોઠવવું. વૈધૃત યોગ હોય તો ચિત્રા નક્ષત્ર, વ્યાધાત યોગ હોય તો પુનર્વસુ નક્ષત્ર, વજ્ર યોગ હોય તો પુણ્ય નક્ષત્ર, ગંઢ યોગ હોય તો મૂલ નક્ષત્ર, અને અતીગંઢ યોગ હોય તો અશ્વેષા નક્ષત્ર મસ્તક ઉપર ગોઠવવાં. સૌમ્ય ને પાપ ગ્રહ એક લીંટીપર આવે તો એકાર્ગલ સમજવો. ॥ ૮૩-૮૪ ॥

અથ શ્રી લક્ષ્મી દોષ વિચાર.

સૂર્યાષ્ટ ત્રિત્રિવિંશતુપંચ વિંશાષ્ટ સંખ્યામે ।

સૂર્યાદીનાં ક્રમાલંકૈક વિશતમ સોમ્રતઃ ॥ ૮૫ ॥

કરોતિ યત્ર નક્ષત્રે રાકાતં રજની કરત ।

તશ્ચાષ્ટમ નક્ષત્રં સપરોહંતિ લક્ષ્મ્યા ॥ ૮૬ ॥

અગ્રતે નવમે રાહાઃ સપ્ત વિંશે મૃગો શુભે ।

કેચિજ્ઞેતિવિદઃ પ્રાહુલતાંતામપિ વર્જયેત્ ॥ ૮૭ ॥

રવિ લક્ષ્મિ હરી નિત્યં કૌજી સમાદિશતિ ।

મરણંચાંદ્રીત્રાસંકુર્યાદ્દૌધી મૃત્યુ કરોત્યેવં ॥૮૮॥

શૌરી મરણં કથતિ બંધુ વિનાશં બૃહસ્પતિર્લતા ।

મરણં રાહોર્લક્ષ્મી કાર્ય વિનાશં ભૃગુ વદતિ ॥૮૯॥

ભાવાર્થ:—લગ્નના દિવસના નક્ષત્રથી સૂર્ય ૧૨માં નક્ષત્ર પર હોય, ચંદ્રમા ૮માં નક્ષત્ર પર હોય, મંગળ ૩માં નક્ષત્ર પર હોય, બુધ ૨૩માં નક્ષત્ર પર હોય, ગુરુ ૬માં નક્ષત્ર પર હોય, શુક્ર ૨૫માં નક્ષત્ર પર હોય, શની ૮માં નક્ષત્ર પર હોય, અને રાહુ ૨૧માં નક્ષત્ર પર હોય તો લક્ષ્મી દોષ જાણવો. વળી કેટલાક આચાર્યો કહે છે કે, શુક્ર ૨૭માં નક્ષત્ર પર હોય ને રાહુ ૮માં નક્ષત્ર પર હોય તો લક્ષ્મી દોષ સમજવો. હવે તે દોષનું ફળ કહે છે.

રવીની લક્ષ્મી ધનને હાની થાય, મંગળની લક્ષ્મી મૃત્યુ થાય, બુધની લક્ષ્મી ત્રાસ થાય, ગુરુની લક્ષ્મી બંધુનો નાશ થાય, શનિશ્વરની લક્ષ્મી મૃત્યુ થાય, રાહુની લક્ષ્મી મૃત્યુ થાય, અને શુક્રની લક્ષ્મી કાર્યનો વિનાશ થાય. ॥ ૮૫-૮૯ ॥

અથ શ્રી પાત દોષ વિચાર.

સાર્પિ પિતૃ દેવ ચિત્રા મૈત્ર શ્રુતિ પૌશ્રભાનિ સૂર્યાક્ષાત્ ।

યત્સખ્યન્યશ્ચન્યાસ્તસંખ્યાક્ષે ભવેત્પાતઃ ॥૯૦॥

સાઘ્યહર્ષણ શૂલાનાં વૈધૃતી વ્યતિપાતયો ।

યદ્ગંડસ્ય ચાતેસ્યાત્તપાતેન નિપાતિતં ॥૯૧॥

પાતેન પતિતો વ્રહ્મા પાતેન પતિતો હરિઃ ।

પાતેન પતિતઃ શંભૂઃ પાતઃ સ્ત્રીલોક્યપાતક ॥૯૨॥

ભાવાર્થ:—સૂર્યના નક્ષત્રથી ગણતું, અને અશ્લેષા, મઘા, ચિત્રા, અનુરાધા, શ્રવણ, રેવતી, એ નક્ષત્ર આવે ત્યાં નિશાની રાખવી, ને તે લગ્ન દિવસના નક્ષત્રથી ગણતાં ઉપર કહેલાં નિશાની-વાળાં કોઈ પણ નક્ષત્ર આવે તેને પાત દોષ કહે છે માટે તે વર્જવાં. તેમજ સાધ્ય યોગ, હર્ષણ યોગ, શુભ યોગ, વૈધત વ્યતિપાત, નક્ષત્ર ગંડાંત, એ પણ યોગ પાતની માફક શુભ કાર્યમાં વર્જવાં.

ઉપર કહેલા પાત દોષથી બ્રહ્મા, વિષ્ણુ, મહેશ્વર સરીખાં પણ પતિત થાય છે ! માટે તે પાત દોષ સર્વથા ત્યાગ કરવો.

અથ શ્રી ઉપગ્રહ વિચાર.

વિદ્યુત્સુખં શૂલાં શનિકે.ઉલ્કા વજ્રકંપનિર્ઘાતાઃ ।

ક ૫ જ ૮ ૯ ૧૪ ૬ ૧૮ ૫ ૧૯ ૫ ૨૨ ૩ ૨૩ ૫ ૨૪

સંખ્યે રવિ પુરત ઉપગ્રહાધિષ્ણે ॥૧૩॥

વિદ્યુત્પુત્ર વિનાશનિગદતિમર્ચ્છબંધજ્ઞટતિ શૂલઃ ।

દશમ દિનેશનિપાતં પત્યુર્ઘાતં સદેવરં કેતુઃ ॥૧૪॥

દ્રવ્ય વિનાશં ચોક્ષા પરપુરુષ રતા કરોતિ વજ્રાશ્વ્યા ।

કંપાશ્ચાન્નિધિનાશં કુલ સંહારં ચ નિધમ્મર્યાતે ॥૧૫॥

ભાવાર્થ:—સૂર્યના નક્ષત્રથી ગણતાં લગ્ન દિવસનું નક્ષત્ર જો ૫મું, ૮મું, ૧૪મું, ૧૮મું, ૧૯મું, ૨૨મું, ૨૩મું, ૨૪મું; એ સંખ્યાનું હોય તો તેને ઉપગ્રહ કહે છે.

ઉપર કહેલા નક્ષત્રમાંથી ૫મું નક્ષત્ર હોય તો તેને વિદ્યુત નામનો ઉપગ્રહ કહે છે; તેમાં લગ્ન કરવાથી પુત્રનો નાશ થાય. ૮માં નક્ષત્રને શુભ ઉપગ્રહ કહે છે; તેમાં લગ્ન કરવાથી બંધન થાય. ૧૪માં નક્ષત્રનો અશની નામનો ઉપગ્રહ હોય છે; તેમાં

લગ્ન કરે તો પતિનો ઘાત થાય. ૧૮મું નક્ષત્ર હોય તેને કેતુ ઉપગ્રહ કહે છે. તેમાં લગ્ન કરે તો દીયરનો નાશ થાય. ૧૯માં નક્ષત્રને ઉચ્ચકા ઉપગ્રહ કહે છે; તેમાં લગ્ન કરવાથી દ્રવ્યનો નાશ થાય. ૨૨માં નક્ષત્રને વજ્ર ઉપગ્રહ કહે છે; તેમાં લગ્ન કરે તો નિધિનો નાશ કરે. ૨૩માં નક્ષત્રને કમ્પ ઉપગ્રહ કહે છે; તેમાં લગ્ન કરવાથી કમ્પાયમાન કરે. અને ૨૪મું નિર્ધાત ઉપગ્રહ હોય તો સંહાર કરે ॥ ૯૩-૯૫ ॥

અથ શ્રી ઉપગ્રહ યંત્ર.

યોગ.	વિદ્યુત.	શુક્લ.	અશ્વિનિ	કેતુ.	ઉચ્ચકા.	વજ્ર.	કંપ.	નિર્ધાત.
નક્ષત્ર.	૬ ૫	૪. ૮	૮. ૧૪	૧૧. ૮	૫. ૧૮	૨૩. ૫. ૨૩	ભ. ૨૪	

અથ શ્રી ક્રાંતિ સામ્ય વિચાર.

રવિંદુભુક્ત રાશીનાં યોગે શ્વ દ્વાદશાદ્રયા યદિસ્યુઃ ।

સ્યાત્તદાહેયઃ ક્રાંતિ સામ્યસ્ય સંભવઃ ॥૧૬॥

મીન કન્નહ મેસ સિંહસસ વૃષ મકરહ ધણુ મિહુણ ।

હકહવીછીવેઉતુલકુંભહસસિસ્વરહકુંતહસામિગણેઉ ॥૧૭॥

ષડ્ઘાહતોમિનાદગ્ધોનાગદષ્ટોપિજીવિતિક્રાંતિસામ્યે ।

કૃતોદ્રાહૌ ન જીવતિ માનવ ક્રાંતિ સામ્યઃ ॥૧૮॥

ભાવાર્થ:—રવી અને ચંદ્રની ભોગવેલી રાશી ઉપર રવી ચંદ્રને ક્રાંતિસામ્ય યંત્રમાં સુકવાથી અને એક રેખા પર રવી ચંદ્ર આવવાથી ક્રાંતિ સામ્યનો સંભવ થાય છે. મીન તથા કન્યાને, મેષ તથા સિંહને, વરબ તથા મકરને, તુલા તથા કુંભને, વૃશ્ચિક તથા કરકને, અને મિથુન તથા ધનને એવી રીતે ક્રાંતિ સામ્ય

થીય છે. તે કાંતી સામ્ય દોષ એવો છે કે, કોઈ અગ્નિમાં પડ્યો હોય તો બચે, અને સર્પ કરડ્યો હોય તો ઝેર ઉતરે; પણ કાંતી સામ્યમાં પરણેલો માણસ જીવે નહિ. ॥ ૯૬-૯૮ ॥

અથ શ્રી કાંતી સામ્ય ચંદ્ર.

	૧	૧૨	૧૧	
૨		કાં	તી	૧૦
૩	સાં		મ્ય	૯
૪				૮
	૫	૬	૭	

અથ શ્રી પ્રતિષ્ઠા મુહૂર્ત લગ્ન વિચાર.

દ્વિશ્વભાવ પ્રતિષ્ઠા સુસ્થિરં વા લગ્ન મુત્તમં ।

તદા ભાવે ચરે ગ્રાહ્યં તદામગુણ મુષિતં ॥૧૯॥

મિથુન ધન રાઘ ભાગ પ્રમદાશાઃ શુભાઃસ્ય પ્રતિષ્ઠાયં ।

મીન તુલા ધર કેશરિ નવાંશકા મધ્યમા જ્ઞેયા ॥૧૦૦॥

ભાવાર્થ:—ધરની વાસ્તુ તથા પ્રતિષ્ઠાના મુહૂર્તમાં દ્વી સ્વભાવ લગ્ન (મિથુન, કન્યા, મીન.) ને સ્થિર લગ્ન (વરખ, સિંહ, વૃશ્ચિક, કુંભ.) એને ગ્રહ કરવાં. તે બે લગ્ન સારાં ન આવતાં હોય તો બહુ ગુણયુક્ત ચર લગ્ન પણ ગ્રહણ કરવું. મિથુન તથા ધન લગ્નનો અરથો ભાગ પહેલો શુભ છે, અને મીન, તુલા, તથા સિંહનો મધ્ય ભાગ શ્રેષ્ઠ છે. ॥ ૯૯-૧૦૦ ॥

अथ श्री चर, स्थिर, द्वी स्वभाव यंत्र.

१	४	७	१०	चर लग्न.
२	५	८	११	स्थिर लग्न.
३	६	९	१२	द्वी स्वभाव.

अथ श्री नवमांशक फल विचार.

इदानीमंशक फलं मेषांशे स्थपितं बिंबं वह्नि दाह ।
भयावहं वृषांशे मृतये कर्त्ता स्थापकश्च दिन त्रये ॥१॥
मिथुनांश शुभो नित्यं भोगदः सर्व सिद्धिदः ।
कुमारंतु हरेत्कर्कः कुलनाश मृतु त्रये ॥२॥
विनश्यति ततो देव षड्भिरब्दै न संशयः ।
सिंहांसे सोक संतापः कर्तृ स्थापक शिल्पिनां ॥३॥
संजायते पुनः ख्यातो लोकैर्वादैवदेवहि भोगः ।
सदैव कन्यां सदेव देवस्य जायते ॥४॥
नैवधान्ययुतः कर्त्ता नंदते सुचिरं भुवि ।
उच्चाटन् भवेत्कर्तुर्बंधश्चैव भवेत्सदाः ॥५॥
स्थापकस्य भवेत् रस्युस्तुला शेवच्छरद्वये ।
वृश्चिकेपि महाकोपं राज पीडा समुद्रवं ॥६॥

અમિદાહં મહાધોરં દિનત્રયે વિનિર્દિશેત્ ।

ધન્વંશે ધન વૃધિઃ સ્વાત્ સુભોગં પ્રતિમાપ્નુયાત્ ॥૭॥

પ્રતિષ્ઠાપક. કર્તારૈનદત્તઃ સુંચિરં ભુવિ ।

મકરાંશે મહાં મૃત્યુર્કર્તા સ્થાપક શિલ્પિનાં ॥૮॥

વજ્રાદિ નશ્પતે દેવ સ્ત્રિ ભિરુદૌર્ન શંશયઃ ।

કુભાંસેસિદ્યતે દેવૌ જલપાતે ન વચ્છરાત્ ॥૯॥

જલોદરેણકર્તા ચ ત્રિભિરુદૈ ન શંશયઃ ।

મીનાંશે પૂજ્યતે દેવો શક્રાદ્યૈઃ સસુરાસુરૈઃ ॥૧૦॥

મનુજૈશ્ચ સદા પૂજ્યો વિનાકારાપકેન ચ ।

પ્રતિષ્ઠામંશકફલં વિશ્વ્યાતં શાસ્ત્ર બુદ્ધિનાં ॥૧૧॥

ભાવાર્થઃ—મૈષના નવમાંશકમાં જે પ્રતિષ્ઠા કરે અથવા દેવ મૂર્તિ સ્થાપન કરે તો અગ્નિનો લય થાય; જે વરખના નવમાંશકમાં સ્થાપન કરે તો ૩ દિવસમાં પ્રતિષ્ઠા કરવાવાળાનું મૃત્યુ થાય. મિથુનના નવમાંશકમાં સ્થાપના કરવાથી શુભ ફળ આપે છે અને સંપૂર્ણ સુખની પ્રાપ્તિ થાય છે. કર્કના નવમાંશકમાં સ્થાપના કરે તો કરનારના કુળનો છ માસમાં નાશ થાય. સિંહના નવમાંશકમાં સ્થાપન કરે તો ૬ વરસમાં વિદ્ય થાય, અને શોક સંતાપ થાય. કન્યાના નવમાંશકમાં સ્થાપન કરે તો સંસારમાં પ્રખ્યાતીપણું પામે, લોગ સુખની પ્રાપ્તિ થાય; ને તે દેવની ઘણા લોક પુજા કરે. તુલાના નવમાંશકમાં સ્થાપન કરે તો તે પુરુષને દરિદ્રાવસ્થા પ્રાપ્ત થાય. વૃશ્ચિકના નવમાંશકમાં જે સ્થાપન કરે તો રાજાનો ક્રોધ થાય, પીડા થાય, અને અગ્નિનો પણ લય થાય. ધનના નવમાંશકમાં સ્થાપન કરવાથી ધનની વૃદ્ધિ થાય, લોગ વૃદ્ધિ થાય, અને ઘણા વર્ષ સુધી સુખ લોગવે. મકરના નવમાંશકમાં

સ્થાપન કરવાથી તુરત મૃત્યુ થાય તથા દેવ પ્રતિમા ઉપર ૩ વરસમાં વજ્રપાત થાય. કુંભના નવમાંશકમાં સ્થાપન કરવાથી ૧૨ મહિનામાં જલપાત થાય અથવા કરનારને જલધર થાય. મીનના નવમાંશકમાં સ્થાપન કરે તો તે પ્રતિમાની ઇદ્રાદિક દેવતા પુજા કરે, અને મૃત્યુતોકમાં પણ સારી પુજા થાય.

વળી બુદ્ધિમાન આચાર્યો કહે છે કે શુદ્ધ નવમાંશકમાં શુભ કામ કરવું તેથી શ્રેષ્ઠ ફળ થાય છે. ॥ ૧-૧૧ ॥

અથ શ્રી નવમાંશક ફળ યંત્ર.

મેશાંશ.	જધન્ય.	સિંહાંશ.	જધન્ય.	ધનાંશ.	ઉત્તમ.
વર્ષાંશ.	જધન્ય.	કન્યાંશ.	ઉત્તમ.	મકરાંશ.	જધન્ય.
મિથુનાંશ.	ઉત્તમ.	તુલાંશ.	જધન્ય.	કુંભાંશ.	જધન્ય.
કર્કાંશ.	જધન્ય.	વૃશ્ચિકાંશ.	જધન્ય.	મીનાંશ.	મધ્યમ.

અથ શ્રી લગ્ન ગ્રહ બલ વિચાર.

વૃશ્ચિક મિથુન ધનુર્ધર કુંભેષુ શુભા યદિ ક્ષણ ભવતિ ।

પંચમ કેતુ નવાંશે વૃષા જયોર્નાન્ય રાશીનાં ॥૧૨॥

લગ્નેદોસ્તગઃ ક્રૂરો દુઃસ્વસ્થાવ સ્થિતઃ રાસી ।

વર્ગોત્તમં વિનાચાંત્યો નવાંશેપિ ન ગૃહ્યતે ॥૧૩॥

દીપ્તઃ સ્વસ્થો મુદિતઃ શાંત શક્ત પ્રપીઢિતો દીનઃ ।

વિકલસ્વલશ્ચ કથિતો નવ પ્રકારો ગ્રહો હરિણા ॥૧૪॥

સ્વોચ્ચે ભવતિહિ દીપ્તઃ સ્વસ્થઃ સ્વગૃહે સુહૃદ્ગૃહે મુદિતાઃ ।
 શાંતઃ શુભ વર્ગસ્થઃ શક્તઃ સ્ફૂટ કિરણ જાલશ્ચ ॥૧૫॥
 વિકલો રવિ હુમ્કરો ગ્રહાંભિ ભૂતઃ પ્રપીડિતો જ્ઞેય ।
 પાપ ગણસ્થ ચ સ્વલોદીવોનિચઃ સમાખ્યાતઃ ॥૧૬॥
 ન જન્મરાશૌ નો જન્મરાશિ લગ્નાંતિમાષ્ટમે ।
 ન લગ્ન સાધિપે લગ્ન પષ્ટાષ્ટમે ગતે વિંદુઃ ॥૧૭॥
 જન્મરાશિ વિલગ્નાભ્યાં રંધ્રેશૌરંધ્ર સંસ્થિતૌ ।
 ત્યાજ્યૌ ક્રૂરાંતરસ્થૌ ચ લગ્ન પીયૂષરોચિષૌ ॥૧૮॥
 સતિ દર્શનેયદિશ્યાદંશ દ્વાદંશક મધ્યગંક્રૂરઃ ।
 ઇંદો લગ્નસ્ય તથા ન શુભો રાહુસ્તુ સપ્તમગઃ ॥૧૯॥
 ત્રયઃ સૌમ્ય ગ્રહા યત્ર લગ્નેસ્યુર્બલત્તરાઃ
 બલવત્તદપિ ક્ષેપ્યં શેષર્હીનં બલૈ રપિ ॥૨૦॥

ભાવાર્થઃ—વૃશ્ચિક, મિથુન, ધન, કુંભ, એ રાશીનો ચંદ્રમા શુભ કાર્યમાં શ્રેષ્ઠ કહેવાય છે; કેતુ પાંચમાં ભવનમાં નવમાંશમાં શુભ કહેવાય છે; અને વરુણ તથા મેષ લગ્નનો ચંદ્રમા શુભ કહેવાય છે. કુર ગ્રહ ૬ઠ્ઠા, ૮માં સ્થાનમાં શુભ કહેવાય છે. ચંદ્રમા નવમાં નવમાંશકમાં હોય તો ગ્રહણ કરવો નહીં, પણ તે ચંદ્ર વર્ગોત્તમી હોય તો ગ્રહણ કરવો. હવે ગ્રહની નવ અવસ્થાનો લેહ કહે છે.

૧. દિપ્ત અવસ્થા, ૨. સ્વસ્થ, ૩. મુદિત, ૪. શાંત, ૫. સુપ્ત, ૬. પ્રપીડિત, ૭. દીન, ૮. વિકલ, ૯. ખલ; એ પ્રમાણે નવ પ્રકારની ગ્રહની અવસ્થા કહી છે. જે ગ્રહ ઉચ્ચનો હોય તેને દિપ્ત અવસ્થા કહે છે; સ્વગૃહીની સ્વસ્થ અવસ્થા; મિત્રના ગ્રહને

વિષે રહેલો અહ તે મુદ્ધિત કહેવાય છે; શુભ અહ સંહિત જે અહ હોય તેને શાંત કહે છે; બળવાન અહ હોય તેને સુખ કહે છે; સ્વીથી અસ્ત અહ હોય તે વિકલ કહેવાય છે; જે અહને પાપઅહ જુએ તે પ્રપીડિત કહેવાય છે; અને પાપઅહ અથવા નીચ અહ સંહિત જે હોય તે દીન કહેવાય છે. હવે લગ્ન શુદ્ધિનો પ્રકાર કહે છે.

શુભ કાર્યમાં જન્મ રાશી હોય તે લગ્ન ન લેવું, તથા જન્મ રાશીથી આઠમું લગ્ન, ને જન્મ લગ્નથી આઠમું લગ્ન તથા લગ્નથી ૬-૮મે ચંદ્રમા હોય તે લગ્ન વર્જવું. જન્મ રાશીથી વા જન્મ લગ્નથી આઠમી રાશી અથવા લગ્ન, તથા આઠમી રાશીનો પતિ તેનું લગ્ન ત્યાગ કરવું; તથા કુર અહ બે બાજુ હોય તે લગ્ન વર્જવું.

એ રીતે નવમાંશક દ્વાદશાંશકમાં કુર અહની વચમાં બે દ્વાદશાંશક નવમાંશક હોય તો વર્જ કરવો. કુર અહની મધ્યમાં ચંદ્ર હોય તો વર્જ કરવો, ને રાહુ ૩-૭મે હોય તો અશુભ છે. લગ્નમાં ૩ શુભ અહ બળવાન હોય તેવું લગ્ન લેવું. ૫છે બીજા કોઈ અહ બળહીન હોય તેની હરકત નહીં. ॥ ૧૨-૨૦ ॥

અથ શ્રી લગ્ન પ્રમાણ પલ વિચાર.

મેષ સ્તત્વયમે ૨૨૫ રસેષુયમલૈ ૨૫૬ રાશિ વૃષોભપલૈઃ ।
 પંચવ્યોમહુતાશનૈશ્ચ મિથુનઃ ૩૦૫ કર્કઃ કુવેદામ્ભિઃ ॥
 ૩૪૧ સિંહઃ પાણિપયોધિપાવક ૩૪૨ મિતૈઃ કન્યા કુલોકા ।
 ત્રિકૈ ૩૩૧ રેતેપ્ય ક્રમત સ્તુલાદય ગ્રહસ્યુર્ગૂર્જરે મંડલે । ૨૧ ।
 કુમુજ ૨૧ નર્ગેન્દ્રિય ૫૭ સૂરવસુ ૮૫ ।
 મુનિ નિધિ ૧૭ વસ્વષ્ટ ૮૮ મુજરસ ૬૨ ક્ષૈઃ ॥

સ્વં ૨૭ ઊષ સપ્તલિપ્તા સૃણનગૈ ૭ કયુણ ।

સ્વયુગ ૪૦ સુર ૩૩ શિવૈ ૧૧ શેષે . ॥૨૨॥

ભાવાર્થ:—મેષ રાશીની ૨૨૫ પળ, વરખની ૨૫૬, મિથુ-
નની ૩૦૫, કર્કની ૩૪૧, સિંહની ૩૪૨, કન્યાની ૩૩૧, તુલાની
૩૩૧, વૃશ્ચિકની ૩૪૨, મેઘનની ૩૪૧, મકરની ૩૭૫, કુંભની
૨૫૬, મીનની ૨૨૫; એ પ્રમાણે લગ્નની પળ સમજવી. આ
પળો ગુજરાત દેશને અનુસરીને સમજવી. ॥ ૨૧-૨૨ ॥

અથ શ્રી લગ્ન સ્પષ્ટ કરવાનો વિચાર.

સૂર્યાધ્યાશિત. રાશૈર્માર્ગે રવિ ભુક્ત નાડિકાભિહતે ।

સંક્રાંતિ ભોગ ભુક્તૈ લબ્ધં યત્ સૂર્ય ભુક્તં તત્ ॥૨૩॥

તસ્મિનુદયત્ર્યંશોદત્તેશેષં સ્વેર્ભવેદ્ભોગ્યં ।

ઇતિ દિન્ન લગ્ને કાર્યનિશિ લગ્ને સપ્તમસ્યાર્કાત્ ॥૨૪॥

વાંછિત લગ્નસ્યાપ્યથ ભુક્તૈન્યસ્તૈત્તદુદયેત્ર્યંશં ।

દત્ત નવાંશપલનાંત્ર્યશ્ચ દદ્યાત્પ્રવૃત્તેશ્ચ ॥૨૫॥

ઇચ્છં સંસ્કૃતમશિલં વાંછિત લગ્નસ્ય ભુક્ત મિન ભોગ્યં ।

યુતમાંતરોદયૈ રપિ ષષ્ટિ હતે નાડિકાપલન્યુન્યતાઃ ॥૨૬॥

એવમધિવશાનાંશે સ્થાપન દત્તાંતરાંશપલિમિલિતે ।

ષષ્ટિ હૈતૈ ઘટિકાઃ સ્યુઃ પલનિ શેષં પ્રતિષ્ઠાંશઃ ॥૨૭॥

ભાવાર્થ:—પ્રથમ સૂર્ય સ્પષ્ટ કરી તેમાં અયનાંશો જોડવા.

અયનાંશો કરવાની રીત:—શકમાંથી ૪૫ બાદ કરવા, શેષ રહે
તેને ૬૦ ભાગ દેવાથી શેષ રહે તે ઘડી કહેવાય ને લબ્ધ રહે
તે અંશ કહેવાય. રવીની રાશી પ્રમાણે પાંચ પાંચ પળ લેવી.
તે સ્પષ્ટ અંયનાંશો થાય. તે અયનાંશો રવીમાં જોડવાથી સાચનાર્ક

થાય. તે સાયનાર્કની રાશી પ્રમાણે પળ લેવી અને તેને ૬૦થી ભાગ દેતાં જે આવે તે ઘડી ને રહે તે પળ. તેને ગોમૂત્રીકા કાઢીને સાયનાર્કનાં અંશ, કલા, વિકલાથી ગુણવા. તે ગુણવાના બે પ્રકાર છે. એટલે પ્રભાત ઇષ્ટકાંઠથી અર્ધ રાત્રી પર્યંત ઇષ્ટ હોય તો સાયનાર્કનાં અંશને ત્રીસમાંથી કાઢીને ગુણવા ને અર્ધ રાત્રીથી પ્રભાત સુધી લગ્ન હોય તો જે અંશ, કલા હોય તે અંશથી ગુણવા. ૩ જગ્યા બુદ્ધા બુદ્ધાને ૬૦નો ભાગ દઈને અંક ઉપરાઉપરી યુક્ત કરવા. એમ કરવાથી રવી ભુક્ત થાય છે. હવે ઇષ્ટ ઘડીની પળ કરવાની રીત કહે છે.

ઇષ્ટ ઘડીને ૬૦ ગણ્યા કરવા ને નીચે જે પળ હોય તેને યુક્ત કરવાથી પળ થાય ને રવી ભોગ્યમાં બીજી રાશીની જે પળો છે તે ઇષ્ટ ઘડીની પળોમાં હીન હોય. તેટલી રાશીની પળો લેવી. તે ઇષ્ટ ઘડીની પળો હીન કરતાં જે રાશી સ્પષ્ટ હોય તે રાશી એક જાણુ મુકવી ને તેને ૬૦ ગણ્યા કરી અશુદ્ધ રાશીનો ભાગ દેવો ને અંશ લેવાને શેષ રહે તેને ૬૦ ગણ્યા કરીને અશુદ્ધ રાશીનો ભાગ દઈને ઘડી પળ લેવી અને તે લગ્નમાંથી અયનાંશા હીન કરવાથી સ્પષ્ટ લગ્ન થાય.

લગ્ન સુક્ષ્મ પ્રકારે જોવાની રીત:—પ્રભાતે રવી જે રાશી, જે અંશે ઉદય થાય છે તે લગ્ન સમજવો. તેમાં ઉપર કહેલી પળો જોડવાથી લગ્નની ખબર પડે છે, અને સાંજ વેળા સાતમું લક્ષ આવે એવું અનુમાન થાય છે. લગ્ન પત્રથી લગ્ન કરવાની રીત:—રવીની રાશી, અંશ પ્રમાણુ લગ્ન પત્રમાં જોવું ને તેમાં ઇષ્ટ ઘડીયુક્ત કરીને લગ્ન પત્રમાં જોવું. જોતાં જે અંશ રાશી આવે તે લગ્ન સમજવું. ॥ ૨૩-૨૭ ॥

અથ શ્રી રાશી પતિ વિચાર.

કુજ શુક્રે જ્ઞેદ્રર્કેન્ન શુક્ર કુજ જીવ શૌર્યમ્ ગુરવઃ ।
ભેદ્મા નવાંશકાનામજ મકર તુલા કુલરાદ્યાઃ ॥૨૮॥

સ્વગૃહ્ય દ્વાદશ ભાગાદ્રેકાણાઃ પ્રથમ પંચનનપાના ।

હારેવિષમેર્કેદૌઃ સમરાશૌચં પ્રતિ ક્ષણં સ્ત્રો ॥૨૧॥

ભાવાર્થઃ—મેષનો પતિ મંગળ, વરખનો શુક્ર, મિથુનનો ખુધ, કર્કનો ચંદ્રમા, સિંહનો રવી, કન્યાનો ખુધ, તુલાનો શુક્ર, વૃશ્ચિકનો મંગળ, ધનનો શુક્ર, મકર તથા કુંભનો શની, મીનનો શુક્ર; એ પ્રમાણે રાશીના પતિ કહેલ છે.

દ્રેષ્કોષ્ટુ ચક્ર બનાવવામાં પોતાની રાશીથી દશ અંશ પર્યંત હોય તો પ્રથમ તે રાશીનો દ્રેષ્કોષ્ટુ સમજવો, દશથી વીશ સુધી તે રાશીની પાંચમી રાશીનો દ્રેષ્કોષ્ટુ સમજવો, અને ૨૦ થી ૩૦ અંશ પર્યંત નવમી રાશીનો દ્રેષ્કોષ્ટુ સમજવો. એવી રીતે દ્રેષ્કોષ્ટુ સમજવો. વિશેષ યંત્રથી જાણવું. હોરામાં વિશમ રાશી હોય તો રવીની તથા સિંહની હોરા ૧૫ અંશ સુધી રહે, પાછલા ભાગમાં ૧૫ અંશમાં કર્કની ચંદ્રમાની હોરા રહે, સમ રાશીમાં ૧૫ અંશ સુધી કર્કની ચંદ્રમાની હોરા રહે અને પાછલા ભાગમાં રવીની હોરા રહે. ॥ ૨૮-૨૯ ॥

અથ શ્રી સપ્તમાંશ વિચાર.

કુજ યમ જીવજ્ઞ સિતાઃ પંચેદ્રિ વ્યવસુ મુનિદ્રિયાંશાનાં ।

વિષ મેષ સમર્ક્ષેષુક્રમેણ ત્રિંશંશકાકલ્પાઃ ॥૩૦॥

લિપ્તાષ્ટાદશ ૧૮૦૦ નવ ૯૦૦ ।

ષટ્ ૬૦૦ દ્વિ ૦૦ સાર્દ્ધશત્ ૧૫૦ ષષ્ટિ ॥

૬૦ માંન પરિગણિતાઃ ગૃહહોરાદ્રેષ્કાણા ।

નવ ભાગ દ્વાદશાંશક ત્રિંશાઃ ॥૩૧॥

ભાવાર્થઃ—સપ્તમાંશમાં સાત ભાગ કરવા. તેમાં ૪ અંશ, ૧૭ ઘડીનો એક ભાગ થાય છે. પહેલો મેષ સપ્તમાંશક કહેવાય છે. તે મેષ રાશીના ૪ અંશ, ૧૭ ઘડી સુધી મંગળનો સપ્તમાંશક હોય

છે. પછી શુક્રનો વરખ લગ્ન, બુધનો મીથુન, ચંદ્રમાનો કર્ક, રવીનો સિંહ, બુધનો કન્યા, શુક્રનો તુલા, અને વરખ રાશીમાં પહેલા ભાગમાં વૃશ્ચિકનો મંગળ, બીજામાં ધનનો ગુરુ, ત્રીજામાં મકરનો શની, ચોથામાં કુંભનો શની, પાંચમામાં મીનનો ગુરુ, પછી મેષનો મંગળ, વરખનો શુક્ર, એવી રીતે સપ્તાંશક થાય છે. વિશેષ યંત્રમાં જોવાથી જણાશે. નવમાંશકની રીત ઉપર કહેલી છે. વળી દ્વાદશાંકમાં ૧૨ અંશનો ભાગ લેવો એટલે ૨ અંશ, ૩૦ ધડો સુધી ૧ ભાગ આવે છે. સ્પષ્ટ ગ્રહ પોતાની રાશીથી જે ભાગમાં આવે તે ભાગ સુધી ગણતાં જે રાશી આવે તે દ્વાદશાંશક સમજવો, અને ત્રીણાંશકમાં સમ રાશી તથા વિષમ રાશીમાં જુદા જુદા અધિપતિ સમજવા. ત્રીણાંશકમાં વિષમ રાશી મેષ, મીથુન, સિંહ, તુલા, ધન ને કુંભ રાશીમાં ૫ અંશ સુધી મેષ રાશી મંગળની લેવી; ૧૦ અંશ સુધી શનીની રાશી કુંભ લેવી; ૧૫ અંશ સુધી ગુરુની રાશી ધન લેવી; ૨૦ અંશ સુધી મીથુન રાશી બુધની લેવી; અને ૩૦ અંશ સુધી તુલા રાશી શુક્રની લેવી. હવે સમ રાશીમાં ૫ અંશ સુધી વરખ રાશી લેવી, ૧૨ અંશ સુધી કન્યા રાશી લેવી, ૨૦ અંશ સુધી મીન રાશી લેવી, ૨૫ અંશ સુધી મકર રાશી લેવી, અને ૩૦ અંશ સુધી વૃશ્ચિક રાશી લેવી. એવી રીતે ત્રીણાંશક કરવો. ॥ ૩૦-૩૧ ॥

અથ શ્રી ષડ્વર્ગ શુદ્ધિ વિચાર.

इत्यार्या चतुष्टयस्यात्मीयकृतविंशति भिरार्याभिः षड्वर्ग-
शुद्धयेचाख्या गृहहोरा द्रेष्काणान्नव भाग द्वादशांशक
त्रिंशात् प्रत्येकं राशीनांवक्षेमुग्धाविवोधाय ॥३२॥
पंचद्वियमैमेषः षड्वांण युगै २५६ वृषस्तदनुक ।
नःपंचख दहनै ३०५ मिथुनः शशि ।
वारिधिबहिभिः ३४१ कर्काः

भुज जलधिवहि संख्यैः ३४२ सिंह कन्याः कुल्लोक दहनैश्चः ।
 ३३१ अंभः पलैस्फरे ते गौर्जरमाने न विख्याताः ॥३४॥
 उत्क्रमितो विज्ञेयं कुलादि षट्कं प्रमाण तस्त्वेवं ।
 षट्का भक्त पलांका लब्धे नाम्न्यौ भवंत्यत्र ॥३५॥
 मंगलकविबुध चंद्रादित्येन्दुज शुक्र भौमधिषणानां ।
 शनियम देव गुरुणा क्रमेण गोहानि मेषाद्या ॥३६॥
 लग्नस्यार्द्ध होराद्वाभ्यां भक्तात्पलाकतो लब्धैः ।
 होराके षष्टि हते शेषे द्वि हते तु विपलानि ॥३७॥
 रवि चंद्रो विषमांके राशौ भवतः समे च चंद्र रवि ।
 होराधिपति सवलौ राशिपतेः सर्वदा ख्यातौ ॥३८॥
 अधवहि हते राशौ लब्धे द्वेषकाणो माहुराचार्याः ।
 तच्छेषे षष्टि हते वह्नि हते लब्धैतौ वर्णाः ॥३९॥
 क्रमतस्तेषा मीशा आदिमपंच मनवर्क्षेनाघास्त्रु ।
 होराधिपते बलवत्तरानि मान्सूरयः प्रोच्युः ॥४०॥
 राशि पलांके नदैर्भक्ते लब्धं नवांशकस्य स्यात् ।
 षष्टिघ्नेऽप्यौ शेषे नंद हतौ चांस विपलानि ॥४१॥
 अथ शेषं पुनरिक्षभ भागाः कुजः १ ।
 शुक्र २ सौम्य ३ चंद्र मांस ४ रवि ५ ॥
 बुध ६ कवि ७ कुज ८ गुरु ९ शनि १० ।
 शनि ११ गुरु १२ धिपास्तेषां ॥४२॥
 मेषाद्याथ सिंहाद्या चापाद्या ४ राशयः क्रमेण स्युः ।
 चत्वारः २ छगमकर तुला कुलीराद्याः ॥४३॥

પૂર્વેભ્ય ઇમે ફલદા ભવંતિ લગ્ને અધિકાધિક નૃણં ।
નામા નયને જન્મ નિકિલ બલવંતઃ સ્યુરિમાણ્વ ॥૪૪॥

દ્વાદશ ભક્ત ફલાંકાલબ્ધં સદ્વાદશાંશકો ભવંતિ ।
ષષ્ટિમે રવિ ભક્તે લબ્ધં કથયંતિ ન દ્વર્ણા ॥૪૫॥

અભિમતિરાશિપતિઃ પ્રાગ્વદ્ભાણ ૧ ।

ઇતિ દ્વાદશાંશકાધીશાઃ કુજ ૧ કવિ ૨ ॥૪૬॥

બુધ ૩ વિધુ ૪ રવિ ૫ બુધ ૬ કવિ ૭ કુજ ૮ ।

ગુરુ ૯ મંદ ૧૦ શનિ ૧૧ ગુરુવ ૧૨ ॥૪૭॥

આદિમવર્ગેશેભ્યો બહુ ફલદા દ્વાદશાંશકાધીશાઃ ।

કૈરવપતિસ્તુ ફલદો વિશેષતો દ્વાદશાંશકસ્થઃ ॥૪૮॥

અથ સૂન્યવહ્નિ ૩૦ ભક્તે ત્રિંશાંશલબ્ધિતો વિદુર ।

રાશૌ રવિ રસૈર્હતેઽથ શેષે ત્રિંશદ્ભક્તેતુ વર્ણાઃ સ્યુઃ ॥૪૯॥

પંચેઽષ્ટ વસુઽહયેઽદ્રિયેઽભાગે કુજ મંદ જીવ બુધ શુક્રાઃ ।

વિષમેષુ પુનર્વ્યત્ય યતસ્તત્રતત્પતયઃ ॥૫૦॥

પૂર્વતમપંચ વર્ગ્યાધિપેભ્યએતેબલાધિ જ્ઞેયાઃ ।

સાગરચંદ્રેણૈષામાખ્યાતા ભાગ સંજ્ઞેતિ ॥૫૧॥

ષડ્વર્ગ શુદ્ધિ રેષાગવેષણીયાસુધીભિરાદરતઃ ।

પૃચ્છા લગ્ને જન્મનિ વિવાહ દીક્ષાં પ્રતિષ્ઠાદૌ ॥૫૨॥

ભાવાર્થઃ—ઉપર કહેલા શ્લોક પ્રમાણે ૫૬ વર્ગ શુદ્ધિ પાડિતોએ કહી છે. તે પ્રશ્ન લગ્નમાં, જન્મ લગ્નમાં, વિવાહમાં, દિક્ષામાં, દેવ પ્રતિષ્ઠામાં તથા ગ્રહ વાસ્તુમાં વિચારવી, અને ૫૬ વર્ગમાં ગ્રહ બળવાન હોય તે જોઇને લગ્ન શુદ્ધિ લેવી. એ ૫૬ વર્ગ વિચાર લગ્ન શુદ્ધિને માટે કહેલો છે. વિશેષ નીચેના ૫૬ વર્ગ યંત્રથી જોવું. ॥ ૩૨-૫૨ ॥

૧. અથ શ્રી હોરા યંત્ર.			૨. અથ શ્રી દ્રેકોણ યંત્ર.			૩. અથ શ્રી સપ્તાંશક યંત્ર.									
રાશી	અંશ	અંશ	રાશી	અંશ	અંશ	અંશ	રાશી	અંશ	અંશ	અંશ	અંશ	અંશ	અંશ	અંશ	અંશ
૦	૧૫	૩૦	૦	૧૦	૨૦	૩૦	૦	૪	૮	૧૨	૧૭	૨૧	૨૫	૩૦	
મેષ ૦	૫	૪	૦	૧	૫	૯	૦	૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	
વરુણ ૧	૪	૫	૧	૨	૬	૧૦	૧	૮	૯	૧૦	૧૧	૧૨	૧૩	૧૪	૨
મિથુન ૨	૫	૪	૨	૩	૭	૧૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	
કરક ૩	૪	૫	૩	૪	૮	૧૨	૩	૧૦	૧૧	૧૨	૧૩	૧૪	૧૫	૧૬	૪
સિંહ ૪	૫	૪	૪	૫	૯	૧૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	૧૦	૧૧	
કન્યા ૫	૪	૫	૫	૬	૧૦	૨	૫	૧૨	૧૩	૧૪	૧૫	૧૬	૧૭	૧૮	૬
તુલા ૬	૫	૪	૬	૭	૧૧	૩	૬	૭	૮	૯	૧૦	૧૧	૧૨	૧૩	૧
વૃશ્ચિક ૭	૪	૫	૭	૮	૧૨	૪	૭	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	
ધન ૮	૫	૪	૮	૯	૧૩	૫	૮	૯	૧૦	૧૧	૧૨	૧૩	૧૪	૧૫	૩
મકર ૯	૪	૫	૯	૧૦	૨	૬	૯	૪	૫	૬	૭	૮	૯	૧૦	
કુંભ ૧૦	૫	૪	૧૦	૧૧	૩	૭	૧૦	૧૧	૧૨	૧૩	૧૪	૧૫	૧૬	૧૭	૫
મીન ૧૧	૪	૫	૧૧	૧૨	૪	૮	૧૧	૬	૭	૮	૯	૧૦	૧૧	૧૨	

૪. અથ શ્રી નવમાંશકે યંત્ર.										૫. અથ શ્રી દ્વાદશાંશકે યંત્ર.									
રાશી	અંશ	અંશ	અંશ	અંશ	અંશ	અંશ	અંશ	અંશ	અંશ	રાશી	અંશ	અંશ	અંશ	અંશ	અંશ	અંશ	અંશ	અંશ	અંશ
૦	૩	૬	૧૦	૧૩	૧૬	૨૦	૨૩	૨૬	૩૦	૦	૨	૫	૭	૧૦	૧૨	૧૫	૧૭	૨૦	૨૩
૨૦	૪૦	૦	૨૦	૨૦	૪૦	૦	૨૦	૪૦	૦	૩૦	૦	૩૦	૦	૩૦	૦	૩૦	૦	૩૦	૦
૦	૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	૦	૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯
૧	૧૦	૧૧	૧૨	૧	૨	૩	૪	૫	૬	૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	૧૦
૨	૭	૮	૯	૧૦	૧૧	૧૨	૧	૨	૩	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	૧૦	૧૧
૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	૧૦	૧૧	૧૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	૧૦	૧૧	૧૨
૪	૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	૪	૫	૬	૭	૮	૯	૧૦	૧૧	૧૨	૧૩
૫	૧૦	૧૧	૧૨	૧	૨	૩	૪	૫	૬	૫	૬	૭	૮	૯	૧૦	૧૧	૧૨	૧૩	૧૪
૬	૭	૮	૯	૧૦	૧૧	૧૨	૧	૨	૩	૬	૭	૮	૯	૧૦	૧૧	૧૨	૧૩	૧૪	૧૫
૭	૪	૫	૬	૭	૮	૯	૧૦	૧૧	૧૨	૭	૮	૯	૧૦	૧૧	૧૨	૧૩	૧૪	૧૫	૧૬
૮	૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	૮	૯	૧૦	૧૧	૧૨	૧૩	૧૪	૧૫	૧૬	૧૭
૯	૧૦	૧૧	૧૨	૧	૨	૩	૪	૫	૬	૯	૧૦	૧૧	૧૨	૧૩	૧૪	૧૫	૧૬	૧૭	૧૮
૧૦	૭	૮	૯	૧૦	૧૧	૧૨	૧	૨	૩	૯	૧૦	૧૧	૧૨	૧૩	૧૪	૧૫	૧૬	૧૭	૧૮
૧૧	૪	૫	૬	૭	૮	૯	૧૦	૧૧	૧૨	૧૧	૧૨	૧૩	૧૪	૧૫	૧૬	૧૭	૧૮	૧૯	૨૦

અથ શ્રી વિશમ અને સમ ત્રીશાંશ યંત્ર.

(૧૮૧)

અથ શ્રી વિશમ ત્રીશાંશ યંત્ર.

રાશી	અંશ	અંશ	અંશ	અંશ	અંશ
૦	૫	૧૦	૧૮	૨૫	૩૦
૦	૧	૧૧	૯	૩	૭
૨	૧	૧૧	૯	૩	૭
૪	૧	૧૧	૯	૩	૭
૬	૧	૧૧	૯	૩	૭
૮	૧	૧૧	૯	૩	૭
૧૦	૧	૧૧	૯	૩	૭

અથ શ્રી સમ ત્રીશાંશ યંત્ર.

૦	૫	૧૨	૨૦	૨૫	૩૦
૧	૨	૬	૧૨	૧૦	૮
૩	૨	૬	૧૨	૧૦	૮
૫	૨	૬	૧૨	૧૦	૮
૭	૨	૬	૧૨	૧૦	૮
૯	૨	૬	૧૧	૧૦	૮
૧૧	૨	૬	૧૨	૧૦	૮

અથ શ્રી સંક્રાંતી નામ ફલ વિચાર.

રવ્યાદિષુ સંક્રાંતિર્ધોરા ધ્વાક્ષી મહોદરી ચ તથા ।
 મંદાકિની ચ મંદા મિશ્રાનાન્માથં રાત્રિચરી ॥૫૩॥
 મંદા ચ કુરતે વૃષ્ટિ મંદાકિની રસ ભયં ।
 ધ્વાક્ષીવીતિ મહાવાતા ઘોરા શસ્ત્ર ભયંકરી ॥૫૪॥
 મહોદરા ચોર ભયં મિશ્રકા ચ જને શુભાં ।
 સર્વેષાં કાર્યાણાં ચ રાક્ષસી વિફલ પ્રદા ॥૫૫॥

ભાવાર્થ:—મેષાદિક બાર સંક્રાંતીનાં નામ કહે છે. તે નામ
 બવાદિક કર્ણના આધારે થાય છે. તે પ્રકાર આગળ આવી ગયેલ
 છે. વળી વિશેષ તેનું નામ તથા ફલ કહે છે. ૧ ઘોરા, ૨ ધ્વાક્ષી,
 ૩ મહોદરી, ૪ મંદાકિની, ૫ મંદા, ૬ મિશ્રા, ૭ રાત્રીચરી
 ઇત્યાદિક નામ કહ્યાં છે. વર્ષા ઋતુમાં મંદા સંક્રાંતી હોય તો
 વરસાદ સારો થાય, મંદાકિની સંક્રાંતી હોય તો રસ વસ્તુનો
 નાશ કરે, ધ્વાક્ષી નામની સંક્રાંતી હોય તો ઘણો પવન કરે,
 ઘોરા સંક્રાંતી શસ્ત્રનો ભય કરે, મહોદરી સંક્રાંતી ચોરનો ભય
 કરે, મિશ્રા સંક્રાંતી મનુષ્યને ફળ આપે અને રાક્ષસી સંક્રાંતી
 ફલનો નાશ કરે. ॥ ૫૩-૫૫ ॥

અથ શ્રી દીનમાન વિચાર.

પ્રસ્તાવદિન પ્રમાણં મૃગાદિનં નામ્યૌ ગૌજરે ।
 षड्विंशतिः सद्वादशपला वृद्धौ पलमेकं द्वादशक्षराः । ५६ ।
 षड्विंशतिर्घाटिकुंभोष्टचतुः पल संयुता ।
 वृद्धौ पल द्विकं वर्णान् द्विपंचा सद्विदतिहि ॥ ५७ ॥

मीनेष्टा विंशति नाम्यौश्वतुर्दश पलान्विताः ।

वृद्धौ पल त्रिकं चाहुर्द्वा त्रिंशर्द्धेण संयुता ॥५८॥

केवलं घटिका स्त्रिंशन्मेष संक्रांति वासराः ।

पल त्रिकं ततो वृद्धौद्वा त्रिंशदक्षराणि च ॥५९॥

षट् चत्वारिं च त्फलानिचैकं त्रिंशद् घटी वृषे ।

वृद्धौ पल द्विकं वर्णाः द्विपंचाशत् प्रकीर्तिताः ॥६०॥

त्रिंशन्मिथुने नाम्यः पल द्वादशकान्विताः ।

पल मेकं ततौ वृद्धौ प्रत्यहं द्वादशाक्षराः ॥६१॥

वह्नि त्रिंशद् घटि कर्कश्ट चतुः पल संयुतः ।

पल मेकं ततोहीनं द्वादशाक्षर संयुतं ॥६२॥

शब्दादश पला घट्टाः सिंहे त्रिंशतिर्मताः ।

हानौ पल द्विकं वर्णा द्विपंचाशत् प्रकीर्तिताः ॥६३॥

एक त्रिंशद् घट्टाः षट् चत्वारिंशत्पलानि च ।

कन्या यांहां निशदिश्रादिं त्रिपली द्वादशशाक्षराः ॥६४॥

केवलं घटिका त्रिंशतुलायां मुख्यवासर ।

पल त्रिकं ततौहानौ द्वात्रिंशर्द्धेण संयुतं ॥६५॥

अष्टा विंशति नाम्यौलौचतुरदशा पलान्विताः ।

हानौ पल द्विकं तस्मात् द्विपंचाशत्तथाक्षराः ॥६६॥

षड्विंशति घटीचापेऽष्ट चतुः पल संयुताः ।

एकं पलं ततोहानौ द्वादशाक्षर संयुतं ॥६७॥

रात्रौ त्रिंशद्भक्तैः षष्ठिघ्नं शेषमघ ततः कुर्यात् ।

त्रिंशद्भक्तं पुनरपि दिन भोगो दिनकरहिस ॥६८॥

मकरादौ षट् त्रिंशत्याडशातिः षड्-द्विकं शतंन्वयनाः ।

उत् क्रमतौ मेषादौ दिन वृद्धौ मकरा षट्के च ॥६९॥

दिन हानौ कर्काद्ये षट् केप्येवविदुःपलानि बुधा ।

अभिमत दिवशस्य कृते भुक्तादिवसंवसात् ॥७०॥

द्विमुनिन्द्रियहिं मरोचिषी १५७२ ।

ध्रुवकेमेकरादिके गणकः निक्षिप्य षष्टि भक्ते लब्धं ॥

दिनमानमभि विद्यात् ॥७१॥

उदयास्त भोग युक्तैः षष्टि हते मध्य राशि पल मिलि ।

ते लब्धं दिन घटिकाः स्युं पलानि वर्णाश्च दिनमानं ॥७२॥

गणिते भुक्ति भोग्याहेः सर्वाहौर्विभजेत्तलब्धे ।

भोरग्यं च भुक्तं च षष्टि घ्राच्छषतो वर्णाः ॥७३॥

रेसशरगुणतार्द्धं दिनैः पल ।

मिलिते मंदिही न वसु गुण्या ॥

षट् पंचासद्युतयां सप्तां गुल संकुच्छयया भक्तो ॥७४॥

लब्धं गतं शेष दिनं शेषं षष्ट्राहतंतया भक्तं ।

पल वर्णाद्यं विद्या दिनमानमभिष्टकाष्ट कालस्य ॥७५॥

પુનરપિ ષષ્ઠિં હતં તત્તપનશ્વિત મુખ્ય રાશિ ફલહીનં ।
 શેષયત્પુનરભિમત લગ્નપલાનિ તિન દ્વિદિ ॥૭૬॥

ભાવાર્થ:—શુજરાત દેશમાં મકર સંક્રાંતિમાં તથા કુંભ સંક્રાંતિમાં ૨૬ ઘડીનો દીનમાન હોય છે. મકર સંક્રાંતિના દિવસે ૨૬ ઘડી ૧૨ પળનો દીનમાન હોય છે. તે દિવસથી ૧ પળ ને ૧૨ અક્ષર (વિપળ) દીન પ્રતિ વધે; ને કુંભ સંક્રાંતિના દિવસે ૨૬ ઘડી ૪૮ પળનો દીનમાન હોય છે, તે કુંભ સંક્રાંતિથી ૨ પળ ને ૫૨ વિપળ નિત્ય વધે. વધતાં વધતાં મીન સંક્રાંતિના દિવસે ૨૮ ઘડી ૧૪ પળ દીનમાન હોય.

મીન સંક્રાંતિમાં ૩ પળ ને ૩૨ વિપળ નિત્ય વધે. તે વધતાં વધતાં મેષ સંક્રાંતિના દિવસે ૩૦ ઘડી ૦ પળનો દિવસ હોય, રાત દિવસ સરખો થાય; તે મેષ સંક્રાંતિથી ૩ પળ, ૩૨ વિપળ નિત્ય વધે. તે વધતાં વધતાં વરુણ સંક્રાંતિના દિવસે ૩૧ ઘડી ૪૬ પળ દિનમાન હોય, અને વરુણ સંક્રાંતિથી ૩ પળ ૫૨ વિપળ રોજ વધે. એમ વધતાં વધતાં ૩૩ ઘડી, ૧૨ પળ મિથુન સંક્રાંતિના દિવસે દિનમાન હોય અને મિથુન સંક્રાંતિથી ૧ પળ ને ૧૨ વિપળ રોજ વધે. મિથુન સંક્રાંતિથી વધતાં વધતાં કર્ક સંક્રાંતિના દિવસે ૩૩ ઘડી, ૪૮ પળ દિનમાન હોય. કર્ક સંક્રાંતિથી ૧ પળ ૧૨ વિપળ ઘટતાં ઘટતાં સિંહ સંક્રાંતિના દિવસે ૩૩ ઘડી ૧૨ પળનો દિનમાન હોય. સિંહ સંક્રાંતિથી ૨ પળ, ૫૨ વિપળ રોજ ઘટતાં કન્યા સંક્રાંતિથી દિવસે ૩૧ ઘડી ૪૬ પળનો દિનમાન હોય, અને કન્યા સંક્રાંતિથી ૩ પળ ને ૩૨ વિપળ રોજ

ઘટે તે ઘટતાં ઘટતાં તુલા સંક્રાંતીના દિવસે ૩૦ ઘડી ૦ પળનો દિનમાન હોય એટલે રાત્રી દિવસ બરાબર બાણવો.

તુલા સંક્રાંતિથી ૩ પળ, ૬૨ વિપળ નિત્ય ઘટતાં વૃશ્ચિક સંક્રાંતિના દિવસે ૨૮ ઘડી ૧૪ પળનો દિનમાન હોય; વૃશ્ચિક સંક્રાંતિમાં ૨ પળ ને ૫૨ વિપળ નિત્ય ઘટતાં ધન સંક્રાંતિના દિવસે ૨૬ ઘડી ૪૮ પળનો દિનમાન હોય; ધન સંક્રાંતિમાં ૧ પળ ને ૧૨ વિપળ નિત્ય ઘટતાં મકર સંક્રાંતિના દિવસે ૨૬ ઘડી ૧૨ પળનો દિનમાન હોય, વિશેષ યંત્રમાં ભેવાથી જણાશે.

હવે રાત્રી ઘડી પળ બાણવાની રીત કહે છે:—દિનમાનને આઠમાં બાદ કરવાથી રાત્રીની ઘડી હોય. મકરના સૂર્યથી ૬ મહિના કર્કના સૂર્ય સુધી દિવસ વધે ને રાત્રી ઘટે, અને કર્કના સૂર્યથી ૬ માસ મકરના સૂર્ય સુધી રાત્રી વધે ને દિવસ ઘટે. એવી રીતે રાત્રીનો તથા દિવસનો દિનમાન સમજવો.

હવે દિનમાન ગણિત કહે છે:—૧૫૭૨ તેમાં જે જે રાશીનો ધ્રુવ હોય તે મૂકીને ૬૦ નો ભાગ દેવાથી દિનમાન થાય. વળી તેની બીજી રીત કહે છે. ઉદય રશ્મીની અંશ કલા વિકલાનું ભુક્ત લોગ્ય (ગણિત) કરવું ને ૬૦ નો ભાગ દેવાથી દિનમાન ઘટીકા આવે.

હવે દિવસનો માપ કરવાનો શંકુ (લાકડીના કકડાવડે મપાય તે) કહે છે. સાત આંગળનો શંકુ લઇને છાંયા માપવી, તેમાં ૬ ઉમેરવા અને ધ્રુવાંકુ ભાગ દેવાથી આવે તે ઘડી ને રહે તે પળ. ધ્રુવાંકુ એટલે માસ માસ અંક. આશો અને ચૈત્ર માસમાં ૧૪૪ ને ભાગ દેવાથી આવે તે ઘડી અને રહે તે પળ. પંદ-૭૬

રાશી.	ધરી.	પળ.	વૃદ્ધિ-હીન.	પળા.	વિપળ.	દીન ભોગ.	પળ.	વિપળ.
મેષ	૩૦	૦	૫.	૩	૩૨	દીનભોગ	૭	૩૦
વરુભ	૩૧	૪૬	૫.	૩.	૫૨	દીનભોગ	૮	૩૨
મિથુન	૩૩	૧૨	૫.	૧	૧૨	દીનભોગ	૧૦	૧૦
કર્ક	૩૩	૪૮	હી.	૧	૧૨	દીનભોગ	૧૧	૨૨
સિંહ	૩૩	૧૨	હી.	૨	૫૨	દીનભોગ	૧૧	૨૪
કન્યા	૩૧	૪૬	હી.	૩	૩૨	દીનભોગ	૧૧	૨
તુલા	૩૦	૦	હી.	૩	૩૨	દીનભોગ	૧૧	૨
વૃશ્ચિક	૨૮	૧૪	હી.	૨	૫૨	દીનભોગ	૫૧	૨૪
ધન	૨૬	૪૮	હી.	૧	૧૨	દીનભોગ	૧૧	૨૨
મકર	૨૬	૧૨	૫.	૧	૧૨	દીનભોગ	૧૦	૧૦
કુંભ	૨૬	૪૮	૫.	૨	૫૨	દીનભોગ	૮	૮
મીન	૨૮	૧૪	૫.	૩	૩૨	દીનભોગ	૭	૭

અથ શ્રી મેષાદિક રાશી મધ્યપાદ વિચાર.

ત્રિદેકં સ્વેંદુ પક્ષાન્નિ યુગેષુ પદં સરાયુગાઃ ।

ક્રમામ્મીતાદિ રાશીનાં મધ્યપાદા પ્રકીર્તિતાઃ ॥૭૭॥

इत्यनेनानुमानेन नवांशस्यानुसास्तः ।

कार्या षट् वर्ग संशुद्धिः स्थापनादिक्षयो शुभाः ॥७८॥

यथा २ सोभनवर्गलाभंस्तथा २ स्थापन मुत्तमंस्यात् ।

नवांशकस्तावदवश्यमत्रसौम્યग्रहस्यैवविलोकनीया ॥७९॥

भृગोकोदय वारांશ भुवनेक्षण पंचके ।

चंद्रासोदयवारेच दરશનેચનનદીક્ષયેત્ ॥૮૦॥

અંશકયાં મિત્ર પાદૌ પશ્યતિ લગ્નાસ્તમસ્તશુદ્ધિસ્યાત્ ।

અંશકપતિસ્તુલ્યમં યદિ પશ્યત્યુદય શુદ્ધિ સ્યાત્ ॥૮૧॥

પ્રતિષ્ઠા દિક્ષયોર્ગ્રાહ્યા વિશુદ્ધિ રુદયાસ્તયોઃ ।

અથવોદય સંશુદ્ધિઃ કેવલૈવ નિરીક્ષતે ॥૮૨॥

ભાવાર્થઃ—મેષના ૨, વરખનો ૧, કર્કનો ૧, સિંહના ૨, કન્યાના ૩, તુલાના ૪, વૃશ્ચિકના ૫, ધનના ૬, મકરના ૫, કુંભના ૪, મીનના ૩. એ પ્રકારે મધ્ય પાદ સમજવા. એ અનુમાને લગ્ન લગ્ને શુદ્ધિ તથા નવમાંશ ૫૬વર્ગ શુદ્ધિ, દિક્ષા, પ્રતિષ્ઠાદિ કરવાં. જો લગ્ન ઉપર શુભ ગ્રહની દ્રષ્ટિ હોય તથા શુભ લગ્ન હોય તો સ્થાપન મુહુરત સાફ સમજવું. શુક્રનો નવમાંશક તથા કૃષ્ણપક્ષનો ચંદ્રમા હોય તો દીક્ષામાં વર્જ કરવો. નવમાંશકમાં સાતમી દ્રષ્ટિ લગ્ન ઉપર શુભ હોય તો નવમાંશક શુદ્ધિ સમજવી. પ્રતિષ્ઠા અને દિક્ષામાં ઉદય અસ્ત શુદ્ધિ જોઈને મુહુરત કરવું. ॥ ૭૭-૮૨ ॥

अथ श्री दिक्षा प्रतिष्ठा मुहूर्तमां

चंद्रबलं विचारः.

शौरार्कक्षिति सूनवस्त्रिं रिपुगाद्वित्रि स्थित चंद्रमा ।
 एक द्वि त्रिख पंच बंधुषुबंधुशस्तः प्रतिष्ठा विधौ ॥
 जीव केंद्र नवस्वधीषु भृगुजो व्योम त्रिकोणे तथा ।
 प्रातालोदययौः सराहु शिखिनः सर्वेषुपांत्ये स्थिताः ॥८३॥
 रवेर्कः केंद्रमवारिगः शशिधरः सौम्यो नवास्तारिगः ।
 षष्ठो देव गुरुः सितंस्त्रि धन गोमध्या प्रतिष्ठा क्षणे ॥
 अर्के दुक्षितिजांसुते सहज गोजीवोव्ययांस्तारिगः ।
 शुक्रो व्योम शुतेवि मध्यम फलः शौरिश्च सद्भिमतः ॥८४॥
 भोमे लग्न कलत्रनै धन गते शुक्रोरि सप्ताष्टके ।
 चंद्र रंधवि लग्न षष्ट निरते लग्नास्तगे भास्वति ॥
 तद्वद्भानुसुते गुरु निधनगे सौम्येष्ट्या मित्रगा ।
 जायां भो निधि लग्न भाजितमसिप्राहुर्नपाणिग्रहः ॥८५॥
 सर्वे परत्र वर्ज्या जन्म स्मरगः शिखिशशियुतश्च ।
 शुभदस्त्रिशतु संस्थ परत्र मध्योविधुंतुदस्तद्वत् ॥८६॥
 भौमेनार्केणवायुक्ते दृष्टेचामेर्भयं भवेत् ।
 पंचत्वंशनिनायुक्ते समृद्धि स्त्रिदुजन्मना ॥८७॥
 सिद्धार्चि तत्वं जायेत् गुरुणायुत वीक्षते ।
 शुक्र युक्ते चंद्रे प्रतिष्ठायां समृद्धयः ॥८८॥

ભાવાર્થ:-દિક્ષા તથા પ્રતિષ્ઠાના મુહુર્તમાં શની, રવી, મંગળ લગ્નથી ત્રીજે તથા છઠ્ઠે હોય, અને બીજે, ત્રીજે, પાંચમે, ચોથે કેંદ્રસ્થાને ચંદ્રમા હોય તો શુભ જાણવો. ગુરુ ૧, ૪, ૭, ૧૦માં કેંદ્ર સ્થાનમાં હોય અને શુક્ર ૯, ૧૦, ૧૧માં કેંદ્રમાં હોય તો શુભ જાણવો. રાહુ તથા કેતુ તે સિવાય પાપગ્રહ તથા શુભ ગ્રહ ૧૧માં ભવનમાં બધા સારા કહેવાય છે.

જો રવી ૧૨મે, ૬ઠ્ઠે હોય તથા તે સિવાય બીજા ગ્રહો પણ ૧૨મે, છઠ્ઠે હોય તો શુભ જાણવા, અને ગુરુ, શુક્ર, ત્રીજે છઠ્ઠે હોય તો મધ્યમ જાણવા. રવી, ચંદ્ર, મંગળ ને ગુરુ એ ગ્રહો ૧૨મે, છઠ્ઠે હોય તો મધ્યમ સમજવા, અને શુક્ર બારમે હોય તો મધ્યમ ક્ષણ સમજવું.

હવે દિક્ષા પ્રતિષ્ઠામાં વર્જવા યોગ્ય લગ્ન કહે છે. મંગળ લગ્નમાં હોય તથા ૭મે ૮મે હોય તો વર્જ કરવો. શુક્ર ૬ઠ્ઠે, ૭મે ૮મે હોય તો વર્જ કરવો. ચંદ્રમા ૮મે હોય, લગ્નમાં હોય, ૬ઠ્ઠે હોય, તથા સાતમે હોય તો વર્જ કરવો. શનિ ૭મે લગ્નમાં હોય તો વર્જવો. ગુરુ ૮મે હોય તથા સૌમ્ય ગ્રહ પણ ૮મે હોય તથા ૭માં ભવનમાં સૌમ્ય તથા પાપગ્રહ હોય તો વિવાહ, દિક્ષા, પ્રતિષ્ઠામાં વર્જવા. વિશેષ યત્રથી સમજવું.

વળી સંપૂર્ણ ગ્રહ લગ્નમાં ચંદ્રમા ને કેતુ હોય તો અશુભ ક્ષણને આપવાવાળા જાણવા. ૭મે તથા ૬ઠ્ઠે ચંદ્રમાનું ક્ષણ અશુભ જાણવું. જો મંગળ તથા શની એક સ્થાનમાં હોય અથવા લગ્ન ઉપર દ્રષ્ટિ પડતી હોય તો અગ્નિનો ભય થાય, અને ચંદ્રમા શનીથી યુક્ત હોય તો ધનની હાની કરે. જો ગુરુની દ્રષ્ટિ ચંદ્રમા ઉપર હોય અથવા ગુરુએ સહિત ચંદ્રમા હોય તો શુભ કાર્ય જાણવું. ચંદ્રમા બુધ, ગુરુ, શુક્રથી સહિત હોય તો શુભ ક્ષણ સમજવું. ॥ ૮૩-૮૮ ॥

અથ શ્રી દિક્ષા પ્રતિષ્ઠા ઉત્તમ લગ્ન યંત્ર.

ચં. ગુ. ભુ.	• • • • •	• • • • • • • • • • •
૨. ચં. મં. શ	જે. શુ. ભુ.	૨. ચં. મં. ભુ. ગુ. શુ. શ. રા. કે.
ભુ. ગુ. શુ.		ભુ. ગુ. શુ. :
ભુ. શુ. ગુ.		ગુ. શુ.
૨. ચં. ગુ. શ.	ગુર.	• • • • • • •

અથ શ્રી દિક્ષા પ્રતિષ્ઠા મધ્યમ લગ્ન યંત્ર.

શુક		શુક
શુ. ગુ.	ચંદ્ર	૨. ચં. મં. ભુ. ગુ. શુ. શ. રા.
ચંદ્ર		૨. ચં. શ.
૨. ચં. મં. શ.		ચં. ભુ.
ભુ. ગુ. ચં.	ચં. ભુ. શુ.	• • • • • • • • • • •

અથ શ્રી દિક્ષા પ્રતિષ્ઠા અધ્યમ લગ્ન યંત્ર.

૦૦૦૦	૨. ચં. મં. શ.	૦૦૦
૦૦૦	૨ા. કે.	૦૦૦
૨ા. કે.		૦૦૦૦૦૦૦
૦૦૦	૨. ચં. ભુ. શુ.	૦૦૦
ચં. શુ.	શ. ૨ા. કે.	ચં. મં. ભુ. શુ. શુ.

અથ શ્રી ગ્રહ યુક્ત યંત્ર.

૨. ચં. મં.	અગ્નિ ભય.
ચં. શ.	મરણ.
ચં. ભુ.	સમૃદ્ધિ.
ચં. શુ.	મહાપ્રભા.
ચં. શુ.	સમૃદ્ધ.

અથ શ્રી ગ્રહ હીન બળ ક્ષણ યંત્ર.

રવિ હીન બળે	ગ્રહપતિ મંરણ
ચંદ્ર હીન બળે	ભાર્યા મૃત્યુ
શુક્ર હીન બળે	ધન નાશ
ગુરુ હીન બળે	સુખ નાશ

અથ શ્રી ગ્રહ નિર્બલ ફલ વિચાર.

સૂર્યેવિબલે ગૃહયોં ગૃહણી મૃગ લંછને ધનં મૃગુજે ।

ચાવસ્યતૌનુસૌખ્યં નિયમાનાશસમુપયતિ ॥૮૯॥

ઉદયનમસ્તલ ૧૦ હિબુકે ૪ શ્વસ્તમયે ૭ દ્વત્રિકોણસંજ્ઞે ૯ ।

૫ સૂર્ય રાનેશ્વર વક્રાઃ પ્રાસાદ વિનાશનં પ્રકુર્વતિ ॥૯૦॥

ક્રૂર ગ્રહ સંયુક્તે વૃષ્ટવાશશિનિ સૂર્ય ।

સુષરોતિ કર્તુ કૃત્વા પ્રતિષ્ઠાઽયનેયામ્યે ॥૯૧॥

અંશ્રૈવ રાહુ ભાસ્કરકેતવઃ ।

મૃગુ પુત્ર સમાયુક્તા સ્ત્રિકા ગ્રહાઃ ॥૯૨॥

સ્થપતિ સ્થાપક કર્તૃણાં સયોજકાઃ ।

તસ્માત્સર્વ પ્રયત્ને ન સમસ્થાન્ ॥૯૩॥

बलीयशी सुहृदृष्टे केंद्रस्थे रवि नन्दने ।

त्रिकोणगेचनेष्यन्ते शुभारंभामनीषिभिः ॥९४॥

निधन ८ व्यय १२ धर्मस्थः केंद्र गोवाधरासुतः ।

अपि सौख्य सहस्राणि विनाशयति पुष्टिमान् ॥९५॥

गुण शत भपि दोषः कश्चिदेकोपि वृद्धिः ।

स्थगयति यदि नान्यस्त द्विरोधी गुप्ति ॥

षदमिव परिपूर्णं पंचगव्ये न पूतं ।

मलिनयति सुसयाविदुरेकोपि सर्वः ॥९६॥

बलवतिं सूर्यस्य सूते बलहीने गारके बुद्धेचैव ।

मेष वृषस्थे सूर्यक्षपाकरे चार्हति स्थाप्या ॥९७॥

न तिथिर्न च नक्षत्रं नवारो न च चंद्रमाः ।

लग्नमेकं प्रशंसन्ति त्रिषडेकादशेखौ ॥९८॥

हिबुक्तौ ४ दय १ नवश ९ बर १० पंचम गृहगः सितद्ववा ।

जीवाः लघुहांति लग्नदोषांस्तटुरुहइवनिमगावेगा ॥९९॥

त्रिषडेकादशे संस्थाः क्षितिसुत रवि चंद्र सूर्य ।

सुतशिखिनः सनिध्यंदेवानां निवेशकाले प्रकुर्वन्ति ॥१००॥

बुध भार्गव जीवानामेकोपिहि केंद्रमाश्रितो बलवान् ।

यद्य क्रूर सहायसद्योऽरिष्टस्य नाशाय ॥११॥

लग्नं दोषशते न दूषितमहो चंद्रात्मजो लग्नगः ।

केंद्रोवाविमलीमकरोति सुचिरंयद्यर्क ॥

बिंबाच्चुत शुक्रस्त द्विगुणं सनिर्मलवपुर्लभस्थितो नाशये ।

दोषाणामघ लक्ष मप्यपहरेः लभ स्थितो वाक्याति ॥२॥

येलभदोषाः नवांशदोषाः पापैकृता दृष्टिनिघातदोषाः ।

लभेरुस्तान्विमलीकरोति फलोयघांभः कृतकद्वयस्य ॥३॥

अनिष्टस्थानं संस्थोपि लम्बा क्रूरो न दोष कृत् ।

बुध भार्गव जीवास्तु दृष्टि केंद्र त्रिकोणगैः ॥४॥

सुतहिबुकवियद्विलम्बधर्मे श्वमरगुरुर्यदि दामवार्चितो वा ।

यदि शुभमुपयाति तच्छुभत्वं शुभमपि वृद्धिमुपैतित-

प्रभावात् ॥५॥

कार्यमात्यंतिकंचत्स्यात्तदा बहु गुणान्वितं ।

स्वल्पदोष समाश्रित्यल संतत्सर्वमाचरेत् ॥६॥

प्रतिष्ठा ग्रह बलं ग्रह दोष गुणाः ।

प्रस्तावात् क्रूरेस्तनुगैर्मर्म च ॥

पंचम नवमे च कटकं भवति दशम ।

चतुर्थे शल्पया मित्रे भवतितच्छिद्रं ॥७॥

मर्मणि विद्वे मरणं कंटकविधे च रोग परिवृद्धिः ।

शल्ये शस्त्रनिपातं छिद्रेछिद्रं च मत्रिगणं ॥८॥

त्रिषडष्टगतः सूर्यः सूर्यपुत्रस्तथैव च ।

धनत्रिलभे चंद्रश्च भोम षट् त्रिनवस्थितः ॥९॥

લગ્નાદ્યા ષષ્ટ પર્યંત ધર્મ કર્મા યુગેષુ ચ ।

ગુરુજ્ઞૌદદતૂરેષા ગુરુરસ્તેકિયન્મતં ॥૧૦॥

વ્યયાસ્ત સમ્પૂર્ણ સમ્પૂર્ણ ષષ્ટે ચ એતદ્વર્જ શુભપ્રદઃ ।

શુક્રો રણપ્રદો જ્ઞેયા એતજ્ઞાત્વા ફલં વદેત ॥૧૧॥

ભાવાર્થ:—સૂર્ય નિર્જળ હોય તેમાં પ્રતિષ્ઠા કરે તો ઘર-
ધણીનું મૃત્યુ થાય, ચંદ્રમા નિર્જળ હોય તેમાં વિવાહ કરે તો
સ્ત્રીનું મૃત્યુ થાય, શુક્ર નિર્જળમાં શુભ કાર્ય કરે તો ધનનો નાશ
થાય, અને ગુરુ નિર્જળમાં દિક્ષા લે તો સુખનો નાશ થાય.

જે રવી તથા શની સાથે ૧૦મે, ૪થે, ૭મે, ૯મે, ૫મે
હોય તો શુભ કામમાં વિનાશ થાય. કુર ગ્રહે સહિત ચંદ્ર હોય
અથવા કુર ગ્રહની દૃષ્ટિ ચંદ્ર રવી પર હોય તો પ્રતિષ્ઠા અને
દિક્ષામાં વર્જ કરવો, મૃત્યુદાયક છે.

જે મંગળ, શની, રાહુ, કેતુ, શુક્ર એ સાત ગ્રહે સાથે
એક રાશી ઉપર હોય તો દિક્ષા લેનાર તથા પ્રતિષ્ઠા કરનાર-કરાવ-
નારનું મૃત્યુ સમજવું. તે માટે સમ ગ્રહ યોગ વર્જ કરવો.
વળી જે શની કેન્દ્રસ્થાને બેઠા હોય અને તેના ઉપર મિત્રની
દૃષ્ટિ હોય અથવા શની ૯મે, ૫મે સ્થાને હોય અને મંગળ
૮મે, ૧૨મે, ૯મે હોય તો હઝરોગણા સુખનો નાશ કરનાર છે.

ઉપરની બાબતમાં દૃષ્ટાન્ત કહે છે:—જેમકે, કોઈ માણસમાં
સો ગુણ સારા હોય પણ જે એક અવગુણ લારે હોય તો સો
સારા ગુણનો નાશ કરી એક અવગુણ પોતાનું પરીભળ દેખાડે
છે; તથા પંચામૃતના પાત્રમાં એક મદિરાનું બિંદુ નાખવાથી
પંચામૃતની પવિત્રતાનો નાશ કરે છે; તેવી રીતે ઉપર કહેલા
અશુભ ગ્રહ હોય તો સર્વે શુભ ગ્રહોની હાની કરે છે.

વળી જે શનિશ્ચર બળવાન હોય અને મંગળ, બુધ બળ-

હીન હોય તથા મેષ વરખ રાશી ઉપર સૂર્ય સ્થિત હોય તો ઉંપરનું મુંડૂત લેવું સાચું છે. જે લગ્ન શુદ્ધિમાં ૩, ૬, ૧૧મે રવી હોય તો તે લગ્ન ઘણું સાચું કહેવાય છે. એવા લગ્નમાં તીથી, વાર, નક્ષત્ર એ સર્વેના દોષ દૂર થાય છે. જે લગ્ન શુદ્ધિમાં ૧લે, ૪થે, ૫મે, ૯મે, ૧૦મે શુક તથા ગુરૂ હોય તો લગ્ન વચ્ચે આવેલા દોષો પણ દૂર કરે છે. જે ૩જે, ૬જે, ૧૧મે, મંગળ હોય તથા રવી, ચંદ્ર, શની, કેતુ એ પાપગ્રહ હોય તો સારા કહેવાય છે. ॥ ૮૬-૧૦૦ ॥

બુધ, ગુરૂ, શુક એ ત્રણ ગ્રહમાં એક પણ ગ્રહ જે બળવાન કેન્દ્રસ્થાનમાં હોય તો કુર ગ્રહોનો દોષ નાશ કરવાવાળો થાય છે. જે બુધ કેન્દ્રમાં વા લગ્નમાં બળવાન હોય તો સો દોષને દૂર કરે છે; શુક કેન્દ્રસ્થાનમાં બળવાન હોય તો બસો દોષનો નાશ કરવાવાળો છે, અને ગુરૂ લગ્નમાં તથા કેન્દ્રસ્થાનમાં બળવાન હોય તો લાખ દોષને દૂર કરવા સમર્થ છે. વળી લગ્નના દોષ, નવમાંશના દોષ, પાપગ્રહ દૃષ્ટિના દોષ એ સર્વ દોષોને ગુરૂ દૂર કરે છે. જે અનિષ્ટ ગ્રહ લગ્નમાં બેઠો હોય અને લગ્ન-પર તેની દૃષ્ટિ હોય, તે અનિષ્ટ દોષને બુધ, શુક, ગુરૂ ત્રીકોણ (૯, ૫મે) બેઠો હોય અથવા કેન્દ્રસ્થાનમાં રહેલા હોય તો સર્વ દોષને દૂર કરે; જે ૫મે, ૪થે શુક હોય અને લગ્નમાં ગુરૂ હોય તો સર્વ અશુભ દોષને દૂર કરીને શુભ કૃતિ આપે છે.

વળી જે કામ ઉતાવળું કરવાનું હોય અને તેમાં ઘણાં શુભ ગુણ મળતા હોય અને સ્વલ્પ દોષ હોય તો તે દોષને ગણવા નહીં, ને શુભ કાર્ય કરવું. પ્રતિષ્ઠા અને દિક્ષામાં ગ્રહ બલ જોવું અને ગ્રહના દોષ તથા ગુણને વિસ્તારપૂર્વક સમજવા. પાપગ્રહ લગ્નમાં હોય તો મર્મવેધ સમજવો તથા ૯મે, ૫મે પાપગ્રહ હોય તો કંટક વેધ સમજવો. ૧૦મે, ૪થે પાપગ્રહ હોય તો શત્રુ વેધ સમજવો, અને સાતમે પાપગ્રહ હોય તો છીદ્ર વેધ સમજવો.

હવે ઉપરના વેધનું કળ કહે છે. મર્મ વેધ હોય તો મૃત્યુ થાય, કંટક વેધ હોય તો રોગ થાય, શ્લેષ વેધ હોય તો શસ્ત્રનો ધા થાય, અને છિદ્ર વેધ હોય તો મર્મત્રીગણમાં સ્નેહ આછા થાય. ૩, ૬, ૮મે સૂર્ય હોય તથા શુની બીજે, ત્રીજે, ૧૧મે હોય તો સારા. ધંદ્રમા, મંગળ છઠ્ઠે, ત્રીજે, ૬મે હોય તો સારા. બળી લગ્નથી દૂઝા ભાવ પર્યંત અને ૬માં, ૮માં ભાવમાં ગુરુ તથા બુધ હોય તો સાડું કળ આપે. જો ૧૨મે, ૮મે, ૭મે, છઠ્ઠે એ ભાવને બર્જ કરી શુક્ર હોય તો સાડું કળ સમજવું. ॥૧-૧૧॥

અથ શ્રી ગ્રહ વસા વિચાર.

સ્વૌશાર્દ્ધસ્ત્રયોભાગાશ્ચંદ્રૈ પંચગુરો ત્રયં ।

દ્વૌશુકૈ દ્વૌબુદ્ધૈ ચૈવ એતે ભાગા વિશોપમા ॥૧૨॥

મંદે ભોમે તથા રાહૌ સાર્દ્ધ પ્રત્યેક મિદ્રંચતે ।

દુર્બલંચલં ચ લભ જ્ઞાતવ્યં જ્ઞાનવેદિભિઃ ॥૧૩॥

ષટ્દ્વૈકાદશ પંચમોદિનકરસ્ત્રિ ધ્યાય ષષ્ટ શશી ।

લગ્નાત્સૌમ્યઃક્રુજો શુભાવપચયે કેંદ્ર ત્રિકોણે ગુરુ ॥

શુક્રઽષ્ટમશુતદ્રયેકાદશોમંદગોલગ્નાંસાદિ ગુરુ ।

જ્ઞંચંડમહ સાસૌરશ્ચ દિક્ષા વિદ્ધૌ ॥૧૪॥

રવિસ્ત્રીયોદશમઃશશાંકોજીવેંદુજાવંતિમનાસવજ્યૌ ।

કેંદ્રાષ્ટવજ્યૌભૃગુજસ્ત્રિશત્રૂસંસ્થઃશનિઃપ્રવ્રજનેમતોન્યેઃ ॥૧૫॥

શુક્રાંગોરક મંદાનાંનાભિષ્ઠઃ સપ્તમઃ શશીતમઃ ।

કેતુતુ દીક્ષાયાં પ્રતિષ્ઠાવ શુભાશુભૌ ॥૧૬॥

કલહ મય જીવનાસધનહાનિવિપત્તિનૃપતિભિત્તિકરઃ ।

પ્રવંજ્યાયાંનેષ્ઠૌ મૌમ્યાદિયુતઃ ક્ષપાનાથઃ ॥૧૭॥

લગ્નાંદ્રાધવચિત્તવૈષ્ણશશિ શુક્રોં શુમાનેષુ ચ ।

પ્રવર્જાચકુર્જેદુજાવુપચયેકેદુ ત્રિકોણે ગુરુઃ ॥

મંદોધીધનનૈ ધનત્ર્યરિગતો ધર્મ ત્રિષ્ટવ્યયે શુભ .

કેતુ વિધુંતું દૌત્રિરિપુગૌલામેનવાપ્યુત્તમાઃ ॥૧૮॥

ભાવાર્થઃ—રવીના ૩૧, ચંદ્રમાના ૫, ગુરુના ૩, શુક્રના ૨, બુધના ૨ અને શની, મંગળ રાહુના દોઢ દોઢ વસા કહેલા છે, એમ જ્ઞાની પુરૂષો કહે છે.

રવી ૬૬, ૨૭, ૧૧મે, ૫મે, અને ચંદ્રમા ત્રીજે, ૬૬ લગ્નથી હોય; બુધ ને મંગળ કેંદ્રમાં (૬, ૫મે) હોય; અને ગુરુ, શુક્ર, ૮મે, ૧૧મે તથા શની લગ્નમાં નવમાંશમાં હોય તો વર્જ કરી દિક્ષામાં ચંદ્ર બલ શુદ્ધ લેવું. રવી ૩જે, ૧૦મે હોય; ચંદ્રમા તથા ગુરુ કેંદ્રમાં હોય; ૮મા ભાવમાં કોઈ અહ ન હોય; શુદ્ધ હોય, અને શની ૩જે, ૬૬ હોય તો તે શુભ ફળ આપે છે. શુક્ર, મંગળ, ને શની એ શુભ સ્થાનમાં હોય તથા ૭મે શુભ અહ હોય તો દિક્ષા પ્રતિષ્ઠામાં શુભ ફળ આપે છે. જો ચંદ્રમા પાપ-અહ (મંગળ) સહીત હોય તો કલહ, ભય, જીવનો નાશ, ધનની હાની, વિપદા, રાજ ભય એવું ફળ આપવાવાળો છે. લગ્નમાં ૪થે, ૬૬, ૨૭ ચંદ્રમા શુક્રની સાથે હોય તેને પ્રવંજ્યા યોગ કહે છે, મંગળ તથા ચંદ્રમા ઉપચય સ્થાનમાં વા કેંદ્રમાં હોય તથા ગુરુ ત્રીકોણ સ્થાનમાં હોય; શની ૫મે, ૨૭ે ૩જે, ૬૬ હોય તો શુભ ફળ આપે છે; અને શુક્ર ૮મે, ૩જે, ૬૬, ૧૨મે હોય તો ઉત્તમ સમજવો. એવી રીતે ઉત્તમ અહ બલ, લગ્ન બલ જોઈને દિક્ષા દેવાનું મુક્તિ બાણુવું. ॥ ૧૨-૧૮ ॥

अथ श्री ध्रुव चक्र विचार.

ध्रुव चक्रे स्थितेतिर्यक् प्रतिष्ठां दी क्षणादिकं ।

उद्धस्थिते ध्वजारोपः स्वातप्रमुषमाचरेत् ॥१९॥

किञ्चित्तिउदयेतिरिउअठोयमघोदएधुदोहाइ ।

अणुराहुदएतिरिउंधणीउउदयंमिउदोय ॥२०॥

शनौ ध्रुके च सौमे च सार्द्धान्यष्टौ प्रकीर्त्तिताः ।

ज्ञेष्टौकुजेनवगुरौ सप्तैकादश भास्करे ॥२१॥

पदानि सिद्धिच्छाया स्युस्ता सुकार्याणि साधयेत् ।

तिथि वार्षशीतांशुविद्यादिर्मविलोयेत् ॥२२॥

उदयादृत लग्न संख्यं संक्रांति भोग दिन संख्या च ।

सैकां विधिय विबुधः पृथक् पंचधावि लिखेत् ॥२३॥

क्षिप्वा तत्र क्रमशस्तिथि १५ रवि १२

दश १० वसु ८ मुनि ७ सभजेन्नचभिः ।

शेषांकः सरसख्यो यदि भवति तदादे निपुणः ॥२४॥

कलहः कृशानुभिति भूपभभयं चौरविद्रवो मरणं ।

क्रमशोभवेत् प्रतिष्ठा परिणयनादौ तदारिष्टं ॥२५॥

इत्येवं ग्नेवरेंद्र प्रबल युते दोष मुक्ते च लम्बे ।

शास्त्रोद्देशानुसारिस्युटशकुनबलेत्युज्वलेडागरुकेपीयुषां ।

शुद्रवाहेक्षितिसलिलगते कार्यमाचद्यतेयैस्तेषां ॥

मक्षीण लक्ष्मी परिवय रुचिरावासगः संभवन्ति ॥२६॥

ભાવાર્થ:—ધ્રુવ ચક્ર દિક્ષા, પ્રતિષ્ઠાના અને ધ્વજ રોપણના સુહૃત્માં જોવું, અને તે ધ્વજાકાર ચક્રમાં સ્વાન્ત્રિ નક્ષત્રથી લઇને ક્રેળ મિચારવું.

કૃતિકા નક્ષત્રથી આઠ નક્ષત્ર એટલે મધ્ય સુધી, અને મધ્યથી આઠ નક્ષત્ર અનુગ્રધા સુધી, અને અનુગ્રધાથી આઠ નક્ષત્ર સતભિષા સુધી, એમ ગણુતાં ઉત્તમ, મધ્યમ, સમજવા. એટલે પ્રથમ આઠ ઉત્તમ, બીજા આઠ મધ્યમ, એમ અનુક્રમે સમજવા, ને સ્થિર લગ્ન લેવા.

હવે છાયા લગ્ન કહે છે:—શનિ, શુક્ર, અને સોમવારના દિવસે પોતાના શરીરની છાયા ભરતાં ત્રણ પગલાં છાયા થાય તે વખતે શુભ કાર્ય કરવું, તે છાયા લગ્ન કહેવાય છે; અને બુધવારે ૮ પગ, મંગળ અને ગુરુવારે ૭ પગ, રવીવારે ૧૧ પગ છાયા થાય તે વખતે શુભ કામ કરવું. તે છાયા લગ્ન શુદ્ધિ હોય તો તીથી, વાર, નક્ષત્ર, ભદ્રા, કોઈ પણ દોષને જોવા કારણ નથી.

હવે બુધ પંચક કહે છે:—સંક્રાંતિના અંશને પાંચ જગ્યાએ લખવા, પછી એક જગ્યાએ ૧૫થી ગુણવા, બીજી જગ્યાએ ૧૨થી, ત્રીજી જગ્યાએ ૧૦થી, ૪થી જગ્યાએ ૮થી, પંચમી જગ્યાએ ૭થી ગુણવા અને હવે ભાગ દેવો (પાંચ જગ્યાએ), તેમાં શેષ ૫ જે જગ્યાએ રહે તે બુધ પંચક સમજવો. તે શુભ કામમાં કલેશ કરે.

૧લી જગ્યાએ પાંચ રહે તેને કલ્પ બાણ, ૨જી જગ્યાએ પાંચ રહે તેને અગ્નિ બાણ, ૩જી જગ્યાએ પાંચ રહે તેને નૃપ બાણ, ૪થી જગ્યાએ પાંચ રહે તેને ચોર બાણ, અને પંચમી જગ્યાએ પાંચ રહે તેને મૃત્યુ બાણ કહે છે. તે બુધ પંચક વિવાહ, પ્રતિષ્ઠા, અને દિક્ષામાં વર્જ કરવો.

ઉપર કહેલા દોષને વર્જ કરીને, શુદ્ધ લગ્ન લેઇને, શાસ્ત્ર દેશાનુસાર શુકન બલ લેઇને શુભ કામ કરે તેને કોઈ પ્રકારે લક્ષ્મિ ક્ષિણ થાય નહીં; સદા સર્વજ્ઞ તેને ત્યાં લક્ષ્મિ નિવાસ કરે. વિશેષ નીચેના યંત્રથી જાણવું. ॥ ૧૯-૨૬ ॥

અથ શ્રી ઉત્તમ દિક્ષા કુંડલી યંત્ર.

૨. ચં. શુ.	ગર.	શુક.
ચં. મં. બુ. શુ.		૨. સો. મં. શ. બુ.
ગર.		મં. બુ. ગુ.
૨. ગુ. શ.	ગર.	ગુ. શુ.
૨. સો. મં. બુ. શુ.		શની.

અથ શ્રી મધ્યમ દિક્ષા કુંડલી યંત્ર.

૨. બુ. શુ. સો. શ.	ગુ. શુ.	શુક.
૨. બુ. શુ. શ. ગર.		૨. બુ. ગુ. શુ.
ગુ. ગુ.		ચં. બુ. ગુ.
બુ. ગુ. શુ.	બુ. ગુ.	બુ. ગુ. શુ.
બુ. ગુ. શ. શ.		૦ ૦ ૦ ૦ ૦ ૦ ૦

અથ શ્રી ચંદ્ર યુત્ત ફળ તથા યુધ પંચક યંત્ર. (૨૭૩)

અથ શ્રી ચંદ્ર યુત્ત ફળ યંત્ર.

ચં. મં.	ચં. બુ.	ચં. ગુ.	ચં. શુ.	ચં. શ.	ચં. ર.
કલહ.	ભય.	ઝરણુ.	ધનહાની.	વિપત્તિ.	રાજીકાય.

અથ શ્રી યુધ પંચક યંત્ર:

૧૫	૫	કલહ.
૧૨	૫	અગ્નિ ભય.
૧૦	૫	નૃપ ભય.
૮	૫	ચોર ભય.
૪	૫	ઝરણુ.

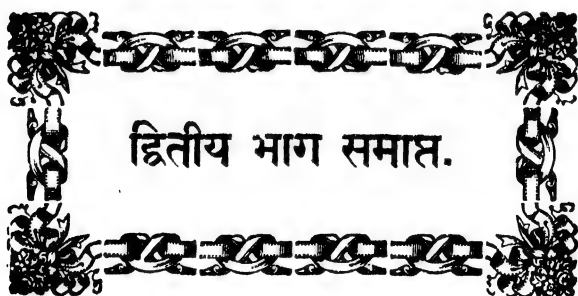
ઉપરની દિક્ષા કુંડલીના બાર ભુવનમાં જે ગ્રહો દેખાડવામાં આવ્યા છે તેજ પ્રમાણે દિક્ષા વખતે લગ્નમાં ગ્રહ હોય તો ઉત્તમ મુહૂર્ત સમજવું. તે ન મળે તો જોડે મધ્યમ કુંડલી આપી છે તે જોઈ દિક્ષા દેવી.

इति श्री सागरचंद्रस्य पारंगे प्राप्नुमिच्छति ।
मृह्यतांतत्तरीतुल्यं यंत्रंकोद्धार दिप्पनं ॥ २७ ॥

॥ इति श्री नरचंद्र जैन ज्योतिष प्रथम अने द्वितीय किर्ण समाप्तम् ॥

સાંવાર્થ:-શ્રી નરચંદ્ર આચાર્ય રચિત આ નરચંદ્ર જૈન જ્યોતિષ નામે ગ્રંથ જ્યોતિષ્ય રૂપી સમુદ્રમાંથી ઉદ્ધાર કરી રચ્યો છે, માટે આ ગ્રંથ પણ સમુદ્રતુલ્ય છે. જે લંબ્ય જીવેને જ્યોતિષ્યરૂપી સમુદ્ર પાર પામવાની ઇચ્છા હોય તેમણે આ ગ્રંથ યંત્ર, અર્થ સહિત મગન (અવલોકન) કરવો જેથી પાર પામશે. ॥ ૨૭ ॥

ઈતિ શ્રી સાગરચંદ્રસુરિકૃત શ્રી નરચંદ્ર જૈન જ્યોતિષ પ્રથમ અને
દ્વિતીય કિર્ણ યંત્ર સહિત સમાપ્ત.

અથ શ્રી ઠાણાંગ, જંબુદ્વિપ પન્નંતી વિગેરે સૂત્રોને આધારે પાંચ સંવત્સર, તીર્થી વિગેરે કહે છે.

પાંચ સંવત્સરનાં નામ:—૧. નક્ષત્ર સંવત્સર, ૨. યુગ સંવત્સર, ૩. પ્રમાણ સંવત્સર, ૪. લક્ષણ સંવત્સર, ૫. શનિશ્વર સંવત્સર.

હવે તેનો વિસ્તાર કહે છે. પ્રથમ નક્ષત્ર સંવત્સરના બાર લેહ તેનાં નામ:—૧. શ્રાવણ, ૨. ભાદરવો, ૩. આસો, ૪. કારતક, ૫. માગશર, ૬. પોષ, ૭. મહા, ૮. ફાગણ, ૯. ચૈત્ર, ૧૦. વૈશાખ, ૧૧. જેઠ, ૧૨. અશાઃ એ બાર લેહ જાણવા, અથવા બ્રહ્મરૂપિ નામે ગ્રહ બાર વર્ષે સર્વ નક્ષત્રના મંડળને ભાગવીને પૂર્ણ કરે, તેને નક્ષત્ર સંવત્સર કહીએ.

હવે બીજો યુગ સંવત્સર કહે છે. તે યુગ સંવત્સરના પાંચ લેહ. ૧. ચંદ્ર, ૨. ચંદ્ર, ૩. અભીવર્ધન, ૪. ચંદ્ર, ૫. અભીવર્ધન. એ પાંચ લેહ જાણવા. હવે પ્રથમ ચંદ્ર સંવત્સરના ચોવીસ પખવાડીઆં. એમ ત્રણ ચંદ્ર સંવત્સર છે. એ ત્રણના થઈને ચોવીસ તરી બહોતેર પખવાડીઆં, અને અભીવર્ધન સંવત્સરના છવીસ પખવાડીઆં; એમ બે અભીવર્ધનનાં મળીને છવીસ હાવન પખવાડીઆં જાણવાં. એમ પાંચનાં થઈને ૧૨૪ એકસો ચોવીસ પખવાડીઆં થાય. તેને યુગ સંવત્સર કહે છે.

હવે ત્રીજો પ્રમાણ સંવત્સર તથા ચોથો લક્ષણ સંવત્સર કહે છે. તેના પાંચ લેહ. ૧. નક્ષત્ર, ૨. ચંદ્ર, ૩. ઋતુ, ૪.

આદિત્ય, પ. અભીવર્ધન. નક્ષત્ર સરખાં આવે એટલે જે વખતે જે નક્ષત્રનો ચંદ્રમા સાથે જોગ જોડવો જોઈએ તે નક્ષત્ર જોગ જોડે. જેમકે, કાર્તિકી પુનમે કૃતિકા, માગશરની પુનમે મૃગશર, પોષે પુષ્ય, મહાએ મઘા, ફાગણે ઉત્તરાશ્વિણી, ચૈત્રે ચિત્રા, વૈશાખે વિશાખા, જેઠે જેષ્ઠા, અષાઢે ઉત્તરાષાઢા, શ્રાવણે શ્રવણ, ભાદરવે ઉત્તરાભાદ્રપદ, અને આસોએ અર્ધની; એ પ્રમાણે માસને નામે નક્ષત્ર આવે તે સમ નક્ષત્ર કહીએ, તથા સમ ઋતુ સરખી પરીણામે એટલે ટાઢ વખતે ટાઢ, તાપ વખતે તાપ, વરસાદ વખતે વરસાદ હોય તેને નક્ષત્ર સંવત્સર કહીએ.

હવે ખીએ ચંદ્ર સંવત્સર કહે છે. ઉપર કહ્યું તેથી વિપરીત (ખીજી રીતે) હોય; જેમકે, પુનમે ચંદ્રમા સાથે, તે પુનમના નામ પ્રમાણે નક્ષત્ર ન હોય, પણ ખીજું હોય; તથા તાપ ઘણો, ટાઢ ઘણી, મામ ઘણો, વરસાદ ઘણો વરસે તેને ચંદ્ર સંવત્સર કહીએ.

હવે ત્રીજે ઋતુ સંવત્સર કહે છે. વનસ્પતિના પ્રવાળ પીશમ રીતે પરીણમે; ઋતુ વિના ફળપ્રુલ આપે; વરસાદ સરખી રીતે ન વરસે તેને ઋતુ તથા કર્મ સંવત્સર કહીએ.

હવે ચોથો આદિત્ય સંવત્સર કહે છે. તે થોડા વરસાદ કરી પૃથ્વી, પાણી, ફળફુલનો રસ આપે; સમ્યક્ પ્રકારે ધાન્ય નીપજે; તે આદિત્ય સંવત્સર કહીએ.

હવે પાંચમો અભીવર્ધન સંવત્સર કહે છે. સુર્યના તાપે કરી તપ્યા થકા ક્ષણ, લવ, દિવસ, ઋતુ, પરીણમે, અને નીચાં સ્થાનક જળે કરી ભરાય; તેને અભીવર્ધન સંવત્સર કહીએ એ ત્રીજે પ્રમાણ તથા ચોથો લક્ષણ સંવત્સર જાણવો.

હવે પાંચમો શનિશ્ચર સંવત્સર કહે છે. અભિજીતાદિ ૨૮ નક્ષત્રને શનિશ્ચર મહા ગ્રહ ૩૦ વર્ષે ભોગવી લે તેને શનિશ્ચર સંવત્સર કહીએ. એ સંવત્સર અઠાવીશ પ્રકારના. તે અભિજીત, શ્રવણ, ધનિષ્ઠા, જવત ઉત્તરાષાઢા; એ અઠાવીશ પ્રકાર જાણવા. એ સંવત્સરના બાર માસ તેના બે પ્રકાર છે. તે દોઢક

અને લોકોત્તર. હવે લૌકિક એટલે વેદાંત; બ્રાહ્મણ શાસ્ત્ર આશ્રી
જાણવું. અને લોકોત્તર તે જૈન શાસ્ત્ર આશ્રી જાણવું. હવે તેમાં
લૌકિક બાર માસ કહે છે:—શ્રાવણ, ભાદરવો, આસો, કારતક,
માગશ્વર, પોષ, મહા, ફાગણ, ચૈત્ર, વૈશાખ, જેઠ, અને અષાઢ.
હવે લોકોત્તર એટલે જૈન પક્ષે બાર માસનાં નામ કહે છે:—
૧. અભિનંદી એટલે શ્રાવણ માસ સમજવો, ૨. પ્રતીષ્ઠિત, ૩.
વિજય, ૪. પ્રીતિવર્ધન, ૫. શ્રીયાંશ, ૬. સીવ, ૭. શીશીર, ૮. હીમત,
૯. વસંત, ૧૦ કુસૂમ સંભવ, ૧૧. નીલાધ, અને ૧૨. વનવિરોધ.

હવે એક માસના બે પક્ષ તેનાં નામ કહે છે:—૧. બહુલ.
પક્ષ, અને ૨. શુક્લ પક્ષ. એક પક્ષની પંદર દિવસ. તેનાં નામ:—
૧. પુર્વાંગ, ૨. સીદ્ધ મનોરમ, ૩. મનોહર, ૪. યશોભદ્ર, ૫.
યશોધરા, ૬. સર્વ કામ સમર્થ, ૭. દંદ્રમુદ્દા ભિષક્તા, ૮. સોમ-
ણુશ, ૯. ધનંજય, ૧૦. અર્થ સીદ્ધ, ૧૧. અભિજાત, ૧૨. અત્યા-
શન, ૧૩. સતંજય, ૧૪. અગ્નિવેશ્મ, ૧૫. ઉપશ્વમ: એ પંદર
દિવસ કૃષ્ણપક્ષના કહ્યા. હવે તેજ પક્ષની તીથીઓનાં નામ કહે
છે:—૧. નંદા, ૨. ભદ્રા, ૩. જયા, ૪. રીક્તા, ૫. પૂર્ણા. એ
રીતે પાંચને ત્રણ વાર ગણતાં ૧૫ તીથી થાય. હવે એ પક્ષની
પંદર રાત્રીનાં નામ કહે છે:—૧. ઉત્તમા, ૨. સુનક્ષત્રા, ૩. એલા-
પત્યા, ૪. યશોધરા, સોમણુશા, ૬. શ્રી સંભૂતા, ૭. વિજયા,
૮. વિજયંતી, ૯. જયંતી. ૧૦. અપરાજિતા, ૧૧. ઇચ્છા, ૧૨.
સમાહારા, ૧૩. તેજ, ૧૪. અતીતેજ, અને ૧૫. દેવાનંદા.

હવે એ પંદર રાત્રીની પંદર તીથીઓનાં નામ કહે છે:—
૧. ઉગ્રવતી, ૨. ભોગવતી, ૩. યશોવતી, ૪. સર્વસીદ્ધા, ૫.
શુભ નામ; એ પાંચને ત્રણ વાર ગણતા ૧૫ રાત્રીની તીથી જાણવી.

હવે એક રાત્રી-દિવસના ૩૦ મુહુર્ત થાય તેનાં નામ
કહે છે:—૧. રૌદ્ર, ૨. શ્વેત, ૩. મીત્ર, ૪. વાયુ, ૫. સુપીન,
૬. અભીચંદ્ર, ૭. માહેંદ્ર, ૮. બળવાન, ૯. પ્રહ્લ, ૧૦. પ્રહ્લસત્ય,

૧૧. ઇશાન, ૧૨. ત્વષ્ટા, ૧૩ ભાવિતાત્મા ૧૪. વૈશ્રમણ, ૧૫. વાઙ્મણ, ૧૬. આનંદ, ૧૭. વિજય, ૧૮. વિશ્વેશન, ૧૯. પ્રભ-
પત્ય, ૨૦. ઊપશમ, ૨૧. ગાંધર્વ, ૨૨. અગ્નિ વૈશ્ય, ૨૩. શત
વૃક્ષલ, ૨૪. આતપવાન, ૨૫. અર્ભમ, ૨૬. ઊણુવાન, ૨૭. ભૌમ,
૨૮. વૃષભ, ૨૯. સર્ધાર્થ, અને ૩૦. રાક્ષસ.

હવે સ્પર્શીઆર કરણનાં નામ કહે છે:—૧. ખવ, ૨. ખાલવ,
૩. કૌલવ, ૪. સ્તિમિત લોચન, ૫. ગરાદી, ૬. વણીજ, ૭. વિષ્ટી,
૮. શકુની, ૯. ચતુષ્પદ, ૧૦. નાગ, અને ૧૧ ક્રીસ્તુમ્. તેમાં
પ્રથમના સાત કરણ ચર, અને છેલ્લાં ચાર કરણ સ્થિર છે.

શુકલ પક્ષની એકમની રાત્રે ખવ કરણ હોય, ખીજને દીવસે
ખાલવ કરણ હોય, અને રાત્રે કૌલવ કરણ હોય; એમ તીથીના
દીવસ રાત્રીને કરણ એક પછી એક લેતાં—મુકતાં જાવત્ પુનમના
દીવસે વીષ્ટી અને રાત્રે ખવ કરણ આવે. કૃષ્ણપક્ષનાં પડવાને
દીવસે ખાલવ અને રાત્રે કૌલવ કરણ આવે. એમ દીવસ રાત્રીનાં
અનુક્રમે કરણ લેતાં—મુકતાં જાવત્ ચૌદશને દીવસે વીષ્ટી અને
રાત્રે શકુની કરણ આવે; અમાવાસ્યાને દીવસે ચતુષ્પદ અને રાત્રે
નાગ કરણ આવે. શુકલપક્ષના પડવાના દીવસે ક્રીસ્તુમ્ ચર
કરણ બદલાય અને સ્થિર કરણ હંમેશાં તેજ તીથીએ આવે.

ઉપર કહેલી ખીનાઓમાં મુખ્ય કૌણ છે, તે કહે છે:—
સંવત્સરમાં મુખ્ય ચંદ્ર સંવત્સર, આયનમાં મુખ્ય દક્ષીણાયન,
ઋતુમાં મુખ્ય પ્રાવૃદ્, માસમાં મુખ્ય શ્રાવણ, પક્ષમાં મુખ્ય કૃષ્ણ
પક્ષ, અહોરાત્રીમાં મુખ્ય દીવસ, મુહૂર્તમાં મુખ્ય રૌદ્ર, કરણમાં
મુખ્ય ખાલવ અને નક્ષત્રમાં મુખ્ય અભીજીત.

હવે એક યુગના પાંચ સંવત્સર, દશ આયન, ત્રીશ ઋતુ,
સાઠ માસ, એકસો વીસ પક્ષ, એક હજાર આઠસો ને ત્રીશ અહો-
રાત્રી, અને ચોપન હજાર નવસો મુહૂર્ત થાય; એ સર્વ એક
યુગના જાણવા.

ઉપર બતાવેલાં નક્ષત્ર અશ્વિનીથી ગણ્યા છે, અને સૂત્રમાં અભીજીત નક્ષત્રથી ગણ્યાં છે. હવે તેનાં નામ કહે છે. ૧. અભીજીત, ૨. શ્રવણ, ૩. ધનિષ્ઠા, ૪. સતભીશા, ૫. પુર્વાભાદ્રપદ, ૬. ઉત્તરાભાદ્રપદ, ૭. રેવતી, ૮. અશ્વિની, ૯. ભરણી, ૧૦. કૃતિકા, ૧૧. રોહિણી, ૧૨. મૃગશર, ૧૩. આર્દ્રા, ૧૪. મુનર્વસુ, ૧૫. પુષ્ય, ૧૬. અશ્લેષા, ૧૭. મઘા, ૧૮. પૂર્વાશ્લેષા, ૧૯. ઉત્તરાશ્લેષા, ૨૦. હસ્ત, ૨૧. ચિત્રા, ૨૨. સ્વાતિ, ૨૩. વિશાખા, ૨૪. અનુરાધા, ૨૫. જ્યેષ્ઠા, ૨૬. મુળ, ૨૭. પુર્વાષાઢા, ૨૮. ઉત્તરાષાઢા. એ અઠ્ઠાવીસ નક્ષત્ર કહ્યાં. તેમાંથી છ નક્ષત્ર ચંદ્રમાને બાહીરલે પંદરમે માંડલે દક્ષિણ તરફ જોગ જોડે છે. તેનાં નામ:— ૧. મૃગશર, ૨. આર્દ્રા, ૩. પુષ્ય, ૪. અશ્લેષા, ૫. હસ્ત, ૬. મુલ: એ છ નક્ષત્ર જાણવા.

હવે ચંદ્રમાથી ઉત્તર દિશે બાર નક્ષત્ર જોગ જોડે છે તેનાં નામ:—

૧. અભીજીત, ૨. શ્રવણ, ૩. ધનિષ્ઠા, ૪. સતભીશા, ૫. પુર્વાભાદ્રપદ, ૬. ઉત્તરાભાદ્રપદ, ૭. રેવતી, ૮. અશ્વિની, ૯. ભરણી, ૧૦ પુર્વાશ્લેષા, ૧૧. ઉત્તરાશ્લેષા, ૧૨. સ્વાતિ.

હવે ચંદ્રમાને ઉત્તર અને દક્ષિણ દિશે સાત નક્ષત્ર જોગ જોડે છે તેનાં નામ:—૧. કૃતિકા, ૨. રોહિણી, ૩. મુનર્વસુ, ૪. મઘા, ૫. ચિત્રા, ૬. વિશાખા, ૭. અનુરાધા. તેમજ ૧. પુર્વાષાઢા અને ૨. ઉત્તરાષાઢા; એ બે નક્ષત્ર સર્વ બાહીરલે માંડલે દક્ષિણ ચંદ્રમાને પ્રમર દીને જોગ જોડે છે, અને જ્યેષ્ઠા નક્ષત્ર સદા ચંદ્રમાને પ્રમર દીને જોગ જોડે છે. અઠ્ઠાવીસ દેવના નામ તે આગળ કહ્યાં છે ત્યાંથી જોવું. વળી અભીજીત નક્ષત્રથી તારાની સંખ્યા નીચે પ્રમાણે જાણવી.

૩. ૩. ૫. ૧૦૦. ૨. ૨. ૩૨. ૩. ૩. ૬. ૫. ૩. ૧. ૫. ૩. ૬. ૭. ૨. ૨. ૫. ૧. ૧. ૫. ૪. ૩. ૧૧. ૪. ૪. એ અઠ્ઠાવીસ નક્ષત્રના અનુક્રમે તારા જાણવાં.

હવે અઠ્ઠાવીસ નક્ષત્રનાં ગોત્ર કહે છે:—૧. મુદ્ગલાયન, ૨. સંખ્યાયન, ૩. અગ્રભાવ, ૪. કરણીલાયન, ૫. જાતુકર્ણ, ૬. ધનંજય, ૭. પુષ્પાયન, ૮. અશ્વાયન, ૯. ભાગવેશ, ૧૦. અગ્નિ-વેશ, ૧૧ ગૌતમ, ૧૨. ભારદ્વાજ, ૧૩. લોહીત્ય, ૧૪. વાસીષ્ઠ, ૧૫. અવધૂમન્જયન, ૧૬. માંડવ્યાયન, ૧૭. પીંગલાયન, ૧૮. ગોવ-લ્લાયન, ૧૯. કાશ્યપ, ૨૦. કૌશીક, ૨૧. હર્ભાચન, ૨૨. ચામર-છાય, ૨૩. શૃંગાયન, ૨૪. ગોલવ્યાયન, ૨૫. તીર્થીછાયન, ૨૬. કાત્યાયન, ૨૭. અવધ્યાયન, અને ૨૮. વ્યાઘ્રાપત્ય. નક્ષત્રની આકૃત્તિ તેમજ નક્ષત્રની મુહૂર્તિ આગળ કહી છે ત્યાંથી જોવી.

હવે કુળ ઉપકૂલાદિ કહે છે. અઠ્ઠાવીસ નક્ષત્રમાં બાર કુળ નક્ષત્ર છે. તેનાં નામ:—૧. ધનિષ્ઠા, ૨. ઉત્તરાભાદ્રપદ, ૩. અશ્વિની, ૪. કૃતિકા, ૫. મૃગશર, ૬. પુષ્ય, ૭. મઘા, ૮. ઉત્તરા-ફાલ્ગુણી, ૯. ચિત્રા, ૧૦. વિશાખા, ૧૧. મુળ, અને ૧૨. ઉત્તરાષાઢા.

હવે ચાર નક્ષત્ર કુલોપકુળ કહે છે:—૧. અભીજીત, ૨. સતભિશા, ૩. આર્દ્રા, ૪. અનુરાધા, એ કુલોપકુલ જાણવાં, અને બાકી રહ્યાં તે ઉપકુલ જાણવાં.

હવે દરેક પુનમે નક્ષત્ર જોગ જોડે તેનાં નામ કહે છે:—
શ્રાવણ માસની પુનમે ત્રણ નક્ષત્રમાંથી એક નક્ષત્ર જોગ જોડે; તે ૧. અભીજીત, ૨. શ્રવણ, ૩. ધનિષ્ઠા. એ ત્રણમાંથી એક હોય. એમજ ભાદરવાની પુનમે પણ ત્રણમાંથી એક હોય; તે ૧. સતભિશા; ૨. પૂર્વાભાદ્રપદ, ૩. ઉત્તરાભાદ્રપદ. એ ત્રણમાંથી એક હોય. આસોની પુનમે બેમાંથી એક હોય તે ૧. રેવતી, ૨. અશ્વિની; કાર્તિકી પુનમે ૧. ભરણી, ૨. કૃતિકા; માગશરે રોહિણી કે મૃગશર; પોષે આર્દ્રા, પુનર્વસુ કે પુષ્ય; મહાએ અશ્લેષા કે મઘા; ફાલ્ગુ પૂર્વાફાલ્ગુણી કે ઉત્તરાફાલ્ગુણી; ચૈતરે હસ્ત કે ચિત્રા; વૈશાખે સ્વાતિ કે વિશાખા; જેઠે અનુરાધા, જ્યેષ્ઠા

કે મુળ; અષાઢે પુર્વાષાઢા કે ઉત્તરાષાઢા; એ નક્ષત્ર કહ્યાં તેમાંથી ગમે તે એક નક્ષત્ર પુનમે જોગ જોડે.

હવે અમાસનાં નક્ષત્ર કહે છે શ્રાવણ વદી અમાસે અશ્લેષા, કે મધા એ એમાંથી એક હોય; ભાદરવા વદી અમાસે પુર્વાશ્લેષા કે ઉત્તરાશ્લેષા હોય; આસો વદી અમાસે હસ્ત કે ચિત્રા હોય; કારતક વદી અમાસે સ્વાતિ કે વિશાખા હોય; માગશર વદી અમાસે અનુરાધા, જ્યેષ્ઠા કે મુળ હોય; પોષ વદી અમાસે પુર્વાષાઢા કે ઉત્તરાષાઢા હોય; મહા વદી અમાસે અભીષેક, શ્રવણ કે ધનિષ્ઠા હોય; ફાગણ વદી અમાસે સતભીષા, પૂર્વાભાદ્રપદ કે ઉત્તરાભાદ્રપદ હોય; ચૈત્ર વદી અમાસે રેવતી કે અશ્વિની હોય; વૈશાખ વદી અમાસે ભરણી કે કૃતિકા હોય; જેઠ વદી અમાસે રોહિણી કે મૃગશર હોય; અશાઢ વદી અમાસે આર્દ્રા, પુનર્વસુ કે પુષ્ય હોય.

હવે જ્યારે શ્રાવણની પુનમે જે નક્ષત્ર હોય તેજ નક્ષત્ર મહા વદી અમાસે હોય; એમજ મહાની પુનમે જે નક્ષત્ર હોય તેજ નક્ષત્ર શ્રાવણની અમાસે હોય. એ પ્રમાણે પુનમે પુનમે તથા અમાસે અમાસે એમ બન્ને મહીનાને આંતરે એના એજ નક્ષત્ર આવે.

અથ શ્રી ઠાળાંગ સૂત્રમાં જ્ઞાન ભણવાનાં દસ નક્ષત્ર કહ્યાં છે તેનાં નામ.

૧ મૃગશર, ૨ આર્દ્રા, ૩ પુષ્ય, ૪ પૂર્વાષાઢા, ૫ પૂર્વાભાદ્રપદ, ૬ પૂર્વાશ્લેષા, ૭ મુલ, ૮ અશ્લેષા, ૯ હસ્ત, ૧૦ ચિત્રા, એ દસ નક્ષત્રમાં જ્ઞાન ભણવાનો અભ્યાસ કરે તો જ્ઞાનની વૃદ્ધિ થાય, અને વિઘ્નનો નાશ થાય; માટે એ નક્ષત્રમાં જ્ઞાન ભણવું શ્રેષ્ઠ છે. એમ કેવળજ્ઞાની કહે છે.

અથ શ્રી ઉત્તરાધ્યયન સૂત્રને આધારે રાત્રિ
દિવસની પોરશી મરવાનું માન કહે છે.

॥ ગાથા ॥

આસદિ માસે દુપયા । પોષ માસે ચઉપ્પયા ॥

ચિત્તા સોણસુ માસેસુ । તિપયા હવડ પોરસી ॥ ૧ ॥

ભાવાર્થ:—દક્ષિણ દીશા તરફ મેં રાખી ઉભા રહેવું, પછી ડાબે પગ જરા આંગળ જમીન ઉપર ઊભો રાખવો, અને દક્ષિણ ઉપર આંગળી મુકવી; તે પગ અને આંગળીની નીશાનીને છાંયે પશ્ચિમ દીશા તરફ પડે તે છાંયાની નીશાની રાખી જમણા પગથી છાંયે ભરવો એટલે જો અષાઠ મહીનાની પુનમ હોય તો પગલાંની છાંયાએ પોરશી આવી જાણવી. એમ પોષ શુદ્ધિ પુનમે ચાર પગલે પોરશી, આસો અને ચિતરે ત્રણ પગલે પોરશી, એ ગાથાના અનુસારે સંક્ષેપથી પોરશી કહી હવે વિસ્તારથી કહે છે. તે એવી રીતે કે અષાઠથી પોષ મહિના સુધી દરેક મહિને ચાર આંગળ છાંયે વધારવો, અને પોષથી અષાઠ મહિના સુધી દરેક મહિને ચાર ચાર આંગળ છાંયે ઘટાડવો. જેમકે, અષાઠ શુદ્ધિ પુનમે જો પગલે પોરશી, અને અષાઠ વદી અમાસે જો પગલાં ને જો આંગળે પોરશી આવે. શ્રાવણ શુદ્ધિ આઠમે જો પગલાં ને ત્રણ આંગળે પોરશી આવે, અને શ્રાવણ શુદ્ધિ પુનમે જો પગલાં ને ચાર આંગળે પોરશી આવે; એમ ભાદરવા શુદ્ધિ પુનમે જો પગલાં ને આઠ આંગળે પોરશી આવે, અને આસો શુદ્ધિ પુનમે જો પગલાં ને બાર આંગળે પોરશી આવે એટલે ત્રણ પગલાં થયાં. એક પગલાના બાર આંગળ સમજવા. એમજ કાર-તક શુદ્ધિ પુનમે ત્રણ પગલાં ને ચાર આંગળ; માગશર શુદ્ધિ પુનમે ત્રણ પગલાં ને આઠ આંગળ; પોષ શુદ્ધિ પુનમે ત્રણ પગલાં ને બાર આંગળ એટલે ચાર પગલાં.

હવે મહા શુદ્ધિ પુનમથી ચાર ચાર આંગળ ઘટાડવા, એટલે મહા શુદ્ધિ પુનમે ત્રણ પગલાં ને આઠ આંગળે પોરશી આવે; દ્વિગણ શુદ્ધિ પુનમે ત્રણ પગલાં ને ચાર આંગળે પોરશી આવે; ત્રિગણ શુદ્ધિ પુનમે ત્રણ પગલાં પોરશી આવે; વૈશાખ શુદ્ધિ પુનમે બે પગલાં ને આઠ આંગળે પોરશી આવે; જ્યેષ્ઠ શુદ્ધિ પુનમે બે પગલાં ને ચાર આંગળે પોરશી આવે; અને અષાઢ શુદ્ધિ પુનમે બે પગલાં પોરશી આવે.

હવે પોરશી ભરવાની બીજી રીત કહે છે. દક્ષિણ દીશા તરફ મોં રાખી જમીન ઉપર બેસવું, અને ડાબા હાથની વેંત પશ્ચિમ દીશા તરફ જમીન ઉપર ઢીલી રાખવી; તે વેંતનો જે છાંયો હોય તેને જમણા હાથની આંગળીએ નીશાન રાખવું, પછી તેજ વેંત જમીન ઉપર ઊંધી વાળવી; તેમાં અષાઢ શુદ્ધિ પુનમે એક વેંત છાંયે પોરશી સમજવી. એમ મહિને મહિને બળે આંગળ છાંયા પોષ શુદ્ધિ પુનમ સુધી વધારવી. એટલે પોષ શુદ્ધિ પુનમે બે વેંત છાંયે પોરશી આવે, અને પોષ શુદ્ધિ પુનમ પછી દરેક મહિને બળે આંગળ છાંયો ઘટાડવો; એટલે અષાઢ શુદ્ધિ પુનમે એક વેંત છાંયે પોરશી આવે.

હવે વિસ્તારથી પોરશીનું માપ કહે છે. અષાઢ શુદ્ધિ પુનમે એક વેંત છાંયે પોરશી આવે. એક વેંતના બાર આંગળ સમજવા. અષાઢ વઢી આઠમે એક વેંતને અડધા આંગળે પોરશી આવે; અષાઢ વઢી અમાસે એક વેંત ને એક આંગળે પોરશી આવે; શ્રાવણ શુદ્ધિ આઠમે એક વેંત ને દોઢ આંગળે પોરશી આવે; શ્રાવણ શુદ્ધિ પુનમે એક વેંત ને બે આંગળે પોરશી આવે; ભાદરવા શુદ્ધિ પુનમે એક વેંત ને ચાર આંગળે પોરશી આવે; આશો શુદ્ધિ પુનમે એક વેંત ને છ આંગળે પોરશી આવે; કારતક શુદ્ધિ પુનમે એક વેંત ને આઠ આંગળે પોરશી આવે; માગશર શુદ્ધિ પુનમે એક વેંત ને દશ આંગળે પોરશી આવે; અને પોષ શુદ્ધિ પુનમે એક વેંત ને બાર આંગળે (બે વેંતે) પોરશી આવે.

હવે પોષ મહીનાથી આંગળ ઘટાડવા એટલે મહા શુદ્ધિ પુનમે એક વેંત ને, દશ આંગળે; કૃગણ શુદ્ધિ પુનમે એક વેંત ને આઠ આંગળે; વૈતર શુદ્ધિ પુનમે એક વેંત ને છ આંગળે; વૈશાખ શુદ્ધિ પુનમે એક વેંત ને ચાર આંગળે; જેઠ શુદ્ધિ પુનમે એક વેંત ને બે આંગળે; અને અષાઢ શુદ્ધિ પુનમે એક વેંતે પોરશી આવે.

હવે દીવસની ઘડી ભરવાની રીત એટલે કેટલી ઘડી દીવસ ચઢ્યો તેની સમજ કહે છે.—પ્રથમની રીતે વેંતનો છાંયો ભરવો. જેમકે, છાંયો ભરતા એક વેંત ને આઠ આંગળ છાંયો છે, ત્યારે કેટલી ઘડી દિવસ ચઢ્યો સમજવો તે ગણવાની રીત નીચે પ્રમાણે:—

વેંતના બાર આંગળ અને ઉપર આઠ આંગળ ઉમેરવા, એટલે બાર ને આઠ વીસ આંગળ થયા, તે વીસમાંથી અડધા બાદ કરવા એટલે દસ રહ્યા; એ દસમાં બીજી સાત ઉમેરવા એટલે સત્તર થયા; તેને એકસો વીસે ભાગતાં સત્તર સતા આગણીશાસો એટલે સાતનો આંક આવ્યો; તે સમજવું કે સાત ઘડી દિવસ ચઢ્યો. હવે બીજી ઊદાહરણ કહે છે. એક વેંત ને ચાર આંગળ છાંયા છે, તેનાં આંગળ સોલ થયા, તેમાંથી અડધા બાદ કરતાં આઠ રહ્યા, તેમાં સાત ઉમેરતાં પંદર થાય, તેને એકસો વીસે ભાગતાં પંદર અઠા વીસુસો એટલે આઠનો આંક આવ્યો; માટે આઠ ઘડી દિવસ ચઢ્યો જાણવો. હવે ત્રીજી ઊદાહરણ કહે છે. જેમકે, બે વેંત છાંયા છે, એટલે ચોવીસ આંગળ છાંયા થઈ; તેમાંથી અડધા બાદ કરતાં બાર રહ્યા; તેમાં સાત ઉમેરતાં આગણીસ થયા; તેને એકસો વીસે ભાગતાં આગણી છક ચૌદેતેરસો એટલે છ ઘડી દિવસ ચઢ્યો સમજવો. એ પ્રમાણે દિવસની ઘડીનું પ્રમાણ સમજવું.

હવે કયે મહિને કેટલી ઘડીનો પોહોર થાય તે કહે છે:— અષાઢ શુદ્ધિ પુનમે છત્રીસ ઘડીનો દિવસ અને ચૌવીસ ઘડીની

રાત્રી છે.* તે અષાઠ શુદ્ધી ૧૫થી ગણતાં દરેક મહિને બે ઘડી દિવસ ઘટાડવો, અને બે ઘડી રાત્રી વધારવી; જેથી પોષ શુદ્ધી ૧૫મે ચોવીસ ઘડીનો દિવસ, અને છત્રીસ ઘડીની રાત્રી થાય. એમ પોષ શુદ્ધ ૧૫થી અષાઠ શુદ્ધ ૧૫ સુધી બખ્ખે ઘડી દરેક મહિને વધારવી અને રાત્રી બખ્ખે ઘડી ઘટાડવી એટલે અષાઠ શુદ્ધી ૧૫ ને દિવસે છત્રીસ ઘડીનો દિવસ અને ચોવીસ ઘડીની રાત્રી થાય.

હવે તે દિવસ ને રાત્રીના પ્રમાણમાં ચોંથા ભાગની પોરશી સમજવી એટલે અષાઠ શુદ્ધી ૧૫મે છત્રી ઘડીનો દિવસ છે ત્યારે નવ ઘડીની પોરશી સમજવી, અને અષાઠ વધી અમાસને દિવસે પોણા નવ ઘડીની પોરશી સમજવી. શ્રાવણ શુદ્ધી પુનમે સાડા આઠ ઘડીની પોરશી સમજવી. એમ ભાદરવા શુદ્ધી પુનમે આઠ ઘડીની પોરશી સમજવી. આસો શુદ્ધી પુનમે સાડા સાત ઘડીની પોરશી, અને એ પ્રમાણે પોષ શુદ્ધી પુનમે છ ઘડીની પોરશી સમજવી. પોષ શુદ્ધી પુનમથી દિવસ વધે છે માટે મહિને બે ઘડી વધારતાં અષાઠ શુદ્ધ પુનમે નવ ઘડીની પોરશી થાય. એવીજ રીતે દિવસ પ્રમાણે ચોઘડીયાં પણ સમજવાં. પોષ શુદ્ધી પુનમે ત્રણ ઘડીનું ચોઘડીઉં અને અષાઠ શુદ્ધી પુનમે સાડા ચાર ઘડીનું ચોઘડીઉં જાણવું.

હવે નક્ષત્રને આધારે રાત્રીની પોરશીનું અનુમાન કહે છે. જે મહિને જે નક્ષત્રે રાત પુરી કરે એટલે પશ્ચિમ દિશાએ સૂર્ય અસ્ત થાય તેની સાથેજ પૂર્વ દિશામાં નક્ષત્ર ઉદય થાય. તેને આધારે સમજવું કે, ચોથે ભાગે નક્ષત્ર આબ્યું હોય તો સમજવું, કે પહોર રાત્રી ગઈ, મધ્યમાં આબ્યું હોય તો મધ્ય રાત્રી સમજવી, અને ચોથે ભાગે રહ્યું હોય તો પાછલી રાત્રી સમજવી. એને આધારે જ્ઞાની મહાત્માઓ ધર્મકરણી, નિદ્રા વિગેરે પોતાના ધર્મ કૃત્યો કરે છે.

હવે કયે મહિને કેટલા નક્ષત્રો રાત્રી પુરી કરે તે કહે છે:— શ્રાવણ મહિને ચાર નક્ષત્ર રાત્રી પુરી કરે તેનાં નામ:—૧. ઉત્તરા-

ષાઠા ચૌદ દિવસ સુધી રહે, ૨. અભીજીત સાત દિવસ સુધી,
 ૩. શ્રવણ આઠ દિવસ સુધી, ૪. ધનિષ્ઠા એક દિવસ સુધી;
 એમ ચાર નક્ષત્ર મળી એક મહિના પુરો કરે. ભાદરવા મહિને
 ચાર નક્ષત્ર રાત્રી પુરી કરે તેનાં નામ:-૧. ધનિષ્ઠા ચૌદ દિવસ,
 ૨. સતભીષા સાત દિવસ, ૩. પુર્વા ભાદ્રપદ આઠ દિવસ, ૪.
 ઉત્તરા ભાદ્રપદ એક દિવસ. આસો મહિને ત્રણ નક્ષત્ર રાત્રી પુરી
 કરે. તેનાં નામ:-૧. ઉત્તરા ભાદ્રપદ ચૌદ દિવસ, ૨. રેવતી પંદર
 દિવસ, ૩. અશ્વિની એક દિવસ. કારતક મહિને ત્રણ નક્ષત્ર રાત્રી
 પુરી કરે તેનાં નામ:-૧. અશ્વિની ચૌદ દિવસ, ૨. ભરણી પંદર
 દિવસ, ૩. કૃતિકા એક દિવસ. માગશર મહિને ત્રણ નક્ષત્ર રાત્રી
 પુરી કરે તેનાં નામ:-૧. કૃતિકા પંદર દિવસ, ૨. રોહિણી ચૌદ
 દિવસ, ૩. મૃગશર એક દિવસ. પોષ મહિને ચાર નક્ષત્ર રાત્રી પુરી
 કરે તેનાં નામ:-૧. મૃગશર ચૌદ દિવસ, ૨. આર્દ્રા આઠ દિવસ,
 ૩. મુનર્વસુ સાત દિવસ, ૪. પુષ્ય એક દિવસ. મહા મહિને ત્રણ
 નક્ષત્ર રાત્રી પુરી કરે તેનાં નામ:-૧. પુષ્ય ચૌદ દિવસ, ૨.
 અશ્લેષા પંદર દિવસ, ૩. મઘા એક દિવસ. ફાગણ મહિને ત્રણ
 નક્ષત્ર રાત્રી પુરી કરે તેનાં નામ:-૧. મઘા ચૌદ દિવસ, ૨.
 પુર્વા ફાલ્ગુણી ૧૫ દિવસ, ૩. ઉત્તરા ફાલ્ગુણી એક દિવસ.
 ચૈતર મહિને ત્રણ નક્ષત્ર રાત્રી પુરી કરે તેનાં નામ:-૧. ઉત્તરા
 ફાલ્ગુણી ચૌદ દિવસ, ૨. હસ્ત પંદર દિવસ, ૩. ચિત્રા એક
 દિવસ. વૈશાખ મહિને ત્રણ નક્ષત્ર રાત્રી પુરી કરી તેનાં નામ:-
 ૧. ચિત્રા ચૌદ દિવસ, ૨. સ્વાતિ પંદર દિવસ, ૩. વિશાખા
 એક દિવસ. જેઠ મહિને ચાર નક્ષત્ર રાત્રી પુરી કરે તેનાં નામ:-
 ૧. વિશાખા ચૌદ દિવસ, ૨. અનુરાધા આઠ દિવસ, ૩. જ્યેષ્ઠા
 સાત દિવસ, ૪. મુલ એક દિવસ. અષાઢ મહિને ત્રણ નક્ષત્ર
 રાત્રી પુરી કરે તેનાં નામ:-૧ મુલ ચૌદ દિવસ, ૨. પુર્વાષાઢા
 પંદર દિવસ, ૩. ઉત્તરાષાઢા એક દિવસ. એ પ્રમાણે નક્ષત્રના
 આધારે પોરસી સમજવી. અ: અનુમાન ગણ્યું છે.

અથ શ્રી દીક્ષા વિચાર.

દીક્ષા દેવાના નક્ષત્રનાં નામ કહે છે:—૧. પુનર્વસુ, ૨. પુષ્ય, ૩. સ્વાતી, ૪. અનુરાધા, ૫. હસ્ત, ૬. શ્રવણ, ૭. ધનિષ્ઠા, ૮. રેવતી, ૯. શેઠિણી, ૧૦. અશ્વિની, ૧૧. સત્ત્વીષા, ૧૨. ઉત્તર-ષાઢા, ૧૩. ઉત્તરા ભાદ્રપદ, ૧૪. ઉત્તરા શ્રાવણી; એ ચૌદ નક્ષત્રોમાં દીક્ષા દેવી.

હવે દીક્ષા દેવાની તીથી કહે છે:—એકમ, બીજ, ત્રીજ, ચોથ, પાંચમ, હશમ, અગીઆરશ, બારશ, અને તેરશ.

હવે વારના નામ કહે છે:—શનિવાર, સોમવાર, બુધવાર, ગુરુવાર અને શુક્રવાર. એ વાર અને ઉપર બતાવેલી તીથીમાં આગળ બતાવેલા ચંદ્રનું બળ જોઈને દીક્ષા દેવી, એમ મહોટા પુરુષો કહે છે. (કોઈક પાનામાં લખ્યું છે.) વિશેષમાં ચૈત્ર અને જેઠ માસમાં દીક્ષા આપવી નહી. આપે તો વિઘ્ન થાય એમ અનુભવીઓ કહે છે.

પ્રસ્તાવીક બોલ.

અથ શ્રી સ્વાન શુકન વિચાર.

૧. ગામ જતાં રસ્તામાં કુતરો રમતો દેખીએ તો લાલ થાય.
૨. ગામ જતાં રસ્તામાં કુતરો કાન ફફડાવે તો ગામ ન જવું; મરણાન્ત કષ્ટ ઉપજે.
૩. ગામ જતાં કુતરાને ખાટલા ઉપર સૂતેલો દેખીએ તો ગામ ન જવું; મૃત્યુ થાય.
૪. ગામ જતાં કુતરો ભીંત સાથે પોતાનું અંગ ઘસતો અથવા લોટતો દેખીએ તો લજ્જાજ લાલ થાય.

૫. ગામ જતાં કુતરાનું ટોળું સામું મળે તો જે ગામ જુધએ તે ગામનો વિનાશ સમજવો; અથવા તે ગામમાં સારા માણસનું મૃત્યુ થયું હોય એમ સમજવું.

૬. ગામ જતાં કુતરાને રતી કોડા કરતો દેખીએ તો મરણ ઉપજે.

૭. ગામ જતાં કુતરાને લોંચ સુધતો દેખીએ તો પાછું વળવું મુશ્કેલ; સંકટમાં આવી પડે.

૮. ગામ જતાં કુતરો એકલો સામે જાય તો ચિંતવેલ કામ : ઘણું સારું થાય.

૯. ગામ જતાં કુતરો કાદવે ખરડાયલો સામે મળે તો ગામ ન જવું; દુઃખ પડે.

અથ શ્રી ગરોળી વિચાર.

૧. જમતાં ભાણુમાં ગરોળી પડે તો તે માણસ મહા સુખ પામે.

૨. ઘોળી ગરોળી માથા ઉપર પડે તો છત્ર ધરાવે એટલે રાજ્ય તરફથી સુખ મળે.

૩. કાળી ગરોળી માથા ઉપર પડે તો કોઈ જાતનું દુઃખ લોગવવું પડે.

૪. કાળી કે ઘોળી ગમે તે ગરોળી કપાળ ઉપર પડે તો ધનનો લાભ થાય.

૫. આંખ ઉપર પડે તો પોતાના ઘણી, સ્વાથી કે પોષકનો નાશ થાય.

૬. ઉપલા હોઠ ઉપર પડે તો ધનનો નાશ થાય.

૭. નીચેના હોઠ ઉપર પડે તો હાથ ખંધાવે.

૮. નાક ઉપર પડે તો રાજ તરફથી દુઃખ થાય.

૯. જમણે કાને પડે તો ધનની હાની થાય.

૧૦. ડાબે કાને પડે તો ધનની પ્રાપ્તિ થાય.

૧૧. કેડ ઉપર પડે તો કોઈ પણ જાતનું નુકશાન થાય.

૧૨. જમણા હાથ ઉપર પડે તો કલેશ, વઢવાડ થાય.
 ૧૩. ડાબા હાથ ઉપર પડે તો ખંધન કાવે.
 ૧૪. ગળા ઉપર પડે તો બાળકનો નાશ થાય.
 ૧૫. પેટ ઉપર પડે તો પુત્ર તરફથી દુઃખ થાય.
 ૧૬. જમણી કંઠ ઉપર પડે તો પુત્રી તરફથી પીડા તથા કલેશ થાય.
 ૧૭. પુંઠ ઉપર પડે તો રોગ થાય.
 ૧૮. કુંખ ઉપર પડે તો વિધ્નનો નાશ થાય.
 ૧૯. ખોળામાં પડે તો પુત્રની આશા પુરી થાય.
 ૨૦. બરડા ઉપર પડે તો રાજ્ય તરફથી માન મળે.
 ૨૧. જમણા પગની ઘૂંટી ઉપર પડે તો પોતાના વડિલને માથે દુઃખ આવે.
 ૨૨. ડાબા પગની ઘૂંટી ઉપર પડે તો વડિલોને સુખી દેખે.
 ૨૩. પગની આંગળી ઉપર પડે તો આસુ મરે.
 ૨૪. પગના તળીયા ઉપર પડે તો દૂર મુસાફરી કરવાનું થાય.
- ઉપર કહ્યા પ્રમાણે સર્વે બોલ સમજવા. પણ એટલો ફર છે કે સર્વે ઠેકાણે ઘોળી ગરોળી પડે તો સારી અને કાળી ગરોળી પડે તો અનિષ્ટ જાણવી.

અથ શ્રી ફાંકડું અથવા ચોથાના ઘરનો વિચાર.

એકમ ને શનીવાર, બીજ ને શુક્રવાર, ત્રીજ ને ગુરુવાર, ચોથ ને બુધવાર, પાંચમ ને મંગળવાર, છઠ્ઠ ને સોમવાર, અને સાતમ ને રવીવાર હોય તો એ દીવસોમાં ફાંકડું અથવા ચોથાનું ઘર કહે છે. તે દીવસે શુભ કામ ન કરવું, વિહાર ન કરવો, ચોમાસું જવું હોય તો તે દીવસે ગામમાં ન પેસવું. તે સિવાય કોઈપણ શુભ કામ ન કરવું. ચંદ્રમાં સન્મુખ હોય તો પણ શુભ કામ ન કરવું એમ કેટલાક આચાર્યો કહે છે.

હવે ચોથાનું ઘર ગણવાની રીત કહે છે:—મુસલમાનની જે તારીખ હોય તે તારીખ લેવી. * એ તારીખમાં બીજા બે ઉમેરવા અને રવીવારથી વાર ઉમેરવા. એ સર્વેને ભેગા કરી ચારે ભાગવાં. જે વધે તેટલાનું ઘર સમજવું. કાંઈ ન વધે તો ચોથાનું ઘર સમજવું. તેમાં પરગામ જવું હોય તો, પહેલાનું ઘર શ્રેષ્ઠ સમજવું, ગામમાં પ્રવેશ કરવો હોય અથવા ઘરમાં પ્રવેશ કરવો હોય તો બીજાનું ઘર શ્રેષ્ઠ સમજવું, રાજાના કામમાં ત્રીજાનું ઘર શ્રેષ્ઠ સમજવું, અને ચોથાના ઘરમાં જાય અથવા કામ કરે તો મરે નહીં તો માંદો પડે.

ઉદાહરણ. જેમકે, મુસલમાનની તારીખ બીજી છે. તેમાં બે ઉમેરો એટલે ચાર થયા. બુધવાર લઈએ તો રવીવારથી વાર ગણતાં બુધવાર ચોથો થયો. એ સર્વેને એકઠાં કરતાં આઠ થયાં. તેને ચારે ભાગતાં કાંઈ વધ્યું નહીં એટલે ચોથાનું ઘર જણવું. તે દીવસે કાંઈ પણ શુભ કાર્ય કરવું નહીં. વળી ઉપર બતાવ્યું છે કે શની એટલે એકમનો એક અને શનીના રવીવારથી ગણતાં સાત વાર થાય એટલે એક ને સાત આઠ થયા; એટલે કાંઈ વધ્યું નહીં. એ પ્રમાણે ચોથાના ઘર સમજવા.

અથ શ્રી ગ્રહ શાન્તિ કરવાનો જાપ.

માણસોને એક પછી એક નવગ્રહ હમેશાં સારા માઠા આવે જાય છે. તે વખતે માઠા ગ્રહમાં માણસ આકુળવ્યાકુળ બની આમતેમ દોડાદોડ કરે છે; પણ તેમ ન કરતાં જાપ કરવાથી ગ્રહ શાન્ત થાય છે. તે જાપ કરવાની રીત નીચે પ્રમાણે:—

* મુસલમાની તારીખ લેવાનું કારણ એટલું છે, કે આપણામાં તીથી વધે તથા ઘટે તે વખતે માણસ ગણતાં ધુંંચાય તેથી તે તારીખ લીધી છે, બાકી તો જે બે ઉમેરવાના છે તે એકમ ને બીજા સમજવી.

સૂર્યની દશાનો જાપ.

રાતા વંશ તથા રાતી નવકારવાળી ધારણ કરી પુર્વ તથા ઉત્તર દીશા તરફ બેસી સેવારમાં સૂર્યની દશા હોય ત્યાં સુધી ઓં, હ્રીં, પૂર્ણપ્રભુ નમસ્તુભ્યમ મમ શાન્તિ શાન્તિ. ઓ આ મંત્ર લખી એક મણકો મુકવો, અને એમ એકે ઝાંખી મણકારવાળી ફેરવવી.

ચંદ્રની દશાનો જાપ.

ઘોળા વંશ તથા ઘોળી નવકારવાળી ધારણ કરી ઉપરની વિધિ પ્રમાણે ઓં, હ્રીં, ચંદ્રપ્રભુ નમસ્તુભ્યમ મમ શાન્તિ શાન્તિ. ઓ પ્રમાણે મંત્ર લખી એક નવકારવાળી ફેરવવી.

મંગળની દશાનો જાપ.

રાતાં વંશ તથા રાતી નવકારવાળી ધારણ કરી ઉપરની વિધિ પ્રમાણે ઓં, હ્રીં, વાસુપૂજ્ય પ્રભુ નમસ્તુભ્યમ મમ શાન્તિ શાન્તિ. ઓ પ્રમાણે મંત્ર લખી એક નવકારવાળી ફેરવવી.

બુધની દશાનો જાપ.

પીળા વંશ તથા પીળી નવકારવાળી ધારણ કરી ઉપરની વિધિ પ્રમાણે ઓં, હ્રીં, શાન્તિનાથ પ્રભુ નમસ્તુભ્યમ મમ શાન્તિ શાન્તિ. ઓ પ્રમાણે મંત્ર લખી એક નવકારવાળી ફેરવવી.

શુક્રની દશાનો જાપ.

પીળા વંશ તથા પીળી નવકારવાળી ધારણ કરી ઉપરની વિધિ પ્રમાણે ઓં, હ્રીં, શ્રુવભદેવ પ્રભુ નમસ્તુભ્યમ મમ શાન્તિ શાન્તિ. ઓ પ્રમાણે મંત્ર લખી એક નવકારવાળી ફેરવવી.

શુક્રની દશાનો જાપ.

ઘોળા વંશ તથા ઘોળી નવકારવાળી ધારણ કરી ઉપરની વિધિ પ્રમાણે ઓં, હ્રીં, સુવિધિનાથ પ્રભુ નમસ્તુભ્યમ મમ શાન્તિ શાન્તિ. ઓ પ્રમાણે મંત્ર લખી એક નવકારવાળી ફેરવવી.

શનિની દશાનો જાપ.

ધોળા વસ્ત્ર તથા કાળી નવકારવાળી ધારણ કરી ઉપરની વિધિ પ્રમાણે ઓં, હ્રીં, મુનીસુવત પ્રભુ નમસ્તુભ્યમ્ મમ શાન્તિ શાન્તિ. એ પ્રમાણે મંત્ર બાણી એક નવકારવાળી ફેરવવી.

રાહુની દશાનો જાપ.

પીળા વસ્ત્ર તથા પીળી નવકારવાળી ધારણ કરી ઉપરની વિધિ પ્રમાણે ઓં, હ્રીં, નેમીનાથ પ્રભુ નમસ્તુભ્યમ્ મમ શાન્તિ શાન્તિ. એ પ્રમાણે મંત્ર બાણી એક નવકારવાળી ફેરવવી.

કેતુની દશાનો જાપ.

લીલા વસ્ત્ર તથા લીલી નવકારવાળી ધારણ કરી ઉપરની વિધિ પ્રમાણે હ્રીં, હ્રીં, પાર્શ્વનાથ પ્રભુ નમસ્તુભ્યમ્ મમ શાન્તિ શાન્તિ. એ પ્રમાણે મંત્ર બાણી એક નવકારવાળી ફેરવવી.

અગાઉથી આશ્રય આપનાર

સદ્ગુણસ્થોત્ર નામઃ

સુરત.

૫૧ શેઠ મોતીચંદભાઈ ઉત્તમચંદભાઈ.

૨૪ શેઠ હંસરાજભાઈ ચાંદમલભ.

૨૫ શા. પ્રાણુભવનદાસ ઉત્તમચંદ.

૨૫ શા. દુપચંદ નૌનચંદની વિધવા બાઈ જશકોર હા. ખેન મંચુ,

૨૦ શેઠ બાલુભાઈ ડાહ્યાભાઈ.

૧૩ ઝવેરી ચુનીભાઈ લલ્લુભાઈ હા. સૌકરલાલ તથા ગુલાબભાઈ.

૧૧ મારફતીઆ પ્રેમચંદભાઈ અભેચંદ.

૧૧ શેઠ તારાચંદ ઉત્તમચંદ.

૧૧ શા. ધરમચંદ ડાયાભાઈ વકીલ.

નયાઈ નગીનભાઈ નથુભાઈ હા. ઝવેરી છોટુભાઈ.

૫ ભા. ગુલાબચંદ કલ્યાણચંદ.

૫ ઝવેરી મોહનલાલ રાણુભાઈ હા. ચંપકલાલ.

૫ સૌ. બાઈ તરફથી.

૨ ગોપીપુરા સ્થાનક ખાતે.

૨ હરીપુરા સ્થાનક ખાતે.

૨ સગરામપુરા સ્થાનક ખાતે.

૨ શા. છગનલાલ તારાચંદ.

૧ શા. નગીનદાસ ડાહ્યાભાઈ ગોળવાળા.

૧ શા. રંગીલદાસ ચુનીલાલ.

૧ શા. મગનલાલ ચુનીલાલ.

૧ દલાલ પ્રેમચંદભાઈ ઉમેદચંદ.

૧ ચોકશી ડાહ્યાભાઈ રતનચંદ.

૧ ચોકશી કાળીદાસભાઈ નરોત્તમદાસ.

૧ શા. હરકીશનદાસ કસ્તુરચંદ.

- ૧ શા. છોટાલાલ વજેચંદ કાપડીઆ.
 ૧ સુખડીઆ ઠાકોરલાલ સુંદરલાલ.
 ૧ શા. તારાચંદ કૃતિકાભાઈ ટોપીયાળા.
 ૧ શા. ઉત્તમચંદ જગજીવનદાસ.
 ૧ શા. દ્વંદ્વભાઈ ફકીરચંદ.
 ૧ શા. મોતીરામ ગુલાબદાસ રેશમ દર્જાલ.
 ૧ શા. ધંધલાભાઈ દેવચંદ.
 ૧ માસ્તર મગનલાલ નવલચંદ.
 ૧ શા. કસ્તુરચંદ હીરાચંદ.
 ૧ શા. મગનભાઈ નગીનદાસ.
 ૧ સિદ્ધિવિજય પાઠશાળા હા. ઉમેદભાઈ ખીમચંદ.
 ૧ ગુણુમુની પુસ્તકાલય.
 ૧ જરીવાળા અવેરચંદ અમીચંદ.
 ૧ ભા. ચીમનલાલ ભુખણદાસ.
 ૧ ભા. દલીચંદ માણેકચંદ.
 ૧ વૈદ શીવલાલ જીવણરામ.
 ૧ ભા. ધરમચંદ નરસિંહદાસ.
 ૧ ભા. કસ્તુરચંદ કપુરચંદ.
 ૧ ભા. હરકીશનદાસ ધરમચંદ.
 ૧ હુવાર છગનલાલ કુલચંદ ઘડીયાળી.
 ૧ હુવાર હીરાલાલ છોટાલાલ પચ્ચીગર.
 ૧ માસ્તર ચુનીલાલ ઝીણાભાઈ.
 ૧ ભા. અમીચંદ કાશીભાઈ પટેલ.
 ૧ ભા. ઉત્તમચંદ ધરમચંદ.
 ૧ ભા. વીઠલદાસ જેઠાભાઈ.
 ૧ સુખડીયા કાળીદાસ રણછોડદાસ.
 ૧ શા. ચીમનલાલ ખુશાલદાસ. ૧ શા. છોટાલાલ પ્રાણજીવનદાસ.
 ૧ વોરા રતીલાલ અમરશી. ૧ રા. કાળીદાસ અમરતરામ.
 ૧ શા. મોહનલાલ. ૧ શેઠ છખીલદાસ ધરમચંદ.

કંઠાર.

૫. ભા. મોહનલાલ નરોત્તમદાસ પટેલ.

૩. જૈન સ્થાનકવાશી પુસ્તકાલય હા. ઠાકોરલાલ.

૨. ભા. કુબેરદાસ હરજીવનદાસ.

૧. ભા. નેમચંદ નારણદાસ.

૧. ભા. ત્રીભોવનદાસ દેવચંદભાઈ.

૧. ભા. રામચંદ નાથાભાઈ.

નવસારી.

૧. ભાવસાર છગનલાલ લખમીચંદ.

વડોદરા.

૧. ઝવેરી ઉત્તમચંદ માણેકચંદ હા. મગનભાઈ.

૧. માસ્તર ગોરધનભાઈ છોટાલાલ.

૧. હુવાર કેશવલાલ હરીભાઈ.

વસો.

૧. ભાવસાર ભાઈલાલભાઈ જગજીવનદાસ.

અમદાવાદ.

૨. ડાક્ટર જીવરાજભાઈ ઘેલાભાઈ. L. M. & S.

૧. સંઘાણી હીરાચંદભાઈ વેલજીભાઈ.

૧. શા. મલીચંદ ખુલાખીદાસની વિધવા ખાઈ વીજળીખાઈ,
હા. શા. ત્રીભોવનદાસ રૂઘનાથદાસ.

૧. સંઘવી વાડીલાલ કાકુભાઈ (લીંબડીવાળા.)

૧. હુવાર કુલચંદ સાકરચંદ પંચાળ.

૧. શા. સોમનાથ હરીલાલ.

કડી.

૧. ભાવસાર દલસુખભાઈ માનચંદ.

૧. ભાવસાર મનસુખલાલ ડોસાભાઈ.

સાણંદ.

૧. શા. રાઘવજી પ્રેમચંદ.

૧. શા. ઉજ્જવશી માણેકચંદ કારભારી.

૧. શા. છગનલાલ ગગાભાઈ.

ખંભાત.

- ૨ સંઘવીની પોળની સ્થાનકવારી જૈનશાળા ખાતે.
 ૧ કડાકોટીના ઉપાશ્રય ખાતે.
 ૧ શા. દોલતચંદ્ર ભાણુભાઈ.
 ૧ શા. છોટાલાલ મોતીચંદ.
 ૧ શા. વખતચંદ્ર તારાચંદ.
 ૧ શા. મોહનલાલ દોલતચંદ.
 ૧ શા. રૂપચંદ્ર કરતુરચંદ.
 ૧૦ ખં. ગીરધરલાલ ભાઈલાલ મારફત.
 ૧ ગીરધરલાલ ભાઈલાલ.
 ૧ પા. ચુનીલાલ ભુરૂભાઈ.
 ૧ પા. છોટાલાલ દામોદરદાસ.
 ૧ પા. હરીલાલ છોટાલાલ.
 ૧ પા. છગનલાલ પ્રાણુજીવનદાસ.
 ૧ ખા. ભગવાનદાસ લલ્લુભાઈ.
 ૧ પા. બાપુભાઈ ભાઈજી.
 ૧ પા. લોગીલાલ દયાળજી.
 ૧ પા. નાથાલાલ ઠાકોરલાલ.
 ૧ પા. હરજીભાઈ ગોરધનદાસ.

વીરમગામ.

- ૨ શા. સાકરચંદ્ર લાલચંદ.
 ૨ શા. ટોકરશી છગનલાલ.
 ૧ ડાકતર સુખલાલ જીવણલાલ.
 ૧ શા. હરગોવનદાસ જીવરાજભાઈ.
 ૧ ભા. મગનલાલ લખમીચંદ.
 ૧ બાઈ મંછા, ભા. મોહનલાલ ટોકરશી મારફત.
 ૧ ભા. હરગોવનદાસ પરશોત્તમ.
 ૧ દોશી ત્રીલોવનદાસ ચત્રજી.
 ૧ શા. પ્રેમચંદ્રભાઈ સુરચંદ.

ચોરવડોદરા.

૧ જૈન સ્થાનકવાશી ઉપાશ્રયની લાયખેરી ખાતે.

હા. શા. મગનલાલ ખુશાલદાસ.

મોડલા.

૩ શેઠ મોહનલાલભાઈ પરશોત્તમદાસ હા. પરશુભાઈ.

વઢવાણ શહેર.

૫ શા. લખુભાઈ ધર્મશી.

૫ શા. છોટાલાલ દેવજીભાઈ.

૨ શા. નાગરદાસ જેઠાભાઈ.

૨ શા. મગનલાલ હરખચંદ.

૧ શા. વાડીલાલ દેવજીભાઈની કું.

૧ શા. ડાહ્યાભાઈ જેઠાભાઈ.

૧ શા. ઉજ્જમશી રઘુભાઈ.

૧ વડીલ વરધમાન ચતુરભાઈ.

૧ શા. છોટાલાલ મોહનલાલ.

૧ શા. મુળચંદ ઠાકરશી.

૧ ગાંધી કેશવલાલ જેરાજ.

૧ શા. મગનલાલ લખુભાઈ.

૧ શા. ઉજ્જમશી કચરાભાઈ.

૧ શા. વાડીલાલ શીવજી દાદરવાળા.

૧ શા. નાગરદાસ છગનલાલ.

૧ શા. મુળજી ચત્રજી.

૧ શા. વજુભાઈ નરશી.

૧ વેરા છોટાલાલ લાલચંદ કાપડીયા.

વઢવાણ કાંપ.

૧ શા. લખમીચંદ ત્રીલોવનદાસ.

૧ શા. કરતુરભાઈ હરખચંદ.

૧ શેઠ જીવજીલાલ મુળજી.

૧ શા. રતીલાલ અમરશી.

સુળી.

૧ શા. મનસુખલાલ પોપટલાલ.

સાયલા.

૧ શા. શીવલાલ વરધમાન.

જશાપુર.

૧ શા. મોહનલાલ તુળસીદાસ.

પાટણ.

૪ જુલુશાળી જેઠુભાઈ હરચંદભાઈ.

૨ ંહોરા તારાચંદ દોલતચંદ.

૨ લલુશાળી જેશંગલાલ લહેરચંદ.

૨ લલુશાળી મોહનલાલ લહેરચંદ.

૨ શા. જેશંગલાલ ત્રીલોખનદાસ.

૧ પાટણના સ્થાનક ખાતે.

૧ લલુશાળી અમથાલાલ નાગરદાસ.

૧ લલુશાળી ડાહ્યાભાઈ ખુખચંદ

૧ શેઠ કેશવલાલ મગનલાલ કલોલવાળા.

સીધપુર.

૧ સંઘવી કકલભાઈ સવચંદ.

૧ સંઘવી કકલભાઈ પુંજરામ ખેરાળુવાળા.

૧ સંઘવી ચુનીલાલ મુગટલાલ.

ઝોટાણા.

૧ શા. મોહનલાલ ધનજી.

મુંબઈ.

૨ માસ્તર જગજીવનદાસ કેવળદાસ.

ભાવનગર.

૧ સંઘવી જેચંદ દલીચંદ.

ભમો. (અપર બરમા.)

૨. રા. શીવલાલ મોહનલાલની કું.

